

ERWIN WICKERT

MISIUNEA

UN ROMAN
DESPRE CHINA IMPERIALĂ

VERLAG VON ERWIN WICKERT
ERWIN WICKERT

ALMANACH

ROMAN

ERSTE AUFLAGE 40 BÜCHER

DER AUFTRAG DES HIMMELS
ERWIN WICKERT

(C) Deutsche Verlags-Gesellschaft, Stuttgart, 1913
editio 11-2

Teste hier alle Werke, die von der Deutschen Verlags-Gesellschaft, Stuttgart, 1913

Coperta de Mihai MĂNESCU

Erwin Wickert
DER AUFTRAG DES HIMMELS,

ediția a II-a

(C) Deutsche Verlags-Anstalt GmbH, Stuttgart, 1979

Toate drepturile asupra acestei versiuni sînt rezervate Editurii UNIVERS

Erwin Wickert

MISIUNEA

Roman

În românește de CRISTINA PETRESCU

București, 1986

EDITURA UNIVERS

Ironia este ca negativul drumul ; nu adevărul, ci drumul. Acela care are un rezultat ca atare, nu-l posedă, căci nu are drumul. Dacă însă i se alătură ironia, atunci ea aduce drumul, dar nu drumul pe care acela ~~ce~~ crede că are rezultatul, ajunge în posesia lui ; ci drumul pe care rezultatul îl părăsește.

KIERKEGAARD, ÜBER DEN BEGRIFF DER IRONIE
(Despre noțiunea de ironic), 1841.

BEIJING

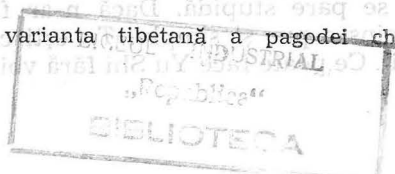
Sînt capitala imperiului, împăratul celor zece mii de orașe. Între zidurile mele se află, încă o dată înconjurat de ziduri, orașul interzis al înălțatului divin. Acoperișurile palatului stau unele după altele ca niște corturi : acoperișurile mai mici ale porților arcuite și galeriilor, apoi acoperișurile înalte, răsucite pînă departe ale sălilor. Ca un întreg lagăr militar, acoperișurile se înalță pînă la Mei Fan, dealul de cărbuni. Dragoni imperiali și fenicși se găsesc pe coamele acoperișurilor ca niște flămuri împietrite.

Tiglele galbene, smălțuite, reflectă soarele în sute de mii de scînteii. În văzduhul sclipitor se estompează contururile Pagodei albe¹, sticla mare, burtoasă din spatele orașului interzis al împăratului.

Palat dreptunghiular, apărat de ziduri în axa capitalei pătrate. Ziduri mai înalte, turnuri și mai înalte, de jur împrejur. Așezate către nord, sud, răsărit și apus în șesul întins : oraș de corturi în calea tătarilor, lagăr de armată, împietrit apoi din voința unui împărat barbar. Dar chinezii au adus natura dezordonată în oraș, au încălcat regulile și au săpat lacuri artificiale, canale strîmbe și au ridicat dealuri.

Aerul este uscat și galben-deschis. Praful se află ca o pulbere pe străzile nepavate și pe acoperișurile albastru-deschis și verde-deschis ale orașului chinez, pe cele galbene din cartierul palatului. Lacurile orașului interzis sînt secate. Doar în mijlocul lacului sudic bîtlanii și cocorii mai sălășluiesc în apa scăzută, stătută. Bărcuțe de

¹ Monument funerar, varianta tibetană a pagodei chinezești (n.t.).

plimbare zac de-a curmezișul nămolului tare, crăpat, pe care l-ai putea străbate fără să te uzi, pînă la insula cocorului care se înalță în zbor. Frunze veștede de lotus sînt lipite în mocirlă, bătătorite acolo de păsări, după retragerea apei. Frunzele sînt striate, ca pielea elefanților, și gri-verzi. Arșița a pîrjolit toate întinderile de iarbă care au devenit brune, lăsînd acum să se vadă pămîntul sterp.

La Beijing, toate lucrurile sînt uscate și tari iarna cînd vin furtunile de praf din Mongolia, uscînd nările și făcînd să crape buzele.

Dar este abia o lună înainte de începutul toamnei.

ÎMPĂRATUL

Înălțați pînă la mine bețișoarele de santal. Întii vreau să mai miros aroma aspră și amară a acestui cărbune de lemn. Trei bețișoare în foc. Patina de culoarea mușchiului a bazinului de bronz. Cu cît se adîncește privirea cu atît mai viu străbate culoarea brună. Mîinile transpirate ale slugilor și preoților au atins o mie de ani bazinul și l-au netezit. Poate două mii de ani.

Acum bronzul este cald și trăiește. Cerule mare, te rugăm dă-ne ploaie !

Pămîntul este de multe săptămîni ca marmura. Nu crede că exagerez. Astăzi am pus să fie scos zeul ploii Yu Shi din hala Ta răcoroasă, în soare, ca să simtă el însuși căldura și uscăciunea. El poate să-Ți spună. Cenzorii au înălțat către mine un memorandum în care au scris că dragonul divin l-ar împiedica pe Yu Shi să strîngă nori. M-au sfătuit să sacrific dragonului un tigrul alb.

Nici n-a fost așa de greu să facem rost de tigrul alb. Aveam de mult unul alb, sau aproape alb din provincia Kirin în palatul tatălui meu la Reol. Dar n-am comis eu însumi sacrificiul, ci l-am însărcinat cu aceasta pe cancelarul Wu. Căci propunerea din memorandum mi se pare stupidă. Dacă n-ar fi făcut-o cenzorii aș fi respins-o pur și simplu. Tu ești cel ce hotărăște, nu zeul ploii. Ce poate face Yu Shi fără voia Ta !

Întindeți pînă la mine trei bețișoare de santal ! Cît de subțire și repede se îndreaptă cele trei fire de fum spre tavan ! Mă bucur că-ți place mireasma sacrificiului.

Trei zile m-am rugat într-o colibă simplă din rogojini de paie, iar în timpul acesta n-am consumat nici legume sărate, nici preparate cu oțet și am venit pe jos aici, la Tine în templu !

Cerule mare, te rugăm dă-ne ploaie !

Luminează-mă să recunosc crima care te înfurie ! Ți-am adus sacrificii după prescripții. Am pus să fie controlat calendarul, dar n-am putut descoperi nici o greșeală. Chiar astronomii barbari care locuiesc în capitala mea l-au socotit bun. Am pus să se consulte Cartea Schimbărilor¹ și Biroul riturilor a căzut pe semnul Kuai², unde se spune :

„Nouă pe locul al treilea înseamnă :

A fi puternic în oasele fălcilor aduce nenorocire.
Cel nobil este ferm hotărît.

Umblă singur și ajunge în ploaie.

E stropit și se mormăie împotriva lui.

Nici o pată“.

Și mai departe :

„Nouă pe locul al cincilea înseamnă :

Față de buruieni este nevoie de o hotărîre fermă.

A ține calea de mijloc înseamnă a rămîne nepătat“.

De aceea, am semnat acum trei zile, seara tîrziu, pedepse cu moartea pentru toți judecătorii din imperiu care au fost învinuiți de corupție. Curierii au părăsit încă de cu noapte palatul lor, iar porțile li s-au deschis pînă la ivirea zorilor. După ce pedepsele vor fi executate, voi arde înștiințările și Ți le voi trimite în sus. Mai ai puțină răbdare !

Sau poate că funcționarii au acționat fără să asculte cu atenție poporul ? Oare au jefuit soldații mei, cu

¹ I Ging.

² „Străpungerea“.

prilejul mișcărilor de la Guangxi, satele și orașele ? S-au împărțit nedrept suplimentele destinate provinciilor în nevoie ? Storc poporul cei ce încasează birurile ? Au rămas oare în mîinile supraveghetorilor banii pentru construcțiile digurilor ? Singuratecul¹ Te roagă să-l luminezi ca să vadă crima care te înfurie și s-o răscumpere.

Întindeți-mi bețișoarele de santal ! Mîna lui Mei Ling cu mireasma evantaiului de santal ! Singura mîină care nu se teme nici acum să mă atingă ! De ce se învolutează și se leagănă firele de fum ? Cer înalt, iartă-mi gîndul lipsit de evlavie la mireasma lui Mei Ling, care mi-a venit în minte în fața altarului Tău !

Străbuni din ceruri, potoliți-vă mînia și trimiteți oamenilor ploaia !

Cerule înalt, mi-ai dat însărcinarea să Te mențin în armonie pe Tine și pămîntul. N-am dorit această însărcinare. O știi. Înainte de a se urca pe dragonul de foc pentru a zbura la cer, l-am rugat pe înaltul meu părinte cu nouă umile plecăciuni să cugete la incapacitatea și slăbiciunea mea. Cum să pot ține laolaltă, cu mîinile mele, cerul și pămîntul !

Privește, pe sub brocartul greu al vestmîntului dragonului care mă strivește, brațele mele slabe și pieptul îngust ! Privește la tinerețea mea !

Cerule înalt, Te rugăm dă-ne ploaie !

ANALELE IMPERIULUI

De pe acum se poate spune că imperiul n-a cunoscut de sute de ani o asemenea secetă. Au murit pînă acum de foame și epuizare atîția oameni ca pe vremea secetei din al nouălea an al domniei mărețului stăpîn Qian Long². Numărul celor sortiți morții va crește încă pentru că uscăciunea se menține. Însă chiar dacă plouă acum, va mai dura săptămîni pînă cînd să devină din nou navigabile canalele și pînă cînd se vor putea aduce aici cerealele

¹ Împăratul însuși.

² 1736—1796.

din regiunea Yang Zi și din provinciile sudice. Țăranii din provinciile Shansi și Qili și-au tăiat vitele. O să treacă zece ani și poate mai mult pînă cînd vor mai fi acolo atîtea oi, porci, măgari și boi de tracțiune ca înainte. Chiar aici, în capitală, populația suferă de foame, cei săraci în primul rînd.

Vina foametei din vremea înălțatului stăpîn Qian Long a purtat-o atunci guvernatorul de la Shandong care a primit în armata lui o bandă de hoți, nouă sute de inși, pe care nu-i putuse birui și pe ai cărei conducători i-a recompensat cu venituri sacre, ba care a propus înălțatului divin să numească doi dintre ei, perfecți. Abia după ce prea înălțatul i-a trimis ștreangul de mătase ¹ și după ce trimisul special al tronului dragonului a dispus decapitarea tuturor hoților, a plouat din nou.

Prea înălțatul stăpînitor Kang Xi a consultat, în timpul cumplitei secete din primăvara celui de al douăzeci și șaptelea an al domniei ² sale, Cartea Schimbărilor. Cei ce interpretează semnele au dat peste hexagrama Kuai și au găsit nouă pe locul al cincilea, iar aceasta înseamnă : „Față de buruieni e nevoie de o hotărîre fermă“.

Prea înălțatul stăpînitor Kang Xi a îndepărtat atunci din posturile lor pe toți partizanii cu înalte demnități ai marelui cancelar Ming Zhu. După aceea a venit ploaia.

Înălțatul divin care stăpînește astăzi a semnat condamnări la moarte ale unor judecători corupți ; dar nu crimele lor sînt cele care supără cerul. Seceta din anul acesta se va termina abia cînd va fi pedepsită adevărata crimă care s-a petrecut în imperiu și care continuă să se practice. La ce nelegiuire ne referim le este limpede tuturor celor care știu. E oare posibil să creadă el însuși în cauzele îndoielnice cu care caută să acopere nedreptatea ce distruge brutal armonia dintre cer și pămînt ?

Înălțatul fiu al cerului este încă tînăr și abia de cîteva luni pe tronul dragonului. Poate că vor trebui să

¹ Ca să se spînzure el însuși.

² În anul 1688.

mai moară milioane în imperiu pînă cînd să-și recunoască propria inimă și să fie așa ca drumurile cerului să coincidă cu cele pămîntești.

PANTAI, CONSILIER GUVERNAMENTAL

SUB GUVERNATORUL CAI AL PROVINIEI GUANDONG

În prima zi a lunii a noua am ajuns la ultima stație a călătoriei noastre de inspecție, circumscripția judecătorească Hua, numai la o sută de li ¹ depărtare de Guangzhou ². La locul de acostare joncile noastre au fost întîmpinate de primarul Hong. Înălțimea sa, guvernatorul general ³ s-a mulțumit să-l întrebe de cea de a doua recoltă care fusese deja strînsă, de ultimele cazuri judiciare și despre relațiile dintre haka ⁴, care formau majoritatea în comunitate, și punti. Răspunsurile au fost mulțumitoare. Înălțimea sa a poruncit apoi să se pregătească o cină pentru el, guvernatorul Cai, șeful de cabinet Tang și pentru mine, în templul Purității albastre. În timpul acesta aveam să urcăm cu el pe Yaoshan.

Yaoshan-ul nu este un munte înalt, ci doar un deal, ca spinarea unui dromader, deasupra șesului, nelocuit și necultivat, acoperit doar de un desiș de mărăcini. Locuitorii satelor învecinate urcă dealul doar în anumite împrejurări, pentru a strînge vreascuri sau a culege bace.

La ieșirea din sat ne-a speriat un sunet ascuțit, sacadat. Primarul Hong care alerga pe lîngă litierele noastre a relatat, la întrebarea înălțimii sale, că în comuni-

¹ Aproximativ 50 km.

² Kanton (n.t.).

³ „Tsungtu“, guvernator general al celor două provincii „Guang“ din China de sud — Guandong și Guanxi. Lui îi sînt subordonați „futai“, adică guvernatorii celor două provincii. Însoțitorul guvernatorului general Ye era guvernatorul Guandong-ului, Cai. Ambii își aveau reședința la Guangzhou, capitala Guandong-ului.

⁴ Haka = locuitor nou, punti = autohtoni. Haka veniseră cu secole în urmă în China de nord și-și păstraseră legătura, obiceiurile și limba foarte diferită de cea kantoneză. Conflicte între această „minoritate istorică“ (totuși nu etnică sau rasială) și punti erau la ordinea zilei. Primarul Hong era un haka.

tate locuia un misionar creștin care trăgea clopotul micului său templu în cinstea noastră. Înălțimea sa a socotit acest zgomot un semn rău — pe drept — cum s-a dovedit mai târziu — și era indispus. Dar s-a abținut de la pedepsirea misionarului, însă i-a poruncit categoric să înceteze imediat zgomotul.

Urcușul a fost foarte greu pentru noi, fiindcă purtătorii nu puteau ține litierele perfect drept pe deasupra coborișurilor abrupte, chiar dacă cei din față ar fi mers aplecați, iar cei din spate ar fi ridicat barele cu care le purtau, ținând brațele ridicate, deasupra capetelor. Înălțimea sa guvernatorul general, poruncise această plimbare pentru că voia să viziteze un monument pe care unul dintre nemuritori, învățatul Ke Hong¹, îl ridicase pe vârful acestui deal pe vremea dinastiei Taian.

Cînd am ajuns sus ne-am părăsit litierele. Nu aveam o perspectivă întinsă : nu se puteau vedea nici gura Fluviului de perle nici Guangzhou-ul. Numai în zile senine, după un taifun se poate desluși stratul de aburi deasupra orașului și pe deasupra lui, mai departe, și umbrele albastre ale munților din nori. În șes aburul stăruia ca un mucegai pe deasupra tuturor culorilor : nu mai existau decît diferite nuanțe de gri. Soarele strălucea într-un canal care tăia ca o linie dreaptă, incandescentă, șesul. Haturile teraselor de orez se trăgeau drept în jurul tuturor movilelor mai mici și urmau fiecărui contur al acestor mușuroaie de cîrțiță. Printre cîmpurile de orez se găseau satele ca niște petice pe o pătură. Și pe spina-re dealului se afla un mărăciniș des. Soldații noștri de gardă își legară săbiile bine pe umăr și croiră o cărare cu seceri înzestrate cu cozi lungi, pînă la monument.

Înălțimea sa rămase singur, în timp ce noi așteptam, știind să păstreze distanța între noi. Purta pălăria de

¹ „Nemuritorul“ (Xien) ≡ puternic, mag, înțelept. Ke Hong (în jurul lui 300 e.n.), consilier militar al guvernatorului de la Guandong se retrăsese la bătrînețe pe Yaoshan pentru a căuta elixirul vieții. După ce a murit la 81 de ani și s-a purces la așezarea lui în sicriu, nu s-au mai găsit decît hainele lui. Trupul s-ar fi dezagregat, el însuși ar fi devenit un „xien“ și ar fi apărut oamenilor multe generații mai târziu.

funcționar, cu pana de păun cu două ochiuri atîrnînd în jos, drept pe cap, în ciuda faptului că soarele l-ar fi orbit mai puțin dacă ar fi tras-o mai pe frunte. Dar aceasta ar fi fost incorect. În soarele mai puternic de pe culme, pielea feții, ridată, părea piele de geantă de curier. Ochii lui erau triumphiuri plate, puternic umbrite. În mustața subțire, albă, se putea distinge fiecare fir. Era furios și tăcut și nici nu ne dădea atenție, nici măcar guvernatorului Cai, pe care nu-l agreea pentru că se dovedea prea independent și nu-i plăcea să primească indicațiile guvernatorului general.

Monumentul nu consta decît dintr-o stelă de granit cioplită stîngaci, de două ori cît înălțimea unui om. Inscripțiile săpate pe ea abia dacă ar mai fi fost vizibile, dacă mușchiul n-ar fi avut, în adîncuri, o culoare mai închisă decît pe suprafața exterioară a pietrei. Inscripția zvîrlită acolo în scrierea de iarbă, pune în antiteză durata lungă a muntelui cu viața scurtă, încărcată de trudă, a omului. Ke Hong pare să fi plîns pentru faptul că omul, bucuriile și durerile lui sînt curînd uitate în vreme ce dealul avea să mai dureze multă vreme.

Înălțimea sa rămase multă vreme acolo și nu pierdu nici prilejul să privească peisajul înconjurător. Jenat de starea de paragină a monumentului, primarul Hong începu să scoată, cu o pietricică, mușchiul din inscripții. Dar înălțimea sa îl opri. Cînd m-am uitat la înălțimea sa, avea pleoapele roșii și ochii umezi de lacrimi, ceea ce pesemne trebuia pus pe seama știrilor de la curte cu privire la fiica sa Mei Ling și a zvonurilor ce cutremuraseră imperiul despre ridicarea ei în rang în încăperile femeilor. El se duse din nou tăcut, la locul de pe vîrf, unde așteptau soldații și purtătorii de litiere.

Porunci primarului satului Hong să pună să se curețe bine cărarea îngustă care ducea la monument, în jurul pietrei să se facă un loc liber acoperit cu pietriș, dar vechile inscripții să nu fie în nici un caz atinse, necum curățate.

Pierdută și de negăsit în veșnicie.

O meduză se usucă pe țărm și primul val al fluxului îi șterge din nou urma umedă. De zece mii de ori zece mii de ani stă muntele acolo. Și noi ? Frunze uscate, vînt, praf, fulger de lumină auriu al arcului de canal în aburul umed al șesului. Deja trecut ca și cum n-ar fi fost niciodată. De zece mii de ori zece mii de oameni în adîncime. Cîmpuri de orez, sate, colibe întunecoase, grădini verzi. Durere, bucurie, lacrimi, moarte. Picături în cascadă, rostogolite în jos în întuneric. Urme de corăbii care au navigat pe mare cu o mie de ani în urmă. Te cramponezi de piatră fantomă aeriană a lui Ke Hong, nemuritorul insectelor. Mușchi și licheni îți devorează de pe acum gîndurile și-ți beau lacrimile.

Mai așteaptă cîteva secole ! Deja o să ia cineva piatra și o să facă din ea treptele unui pod sau pragul unui templu ! Sunetul clămpănit respingător al clopotului templului ! Ei aduc opiul, vor să-și vîndă uneltele, ți se vîră pe gît cu înțelepciunea lor ieftină. Un fals ton barbar strică armonia celor cinci relații fundamentale umane și pe ale statului. Folosesc răbdarea noastră pentru a ațîța poporul și a-l ține departe de ceea ce datorează strămoșului. Pe diavolul alb ar fi trebuit să-l pedepsesc pe loc.

Privirea rece de broască a scîrbosului Cai, în spate, care se uita deja chiorîș că eram furios pe barbarul alb. Cînd vorbește cu ei, umblă pe labe catifelate, pentru că incidente ar putea dăuna carierei sale. Vrea să avanseze, dar să nu facă progrese. E înțelept și corect dar lipsit de evlavie. Nu-l impresionează lacrimile pe care le-a vărsat Ke Hong, cînd a reflectat la ceea ce e trecător. Nu știe de unde vine, numai unde vrea să ajungă. Privește înapoi ! Mîna aspră a tatălui cu care mă conducea. Spinare curbată și pași tîrșiți. Smulși jos în noapte. Supus cerului. Ochii limpezi ai lui Mei Ling cînd îmi aducea ceai, ochi de copil încă neprihăniți. Rîs ca trilul de pasăre, cînd mă întîmpina. Clipe căzute, deja pierdute și care nu se mai pot regăsi ! Lăsați mușchiul pe piatră ! Mușchiul vindecă.

PANTAI, CONSILIER GUVERNAMENTAL
SUB GUVERNATORUL CAI AL PROVINCEI GUANDONG

Cînd ne-am apropiat din nou de comuna Hua, ne-au ieșit în cale multe femei și copii, țipînd în gura mare și într-o mare fierbere. Fără a acorda considerație rangului înălțimii sale, se înghesuiau pe lîngă cei ce băteau tobele și spre purtătorii însemnelor, îndreptîndu-se spre Hong. Pentru că toți vorbeau deodată n-am putut înțelege ce se întîmplase de fapt. Hong a mai avut atîta prezență de spirit să lămurească pe înălțimea sa. Dar nici din aceasta n-am înțeles nimic în zăpăceala generală. În orice caz, își luă rămas bun, și alergă în sat urmat de toată ceata.

Litierile noastre s-au oprit în fața templului Purității albastre. Pentru că încăperile interioare vedeau o sărăcie țărănească prea mare, starețul mînăstirii așternuse în curte mesele pe care ni s-a servit ceaiul. În timp ce ne învioram și ne întindeam trupurile înțepenite de poziția din litieră, primarul se întoarse și relată agitat și incoerent incidentul care avea să stîrnească atîta vîlvă de aci înainte.

Se întîmplaseră următoarele : fiul primarului în vîrstă de nouă ani, tăia, după indicația mamei sale, cocoși, în drum. Cum era obiceiul, în jurul lui stăteau mulți dintre tovarășii săi de joacă și-l priveau curioși. Întîmplător, trecea pe acolo misionarul creștin pomenit înainte. Dintr-un motiv care încă nu fusese lămurit, se sesizase de ceea ce făcea micul Hong. El i-a poruncit să nu ucidă cocoșul. Pentru că băiatul n-a ascultat totuși această poruncă, misionarul îi dăduse un pumn în obraz și peste ureche. În contradicție cu mărturia copiilor, el pretindea că nu fusese decît o ușoară palmă peste obraz. Afirmația sa a fost însă mai tîrziu respinsă la judecată, pentru că lcvitura trebuie să fi fost totuși foarte puternică, întrucît băiatul căzuse, pierzîndu-și cunoștința și rămăsese întins pe jos. Ceilalți copii se răspîndiseră care încotro țipînd, în timp ce mama copilului ieșise în fugă din casă, îl ridicase și-l băgase înăuntru. Misionarul pretindea că-și oferise ajutorul, dar mama copilului îl refuzase. Vecinii rămăseseră la început în casele lor pentru că nu voiau să

fie puși martori de către mamă. Abia după ce nu mai văzuseră copilul, ieșiseră la lumină și-l siliseră pe misionar să se ducă la Yamen¹, unde paznicul îl închisese într-o celulă.

Mama îl întinsese între timp pe fiul ei leșinat, într-unul din colțurile camerei, pe o rogojină de dormit din bambus. Neștiind ce-ar fi trebuit să facă, ea chemă acum câțiva vecini și vecine. Unica încăpere a casei se umplu repede de oameni care nu făceau nici ei mai mult decât mama, își frîngeau mîinile și se văicăreau, sau povesteau întîmplarea mereu de la început, deși pretextau că nu văzuseră nimic. În cele din urmă, unora dintre vecini le veni gîndul să fugă la Yaoshan și să-l cheme în ajutor pe tată, primarul comunei, Hong.

Acesta dovedi, în treaba lui personală, aceeași prudență ca și în calitatea de funcționar : trimise numaidecît pe câțiva dintre cei din jur la medic, care locuia în satul învecinat. Între timp se duse la înălțimea sa, în templu, să-l pună la curent și să-l roage în genunchi, cu adînci plecăciuni, să-l ierte că nu putuse împiedica, în neputința lui, acest incident. Înălțimea sa era revoltată de crima misionarului. El porunci ca după cină să se țină o ședință la Yamen, pe care voia s-o prezideze personal, întrucît primarul Hong, deși președinte al Yamen-ului, nu putea fi în același timp acuzator și judecător.

El rugă pe excelența sa Cai, Tang și pe mine să îndeplinim funcția de asistenți. Excelența sa Cai se scuza totuși, invocînd dureri de cap, și-și luă rămas bun imediat după masă. Înălțimea sa, nemulțumit, îi permise să se retragă. El înțelese desigur că aceste dureri de cap nu erau decît un pretext și că de fapt guvernatorul era jignit : întrucît Hua, se afla în provincia Guandong, înălțimea sa, ar fi trebuit, în mod corect, să-l solicite întîi pe guvernatorul Cai, prezent, să conducă dezbaterea. Fără îndoială că atunci Cai ar fi trebuit, din politețe, să refuze, și ar fi trebuit să-l roage pe înălțimea sa guvernatorul general Ye să-și exercite funcția de judecător, în calitate de superior al său.

¹ Judecătoria, clădirea administrației.

Pe vremea cînd eram la școală, se întîmpla uneori, deși rar, să fiu copleșit de un acces de minie și în această stare să nu știu ce fac. Cînd am devenit conștient de această slăbiciune am căutat să lupt împotriva ei, cu atîta succes, încît voi, frații mei iubiți, m-ați putut batjocori pentru slăbiciunea și îngăduința mea. Am primit această batjocură cu indiferență, ba dacă mă gîndesc bine, chiar cu mulțumire, căci ceea ce voi considerați o slăbiciune, mi se pare, în realitate, tăria mea : eram mîndru că izbutisem prin voință să înving accesele mele de minie. În loc să mă laud cu slăbiciunile mele, ca să coboare asupra-mi puterea lui Hristos — după exemplul apostolului Pavel, cum îl descrie în scrisoarea a doua către Corintieni — mă laudam ca prostul cu puterea voinței mele sau ceea ce socoteam eu că e.

Astăzi văd că aceasta este trufie : mă mîndream față de mine însumi cu voința mea fără să mă gîndesc că voința omului e nimic fără ajutorul Atotputernicului. Poate că mi-a trimis acum această nenorocire ca să-mi înțeleg orgoliul. „Mîndria îl umilește pe om, iar de cînte are parte cel smerit“. (Pildele lui Solomon, 29, v. 23). Vina nenorocirii este a mea și sînt gata s-o ispășesc, după cum va hotărî tatăl. Cum s-a ajuns însă la aceasta, că m-am lăsat tîrît, nu mi s-a clarificat încă nici pînă acum, deși am căutat să-mi reamintesc în zilele sumbre și în nopțile întunecate ale închisorii, fiecare amănunt. Aceasta fiind poate ultima scrisoare pe care v-o pot trimite, vreau să vă relatez împrejurările, pînă în cel mai mic detaliu :

Îmi dusesem, după-amiază, măgarul la fierarul satului ca să-l potcovească. Pentru a fi feriți de loviturile de potcoavă, fierarii din această țară, obișnuiesc să pună măgarilor și cailor o cingătoare în jurul trupului și să-i tragă în sus cu o pîrghie pînă cînd nici unul din picioare nu mai atinge pămîntul. Din cauza aceasta coastele animalelor sînt puternic strivite și nu rareori chiar fracturate. Pentru că nu puteam îndura această cruzime inutilă și strigătul jalnic al măgarului meu, am și purces la

drumul de întoarcere, dînd fierarului însărcinare să-mi aducă acasă urecheatul cenușiu, odată potcovit.

Mă întorceam așadar pe ulița principală a satului cînd am văzut, acolo unde ea se lărgește, dînd într-o piață cu cîțiva palmieri prăpădiți și pleșuvi, un grup de douăzeci sau treizeci de copii. Erau în majoritate băieți, toți pe jumătate goi, ca de obicei, sau purtînd niște zdrențe care de multe ori nu acoperă nici ceea ce este strict necesar. Cîțiva din cei mai mari își purtau frații mai mici, legați cu o cîrpă, în spate. Se aflau toți pe un rînd, cu spatele la mine, și priveau fascinați la ceva ce se întîmpla pe jos, dar eu nu puteam vedea ce. Erau așa de absorbiți că nu m-au observat, ceea ce mi s-a părut neobișnuit ; căci altfel nu puteam trece niciodată pe stradă fără să fiu însoțit de un pîlc de copii care mă tachinau, cerșeau sau uneori aruncau cu pietre după mine. În ziua aceea însă nici nu m-au văzut. Numai din pură curiozitate m-am hotărît să aflu cu ce se îndeletniceau de fapt. Aveam o bănuială vagă că ceva interzis, păcătos îi ținea așa fascinați. Poate, gîndeam eu în sinea mea, se uită la ceva dezmățat sau că torturează pe cineva căzut pe jos, în neputința beției opiului. Fără îndoială că nu mi-ar fi trecut prin minte să pedepsesc copiii într-o asemenea situație. Însă așa cum procedasem și altă dată, singur sau cu ajutorul adulților, care în asemenea împrejurări se arată prea puțin dispuși să te ajute, aș fi încercat să îndepărtez cauza interesului copiilor.

Copiii nu m-au observat nici cînd mă aflam la cîțiva pași în spatele lor. Atunci am văzut cum un băiat, care stătea pe jos, ținea în mînă un cocoș negru, al cărui cap atîrna în jos. Cu mîna cealaltă trăgea un cuțit mare și ascuțit peste gîtul animalului, fără însă a-i despărți de tot capul. Apoi îi dădea drumul cocoșului care încerca acum să-și ia zborul, improșcînd sînge în jur. În aceeași clipă toți copiii izbucneau în țipete puternice și în rîs și imitau animalul alergînd cu genunchii îndoiți, scuturînd brațele întinse, scoțînd cotcodăceli ascuțite.

Îngrozit de cruzimea față de această făptură neștiutoare, i-am strigat băiatului cu cuțitul să ucidă cocoșul. Dar el nu auzea. N-am să uit niciodată figura aceasta : avea gura întredeschisă ; limba îi ieșea puțin afară. Ochii

îi erau imobili, fixați asupra animalului care dădea din aripi încoace și încolo, pe pământ. Se uita cruciș. Pentru că nu dădea nici un semn că vrea să elibereze animalul din chinul lui, am pășit în mijlocul copiilor și am vrut să pun mîna pe cocoș, care zăcea la pământ cu capul pe jumătate tăiat, atîrnat în jos, zvîrcolindu-se încă. Dar cînd să-l ating, a mai zburat odată în sus, cu gîtul sîngerînd, drept în obrazul meu. Copiii au izbucnit în țipete și în rîs și au încercat de asemenea să sară unii spre ceilalți, strîgînd cucurigu și lăsînd capetele să le atîrne. Eu m-am speriat așa tare de ciocnirea cu animalul încît m-am dat înapoi și mi-am șters sîngele din ochi. Băiatul cu cuțitul prinsese însă iarăși cocoșul, încercă să-i pună capul la loc și-l lăsă apoi să zboare din nou spre înspăimîntătoarea distracție a tovarășilor săi. Și ca fulgerul, puse mîna pe un al doilea cocoș care se afla lîngă el și pe care nu-l observasem pînă atunci, tăie sforile cu care îi erau legate picioarele și vru să-i ciopîrțească și lui capul. Am țipat la băiat, dar el nu mă vedea și nu mă auzea. Atunci m-am îndreptat spre el și l-am lovit cu palma peste obraz, cred că nu prea tare. La început nici nu s-a mișcat, ca și cum nici n-ar fi simțit lovitura. Apoi a căzut deodată, neașteptat, fulgerător — ce cuvînt să folosesc oare ca să descriu ce s-a întîmplat într-o clipă atît de scurtă ? — pe urmă s-a prăbușit brusc și s-a lovit cu capul de pragul de piatră al casei sale. Nu l-am mai putut prinde.

Zăcea acolo și mai avea încă ochii deschiși. Pe fața lui albă ca hîrtia, pe mîini și pe cămașa gri erau pete de sînge : sîngele cocoșului. Nu închisese de tot buzele alb-cenușii. În colțurile lor se formau bule de sînge ; probabil că în cădere își mușcase limba. L-am privit doar cîteva secunde, zăpăcit și nehotărît privitor la ceea ce aveam de făcut ; dar în aceste cîteva clipe mi s-a părut că pe figura lui înghețase o indescritibilă expresie de inconștientă voluptate. El respira, trăia încă. Ceilalți copii fugiseră, țipînd. Am vrut să ridic copilul și să-l duc în casă — atunci a venit mama lui, mi l-a smuls și a plecat.

De ce îl bătusem ? Fusesse o furie bruscă ?

Fără îndoială fusesse o stare care mă făcuse să-mi ies din fire și n-am mai știut ce fac. Dar nu cred că am vrut

să-l pedepsesc. Am vrut să împiedic continuarea cruzimii. Mai mult : voiam să mă apăr, da, mi-a fost frică. Acum, dragii mei frați, desigur că veți întreba cum ar fi putut să-mi fie frică de un copil. Nici nu mă temeam de copil, dar mi se părea straniu în delirul lui care-i cuprinsese și pe ceilalți copii, astfel încât nu mai vedeau nimic decât sânge, aripi ce se zbăteau, luptă cu moartea. Ce putere îi stăpînea, mai ales pe tînărul măcelar al cocoșilor ? M-am gîndit la aceasta tot timpul, în închisoare, și acum sînt sigur : puterea era diavolul. De el mă temeam, pe el l-am bătut.

Acum desigur că-mi dau seama ce stupid și infatuat am fost să vreau să-l gonesc pe Satana cu o palmă. „Acest soi de draci nu poate ieși decît prin rugăciune și post.“ (Marcu. 9. v. 29).

PANTAI, CONSILIER GUVERNAMENTAL SUB GUVERNATORUL CAI AL PROVINCIEI GUANDONG

Curînd după masă ne-am îndreptat spre Yamen, care consta dintr-o singură încăpere. Numai podiumul pe care se afla masa de judecată și în spate, pe perete, portretul lui Ki-lin¹ arătau că ne aflam într-o clădire a justiției. Ședința s-a ținut la lumina făcliilor.

Înălțimea sa guvernatorul, prințul Ye, a luat loc pe scaunul judecătorului, Tang și cu mine pe scaunele asistentei. Înălțimea sa poruncise ca formele exterioare ale procesului judiciar să fie respectate în modul cel mai corect. Din acest motiv acuzatorul Hong a așteptat în fața Yamen-ului pînă cînd totul a fost gata pentru proces, apoi a lovit în clopotul judecății și intrînd în sală a strigat de trei ori „Nedreptate !“, după care înălțimea sa i-a cerut să-și expună plîngerea. S-a renunțat la un traducător în limba imperială, pentru că înălțimea sa înțelegea limba vorbită la Guangzhou.

¹ Animal legendar purtător de noroc, aici simbol al lucidității (natural, a judecătorului).

De cînd a intrat, acuzatul Luo Rezi¹ n-a făcut o impresie bună pentru că s-a codit să îngenuncheze în fața scaunului judecătoresc. El a susținut că religia lui nu-i permite această formulă de politețe. De aceea, înălțimea sa a aruncat slujitorilor Yamen-ului două foi de bambus încă înainte de interogatoriul propriu-zis, pe care erau însemnate cîte zece lovituri cu bățul ușor. După îndeplinirea pedepsei acuzatul s-a dovedit gata să interpreteze mai puțin rigid prescripțiile religiei sale : a îngenuncheat de bunăvoie.

Înfățișarea exterioară a acuzatului nu era nici ea menită să-i cîștige simpatia înălțimii sale. Ca toți barbarii albi este necioplit și urît. Părul, sprîncenele și genele sînt galbene, barba deasă și roșcată. Nasul lui este mare chiar pentru un barbar. Ochii lui sînt cenușii și pătrunzători. În timpul bătăii a gemut.

Vorbea atît de prost limba localnicilor încît de multe ori abia putea fi înțeles. Am avut impresia că nu era în stare să urmărească întotdeauna discuția. Multe întrebări au trebuit repetate. Era stîngaci în alegerea cuvintelor, și chiar amestecul de expresii din limba scrisă cu vorbirea străzii producea adesea un efect caraghios, uneori grosolan și nepoliticos².

Acuzatul a recunoscut că l-a lovit pe băiatul Hong Xiuquan³. Cruzimea pe care o dovedise băiatul era

¹ Transcrierea chineză a numelui Rogers.

² În originalul chinez urmează exemple care aici sînt totuși omise !

³ Relatarea îl numește pe băiat Hong Huo-xiu. Hong este numele de familie, Huo-xiu este „numele de lapte“ (nai ming) și înseamnă „strălucirea focului“. Acest nume de lapte l-a primit copilul probabil pentru că în cele opt semne ale horoscopului său, elementul foc nu-și găsisese locul. Pentru a evita mai tîrziu confuzii, am introdus de pe acum numele său academic sau școlar (shu ming) Xiuquan cu care a devenit pretutindeni cunoscut mai tîrziu.

Deși a căzut la toate examenele academice el și-a adăugat totuși acest nume academic, cînd a dobîndit convingerea, în urma viziunilor sale, că a primit o însărcinare cerească.

Silaba „xiu“ este luată din numele său de lapte și înseamnă „strălucire, strălucitor, cultivat“. Ultima silabă „quan“ se scrie 全. Este compusă din două semne 人=ren, care înseamnă om, popor, și din 王=wang, care înseamnă rege. Semnul

potrivnică legilor cerului, pe care venise să le propovăduiască în imperiul înfloritor de mijloc. Dumnezeu însuși îi dăduse, ca și fraților săi, însărcinarea să facă tuturor oamenilor din lume cunoscută voința cerului. Înălțimea sa era revoltată de pretenția prezumțioasă a acestui barbar că ar fi primit o însărcinare cerească.

Doctorul care-l consultase pe copil și care purta numele cam exagerat de Liang Wang Tai¹ a depus o expertiză pe care mi-a lăsat-o în copie după ședință și pe care o anexează aici :

„Expertiză judiciară.

Am consultat pe băiatul Xiuquan din familia Hong la Hua și l-am și tratat. El nu vorbea și nu se mișca. Ochii însă i-a avut tot timpul deschiși. Toate membrele îi erau rigide. Bătăile pulsului la ambele încheieturi ale mâinilor se prelingeau, erau lichide și moi. Pulsul stîng arăta că bășica fierii era atinsă și că sevele nu mai urcau. Din pulsul drept se putea deduce că organele „Trei drumuri“ și „Poarta vieții“ sînt afectate. Această constatare arăta că un demon pătrunsese în trupul băiatului și că distrugea din temelii armonia dintre principiile Yin și Yang. Simptomele menționate au apărut abia atunci cînd preotul barbar l-a lovit pe băiat, prin urmare duhul trebuie să fi pătruns în timpul acela în trupul pacientului.

Eu am încălzit ghimbir proaspăt la foc deschis, l-am tăiat felii și le-am pus pe fruntea și templele băiatului. În felul acesta am împiedicat înrăutățirea stării lui. Nu s-a produs o ameliorare, dar aceasta nici nu era încă de așteptat. Băiatul nu poate fi vindecat decît dacă se izbutește scoaterea duhului rău care sălășluiește înlăun-

compus se pronunță „quan“ și înseamnă întreg, desăvîrșit, complet, toți. (De altminteri un gînd remarcabil al omului care a căutat, cu aproximativ 4000 de ani în urmă un semn pentru cuvîntul „întreg, desăvîrșit“, alăturînd cele două semne deja existente „popor“ și „rege“ !). Lui Hong i-a plăcut mai tîrziu să citească ultima silabă a numelui său „regele poporului“ și să vadă în aceasta o indicație referitoare la însărcinarea sa. Dacă cineva ar vrea să urmărească interpretarea sa ingenioasă, ar putea prin urmare traduce numele academic prin cuvintele „strălucit rege al poporului“.

¹ Galeria semnelor scrise.

trul lui. În acest scop am pus să se îndeplinească un șarpe din fire de cânepă și să se biciuiască cu el patul pacientului. În același timp am ars substanțe din care se fac artificii în camera pacientului. Preoți ai templului taoist își vor bate azi după miezul nopții gongurile în fața bolnavului, vor fixa bilete cu descîntece pe pereții camerei și ai casei și vor arde broaște pocnitoare în fața ușii.

Dacă starea băiatului nu se va ameliora pînă poimîine, se va instala o criză în noaptea cu lună nouă. Perspectivele unei vindecări complete a bolnavului sînt reduse. Le apreciez la unsprezece din o sută“.

Aceasta era constatarea medicului !

Acuzatul a contestat în decursul procesului că a căutat vreodată o legătură cu spiritele. A vrut să se disculpe în felul acesta, băiatul fiind deja stăpînit de un duh rău cînd a tăiat cocoșul. Fără îndoială însă că n-a putut explica de ce simptomele bolii au apărut abia după palmă. S-a apărat, prin urmare, cu foarte mare stîngăcie.

Dar, pentru că s-a dovedit în general dispus să recunoască, înălțimea sa nu a hotărît aplicarea torturilor ușoare și mijlocii deși uneltele erau pregătite. În actul de acuzare înălțimea sa spunea :

„Băiatul Meng Zi ¹ locuia cu mama lui lîngă o măcelărie. Cînd a auzit animalele țîpînd în dimineața tăierii, a alergat curios la gard și a văzut cum măcelarul dădea porcilor în cap cu un ciocan și tăia oilor beregata cu un cuțit ascuțit. Acasă a vrut și el să se joace după aceea mereu de-a măcelarul cu animalele lui din lemn. Mama lui s-a temut însă că se va obișnui cu vederea sîngelui și că inima lui se va împietri dacă va continua să locuiască lîngă măcelar. De aceea s-a mutat într-o casă, de unde te puteai uita pe un cîmp de morminte. Această poveste arată, prin urmare, că din timpuri străvechi se considera semnul unei inimi crude și dure să te joci cu suferințele animalelor. De aceea și fiul primarului a acționat greșit.

Ambii au păcătuit împotriva bunei-cuviințe și merită pedeapsa. Pe băiat vreau să-l cruț din pricina tinereții sale. Atrag totuși atenția părinților să ia ca exemplu pe

¹ Filozoful Meng Zi (Mencius) 372—281 î.e.n.

mama filozofului Meng Zi și să aibă grijă ca inima fiului lor să nu se împietrească și să nu găsească plăcere la vederea singelui. Străinul a rănit brutal înalta demnitate a stăpînului ceresc și și-a asumat drepturi care nu-i revin decît acestuia. Unde am ajunge pe lumea aceasta dacă orice om ar crede sau i-ar fi îngăduit să susțină că a primit o însărcinare cerească, ca acel barbar ! O asemenea prezumție contrazice principiile ce ne-au fost transmise și a căror apărare este necesară tocmai în zilele noastre !"

Înălțimea sa anunță apoi verdictul împotriva diavolului alb : moartea prin decapitare. Porunci ca pedeapsa să fie executată încă în aceeași seară în fața casei copilului, fapt de pe urma căruia nădăjduia o influență binefăcătoare în plus asupra stării bolnavului. Am amintit totuși înălțimii sale că verdictul trebuia adus la cunoștință guvernatorului Cai, desemnat judecător suprem al provinciei Guandong. Înălțimea sa a completat atunci verdictul și a vrut să i-l trimită pentru a-l contrasemna, cînd un curier de la debarcader a adus tocmai o scrisoare în care guvernatorul Cai anunța că a trebuit să plece imediat la Guangzhou pentru a vedea un medic.

Vizibil indispus, înălțimea sa a primit această veste fără un cuvînt și a poruncit ca diavolul alb să fie predat în ziua următoare la Guangzhou unde urma să se execute pedeapsa. Populația și, înaintea tuturor, funcționarii însărcinați cu execuția pedepsei au fost foarte decepționați de această hotărîre. Ei nădăjduiseră că verdictul va suna „moarte lentă“.

INSEMNARE DESPRE O AUDIENȚĂ LA GUVERNATORUL GENERAL PRINȚUL YE

Extras

Secret !

Audiența a avut loc la ora stabilită. Ochiul barbarilor ¹ a cerut lămuriri asupra locului unde s-ar afla misio-

¹ Denumire chineză pentru superintendentul comercial britanic Sir Geoffrey Skelton.

narul Luo Rezi, condamnat la moarte cu cîteva zile înainte la Hua. Înălțimea sa n-a considerat necesar să răspundă unei asemenea întrebări privitoare la procedura chineză de execuție a unei pedepse și a spus că nu cunoaște locul unde se află condamnatul. Era însă clar că Ochiul barbarilor era informat asupra unui mare număr de amănunte ale procesului și asupra actului incriminat. El a prevenit pe înălțimea sa, să nu dispună execuția misionarului, a cerut predarea lui și a fost gata să supună cazul unei instanțe britanice.

Bineînțeles că înălțimea sa a respins această pretenție motivînd că fapta a fost comisă pe teritoriul imperiului infloritor de mijloc, unde misionarul se afla de bunăvoie și nepoftit de nimeni. Înălțimea sa n-ar fi avut nici o reținere să predea barbari dacă aceștia s-ar fi ucis unii pe alții. În cazul de față însă fusese implicat un chinez.

La aceasta, Ochiul a ridicat pretenția unei înțelegeri juridice generale. Înălțimea sa a răspuns că această întrebare depășește competența conducerii provinciale și nu poate fi soluționată decît de conducerea înălțatului divin din Beijing.

Străinul s-a reîntors atunci din nou la cazul de față și a spus că verdictul împotriva misionarului ar porni de la premise greșite, întrucît băiatul nu fusese ucis, ci doar lovit.

Înălțimea sa a respins acest argument ca necorespunzător. Viața sau moartea băiatului depindeau de arta medicilor, de constituția pacientului și de faptul dacă avea să se găsească și să se aplice mijloacele potrivite pentru scoaterea duhului necurat. Pedepsa în schimb nu era de fapt decît pentru lovitură. Străinul a sugerat atunci ca băiatul să fie tratat de un medic barbar al coloniei străine din Guangzhou. Înălțimea sa a refuzat această ofertă care exprima îndoiala complet neîndreptățită față de medicina noastră și care este semnificativă pentru prezumția străinilor. La aceasta, Ochiul a afirmat că în cazul în care misionarul nu va fi predat în cel mai scurt timp autorităților coloniei, ar putea lua naștere urmări grave și cu largi consecințe. El se considera împluternicit ca să întrerupă chiar, în caz de nevoie, legăturile comerciale cu Guangzhou-ul.

Înălțimea sa a răspuns că nimeni nu avea să întâmpine mai bucuros ruperea legăturilor comerciale decât el însuși, în primul rînd dacă odată cu aceasta, avea să înceteze și comerțul cu opiu. Fiii lui Han¹ dispuneau de toate mărfurile necesare vieții, în vreme ce barbarii din regiunile mărginașe ale lumii aveau evident nevoie stringentă de ceai, mătase, porțelan și alte produse ale imperiului de mijloc. Altfel de ce ar veni, cu prețul vieții, peste primejdiosul ocean, în vreme ce negustorii chinezi rămîneau în țară !

La aceasta, străinul nu a știut să dea un răspuns. El s-a mulțumit să-și repete cerința și amenințările. Înălțimea sa nu a mai considerat necesar să răspundă Ochiului barbarilor și a pus capăt audienței.

SIR GEOFFREY SKELTON, SUPERINTENDENTUL BRITANIC
DE LA GUANGZHOU

Raport

Mylord,

Așa cum am relatat în raportul preliminar, cetățeanul englez John Wainwright Rogers, membru al misiunii metodiste americane, a fost condamnat la moarte cu patru zile în urmă la Hua (provincia Guandong), sub acuzarea încercării de a aplica o lovitură mortală. El se află acum într-o închisoare din Guangzhou. A reușit alaltăieri să trimită o scrisoare la misiunea lui, pe care o anexăm în copie la acest raport. Pentru că de obicei chinezii își execută fără întârziere condamnările, am căutat să obțin imediat o convorbire cu viceregele² Ye, care a avut loc azi după amiază. Am rugat pe înălțimea sa într-o formă politicoasă dar foarte fermă să ne fie predat cetățeanul și am promis să supun tribunalelor noastre acest caz. Înălțimea sa a respins peremptoriu această cerință. Întrucît de partea chincză domnește o totală necunoaștere

¹ Chinezii.

² În rapoartele britanice „tsungtu“ (guvernator general) se traduce totdeauna cu expresia nu tocmai exactă de „viceroy“ (vezi nota 3, p. 12).

a dreptului internațional, m-am abținut de la o discuție purtată în lumina normelor de coliziune, dar am folosit totuși această împrejurare pentru a repeta pretenția noastră asupra unei convenții juridice care să clarifice competența juridică a coloniei de la Guangzhou. Înălțimea sa și-a declinat responsabilitatea față de această întrebare care nu putea fi soluționată decît de stăpînirea imperială de la Beijing. Am făcut atunci uz de faptul că, atîta vreme cît nu exista o asemenea convenție, nu sîntem în situația de a putea recunoaște sentințe juridice chineze împotriva cetățenilor noștri.

Acesta era motivul pentru care mă vedeam obligat să cer încă o dată cu toată hotărîrea predarea misionarului. Am sugerat într-o formă prudentă că refuzul de a preda misionarul ar putea deveni o piedică în legăturile comerciale externe chineze, mai ales atîta vreme cît acest comerț se desfășura prin Guangzhou.

Am avut impresia că afirmațiile mele, serios făcute, nu și-au ratat efectul. Ca să dau totuși viceregelui timp să mai studieze o dată problema în lumina argumentelor mele, mi-am luat rămas bun cu observația că nu pot considera refuzul său ca un răspuns definitiv. Vă rog să-mi dați indicații cît de precise asupra măsurilor pe care trebuie să le iau în cazul în care s-ar refuza predarea misionarului și ar fi executat. (Formulă de încheiere.)

Semnat Geoffrey Skelton.

SIR GEOFFREY SKELTON

Extras dintr-o scrisoare particulară

Dear Jim,

...His Highness is an ass. He lectured me for quite some time on spirits and what they could do to people who get a blow behind the ear from somebody who has the Evil Eye. The missionary seems to believe in this rot about spirits, too, as I gather from the letter he sent to his brethren. I only hope he did not concede anything of this sort in court, although you never know. Anyway,

the Chinese boy in Hwa must have put up quite a good show. I should like to advise the Chinese authorities to rush and sign up the gifted young fellow for the Celestial Theatre Troupe in Peking. I regret not having had those wits of his in my youth. I could have evaded many a good thrashing by just dropping dead and pretending to be possessed by evil spirits.

My men used to call His Highness 'Old Confucius' from the way he squats on his throne, never smiling, never blinking, always austere, just like one of those statues Rufus sent to the British Museum. I wonder whether any of my words penetrated His Highness' thick skull.

The general trend of our conversation is, I trust, sufficiently clear from my despatch. I had to omit many details not fit for an official report, although they give impressive evidence of the backwardness and mendaciousness of the Chinese.

All that may seem downright ridiculous, were it not for the arrogance these people affect toward us and to foreigners — which, really, is most annoying. There may be some truth in what you hear sometimes in our settlement, i.e. that there are only two ways to teach them a lesson and to ram civilisation down their throats: financial pressure or, if that does not succeed, — guns. During my talk with Old Confucius I was almost tempted to wave the Big Stick a little. But on second thought I refrained from it, having in mind all the implications the use of pressure might entail for British trade. Threats are of no use if we are not ready to go through with them. We shall never beat the Chinese at bluffing. I hope you will be able to persuade the Old Man to send me speedy instructions or if, through some unforeseen circumstances I should be forced to act on my own, to back me up...

Yours

Jeff

Dragă Jim !

...Înălțimea sa este un măgar. Mi-a ținut un curs destul de lung despre duhurile rele și ce pot face ele acelor oameni, palmuiți de către

unul care are puterea de a deochea. Și misionarul pare să creadă în prostia cu duhurile, după cum am înțeles dintr-o scrisoare pe care a trimis-o fraților săi. Sper numai că nu a recunoscut nimic de genul acesta în fața instanței — deși nu poți ști niciodată. În orice caz licheluța de chinez din Hua trebuie să fi dat o bună reprezentatie. Eu aș sfătui oficialitățile chineze să-l angajeze imediat pe tînărul acesta talentat la Ansamblul teatral ceresc din Beijing. Regret că în tinerețe mi-au lipsit însușirile sale. De cîte bătăi n-aș fi putut scăpa, dacă aș fi fost în stare să cad așa, pur și simplu ca mort și m-aș fi putut preface de parcă aș fi fost posedat de duhuri rele.

Oamenii mei obișnuiesc să-i spună înălțimii sale „Bătrînul Confucius“ după felul cum stă pe tronul lui, fără să rîdă, fără să clipească, totdeauna sever, întocmai ca una din acele statui pe care Rufus le-a trimis la British Museum. Tare aș vrea să știu dacă vreunul din cuvintele mele a pătruns în căpătîna lui tare.

Sper că desfășurarea generală a conversației noastre reiese destul de limpede din raportul meu. A trebuit să omit multe detalii care nu erau potrivite într-un text oficial, deși demonstrează pregnant înapoierea și caracterul ascuns al chinezilor. Toate acestea ar părea ridicole dacă chinezii n-ar adopta față de noi și de străini o poziție atît de arogantă, într-adevăr supărătoare. Poate că este ceva adevărat din ceea ce se aude în colonia noastră, și anume că nu există decît două metode de a le da o lecție și de a virî civilizația forțat în ei : presiunea financiară sau — dacă aceasta nu-și atinge scopul — tunurile.

În timpul conversației mele cu Bătrînul Confucius, am fost aproape tentat să ameninț puțin cu bîta. Însă după o scurtă reflecție am renunțat totuși pentru că m-am gîndit la urmările care ar putea decurge, pentru comerțul

britanic, din folosirea mijloacelor de constrângere. Amenințările nu servesc la nimic dacă nu sîntem gata să le traducem în realitate. Nu-i vom bate niciodată pe chinezi în ceea ce privește bluful.

Sper că poți să-l convingi pe Bătrînul domn să-mi comunice cît de repede posibil instrucțiuni, sau, dacă împrejurări neprevăzute mă vor sili să acționez independent, să mă sprijine.

Al tău

Jeff.

RENDA, AL DOILEA FIU AL PRIMARULUI HONG

Din așa-numitele „Amintiri din Hongkong“¹

Prima îmbolnăvire a fratelui meu și incidentul cu misionarul Luo Rezi nu se mai pomenesc astăzi niciodată, nici fratele meu n-a mai vorbit despre aceasta mai tîrziu. Deși cred că evenimentele pomenite se află într-o legătură ascunsă cu ceea ce i s-a întîmplat lui și nouă tuturor mai tîrziu.

După cum povestesc părinții mei, eram de față cînd fratele meu a tăiat capul cocoșului. Se pare chiar că aș fi țipat și cotcodăcit cel mai tare și amuzat, dar cînd misionarul l-a lovit pe fratele meu aș fi fost cîteva zile foarte tulburat. De toate acestea însă nu-mi aduc aminte.

În schimb îmi amintesc încă foarte bine de prima boală a fratelui meu. Aveam atunci șapte ani. Tovarășii mei de joacă vorbeau adesea despre familia mea ; dar cînd apăream, tăceau. Imediat după nenorocire, părinții mei m-au cazat la fratele mai tînar al tatălui meu, care locuia în satul de jos. Seara însă, de îndată ce mă înapoiam de la cîmp călare pe spinarea bivolului de mlaștină, mă duceam în grădina părinților mei și mă ascundeam în spatele unor

¹ Aceste amintiri nepublicate pînă acum, le-a scris Renda curînd după sosirea lui la Hongkong, încă înainte de a lua lecții de cateheză. Ele i-au servit misionarului Hamburg ca bază pentru cartea sa despre Hong Xiuquan, din care vom mai cita.

tufişuri de ricin şi mă uitam cum se duc în camera bolnavului preoţi, rude şi medicul. Cînd se făcea întuneric, auzeam apoi în casă cîntecul profund şi rugăciunile surde ale preoţilor, flautele stridente, cimbalele şi pocnetele arti-ficiilor.

Într-o după-amiază mă aflam din nou în ascunzişul meu şi cînd am văzut că nu era nimeni acasă, m-am strecurat în camera unică. Întîi am rămas înfricoşat, la uşă, pe care am rezemat-o numai pentru a putea s-o iau iarăşi repede la fugă. În colţul din spate al camerei, fratele meu era întins pe un preş din fire de bambus, sub o cuvertură din piele galbenă de pisică. M-am apropiat prudent, de-a lungul peretelui. Pentru că nu se mişca, mi-a pierit puţin teama, astfel încît m-am dus lîngă el, dar mereu gata să sar înapoi şi să fug din casă, dacă duhul ar fi ţîşnit dintr-o dată afară.

Faţa, braţele şi mîinile fratelui meu erau gălbui-albe. Ochii îi avea deschişi şi nemişcaţi. Una din pupile era aproape complet acoperită de plecapa de sus, cealaltă se afla în colţul extrem al ochiului. Globurile ochilor nu se mişcau. Stătea întins ca mort.

Am îngenuncheat lîngă el şi mi-am pus urechea pe piept, pe burtă, pentru a auzi dacă duhul făcea vreun zgomot înlăuntrul lui ; însă totul era cufundat în tăcere. Apoi l-am apucat uşor de mîini : erau reci. Am încercat atunci, cum văzusem la doctori, să-i iau pulsul, dar nu l-am găsit.

Acum am prins curaj şi i-am suflat fratelui meu în urechi şi în nas, în nădejdea că în felul acesta duhul se va irita şi va ieşi printr-o altă deschizătură a trupului. Dar pentru că nici duhul nici fratele nu se mişcau am luat un fir de trestie din legătura de lemne de foc, mi l-am tăiat cum trebuie şi i l-am băgat fratelui meu între buze. Ca să văd dacă într-adevăr nu putea bea am luat dintr-o ceaşcă o gură de ceai şi am lăsat să curgă lichidul prin ţeava de trestie. Ceaiul însă curgea înapoi din gura bolnavului pe cămaşă. Mi-a fost teamă că petele m-ar putea trăda, şi de aceea am supt înapoi cît am putut din ceai, l-am scuipat în colţ pe jos şi am aruncat firul de trestie înapoi peste lemnele de foc. Ce mai puteam face pentru fratele acesta care se despărţise într-un mod atît de ciudat în două ? Îmi

amintesc încă limpede cum se formaseră într-un colț al gurii câteva mici bule din saliva lui sau din ceaiul meu, care au crescut încet, au plesnit și s-au scurs apoi într-o picătură de-a lungul fălcii, pe gît. Am șters picăturile și urmele lor cu colțul cămășii mele.

Cînd m-am uitat la gura lui, mi s-a părut dintr-o dată că fratele meu zîmbește, deși astăzi sînt sigur, că buzele nu i se mișcaseră cît de cît. M-a cuprins groaza cînd mi-a venit gîndul că poate duhul fusese acela care rîsese și în joacă făcuse să apară micile bule. Și în vreme ce mai reflectam dacă nu era cazul ca fratele meu și duhul din el să fie odată bine și cu adevărat speriați, într-o clipă cînd demonul nu s-ar fi așteptat la așa ceva — m-am speriat eu însumi pînă în măduva oaselor, cînd, lîngă ușa, oalele căzură unele peste altele cu un troncănit puternic și cînd văzui o vietate maro, acoperită cu blană, sărind dintr-un salt pe ușa, afară.

Frica mi-a strîns în așa hal pieptul și gîtlejul încît nici n-am putut țipa. Am ieșit alergînd orbește din casă, peste piață, pînă în satul de jos, la unchiul meu. N-am fost nici atunci în stare să-i răspund la întrebarea de ce sînt așa de răvășit. Toată seara am rămas tăcut, gîduit de spaima că era posibil ca duhul fratelui meu să fi trecut în mine. M-am liniștit puțin abia cînd am auzit că Xiuquan zace tot așa lipsit de viață ca pînă atunci și că duhul încă nu-l părăsise. Astăzi mă gîndesc că făptura maro care mă înspăimîntase așa tare, nu fusese decît un cîine flămînd din sat care voise să lingă oalele.

TANG, ȘEFUL DE CABINET AL GUVERNATORULUI GENERAL PRINȚUL YE

Guvernatorul Cai și-a anunțat azi dimineață vizita la guvernatorul general. Am pus imediat să se deschidă poarta din mijloc și să fie poftită înăuntru litiera, în timp ce înștiințam pe înălțimea sa. Cînd l-am salutat pe guvernatorul Cai în sala de intrare și l-am condus în încăperea de primire, a manifestat față de mine cele mai reduse forme de politețe la care-l obliga eticheta. Voia să-i vorbească guvernatorului general, iar eu nu eram pentru el

decît un obiect, o treaptă peste care se trece fără a o băga în seamă.

Ye și Cai și-au făcut obișnuitele schimburi de politete înflorite însă numai pe scurt și formal.

„Am venit, spuse Cai, ca să informez pe înălțimea voastră despre raportul meu asupra cazului misionarului britanic. Acest raport pleacă astăzi prin curier, la cancelar, prințul Wu. Presupun că și înălțimea voastră ați raportat la rîndul dumneavoastră.“

Ochii puțin ieșiți din orbite, miopi, ai lui Cai îl priveau întrebători pe prințul Ye, care însă răspunse scurt afirmativ, fără a da să se înțeleagă că-i va împărtăși guvernatorului conținutul raportului său.

Se aflau față în față. Chiar și siluetele lor contrastau : guvernatorul general, prințul Ye, subțire și înalt, deși îndoit sub povara anilor. Originea sa manciuriană abia dacă i se cunoștea, cel mult în oasele ceva mai late ale fălcilor, care dădeau figurii lui un aspect mai plat. Cu toate acestea, oricine l-ar fi considerat un chinez nordic prin naștere, dintr-un neam nobil. Cai, în schimb, era mai degrabă mic decît mijlociu și deja cam gras mai ales la față. Ochii, apoși, erau puțin ieșiți în afară, iar gura lui avea totdeauna o expresie nemulțumită pentru că avea obiceiul să tuguiască buza de sus, de parcă i-ar fi venit tocmai să strănute.

„Consider corect, spuse el cu vădita intenție de a-l înțepa pe prințul Ye, să las înălțimii voastre o copie după raportul meu.“ Guvernatorul general îl pofti să ia loc, cu un gest al mîinii. După cearta competitivă, desigur lipsită de seriozitate, cine să se așeze mai întîi, Cai urmă, ca și cînd n-ar fi fost întrerupt : „Am explicat în aceasta de ce nu pot să contrasemnez sentința de execuție. Misionarul ca atare îmi este complet indiferent, dar prevăd un conflict cu britanicii — dacă lăsăm să se execute pedeapsa — cel puțin neplăceri. Veți înțelege din raportul meu că sînt împotriva comerțului cu opiu întocmai ca și înălțimea voastră și stăpînirea de la Beijing. Dar trebuie să mă împac cu faptul că provincia mea nu mai poate exista fără comerțul cu țările de dincolo de ocean. Timpul cînd puteam ignora străinătatea a trecut definitiv“.

„Vă mulțumesc pentru înfățișarea motivelor care v-au determinat poziția. Nici eu nu subestimez greutatea care s-ar putea ivi pentru noi dacă s-ar poticni comerțul cu barbarii. Sentința mea împotriva misionarului era însă fundamentată pe argumente de un nivel superior :

Maestrul Kong Zi spunea că o stăpânire dreaptă trebuie să se îngrijească de hrană îndestulătoare, de suficiente forțe de luptă și de încrederea poporului în conducătorul său. Întrebat, la care din cele trei cerințe s-ar putea eventual renunța, maestrul a răspuns : armata ; apoi la hrană căci din timpuri străvechi oamenii trebuie să moară. Dar încrederea poporului în înălțatul stăpînitor este de neînlocuit. Dacă nu l-aș fi condamnat pe barbar, poporul ar crede că oricine își poate aroga privilegiile preînălțatului divin. Cea mai înaltă îndatorire a stăpînirii este să evite această impresie“.

„Înălțimea voastră, ați lăsat să se înțeleagă, spuse guvernatorul Cai cu buza superioară răsucită, că eu m-am condus după motive mai puțin înalte. Aceasta este adevărat : fundamental nu-mi iau hotărârile din considerații fundamentale. Eu nu am decît scopuri modeste. Trebuie să recunosc cu rușine că nu izbutesc să pricep cerințele mai înalte ale acțiunii politice. Dacă simțul tactului nu mi-ar interzice-o, aș întreba pe înălțimea voastră, dacă încrederea poporului în prea înălțatul divin nu este mai degrabă zdruncinată de anumite alte întîmplări decît un biet misionar barbar.“

Mie mi s-a oprit respirația, dar prințul Ye a rămas calm, a luat ceașca de ceai și a băut o înghițitură, pentru a da semnalul încheierii convorbirii. El spuse :

„Aveți dreptate. Întîmplările de la curte mă preocupă zi și noapte. Vă felicit pentru tactul dumneavoastră care v-a oprit să vă interesați de ele.“

„The Times“, Londra.

...It is to be hoped that the release of the missionary and, if necessary, a new trial by an unbiased British court will be effected through calm and patient negotiations between the British Superintendent of Trade in Canton and

the Chinese authorities. Any action resulting in the rupture of our commercial relations with China would be deeply regretted by British industry as well as by the opium growers in India. According to intelligence from official circles the British Trade Superintendent on the spot has been firmly instructed to continue his endeavours regarding the extradition of the missionary John W. Rogers, but to move with utmost caution and to avoid any action liable to damage our trade interests.

...Să sperăm că tratative liniștite și răbdătoare între superintendentul comercial britanic de la Guangzhou și autoritățile chineze în vederea eliberării misionarului, vor duce, în caz de nevoie, la o nouă procedură în fața unei curți britanice imparțiale. Orice acțiune care ar avea ca urmare ruperea relațiilor noastre comerciale cu China ar fi profund regretată de industria britanică, cât și de cultivatorii de opiu din India. După cum s-a aflat din cercuri oficiale, superintendentul britanic de la Guangzhou a fost strict avizat să-și continue străduințele pentru predarea misionarului John W. Rogers, dar să procedeze extrem de prudent pentru a evita orice ar dăuna intereselor noastre comerciale.

IMPĂRATUL

Edict către guvernatorul general, prințul Ye

Secret !

Noi ¹ am studiat cu atenție raportul dumneavoastră asupra condamnării misionarului barbar și ne asociem păreri dumneavoastră că numitul s-a făcut vinovat de o crimă împotriva legilor. Înainte de toate ne umple de mînie, că

¹ Împăratul folosea cuvîntul „Qen“. În afara lui nimeni în imperiu nu avea voie să-l folosească. Pentru a exprima într-un mod apropiat noțiunea aceasta traducerea utilizează pluralul majestății.

acest om, deși provine din insule lipsite de cultura de dincolo de marea lumii, pretinde că ar fi venit în țara noastră pentru a învăța poporul nostru legile cerului. Este oare neștiința lui atât de adâncă și întinsă încât nu știe nici atât : că numai Noi putem recunoaște voința cerului ? De aceea apreciem motivele pentru care ați înțeles pedepsirea străinului. Cu toate acestea, socotim în nesfârșita noastră generozitate mai potrivit să lăsăm barbarul să se bucure de grațiere, deși nemeritată, și să-l predăm, în mod excepțional, autorităților coloniei străine din Guangzhou. În ultimele luni am trăit destulă durere pricinuită de seceta din provinciile nordice. Finanțele statului au întâmpinat dificultăți din pricina ajutoarelor cu alimente. Dacă Ochiul barbar își va traduce în fapt amenințarea și va dispune cumva o blocadă comercială împotriva Guangzhou-lui, ar scădea creșterea de impozite în provinciile producătoare de ceai și mătase și ne-ar face imposibile alte noi și urgente livrări de ajutoare către provinciile ce se află în suferință.

Din acest motiv vă poruncim să-l mai admonestați încă o dată serios pe străinul arestat, dar să-l predați fără întârziere și fără explicații. Acest ordin să fie neîntârziat executat.

RENDA, AL DOILEA FIU AL PRIMARULUI HONG

Din așa-numitele „Amintiri din Hongkong“

Abia la douăzeci de zile după rănirea lui de către misionar, rigiditatea fratelui meu a cedat. Îmi mai amintesc cum mi-a spus unchiul meu că mișcase din nou ochii și că ar fi înghițit fiertura de carne ce i se turna pe gură cu o lingură de porțelan.

Cîteva zile mai tîrziu m-am putut întoarce cu surorile și frații mei în casa părintească.

Curînd i s-a permis fratelui meu mai mare să se scoale. Dar el evita pe cît posibil locul din fața ușii unde pătrunsese duhul în el. El pășea de obicei repede peste prag și se retrăgea în grădină. Acolo obișnuia să stea pe o piatră și să viseze cu ochii pierduți în gol.

Medicul pretindea de fapt că duhul încă nu-l părăsise, ci că se retrăsese doar și se închistase ; dar părinții mei

nu acordau mare importanță cuvintelor sale pentru că socoteau că medicul vrea să lungească tratamentul pe cât posibil. Din păcate, mai târziu s-a dovedit însă că diagnosticul lui fusese adevărat și că întrerupsesem prea devreme tratamentul.

După boală, fratele meu a fost tăcut și închis. Pentru că părinții erau de părere că i-ar fi dăunat sănătății, dacă ar fi mers cu noi la cîmp, ei îl lăsau totdeauna acasă, ceea ce puteau face fără grijă, pentru că obișnuia să se așeze în grădină și să se joace cu pietre sau cu bețișoare.

O poveste ciudată nu trebuie totuși să uit s-o pomenesc: cînd ne-am sculat într-o dimineață și cînd fratele meu mai mare a vrut să tragă zăvorul ușii, a țipat tare și a căzut jos. Tatăl meu l-a luat în brațe și l-a dus pe rogojina de bambus. Dar fratele meu nu se liniștea. Îi era vădit frică.

Atunci am văzut pe partea interioară a ușii un desen, cam de mărimea unei palme, care-l înspăimîntase așa pe fratele meu. Cineva desenase acolo cu cretă de cinabru contururile unui demon, anume ale prințului infernului Yen Wang : un cap mare cu păr des și zbîrlit, botul larg deschis și doi colți îngrozitori. Pentru că n-am cutezat să ștergem această imagine aducătoare de nenorocire, am agățat deasupra tabloul-sul al unei Quanyi¹. Nimeni nu-și putea explica cine desenase duhul rău. Trebuie să se fi întîmplat peste noapte cînd locuința fusese închisă. Tatăl nostru ne-a luat pe noi, copiii, la întrebări, dar noi nu știam nimic, și am fi fost și mult prea nepricepuți să înfățișăm un asemenea demon. Părinții erau convinși, că vreun duh rău, pesemne cel ce sălășluia în trupul fratelui meu, fusese autorul. Cu grele sacrificii, ei puseră preoți taoiști să purifice casa.

Fratele meu se refăcu în scurt timp. Toamna părinții mei îl trimiseră la școală și noi nu-l vedeam decît seara. Colegii lui îl evitau pentru că le părea straniu sau pentru că părinții lor le interzisese să se apropie prea mult de cel stăpînit de demon. El însă părea să nu observe aceasta, ci își îndrepta toată străduința spre școală, unde ajunse curînd pe locul întîi. Față de sîrguința și succesele sale,

¹ Zeiță a îndurării.

consiliul de familie luă hotărîrea să strîngă bani și să-i dea posibilitatea să studieze pe clășici ca să devină funcționar.

Mulți ani mai tîrziu, în timpul celei de a doua boli, am găsit printr-o întîmplare, un număr mare de foi, adînc ascunse sub cărțile sale, pe care era desenat același demon.

TANG, ȘEFUL DE CABINET AL GUVERNATORULUI GENERAL,
PRINȚUL YE

Înălțimea sa, prințul Ye, a primit edictul imperial cu trei adînci plecăciuni și a executat ordinul. În aceeași zi însă a rugat tronul dragonului să-i permită retragerea. În cererea sa se scuza că nu mai poate recunoaște liniile fundamentale după care prea înălțatul divin cîrmuiește imperiul. Era de neiertat că nu-și ceruse de mult retragerea ; căci incapacitatea sa se dovedise încă din momentul cînd nu putuse opri pe fiica sa Mei Ling să pășească în dezastrul ei.

În ciuda severității și a inaccesibilității prințului Ye, mi-am luat libertatea să-l sfătuiesc fie să renunțe, fie să-l determin cel puțin să invoce ca motiv de retragere vîrsta înaintată și decrepitudinea lui fizică. El a răspuns : „Zi Lu l-a întrebat pe maestrul Kong Zi cum trebuie să slujești pe rege. Maestrul i-a răspuns : Să-i fii credincios, să nu-l înșeli, să i te împotrivești“¹.

„THE TIMES“, LONDRA

The release by the Chinese authorities of the Methodist minister John W. Rogers, a British subject, has proved again that a cool head, a firm tone, and showing of the British flag are the only means to bring the Chinese to reason.

¹ Citatul nu este redat exact de Tang (sau Ye ?). Confucius răspunde (Lun Yü, Cartea XIV) doar : „Să nu-l înșeli și să i te împotrivești“.

Predarea preotului metodist John W. Rogers, cetățean britanic, de către autoritățile chineze, a dovedit încă o dată că un cap care judecă la rece, un limbaj ferm și exhibarea drapelului britanic sînt singurele mijloace prin care chinezii pot fi aduși la rațiune.

TANG, ȘEFUL DE CABINET AL GUVERNATORULUI GENERAL DIN GUANGZHOU

Noul guvernator general Cai m-a invitat azi la el. Locuiește încă în vechiul său palat guvernamental. Crezusem că va lămuri cîteva întrebări urgente, precise, de pildă sechestrarea de alimente pentru regiunile nordice cuprinse de secetă ; el s-a ocupat însă numai de ceremoniile preluării demnității sale, era atît de familiar cu toate nuanțele acestui domeniu și discuta atît de circumstanțial diferite puncte protocolare delicate, încît m-a pus de mai multe ori în încurcătură. M-a învățat apoi, cu un spirit viu, tot ceea ce nu știam.

Durerea lui cea mai mare pare a fi că vrem să-l ducem la sediul noii sale funcții într-o litieră cu patru purtători, deși i s-ar cuveni una cu opt. I-am dat a înțelege că în momentul de față nu dispunem decît de o singură litieră intactă de genul celei pe care și-o dorește, că înălțimea sa prințul Ye contează totuși că ea îi va sta la dispoziție pînă va părăsi Guangzhou, adică poimîine. Cai a trecut peste observația mea fără s-o remarce și a spus în încheiere, scurt, că dorește în orice caz să fie luat mîine dimineața tocmai în litiera aceasta și s-o folosească de aici înainte.

Cînd l-am întrebat cînd și cui trebuie să-i predau postul meu de șef de cabinet, m-a privit scînteietor prin ochelarii săi și a răspuns : „Bineînțeles că rămîneți șef de cabinet“. Nu i-am ascuns — cu păstrarea tuturor formelor — repulsia pe care o aveam pentru el. Dar el mi-a ignorat antipatia ca și cum aș fi fost un vierme, de care nu trebuie să se teamă și la simpatia căruia nu ține.

Din nou glia uscată sub picioare ; pământ care ridică praf, și nu gălăgia orașelor.

Din nou ritmul egal al timpurilor, semănatul, recoltatul, iarna, ploaia, soarele, zăpada. Din nou măsurarea anilor, deși cu pas bătrîn ; măsurarea vremurilor, deși cu brațe de moșneag.

Nu orez, ci mei și mîncarea hrănitoare a țăranilor din Shandong. Vîntul biciuitor peste cîmpia de lîngă Huang Ho, care îngheață zăpada. Praful galben din deșerturi. Drumul afară din sat spre movilele mormintelor strămoșilor în ishang ¹ gros căptușit cu bumbac albastru.

Pas drept, pas ferm pe pămîntul neted. Doar în spatele orizontului strălucirea dragonului. Zboară noaptea peste casă, peste imperiu. Atunci casa se mișcă, se cutremură imperiul, tună amenințător cerul, deasupra înălțatului, și crima fiicei. Fantasmеle dispar ziua cînd kaoliangul înalt cît un stat de om se treieră în fața ogrăzii.

Ea nu mai face parte din casa mea.

¹ Veșmînt lung, asemănător unui anteriu (n. t.).

RENDA, AL DOILEA FIU AL PRIMARULUI HONG

Din așa-numitele „Amintiri din Hongkong“

În al unsprezecelea an al domniei prea înălțatului nostru stăpînitor, fratele mai mare s-a prezentat a doua oară la examenele provinciale. Părinții au vrut să-l însoțească la Guangzhou, dar fratele meu i-a rugat să-i îngăduie să călătorească singur. Însă noi ne-am temut că el nu va lua nici de data aceasta examenele și că după aceea, în disperare și abătut, va comite un act necugetat. De aceea, tatăl și mama mea l-au rugat stăruitor să mă ia cu el, cel puțin pe mine, pentru că știau că prefera mai degrabă să mă vadă pe mine în jurul lui. Cu aceasta s-a declarat și el pe urmă de acord.

Am plecat la Guangzhou și acolo am tras la o mică pensiune în strada Fildeşului. Se prezentaseră peste două mii de candidați care seara, înainte de examen, au fost încuiați, fiecare în mica lui celulă de examinare. În dimineața următoare candidații au primit o temă de compunere și anume cuvintele lui Cang Zi : „A fi capabil și a întreba totuși pe cei ce nu sînt ; a ști mult și a întreba totuși pe cei ce știu puțin ; a avea mult și totuși a părea sărac ; a fi atins plenitudinea și totuși a părea gol“.

În seara următoare l-am luat pe fratele meu de la sala de examen. Era plin, de speranță, pentru că scrisese peste trei sute de hieroglife chinezești și nu anulasese nici una ¹.

¹ Hieroglifile chinezești scrise greșit puteau fi anulate printr-un punct pus alături și înlocuite cu unele corecte. Chinezii nu socoteau aceasta, în fond, o lipsă. Chiar și caligrafi ce se bucurau de un mare prestigiu au anulat semne greșite, uneori cu un punct sau cu un cerc. Așa făcea și Mao Zedong. Nu se ștergea cu guma. Chiar unei hieroglifice greșite i se acorda considerația oricărui lucru scris. Un precept confucianist suna așa : „Cine nu acordă considerație hieroglificei nu are inima în ordine“.

Cu toate acestea am văzut, în după-amiaza următoare, cînd am parcurs, în sala de examene, listele, că dintre cei două sute de candidați admiși la al doilea examen, lipsea numele fratelui meu. Dar în înghesuiala care domnește de obicei în jurul afișării listelor, l-am pierdut pe fratele meu, sau — cum cred astăzi — el se îndepărtase intenționat.

PU, POVESTITORUL PIETEI

Acum ascultați povestea marelui Hong ! Eu nu povestesc nici un cuvînt care n-ar fi adevărat, dar astăzi nu vă povestesc decît ceea ce am aflat de la cei trei care nu vedeau nimic, dar auzeau totul. Îi cunoașteți ; dar dacă i-ați uitat, vi-i veți reaminti ; erau cei trei orbi care se aflau adesea aici, unde tocmai mă aflu eu acum, sau la la colțul dintre strada Dragonului și strada Șapte izvoare.

Erau Y, Primul ; Er, Al Doilea ; San, Al Treilea. Alte nume¹ nu aveau. De unde veneau, unde se duceau — nu știa nimeni. Se aflau dintr-o dată aici, de cele mai multe ori în timpul Anului Nou, cînd în nord era frig. Dar în primăvară dispăreau deodată. în provincie sau în imperiu. Ajungeau departe, în sus, pînă la Yang Zi și odată i-am întîlnit și în piața de la Qu-fu².

L-au întîlnit pentru prima oară pe marele Hong aici, în orașul acesta, în al unsprezecelea an de domnie al stăpînitorului nostru. Se tîrau de la o prăvălie la alta, toți trei cu bățul lung de bambus al orbilor în mîna dreaptă. Y, Primul, întindea stînga, cu coșul ca o farfurie plată, în față, iar în spatele lui mergea Er, Al Doilea, cu mîna stîngă pe umărul Primului, și în spatele lui Er schiopăta de asemenea San, Al Treilea, cu mîna pe umărul lui Er !

Pe una din străzi, nu departe de aici, este prăvălia de hîrtie și cărți — nu, nu vreau să pronunț numele proprietarului ei. Nu mai departe de azi, am vorbit cu el. Fără îndoială că acum e deja un om bătrîn, dar își amintea bine pe cei trei cerșetori.

¹ Y, Er, San = unu, doi, trei.

² Locul de înmormîntare al lui Kong Zi.

Y, își căuta pe dibuite cu bățul lui de bambus drumul în sus pe cele trei trepte, spre prăvălie, iar ceilalți doi îl urmau. Au rămas pe loc la intrare și au cîntat : Y, cu vocea lui adîncă de bas pe care n-o uită nimeni, după ce-a auzit-o odată, tot atît de profundă ca aceea a călugărilor lamaști, și cele două voci în falset ale lui Er și San. Cam așa : dați, măriți domni, orbilor ! Dați, măriți domni, orbilor ! Voi, care mai vedeți, bucurați-vă de lumina ochilor voștri și dați, măriți domni, orbilor !

Unul după celălalt sau toți deodată. Dar negustorul făcu pe surdul. Tăia mai departe hîrtie pe tejghea și apoi o strîngea.

„Ne rugăm să vedeți pînă la adînci bătrînețe. Dați, măriți domni, orbilor.“

El nu auzea. Y, își urma pe dibuite drumul în prăvălie. Cei trei s-au așezat jos și din cînd în cînd cîntau calm și fără efort. Știau că e numai o chestiune de timp, pînă să le dea negustorul bani. Nu plecau pînă atunci.

Așa stăteau acolo cei trei, în cele mai murdare și rupte zdrențe din toată China. Deși era cald și umed purtau haine vătuite ; bineînțeles că bumbacul se vedea prin multe găuri. Gulerele însă erau rupte așa încît li se vedeau umerii negri-cenușii. Și nu toate hainele aveau mînci. Peste burtă își înfășuraseră brîie groase. Ce păstrau acolo o să aflați mai tîrziu. Negre-cenușii le erau și brațele și fețele, jegul pe dosul palmelor și pe degete, străbătut de crăpături și dungi. Nici măcar cozi nu purtau cei trei. Părul îl aveau ca niște cîlți, niciodată pieptănat sau periat. Le atîrna pe gît și peste urechi, sau lui Y, Primul, peste fața mare osoasă, cavalină. Numai barba și-o tăiau din cînd în cînd în piață sau pe stradă cînd le creștea prea tare peste gură.

Dați, măriți domni, orbilor ! Cerul să vă binecuvînteze, măriți domni ! Și dacă ne dați, scăpați de cîntatul nostru. Stăteau acolo și cîntau, cu capul îndreptat spre tavan sau spre pămînt. Doar San mai avea globurile ochilor ; dar erau lăptos-tulburi.

Un tînăr intră și vru să vîndă cărți vechi. Se codi să intre cînd văzu orbii în prăvălie, dar negustorul îl pofti înăuntru. Orbii rămaseră liniștiți pe locurile lor și tăcură

— pentru moment. Dar cînd clientul scoase cărțile din legătură și le prezentă, cînd negustorul le examină una după cealaltă și voi să spună prețurile ei începură din nou să cînte : basul adînc și falsetul care rănea urechile.

Cărți pentru examen ! Acum fără multă valoare pentru că examenele începuseră. Cine vindea astăzi cărți căzuse deja ; căci cei care avuseseră succes trebuiau să scrie mîine compoziția a doua. În seara aceasta, mîine și poimîine aveau să vină mai mulți studenți care voiau să-și vîndă cărțile. Oferta avea să fie mare. Negustorul spuse totuși un preț. — Dați, măriți domni ! Domnule învățat, talent înfloritor, dați orbilor !

Negustorul azvîrli cîțiva bănuți de aramă în coșul lui Y, dar o parte din monezi căzură pe jos și orbii se năpustiră cu capul înainte să cauți bănuții. Știau după sunet unde se rostogoliseră.

Un preț derizoriu de mic pentru cărți, acele izvoare din care se adăpase un învățat ce dobîndise aproape rangul unui Xiu Cai¹. Cărți, pe ale căror idei se sprijină statul. Scrise, tipărite cu mii de semne din care noi oamenii obișnuiți nu descifrăm decît puține și nici pe acestea nu le putem înțelege decît în parte. Tipărite pe hîrtie aspră, albă, fălțuite, legate și cusute. Cincizeci și cinci de bănuți pe toate la un loc !

Tînărul nu se tocmi și stăpînul prăvăliei repetă prețul. Poate că în fața unei asemenea obrăznicii clientul rămăsese mut, avea să-și ia catrafusele la subțioară și să întoarcă spatele prăvăliei.

„Dați-i încoace !“ spuse tînărul, și librarul băgă repede mîna sub masa din prăvălie, scoase caseta ferecată în aramă, numără cincizeci și cinci de bănuți și-și făcu deja în cap socoteala că va cere — desigur nu acum, ci peste un an cînd studenții aveau să se pregătească pentru examenul următor — bine și frumos trei sute de gologani pe aceste cărți și că va putea primi poate două sute douăzeci.

Tînărul — dar de ce nu-i spunem pe nume ? Pe scurt, era marele Hong, dar nimeni nu bănuia atunci că alegerea cerului se va îndrepta spre dînsul, nici măcar el însuși. Prin

¹ Titlu academic, textual : talent înfloritor.

urmare tînărul Hong luă banii, îi înfășură în batistă, îi băgă în mîneacă și ieși din prăvălie în urma orbilor, care, unul după celălalt pipăiau cu bețele, treptele ce le aveau în față.

Afară însă trecea pe stradă o cerșetoare cu părul despletit, care vedea, și conducea alți patru orbi din părțile acelea. Cînd îi zări pe Y, Er și San, începu să alerge furioasă și țîpînd la ei, trăgîndu-i în același timp după ea cu sălbăticiie pe propriii ei orbi care nu o puteau urma decît împiedicîndu-se.

„Feciori de curve, seducători ai bunicilor voastre ! Vă faceți iarăși veacul prin ținutul nostru ! Hoți și denunțatori ! Ce căutați pe străzile noastre !”

Le dădu drumul orbilor ei, așa încît primul, lipsit de apărare, întinse brațul lui pentru a o prinde din nou pe conducătoarea lor. Ea însă sărise deja la Y și voia să-i smulgă bățul de bambus ; el însă îl ținea strîns. Îl trase înaintea de haină și-i puse o piedică. Dar în cădere Y o apucase cu o mîină de pantaloni, așa încît se împiedică și ea și se prăbuși odată cu el, și apoi, vai, și un orb știe unde e susul și unde e josul — atunci izbuti s-o apuce de cap și-si pierdu, în furia luptei, totuși bățul ; dar pusese acum stăpînire pe ea și-i smulgea părul din cap, smocuri, smocuri.

Er și San însă se orientară după țipete și băteau aerul cu bețele de bambus. Același lucru îl făceau și ceilalți patru orbi, pînă dădură toți unii peste alții, se împinseră în murdăria străzii și se tăvăliră în ea.

Conducătoarea orbilor îl mușcase însă pe Y de mîină, așa încît el se văzu silit să dea drumul părului ei și ea se putu elibera. Er se ridicase în genunchi și lovea cu bățul unde nimerea, întîi în capul conducătorului său, Y. Dar capul de cal al lui Y era mai tare ca lemnul.

Oamenii ieșiră pe uși și se năpustiră pe stradă, rîzînd în hohote, căci ce rar puteai să vezi o bătaie și pe deasupra o bătaie între orbi ! Y se tîra pe pămînt, se orienta după înjurături și glasuri, izbuti să apuce din nou un picior al cerșetoarei și o făcu să cadă. El îi căuta gîtul, ea însă, care era vazătoare, făcu o mișcare rapidă — prea cinstită străbunică, treceți puțin înapoi și lăsați bărbații în față ! Și voi copii, faceți-vă nevăzuți, vă rog mult ! — îi băgă mîna în acea parte a corpului, știți voi, apucă cu putere, țîpînd

victorioasă, trase și trase repede, așa că Y a fost silit să alunece după ea, sprijinindu-se pe mâini. Dar ea nu-l slăbea deloc și-l tira prin mocirla străzii în vreme ce el țipa cât îl lua gura.

Da, rîdeți voi ! Dar cum au rîs oamenii care au avut parte să fie ei înșiși de față ! Însă cum îl tăvălea cerșetoarea pe orbul Y, nu era de fel așa blînd cum știți voi de obicei și cum vă place, rătoilor ! Se afla atunci acolo un vînzător de apă, mare glumeț, care în obrăznicia lui a turnat o găleată întreagă de apă peste amîndoi, cum se obișnuiește cu cîinii.

Oh, ce distracție era pe privitori !

Ea îl tîra pe Y, Primul, prin murdărie. Băgă o mîna în cingătoare, și dintr-o dată avea în ea un cuțit deschis. Vru să-i taie orbului ceea ce apucase cu mîna cealaltă. Atunci se făcu rumoare între femeile care stăteau primprejur, și ele nu-și puteau lua ochii de la cuțit, iar bărbații respirau adînc și gemeau înspăimîntați. Dar Y, deși nu-l vedea, bănuia noua primejdie și se trase înapoi în ciuda durerii, astfel că cerșetoarea nu izbuti să-i aplice cuțitul.

Acum sosi clipa lui Hong. El păși de pe pragul prăvăliei de cărți în stradă, se înghesui printre privitori, trase cerșetoarei capul înapoi și-o călcă pe mîna astfel încît ea dădu drumul cuțitului. Hong îl ridică și-l aruncă în spatele lui, într-o prăvălie de zarzavaturi. Puse mîna pe un băț al orbilor și începu să dea în cerșetori, care observară acum că un alt vîzător intrase în acțiune.

Își dădură drumul, se tîrîră primprejur și-și căutară cu mîinile bețele în mocirla străzii.

Y pusese încă o dată mîna pe cerșetoare, se aruncase asupra ei pe jos și luînd-o prin surprindere îi căutase pe dibuite fața. O apucase cu ambele sale mîini uriașe și-i apăsase cu putere degetele groase în orbite, pînă cînd îi scoase globurile ochilor : globuri și sînge. Ea urlă și căzu pe spate. Vecinii însă se retraseră repede înapoi în prăvălii și case, ca să nu fie chemați mai tîrziu martori la un omor. Doar Hong se mai afla pe stradă, între orbii care se tîrau de colo-colo ca niște cîini nou născuți și cerșetoarea care zăcea pe spate și-și apăsa mîinile pe obraz. Sîngele îi pătrundea printre degete.

Și Marele Hong făcu atunci ceva și mai ciudat, care ar fi trebuit să dovedească încă de pe vremea aceea tuturor că nu era un om obișnuit. În loc s-o ia repede din loc înainte de sosirea polițiștilor, el dădu fiecăruia dintre orbi un băț, îl luă de mână pe Y, care striga după Er și San și când cei trei se regăsiră din nou, îi cără repede după el prin străzi înguste, pe care nu le cunoștea nici el ; căci nu era timp de odihnă. Cunoașteți poliția și urmăritorii Yam-en-ului. Nu trebuie să mai spun nimic despre asta. Voi toți sînteți martori că n-am spus o vorbă împotriva poliției. E fără îndoială utilă, dar cine vrea să aibă de-a face cu ea!

RENDA, AL DOILEA FIU AL PRIMARULUI HONG

Din așa-numitele „Amintiri în Hongkong“

Fără îndoială că aceasta a fost o zi hotărîtoare în viața fratelui meu mai mare. Însă ceea ce i s-a întîmplat, pînă l-am regăsit nu știu. O dată am revenit, desigur, prudent, la vremea aceea, dar el nu a răspuns aluziilor mele. N-am îndrăznit să-l întreb de-a dreptul : ce-ai făcut și ce ți s-a întîmplat atunci. Și sînt sigur că el nici nu mi-ar fi răspuns, poate că nici n-ar fi putut să-mi răspundă.

ZHU

Din mărturisirea sa

În luna a noua a celui de al unsprezecelea an de domnie a împăratului actual, primul sector judiciar al orașului Guangzhou mă condamnase la moarte prin strangulare la stîlp, pentru că bătusem un afiș la una din porțile orașului împotriva casei domnitoare Manzhu și pentru restaurarea dinastiei Ming.

Execuția trebuia să aibă loc în fața unui mare număr de oameni din rîndurile populației. Pentru că mai trebuiau făcute pregătiri, a trebuit să aștept cîteva zile în închisoare. M-au pus în lanțuri legat de Fong, care fusese condamnat la moarte prin sabie, pentru crimă. Un prieten a reușit să ne introducă în închisoare, într-un coș cu mîncare, o pilă, așa încît ne-am putut elibera. Am fugit prin acoperiș cînd

s-a întunecat și am spart și pătruns într-un templu budhist ale cărui încăperi le cunoșteam pentru că petrecusem acolo, demult, un an din noviciatul meu. Dar n-am luat altceva cu noi decît două veșminte preoțești, pălării preoțești și cîteva monezi de aramă din bastonul pentru sacrificii care se păstra noaptea în camera de veșminte.

Am străbătut apoi, travestiți în călugări cerșetori cu pălăria largă de pai adînc trasă pe față, străzile orașului pînă în cartierul florilor, unde am găsit adăpost într-o casă a florilor, de asemenea dinainte bine cunoscută de noi, „La adevărata nuia de salcie“. Pentru că mă rănisem la o gleznă în fuga din închisoare, ne-am hotărît să rămînem în casa de toleranță pînă cînd eram din nou în stare să merg bine.

Cîteva zile mai tîrziu au venit în casa florilor trei orbi, conduși de Hong. L-am poftit să se așeze lîngă noi și să mănînce și să bea. Dar el abia dacă s-a atins de ceva.

Către miezul nopții, în timp ce în partea din față a casei se mai aflau încă oaspeți și mai soseau din cînd în cînd alți clienți, el și-a luat rămas bun de la noi. Ne-a spus, că fratele lui îl așteaptă într-o pensiune. L-am lăsat să plece și eram bucuroși pentru că acum ne puteam pregăti nestingheriți fuga din Guangzhou. El era un student foarte obișnuit, timid, stîngaci, și pentru că tocmai eșuase la examen, deprimat. Încă nu exista nici un indiciu pentru rolul îndoielnic pe care avea să-l joace mai tîrziu.

PU, POVESTITORUL PIETEII

Întîi i-a condus Hong pe orbi ; dar după ce s-a rătăcit pe străzi, ei i-au spus încotro să se îndrepte cu toți : anume la mătușa Mei, la... — vă rog să vă apropiați și să trimiteți odată copiii acasă ! E deja întuneric și doar știți ce haimanale se perindă pe multe din străzile acestea. Veniți mîine iarăși copii și o să vă spun un basm ! — S-au dus deci la mătușa Mei, care conducea o casă de flori mică, dar apreciată de cunoscători pentru atmosfera ei agreabilă. Desigur că orbii nu se puteau încumeta prin intrarea din față. Au intrat pe poarta din spate și au rămas în curte. Însă pe tînărul Hong, îl conduse mătușa Mei, pentru că

purta o haină de învățat, într-una din camerele ei de oaspeți din spate unde întâlni doi oameni de vîrsta lui, despre care am să vă povestesc îndată.

Orbii au primit pe veranda curții orez și legume, cu care ei însă nu s-au mulțumit, în orice caz Y nu, care o rugă pe mătușa Mei să-l lase să ia parte și la distracțiile pe care fațada casei le lăuda trecătorilor în limbajul florilor. Căci, așa își justifica Y dorința, trebuia să se convingă dacă în bătaia ce avusese loc în ziua aceea, nu suferise totuși o serioasă deteriorare. Ha, ha, ha, rîse mătușa Mei, nu cumva să-mi puneți piciorul în partea din față a casei, voi, urmăriți de poliție ! Doar dacă înainte vă îmbăiați ca lumea, în curte !

Atunci orbii s-au scuturat și-au întrebat-o pe mătușa Mei, dacă în cruzimea ei, voia să spargă chiar și unor infirmi, ceașca cu orez. Cum ar fi putut ei, ca orbi, să privească cinstit în ochii publicului dacă cerșeau pe străzi, spălați, lustruiți și călcați ! Mătușa Mei le-a răspuns să fie mulțumiți dacă le era îngăduit să doarmă în noaptea aceasta — dar numai în aceasta — sub acoperișul verandei din curte. Ea s-a dus și s-a făcut, în omenia ei, că nu aude mormăielile nerușinate, directe, ale celor trei ; a intrat în camera din spate și s-a uitat dacă tînărul învățat Hong primise destul de mîncare și băutură. L-a îmbiat să se servească. N-avea nici o însemnătate dacă putea plăti azi, sau nu. Important era ca el să-i rămînă îndatorat.

Cînd avea să revină mai tîrziu în veșminte de funcționar, fără îndoială că avea să-l lase să plătească. Că nu izbutise să ia examenele — bine, poate că va avea succes data viitoare sau peste două dăți. Era oare o rușine dacă din două mii de candidați era hotărît să reușească numai cincisprezece, dintre care iarăși majoritatea obțineau diploma numai cumpărînd-o, sau prin relații înalte ?

Fong și Zhu erau ceilalți doi oaspeți din cameră, și ei mîncau pe gratis la aceeași masă cu Hong. Încă nu bănuia nici unul din cei trei că mai tîrziu aveau să facă un drum lung împreună și că întreg poporul le va ști numele și-l va pronunța plin de speranță, tare sau numai în taină. Cei doi abia scăpaseră din pușcărie cu o seară înainte. La început au mîncat în tăcere, dar cînd a sosit a doua cană cu vin de orez încălzit, li s-au dezlegat

limbile. Fong și Zhu l-au descusut pe tânărul candidat, dar ceea ce au aflat de la el i-a dezamăgit.

„Prietene bun, a spus Fong, poliția nu mișcă un picior ca să te prindă. În cel mai bun caz o să te caute ceilalți orbi din oraș, dar le va fi greu să te recunoască. De fapt de ce te-ai amestecat în bătaie ?” Hong s-a gândit și a spus : „Nu pot să văd cuțite.” „Cum așa ?” a întrebat Fong, dar Hong a tăcut. Privea stînjenit la pieptul gol al lui Zhu — cei trei își scoseseră, din pricina căldurii, partea de sus a veșmintelor — și acum s-a petrecut ceva ciudat. De unde știu eu asta și cum au putut orbii să vadă așa ceva, vrea să știe tânărul de colo ? Dragă prietene, n-am povestit adineaori că orbii puteau să vadă cu urechile ? Și, cu toate că nu sînt decît un bătrîn povestitor de piață, pot vedea prin pereți, observ multe pe care alții nu le iau în considerare, de pildă, că tu, tinere prieten, porți o coadă falsă. O lași din nou să crească, dar abia de puțin timp ? Ia te uită, ce stînjenit te simți deodată ! Ei, iubiți vecini, dacă vă va contrazice atunci trageți o dată tare de coada lui și veți vedea că nu e veritabilă. Da, trageți cu putere ! Vai, sărmanul, acum a dispărut de frica poliției ! Prin urmare pot continua fără a mai fi turburat de întreruperi și de unii care fac pe deșteptii !

S-a întîmplat însă ceva ciudat, în timp ce Hong Xiuquan privea pieptul dezgolit al lui Zhu, ochii i s-au împăienjenit dintr-o dată. „Ce e ?” a întrebat Fong. Dar Hong Xiuquan a arătat numai cu degetul spre Zhu și acum l-a recunoscut și Fong.

„Se mișcă”, a spus el speriat, și s-a înfiorat. Zhu însă nu îndrăznea să se uite în jos la el însuși. „Ce se mișcă ?” „Vedeți cum strălucește ?” a șoptit Hong. „Acum cascade fălcile de parcă ar vrea să-și muște coada.”

Și Fong vedea contururile dragonului imperial pe pieptul lui Zhu, dragonul dinastiei Ming. Se încovriga și scotea fum pe nări. Dintr-o dată Fong a strigat îngrozit :

„Arde !”

În locul dragonului apăruseră acum multe flăcări mici, pîlpîitoare care se mișcau ca un vîrtej, în cerc, pe piept. În clipa aceea ceva s-a izbit cu zgomot puternic de pe-

rete de parcă s-ar fi prăbușit casa, așa încît cei trei au sărit în sus speriați, răsturnînd cu acest prilej lumînarea. Așa i-a găsit mătușa Mei, palizi și răvășiți ca niște puști care primiseră o palmă pentru o glumă nevinovată.

Hong și-a luat imediat rămas bun, întîi de la Fong, Zhu și mătușa Mei, apoi în curte de la orbi care se vîicăreau în gura mare și voiau să-l țină cu orice preț pe binefăcătorul lor. Puțin după aceea Fong și Zhu și-au îmbrăcat și ei veșmintele preoțești, au plătit mîncarea și vinul, au adăugat pe deasupra un bacșiș pentru fetele-flori și s-au dus.

„Dar de ce așa deodată ?“ a întrebat mătușa Mei. „Acum în puterea nopții cînd porțile orașului sînt închise ?“ „Ne știm drumul“, a spus Zhu. Erau zoriți să părăsească înspăimîntătoarea casă.

Y, Er și San se culcară acum pe verandă dar nu putură adormi vreme îndelungată : nu cădeau de acord asupra celui vinovat, cînd căzuseră deodată unii peste alții în timp ce, trăsese ră cu urechea, ținînd-o lipită de peretele de scînduri al încăperii. Acum cei doi evadați din închisoare părăsiseră casa, așa încît nu-i mai puteau denunța poliției.

Prin urmare ziua le adusese puțin.

Căci batista pe care i-o furaseră din mîneacă tînărului Hong Xiuquan cînd își luase rămas bun, nu conținea decît cincizeci și cinci de amărîți bănuți de aramă.

MISIONARUL MATHIAS SCHMIDT

Dintr-o scrisoare

...Încă trei zile și examenele provinciale, la desfășurarea cărora participa tot orașul, se termină. Mulți candidați au venit cu toată familia. Căci pentru familii acesta este un divertisment rar în viața lor monotonă de țară. Fac cumpărături, sînt înșelați de șmecherii de guangzhou-ezi, sărbătorească reîntîlniri cu prietenii, mănîncă bine și beau mult, iar neamurile de sex masculin nu se mulțumesc cu aceste plăceri într-o măsură nevinovate, ci vizitează — să ne fie cu iertare — casele rău famate, pentru a se deda acolo păcatului. Dar așa e în

China : cele mai binecuvîntate instituții se află direct și în imediata vecinătate cu cele mai decăzute. Exame-
nele, la care poate participa orice cetățean chinez liber și
numai prin intermediul cărora poate urca la slujbele de
stat, chiar la cele mai înalte, fac parte, neîndoielnic, din
prima categorie. Aici nu contează numele, ci talentul, și
Occidentul ar face bine să imite acest sistem de examene
de stat. Mă tem însă că la noi mulțimea ar fi mai inte-
resată să facă în așa fel încît să preia reversul imaginii —
dacă Europa n-ar avea de oferit în domeniul acesta des-
tule realizări proprii.

Desigur că există la noi, și în contrast cu China, un
cler care combate cu tărie aceste lăcașuri ale perdiției.
Aici însă sîntem puțini misionari, încă singurii, cărora
li s-a încredințat o sarcină, care abia dacă stă în urma
celeia a lui Hercule la curtea regelui Augias. De cînd ni
s-a permis șederea în acest oraș ducem o luptă dură,
necruțătoare împotriva lăcașurilor în care se clocește
păcatul. În orice caz, eu, care nu gîndesc așa indulgent
ca frații noștri romano-catolici, nu pierd nici o ocazie
să-i previn pe băștinași cu vorbe limpezi împotriva vizi-
tării caselor de toleranță, aducîndu-le în fața ochilor cu
toată insistența aspectul vicios al acestor instituții, jos-
nicia îndeletnicirii lor și poftindu-i în schimb în casa
Tatălui unde îi așteaptă o delectare incomparabil mai
caldă, de durată eternă. Dar pentru că nu vor să mă
asculte, mi-a trecut de mai mult timp prin cap gîndul
să pătrund în aceste cartiere rău famate și să chem oa-
menii la rațiune chiar pe locul plăcerii lor. Cu toate
acestea îmi imaginez în momente mai lucide că o ase-
menea faptă ar atrage aici după sine mai degrabă su-
părare și batjocură, decît aprobare. Atîta vreme cît nu
se află în credința cea dreaptă nu-i vom salva pe chinezi
de păcat. Cu inima pătrunsă de emoția unor asemenea
gînduri care depășesc cotidianul, mergeam ieri la mar-
ginea faimosului cartier, și-mi vedeam de drum, cînd
cineva m-a tras de mîneacă. Am crezut întîi că e un cer-
șetor și am grăbit pasul, dar celălalt a făcut la fel. Cînd,
în sfîrșit, m-am întors, am văzut un tînăr chinez care
părea a fi dintr-o casă bună și care în orice caz era îm-
brăcat curat dacă nu elegant. El se scuză că m-a inopor-

tunat și mă rugă să-i îngădui să-mi pună câteva întrebări și bineînțeles că am fost de acord. Gîndindu-mă înapoi, îmi dau acum seama, că de pe vremea aceea încă am observat privirea instabilă și aprinsă a tînărului, dar nu într-atît încît să-mi dea temei de a mă neliniști. Dimpotrivă, părea mai degrabă dezorientat, tulburat, poate și speriat.

Am străbătut străzile înguste în direcția casei mele modeste, trecînd prin fața prăvăliilor încă deschise, deși era aproape de miezul nopții, depășind standurile negustorilor de haine vechi, ale plăcintarilor, meșterilor de sigilii și ștampile, cismarilor, trăgătorilor de măsele, ghi-citorilor, vînzătorilor de plante, șlefuitorilor de ochelari, bărbierilor, destupătorilor de urechi și cîte alte meserii or mai fi fost.

Întrebările tînărului erau un exemplu frumos pentru neștiința în care poporul mai trăiește aici ; cu toate acestea nu era, în felul lui, necultivat, poate chiar unul dintre candidați pentru primul examen de stat.

El a început cu întrebarea, dacă Mintuitorul a fost un „fan kwei“, un „diavol alb“. Cu aceasta n-a vrut nici să-l coboare pe Domnul, nici să mă jignească pe mine, ci se servea foarte naiv de cuvîntul ce se obișnuiește aici pentru străini. L-am lămurit că Domnul Iisus Hristos era exact inversul unui diavol, că era fiul lui Dumnezeu-Tatăl ! Bine, apoi a întrebat dacă fusese american sau englez. L-am lămurit și în această privință și i-am vestit că Domnul coborîse pe pămînt pentru toți oamenii, indiferent de culoarea pielii, naționalitate, pentru a-i mîntui de păcatele lor.

Și pe fiii lui Han ? a întrebat el, adică pe chinezi. Desigur, am spus, dacă vă botezați.

Ce este, s-a interesat el, botezul și cărui scop servește ?

I-am explicat că prin botez moare păcatul din noi și că duhurile rele ale poporului său nu mai pot avea putere asupra noastră a oamenilor. Căci trebuie să vorbești cu băștinașii pe cît posibil de simplu și de corespunzător concepțiilor înrădăcinate în ei.

Mi-a mai pus multe întrebări cu privire la botez, cum se îndeplinește, dacă Domnul Iisus Hristos a putut într-adevăr să scoată diavoli și demoni, pe scurt toate numai

cuvinte pe care v-ați fi așteptat să le auziți spuse numai de o gură de copil, care însă m-au emoționat tocmai pentru faptul că la chinezi nu se întâlnește adesea o sete de cunoaștere a problemelor religiei ; astfel încît l-am invitat pe tînăr în casa mea și i-am oferit cîteva tratate în limba sa, care conțineau într-o formă concentrată părți esențiale din Sfînta Scriptură. Musafirul meu mi-a mulțumit într-un mod exagerat, după obiceiul chinez, a băgat broșurile în buzunarul mîneții, a promis că o să le citească cu atenție și m-a surprins cu întrebarea dacă putea fi botezat imediat, și dacă nu imediat mîine dimineață. I-am arătat că această taină atît de însemnată trebuia să fie precedată de o inițiere în învățătura credinței care se încheia cu un mic examen. Aceasta însă l-a pus pe gînduri, dar l-am liniștit imediat. Căci din experiență știu că nu sînt rare cazurile cînd reticența în fața unui examen îl determină pe chinez să se adreseze fraților noștri romano-catolici, care ar fi îndeplinit fără ezitare dorința tînărului. Căci nu dispun ei ca fiecărui copil pe care pot pune mîna, chiar dacă nu le-a fost încredințat decît pentru un mic necaz trupesc, să i se administreze taina sfîntului botez ? De unde se explică și numărul mare de suflete salvate pe care îl anunță Papei lor la Roma.

I-am șters așadar tînărului teama de examen care desigur nu avea să fie nici pe departe atît de riguros ca examenul de stat care avea tocmai loc și am spus că am putea să renunțăm cu totul la el numai dacă aș putea dobîndi convingerea că a primit înlăuntrul său învățătura Mîntuitorului. A ascultat aceste cuvinte cu o vădită ușurare, dar a vrut acum să știe dacă după botez avea să fie sigur și pentru totdeauna eliberat de păcatele sale și eliberat de Satan. I-am răspuns că nu stătea în puterea mea să-i dau certitudine în această direcție. Lui ca și nouă nu-i rămînea decît să nădăjduiască în îndurarea lui Dumnezeu și să se roage pentru ea.

Dacă această lămurire l-a apăsât cumva pe bietul om sau dacă era în general suferind — oricum ar fi fost, dintr-o dată a început să se clatine și apoi s-a prăbușit. Am izbutit numai să-i apuc brațul și astfel l-am putut apăra de o căzătură urîlă ; mi-am chemat ambii slujitori,

am așezat tînărul, căzut într-un leșin adînc, pe sofaua mea de odihnă și am căutat să-l readuc la simțire cu comprese reci și picături de liniment saponat camforat pe care i le țineam sub nas. În zadar au fost toate ; a rămas fără cunoștință și îngrijorarea a început să-și facă loc înlăuntrul meu. Căci dacă i s-ar fi întîmplat ceva grav trebuia să mă aștept, conform legilor de neînțeles ale acestei țări, să fiu tras la răspundere. Într-adevăr, îmi aminteam ceea ce auzisem, că aproximativ cu zece ani în urmă un misionar metodist fusese condamnat la moarte pentru o întîmplare asemănătoare petrecută în prezența lui și că scăpase ca prin urechile acului.

De aceea am indicat celor doi servitori ai mei să-l întindă pe leșinat într-unul din paturile ușoare din trestie de bambus și să-l transporte apoi ca și cum ar fi fost pe o bară, la spital, care nu era decît la cîteva străzi distanță. Le-am ajutat să-l mute din pat și am văzut de asemenea cum servitorii care au acceptat însărcinarea cu neplăcere, după ce-au invocat tot felul de motive, l-au scos din casă. Pe cît posibil eu însumi nu voiam, din pricina împrejurărilor relatate mai sus, să fiu pus în legătură cu acest accident. Noaptea, gîndul la tînărul care fusese atît de însetat să ne cunoască credința, nu m-a lăsat multă vreme să dorm și-mi făceam muștrări de conștiință că nu mă ocupasem îndeajuns de el. De aceea, în ciuda faptului că servitorii au vrut să mă oprească, invocînd tot felul de boli molipsitoare care domneau acolo, m-am dus în dimineața următoare direct la spital, o clădire murdară și rău mirositoare. Acolo însă mi s-a spus că în ziua precedentă nu fusese primită decît o femeie care se opărise. M-am întors de îndată acasă și silindu-mi servitorii sever să spună adevărul, ei au mărturisit, cu ochii plecați, și mutră încurcată, după ce au vrut să se mai dezvinovățească cu tot felul de scuze și minciuni, că-l lăsaseră pe tînărul inconștient pur și simplu în stradă, în apropierea spitalului ! Și mai căutau pe deasupra să apere această incredibilă cruzime. Că poliția fusese în apropiere și ei se temuseră să nu fie arestați sub suspiciunea de a fi comis asupra celui leșinat o crimă. Sau, spuneau ei, la spital li s-ar fi cerut o asigurare. Sau, în sfîrșit, că ar fi procedat așa numai din cauza mea,

pentru că aş fi putut cădea într-o situaţie dificilă, aş fi putut fi acuzat de rănire corporală sau de farmece, dar că în orice caz puteam fi arestat pentru cheltuieli de spitalizare, daune pentru vătămare fizică şi pentru pierderea câştigului tânărului.

RENDA, AL DOILEA FIU AL PRIMARULUI HONG

Din aşa-numitele „Amintiri din Hongkong“

În ziua când ne pierdusem din vedere, nu l-am găsit pe fratele meu. Am aşteptat întâi la pensiune, l-am căutat apoi din nou, târziu, după amiază, în faţa sălii de examen, am bătut străzile fără nici un ţel şi m-am uitat după el : o îndrăzneală fără speranţă într-un oraş ai căror locuitori de o sută cincizeci de ori zece mii, păreau toţi să fie pe stradă în această fierbinte zi de vară. Neîntorcându-se încă la pensiune nici după miezul nopţii, m-am temut că-şi luase viaţa pentru că eşuase la examen. Eram disperat : căci părinţii mă trimiseseră cu el în oraş tocmai ca să fiu cu ochii asupra lui.

Am rătăcit noaptea multă vreme pe malul râului, încoace şi încolo, crezînd că se aruncase în apă. Deseori eram tentat să fac acelaşi lucru ; căci m-aş fi putut oare întoarce fără el la părinţi în Hua ! ?

Se făcea ziua, şi eu tot nu-l găsisem. Oamenii de pe străzi, pe care le străbăteam din nou, se trezeau. Vînzătorii de apă se aflau deja pe drum. Gospodinele îşi puneau lighenele cu cărbuni de lemn pe stradă şi aprindeau jarul făcînd vînt cu frunze de palmier. Vînzătorii de fructe şi legume care veneau de la ţară îşi ridicau tarabele sau îşi livrau comenzile. În parc, în faţa palatului guvernatorului, se aflau bătrîni care făceau exerciţii lente de gimnastică ; alţii îşi duceau la plimbare păsările cîntătoare în colivii sau pe un băţ.

M-am grăbit mai departe şi m-am interesat la pensiune. Fratele meu nu venise nici în cursul nopţii.

Atunci m-am dus la poliţie şi l-am dat dispărut. Dar nici acolo nu se auzise nimic despre el. Am fost sfătuit să mă interesez în fiecare dintre sectoare şi la închisori. Asta am făcut dimineaţa şi după-amiaza. În cele din

urmă am vrut să mi se arate morții încă neidentificați, la închisoarea principală care se afla lângă locul de execuție. Dar ei fuseseră deja transportați, împreună cu cadavrele culese dimineața de pe străzi, la groapa comună, în afara zidurilor, din pricina căldurii. Am plîns pentru că eram obosit și că trebuia să iau acum drumul lung în afara orașului. Și pe deasupra m-am mai și rătăcit, am ieșit pe o poartă greșită și a trebuit să alerg mult peste cîmpuri pînă am ajuns la locul de îngropare.

Cariola înaltă ca un dulap, pe două roți, trasă de un măgar, era acolo. Groparii, grosolani și neprietenosi nu au vrut să-mi arate morții înainte de a fi făcut groapa. Dacă le ajutam la săpat, spuneau ei, ar termina mai curînd și aş putea vedea mai repede cadavrele. Am luat aşadar sapa și am răsturnat pămînt pe o rogojină de bambus. Cînd am vrut însă s-o duc deoparte mi-a venit ameţeală de atîta oboseală și a trebuit să mă așez. Groparii lucrau liniștiți mai departe. În cele din urmă le-am oferit bani ca să mă lase să văd imediat morții. Însă abia după ce s-au tocmît ridicînd preţul, au pus deoparte lopețile și sapele și au mers cu mine la cariolă. Au desfăcut frînghiile coviltirului și l-au aruncat înapoi. Mirosul era insuportabil. Cam zece morți zăceau în ladă, unii peste ceilalți, ca peștii într-un coș de piață. Unul dintre gropari se urcă pe căruță, călcînd peste morți, și-i împinse jos, unul cîte unul, în vreme ce oamenii rămași jos îi trăgeau de picioare și-i lăsau să cadă pe pămînt, ca niște saci.

Mi-au făcut semn să mă apropiu. Cînd tot norul acela de miros de hoit mi-a răbufnit în față nu m-am putut abține să nu vărs.

Chipul primului cadavru era de nerecunoscut: era plin de sînge; sînge, roșu închis, lipicios și strălucitor, scurs în decolteu și peste păr, curgînd și acum. Cele două globuri ale ochilor îi atîrnau afară din orbite. M-am apucat cu putere de una din roțile înalte și m-am uitat din nou. După îmbrăcămintă era cadavrul unui cerșetor sau al unei cerșetoare.

Trebuie să descriu totul încă o dată? Un bărbat, cu coșul pieptului turtit; poate că fusese călcat de ceva

sau îl zdrobise o grindă. Un cadavru umflat, adus de rîu, care era într-o stare de descompunere avansată.

Apoi am văzut haina lungă, albastră, studentească a fratelui meu. Chipul lui. Era mînjit cu sînge. Ochii erau deschiși, ficși și cu privirea crucișă. Groparii se opriră. Cel care era în cariolă ridică mai sus umerii fratelui meu și întrebă dacă acesta era cadavrul pe care îl căutam. N-a trebuit să răspund, m-am apropiat, am apucat capul fratelui meu, ceilalți l-au luat de picioare și de brațe, l-au coborît din cariolă și l-au așezat deoparte. Am ingenuncheat lîngă el.

În răstimp, ei au descărcat celelalte cadavre și le-au căutat minuțios de lucruri prețioase, dar, în afară de cîteva mărunțișuri n-au mai găsit nimic, pentru că morții fuseseră deja jefuiți în hala de cadavre. Trebuia să mă silesc să-mi privesc fratele. Obrazul îi căzuse într-o parte. Urechea, gîtul și mînecele ishang-ului erau pline de sînge; unul din antebrațe era complet răsucit și înțepenit. Un genunchi era scos din încheietură. Am încercat să-l îndrept, dar era rigid.

Oamenii au scos hainele morților și le-au azvîrlit în căruță. Cadavrele goale le-au așezat în groapă și au aruncat peste ele lopeți de nisip. Stăteam lîngă roata căruții și m-am trezit cînd unul dintre oameni m-a întrebă ce avea să se întîmple acum cu fratele meu. Voiau să plece înapoi, pentru a li se îngădui să intre în oraș înainte de închiderea porților. Cu prețul unui bacșiș s-au învoit să-l ia cu ei, l-au ridicat în cariolă și m-au lăsat și pe mine să urc.

Spuneau, că-l culeseră pe fratele meu de dimineață pe una din străzile orașului, dar nu mai știau unde. Zăcuse pînă după-amiază în hala de expunere a morților.

Proprietarul pensiunii s-a opus vehement și categoric să ne mai găzduiască, pe fratele meu și pe mine. Ba ne-a amenințat chiar să ne denunțe că am adus un cadavru înapoi în oraș¹. A cerut imediat banii ce i se cuveneau pentru nopțile de găzduire și mîncare. Eu n-am putut

¹ Reintroducerea de cadavre în așezări locuite era formal interzisă.

însă să plătesc toată nota pentru că fratele meu purta totdeauna cu el banii de călătorie și a trebuit să caut în mîneca lui Xiuquan, punga de bani. N-am găsit acolo decît niște broșuri pe care le-am lăsat în mîneacă. Punga cu bani lipsea. Proprietarul pensiunii ne-a îngăduit să plecăm, dar a păstrat zălog legătura cu lucruri.

Groparii erau nerăbdători și m-au amenințat că-l vor duce din nou pe fratele meu în hala de cadavre și că-l vor arunca în ziua următoare în groapa comună, dacă nu le spunem odată unde să-l descarce. Cu mare greutate i-am convins să-l transporte la râu, unde nădăjduiam să găsesc o joncă care să-l ducă înapoi la Hua.

Era de fapt acolo o joncă ce trebuia să pornească a doua zi spre Hua, dar stăpînul ei se codea să transporte un cadavru încă neînchis în sicriu, cu atît mai mult cu cît a trebuit să recunosc că nu puteam plăti decît o mică arvună din prețul călătoriei. În afară de asta : unde era certificatul de deces, din care să reiasă cauza decesului ? I-am arătat groparii angajați oficial de pe mal, și n-am uitat să spun în treacăt că tatăl meu era primar în Hua. Această ultimă lămurire l-a îmblînzit întrucîtva, dar cu toate acestea a rămas la „nu“-ul său.

Pentru gropari însă, tratativele mele duraseră prea mult ; strigau nerăbdători și a trebuit să-mi întrerup convorbirea cu stăpînul joncii. După ce le-am dat prețul stabilit al transportului și un surplus, cerut de ei, l-au descărcat pe fratele meu, l-au așezat pe debarcader, unde era legată jonca, și au plecat să vîndă hainele morților.

Am căutat să închiriez un sampan, dar n-am găsit pe nimeni care să fi fost dispus să facă această lungă călătorie, decît la un preț foarte ridicat. Cînd m-am întors, a trebuit să gonesc cîinii care stăteau pe etichetele din spate în apropierea punții debarcaderului și se apropiau încet-încet de fratele meu. Între timp se întunecase, așa că m-am așezat lîngă el și am adormit imediat.

M-am trezit din pricina unui geamăt cumplit, gîlgîit și sforăit, m-am ridicat și nu știam unde mă aflu. Se făcea din nou ziuă. Am văzut apa râului pe care pluteau lemne, paie și fructe stricate de mango, peretele joncii, pînza ei

maro-închis peticită ; m-am rezemat zăpăcit de somn, cu o mînă în spate, și, iată, din nou același zgomot. Am sărit speriat în picioare și mi-am dat acum seama că mă rezemasem de pieptul fratelui meu și că peste noapte căzusem pesemne și cu capul pe el. Geamătul ieșise din pieptul lui.

Mi-a venit să țip, dar din gura deschisă nu mi-a ieșit nici un sunet. L-am văzut pe cirmaciul joncii cum dădea drumul în rîu unei găleți de lemn legată de o frînghie ca să scoată apă, am vrut să-l strig, dar glasul încă nu-mi revenise. Cînd a ridicat frînghia cu ambele mîini, m-a zărit și mi-a strigat ceva ce nu am înțeles. Atunci a tras brusc găleata la bord, încît apa s-a răspîndit peste scîndurile joncii, a sărit pe debarcader, m-a apucat de piept și m-a tras înainte : eram la un deget de marginea punții și cît pe aci să cad în rîu.

Abia acum am fost în stare să-i spun marinarului că fratele meu tocmai gemuse. El s-a aplecat și i-a pipăit pulsul.

„Nu, a spus el, e imposibil. E mort.“

Am apucat mîna brațului răsucit în afară, dar nici eu nu i-am simțit pulsul. Barcagiul i-a descheiat haina, și-a lipit urechea de inimă, dar în aceeași clipă — pesemne din pricina greutateii capului său pe piept — a răsunit încă o dată geamătul horcăit, gîlgîit, așa încît marinarul a sărit în sus înspăimîntat.

El a vrut să mă convingă să-mi duc imediat fratele într-un spital ; dar eu mă codeam, întîi pentru că banii îi dădusem toți groparilor și apoi pentru că nu auzisem încă niciodată ceva bun despre îngrijirea din spitale. După multă tevatură începe și încolo, stăpînul joncii se declară în sfîrșit de acord să ne ia pe amîndoi la Hua. Pe drum l-am spălat pe fratele meu și l-am dezbrăcat, în măsura în care am izbutit s-o fac, cu membrele lui rigide. N-am găsit însă nici o rană, în afară de cîteva zgîrieturi neînsemnate. Numai brațul stîng părea fracturat sau ieșit din încheietură. Pesemne că sîngele picurase în cariolă pe el de la cadavre, și brațul poate că i-l răniseră groparii cînd îl culeseră.

Am fost astăzi chemat la patul tînărului învățat Xiuquan din familia Hong de la Hua. Era în aparență mort, iar membrele lui erau deja cuprinse de rigiditatea morții. Piciorul drept era scos din încheietură la genunchi și nu mai putea fi pus la loc nici cu forța. Brațul stîng scrîntit la încheietura cotului. În stînga n-am putut simți pulsul deloc în prima și a treia poziție, doar în a doua numai cu o ușoară apăsare. Pulsul drept nu se putea simți decît în prima poziție. Era de ambele părți ascuțit ca acul, moale și foarte lent. Aceasta dovedește că rinichii exteriori nu mai lucrau și nu mai aprovizionau organele cu seve.

Cauza bolii este același duh, care a pătruns, cu unsprezece ani în urmă, prin lovitura unui diavol alb, în trupul pacientului și s-a închistat acolo, astfel încît n-a putut fi scos. El a devenit din nou activ și rupe, ca și altă dată, armonia dintre Yin și Yang.

Pentru tratamentul simptomelor am prescris acupunctura executată în perimetrul al nouăsprezecelea și al patruzeci și doilea și arderea de pudră moxa, deasupra celei de a cincea vertebre lombare. De îndată ce pacientul va putea să înghită, va lua medicamentul prescris de mine, ale cărui părți constitutive sînt corn de rinocer răzuit, ginseng și extras de revent. Clismele trebuie evitate în toate împrejurările.

O îmbunătățire hotărîtoare a situației nu se poate obține decît dacă se izbutește scoaterea demonului cel rău. Trebuie evitate zgomotele și alte mijloace care l-ar putea speria pe demon. În acest caz, el s-ar închista din nou și ar pricinui recidive. De aceea propun, ca bolnavul să fie adus în noaptea cu lună nouă la malul canalului — un mal de rîu ar fi fost mai bun — să se confecționeze o corabie de hîrtie, să se aprindă lămpioane și prin cîntecele preoților duhul să fie determinat să iasă din trup și să urce pe corabie. După ce duhul a făcut aceasta — dar în nici un caz înainte ! — corabia de hîrtie să fie împinsă pe canal. Trebuie avut grijă să fie

îndreptată în altă direcție, să nu atingă alte bărci din sat și să nu fie adusă înapoi pe acest mal al canalului.

În viitoarele cinci zile se va produce o criză în viața pacientului care poate nu se va observa în exterior. Dacă îi face față, perspectivele însănătoșirii lui sînt de treizeci și cinci la sută. De îndată ce rigiditatea cadaverică s-a retras, genunchiul trebuie îndreptat și brațul stîng pus la loc.

HONG XIUQUAN

Prima viziune

Muntele se ridică și plutește. Spatele unei cămile, ca niște nori curgători. Pulverizare în lumina albă. Bate cineva. Cu respirația tăiată și răceală la inimă. Cine o să deschidă ușa ? Se află demonul în spate ? Cu colții rînjiți ai lui Yen Wang¹ ? Sau este omul cu nasul mare și brațele lungi și vrea să mă apuce ? Ce are în mînă ? Cruce neagră de lovit.

Bate, ciocăne. O să sară ușa ! În colțul camerei, tablă de mase drept scut ; dar ea se prăbușește fișîind ca și cum ar fi de hîrtie.

Bate, ciocăne în ușă. Urechile închise ! Ciocăne în cap. Broasca ușii cade pe jos clămpănind. Ușa se deschide. Strălucitor stă, negru ca lacul, întră mîndru, mare cît un măgar : cocoșul, la gît cu un șnur roșu de cinabru. Merge, dînd din cap, pînă în mijlocul camerei, se oprește, privește cu capul ridicat de jur împrejur, întinde aripile, bate din ele, încît o suflare de vînt mă lovește în piept ! M-a văzut. Nu vrea să-mi facă nimic. Eu știu că este un mesager al cerului, un crainic negru-strălucitor cu creasta roșie ca sîngele, legănîndu-se de colo-colo. Da, vin ; dar nu pot să zbor.

Mă privește uimit, cu capul înclinat într-o parte : însă muntele doar se află în fața ușii.

Merg, dar el nu vrea să părăsească locuința înaintea mea. Ne înclinăm la ieșire ca doi funcționari de același rang. El este încăpățînat de politicoș și eu trebuie să ies

¹ Regele celor zece inferne.

primul, deși el este musafir în camera mea. Un pas, cu teamă că mă va ciocăni în ceafă.

Mă așez în șaua muntelui, care s-a făcut mic cât un mușuroi de furnici. Ceața îmi udă fruntea. Vîntul îmi flutură în mîneci. Norul se destramă în scînteii pe cer, albastru-deschis ca veșmintele surorilor mele. Călărim prin văzduh, muntele și cu mine, în fața mea zboară cocoșul sau este un fenix? Și în dreapta, sub mine, sfocărînd dragonul, în stînga sub mine aleargă pe Nimic tigrul, privind serios și tăcut.

Veselie și fericire în zborul ușor. Cocoșul, dragonul și tigrul sînt cei ce mă conduc. Unde sînt ei? Unde este muntele? Unde duce ușa aceasta, tocată parcă de ciocuri. Nu îndrăznesc să bat. Lei ca niște cîini micuți, cu nasuri cîrne stau de ambele părți ca paznicii. Unul se joacă cu o bilă, leoaica cu puiul ei. Se uită curioși la mine. Să-i întreb? Leii nu vorbesc decît în vise. Aceștia doi tac, se joacă cu puiul lor sau cu bila. Prin urmare nu visez, mai pot gîndi.

O litieră se află pregătită în spatele porții. Ușile și ferestrele prețios sculptate, pictate în roșu și albastru. Perne de mătase galbenă. Eu nu sînt împăratul, mă apăr, devin rigid, țeapăn. Dar sînt apucat, ridicat, aruncat, mi se rupe brațul stîng de-a curmezișul. În pernele de mătase de culoare galben-imperial din litieră.

Rîu ceresc între soare și lună. Valuri strălucitoare de stele ale căii lactee. Podul coțofenelor zburătoare între țesătoare și cioban¹.

Bătrîna de lîngă mine. De unde îi cunosc chipul? Mă duce în rîu și hainele cad de pe mine ca scrumul de hîrtie. Tot corpul ca după brumă, proaspăt, rece. Intrăm în apă. Curge prin mine, unde albe strălucitoare de lumină. Curățat de păcate. Botezat. Om nou. Piele strălucitoare, cînd stau gol la rîu. Bătrîna îmi atinge zîmbind pieptul cu o nua de alun și pieptul mi se desface, se despică. Inima bate roșu închis. Pot s-o văd. Ea o scoate fără durere, și așază înăuntru o alta roșu-deschis. Nuiua de alun închide rana. Femei frumoase aduc veșminte de brocart, dragoni galbeni brodați și nori albastru-deschis

¹ Constelații. Podul coțofenelor este Calea Lactee.

pe tiv. Lîngă mine o coloană de lemn, un trunchi de copac bătrîn de veacuri, drept, lac roșu strălucitor. Hală impunătoare cu acoperiș întunecat. Pe tron — cine e bătrînul cu barbă de aur ? De ce ține mîna în fața gurii cînd vorbește ? Ce vrea să ascundă ? Eu îngenunchez și, plecîndu-mă, ating cu fruntea treptele. El se află lîngă mine înalt cît casa, mă ridică și îmi dă o sabie.

Fiul meu ! Glas ca gongurile în temple.

Vreau să i-o dau îndărăt dar el se retrage. Plecăciune cu fruntea la pămînt. Brațul meu este îndoit și țeapăn. Nu pot s-o țin.

Glas ca un gong : ține-o cu dreapta !

Figuri de demoni din fum, colții rînjiți ai lui Fang, nasuri lungi, barbă roșie, ochi-cenușii. „Ucigător de demoni“, strălucește inscripția pe spadă.

Se învîrte și zornăie deasupra capului. Duhurile fug gălăgioase, sînt cosite ca iarba. Dau din aripi, fără cap, sar oarbe de colo pînă colo, fum sîngerînd din gît, cad jos. Bătrînii înțelepți se apropie, vor să-mi oprească brațul. Capul maestrului Kong zboară jos, se învîrte ținînd cu barba albă în văzduh ca o minge, în înălțime spre lună.

Femei tinere și bărbați bătrîni rîd. Bătrînul îmi dă un sigiliu greu de jad. Cheie de aur. Fruct galben din pom ca un mango, gust dulce acrișor. Un bărbat trece plutind, barbă neagră-maronie, în spatele lui o femeie în veșmînt albastru. El strigă : „Frate mai tînăr !“ Mă închin și îngenunchez. Glasul gongului din sală, mîna grea pe umăr : „Ești fiul meu, chemat și ales. Sabie, sigiliu și cheie de aur spre împărăția cerului. Rege divin pe pămînt. Ucide demonii și duhurile necurate ! Mi-ai auzit porunca. Tremură și te supune ! Uită-te în jos ! Furnicar de lume într-un oraș. Aleargă, orbi cu o mîna pe umărul orbului ce merge în față. Șir de furnici. Păcătuiesc pe acoperișurile caselor, în grădini, pe malul rîului, aprind focuri. Fumul sacrificiului se transformă în demoni. Gong în depărtare : ia spada !

O fac să se învîrtească sfîșiind aerul deasupra capului. Zbor cu spada într-un nor alb ca o perlă. Picături scînteietoare care nu mă ating. Vînt flutură în mînecele mele. Glasul gongului, ca o muzică în urechi, răsună ca un ecou. Timpan surd. Plutire plină de bucurie.

Xiuquan, după aparențe mort, a văzut întâi un dragon, apoi un tigru și un cocoș intrînd în cameră, apoi o grămadă de lume cu muzică, aducînd o litieră frumoasă. Ei l-au ajutat să se urce în ea și l-au dus de acolo, uimit de această cinste ce i se aducea. Curînd au ajuns la un loc minunat, unde a văzut un grup nesfîrșit de femei și bărbați frumoși și instruiți care l-au salutat cu bucurie. Cînd s-a dat jos din scaun, o bătrînă l-a dus jos la rîu și i-a spus : „Tu, om spurcat, de ce ai avut legături cu oamenii aceia și te-ai murdărit — vreau să te spăl pînă te cureți“. După ce s-a întîmplat aceasta, a intrat într-o sală mare unde a văzut o mulțime de bărbați credincioși, înțelepți și încărcăți de ani. Aceștia au deschis apoi cu un cuțit trupul lui, i-au scos inima și măruntaiele și le-au schimbat cu altele ; și de îndată n-a mai văzut urmă de rană pe trupul lui. Sala avea pereții ornamentați cu cugetări memorabile care îndemneau la virtute. Cugetări pe care el le-a cercetat amănunțit. Pe urmă a intrat într-o a doua sală a cărei strălucire și frumusețe erau de nedescris. Un bărbat împovărat de zile cu o barbă de aur și îmbrăcat în negru stătea pe locul cel mai înalt. Îndată ce l-a zărit pe Xiuquan, a vărsat lacrimi și a spus : „Oamenii din toată lumea sînt creați și hrăniți de mine ; se îmbracă cu veșmintele mele și mănîncă hrana mea ; dar nici unul nu are inima să mă însoțească ; și ceea ce e și mai rău iau darurile mele și cinstesc cu ele duhurile rele ; se revoltă cu îndrăzneală împotriva mea și-mi stîrnesc mînia. Tu însă să nu faci ca ei“.

Apoi i-a dat lui Xiuquan o spadă, cu porunca să distrugă demonii ; pe urmă un sigiliu cu care putea stăpîni duhurile rele, și în sfîrșit un fruct galben pentru a-l mîncă. Cînd Xiuquan a primit aceste daruri din mîna bătrînului, a început numaidecît să moralizeze lumea.

¹ După traducerea din „Magazin für die neueste Geschichte der evangelischen Missions- und Bibelgesellschaften“, Basel, 1854, p. 150. Relatarea misionarului Theodor Hamberg, prima oară publicată în engleză sub titlul *The visions of Hung — Tshuen and origin of the Kwang-si insurrection* (Hongkong, 1854), reprint Peking, 1935.

Unii îl ascultau cu bunăvoință și spuneau : „Într-adevăr l-am uitat pe bătrîn !“ Alții spuneau : „Ce să întrebăm de el, să bem împreună și să ne veselim“.

Xiuquan și-a continuat atunci avertizarea plîngînd, din pricina îndărătniciei oamenilor. Bătrînul i-a spus atunci din nou : „Prinde curaj și îndeplinește opera ; în toate greutățile îți voi sta într-ajutor“. Apoi s-a adresat bătrînilor credincioși ce se aflau de față și a grăit : „Xiuquan va prelua această misiune“.

Apoi l-a dus pe Xiuquan iarăși afară și l-a pus să privească de sus, spunîndu-i : „Vezi locuitorii acestui pămînt ? Perversitatea inimii lor este înșutită“. Și Xiuquan a văzut atunci atîtea păcate și răutate încît ochii n-au mai putut să le îndure și gura să le exprime.

În vremea aceasta, cînd boala lui Xiuquan încă mai dura, a văzut de mai multe ori și un bărbat de vîrstă mijlocie, pe care îl numea fratele său mai mare. Acesta îl învăța cum să acționeze în toate și-i era de ajutor la distrugerea demonilor. Xiuquan a auzit de asemenea cum l-a pedepsit bătrînul cu barba de aur pe Confucius, pentru că acesta nu expusese în scrierile sale clar învățătura adevărată — după care Confucius și-a mărturisit rușinat păcatele. Boala lui Xiuquan a durat peste patruzeci de zile.

DR. P. M. YAP : BOALA MINTALĂ A LUI

HUNG HSIU — CH' ÜAN

*Extrase dintr-un articol*¹

...Once again he had failed the uniquely important examination and thus lost the sole chance open to him of attaining power and wealth.

He arrived home weak and ill. There is nothing to suggest that he was febrile or that he suffered from any toxic-infective or exhaustive illness due to bodily causes. He

¹ „Far Eastern Quarterly Review“, XIII, 3 (1954), S. 287 ff, Dr. P. M. Yap, directorul Spitalului de stat pentru boli mintale din Hongkong și docent la universitatea din Hongkong, înainte Institutul de psihiatrie (Maudsley Hospital), Universitatea din Londra.

passed into what must have been undoubtedly a 'twilight-state', undergoing a series of dreamlike, wish-fulfilling experiences as only a person in this condition could. He first found himself in hell, as might have been expected from his deep melancholy. A Tiger, symbol of courage and ferocity, first appeared to him. Then came a Dragon, which ever since the first royal dynasty had been an emblem of sovereignty, and unlike the western conception of it, a symbol of greatness and virtue. Finally appeared a Cock, the symbolic meaning of which may be the heralding of a new day, a call to new tasks. These signs set the tone for the apocalyptic events to follow. He was then taken to a river, where he was washed of all defilement ; no longer would he have earthly taint or guilt. Then his heart was exchanged for another one, so that he obtained an inner purification and a new spirit. At last he was brought to the old man, who revealed to him in one cosmic glance (as one might expect in a dream) the evils of the world and gave him the commandments. This old man had a „golden beard“ — impossible for a Chinese. Could he be the dream representation of the foreign missionary Hung saw in Canton previously ? It is certain that the leit-motif of the twilight experience — redemption, renewal, and the reception of divine command — must have been determined by the meeting with the missionary and by contact with his ideas as expounded in the books he gave Hung. He found in a purely psychogenic 'twilight-state' the satisfactions which life denied him, and in this differed little from many psychotics. This 'twilight-state' was of the typically ecstatic kind. Its content was supplied by a combination of Chinese and Christian ideas, and its meaning was wish-fulfillment, with the overcoming of all personal frustrations. He created a whole world of his own as in a daydream, but he also acted the dream out in the real world...

...Căzuse din nou la un examen important și pierduse astfel singura posibilitate ce i se deschidea să ajungă la putere și bogăție.

Se întorsese acasă slăbit și bolnav. Nimic n-a indicat că ar fi avut febră sau că ar fi

suferit de vreo boală epuizantă toxico-infecțioasă sau condiționată fizic. El a intrat acum într-o stare care a fost neîndoielnic un „stadiu de obnubilare” și în decursul căruia a trecut prin niște trăiri onirice, satisfăcătoare ale dorințelor, cum nu le-ar fi putut avea decît un om în starea lui. Întîi s-a găsit în infern, ceea ce era de așteptat după melancolia lui profundă. I-a apărut la început un tigru, simbolul curajului și al sălbăticiunii. Pe urmă a urmat un dragon, întotdeauna însemnul suveranității încă din timpul primei dinastii regale, și, altfel decît în concepția occidentală, simbol al măreției și virtuții. La urmă a apărut un cocoș, care ar putea simboliza vestirea unei zile noi, a chemării la noi sarcini¹. Aceste semne au dat tonul întîmplărilor apocaliptice care au urmat.

A fost dus după aceea la un rîu unde a fost spălat de toate necurătenii; el n-ar mai fi avut acum pe el nici o pată pămîntească și nici o vină. Pe urmă i s-a schimbat inima cu o alta, așa încît i s-a dăruit curătenia interioară și un spirit nou. În cele din urmă a fost adus la bătrîn care i-a dezvăluit într-o singură clipă cosmică (cum se întîmplă în vis) răutatea din lume și i-a dat poruncile. Acest om bătrîn avea o barbă de aur — imposibil pentru un chinez !

E poate manifestarea onirică a misionarului străin pe care Hong l-a văzut la Guangzhou ? Desigur că laitmotivul acestei stări de obnubilare — mîntuire, reînnoire, primirea poruncii divine — a fost condiționat de întîlnirea cu misionarul și ideile cărților pe care acesta din urmă i le-a dat lui Hong. Hong a găsit în starea pur psihologică de obnubilare satisfacția pe care viața nu i-a dat-o ; și în acest sens nu se deosebește de alți psihotici.

¹ Autorului acestui articol i-a fost necunoscut episodul din copilărie descris la pagina 16 ș.u.

Starea lui de obnubilare a fost de gen tipic extatic. Ea era compusă dintr-un amestec de gânduri chineze și creștine ; sensul ei era îndeplinirea dorințelor și concomitent învingerea tuturor stăvilor personale. El își crea o lume cu totul proprie într-un vis diurn, dar a transpus acest vis și în lumea reală...

RENDA, AL DOILEA FIU AL PRIMARULUI HONG
Din așa-numitele „Amintiri din Hongkong“

Medicul Liang Wang Tai era un omuleț cu pielea de culoare roșie-albă. Părul lui era, ca și cel al lui Lao Zi, alb încă din tinerețe. Purta întotdeauna ochelari negri, pesemne ca să nu i se vadă ochii albaștri, de care pacienții lui s-ar fi speriat. Provenea dintr-o familie care exercita de zece generații profesiunea de medic și din această cauză avea o mare experiență, dar, susținea el, în însemnările înaintașilor săi nu găsise nici un caz corespunzător bolii fratelui meu ; de aceea avea să introducă în arhiva familiei sale o relatare asupra acestei boli.

A venit aproape în fiecare zi, în timp ce fratele meu mai mare zăcea bolnav, așadar timp de aproape o lună, călare pe un măgar, cu fiul lui așezat în spate. Înainte ca fratele meu să se fi trezit, ne-a indicat simptomele care anunțau o ameliorare în starea bolnavului : încheieturile își recăpătaseră flexibilitatea și doctorul a izbutit să întindă fără nici un efort genunchiul îndoit al fratelui meu și să-i pună la loc brațul, cu o mișcare rapidă. Cîteva ore mai tîrziu, ochii reintraseră în poziția lor normală și Xiuquan a putut înghiți cu lingura o supă fierbinte de ingver. A mai trecut însă cîtva timp pînă cînd s-a putut ridica, sta în picioare și merge.

Liang Wang Tai bănuia însă că duhul nu va ieși din trupul fratelui meu mai mare — în ciuda tuturor eforturilor noastre. El trăgea această concluzie din felul de a fi tăcut și închis în sine al lui Xiuquan.

Viitorul avea să arate că diagnosticul medicului fusese exact.

Felul necomunicativ de a fi al fratelui meu și schimbarea ființei sale¹ au îndurerat adînc familia noastră.

Într-una din seri cînd n-a apărut la masă și l-am găsit în cele din urmă pe malul canalului, mi s-a destăinuit și mi-a povestit de viziunea lui. El susținea încă de pe atunci că venerabilul bătrîn din cer îi prezisese că va deveni stăpînitor în imperiul de mijloc. Și pentru aceasta trebuia să se lupte cu spada. El n-a acceptat să fie consolată, cînd i-am spus că acesta nu fusese decît un vis pe care trebuia să-l uite ca pe orice alt vis.

Am adus la cunoștință această convorbire părinților, pe care închipuirile bolnave ale fratelui meu i-au întristat tot așa ca și pe mine. Într-o seară, tatăl meu a trimis afară pe frații și surorile noastre mai mici și după ce trăsese zăvorul în fața ușii am vorbit, el, mama mea și eu, cu Xiuquan despre visul lui. Fratele meu a relatat aproape același lucru pe care mi-l povestise și mie și a spus că nu putea lua viziunea ușor și n-o putea uita. Bătrînul venerabil al cărui nume nu-l cunoștea mai apăruse între timp de mai multe ori în vis și-și repetase poruncile. Fratele meu a mărturisit că se gin-

¹ „După boală, caracterul și personalitatea lui Hong s-au schimbat. Aceasta nu este foarte curent legat de o îmbolnăvire isterică, dar există cazuri, mai ales atunci cînd sentimentele religioase joacă un rol. În schizofrenie, personalitatea se schimbă în numeroase cazuri, de obicei în sens negativ, urmarea fiind că pacientul își pierde spontaneitatea și capacitatea de integrare, deși inteligența ca atare poate rămîne multă vreme neinfluențată. Uneori însă personalitatea pacientului se poate ameliora. Bleuler prezintă șase asemenea cazuri care au fost descrise de C. Wille. În afară de aceasta, Bleuler pomenițe cazul unei femei schizofrenice care susținea că după îmbolnăvirea ei se simțea mai bine în măsura în care lumea a căpătat un aspect cu totul diferit și că putea intra, la dorința ei, în extaz religios (și sexual). Diagnosticul de schizofrenie nu exclude isteria, un caz anume poate prezenta caracteristicile ambelor boli, mai ales în stadiul de obnubilare. Schizofrenia ce se caracterizează prin stări acute de obnubilare, decurge în general benign. Nu e neapărat necesar să urmeze bolii o distrugere a personalității, și nici ulterior nu trebuie să se dezvolte caracterul paranoid, rigid, neîncrezător, delirul grandorii, *pînă la una sau mai multe stadii prodromale, halucinatorii de comunicare cu Dumnezeu.*“ (M. P. Yap, op. cit., p. 299).

dise deja să se arunce în apă. El îndepărtase pînă atunci gîndul acesta deoarece se temea că pentru o asemenea faptă bătrînul din vis îl va pedepsi aspru în viața de apoi. Dar ce-i rămînea de făcut? Era un om învățat și trecuse cel puțin examenul districtual¹, chiar dacă nu marele examen de provincie, oricum era un literat care nu putea purta spada.

Îi era peste putință să se atingă chiar și de un cuțit și-i provoca suferință să-i privească pînă și lama ascuțită. Cu ce vină se încărcase el într-o viață anterioară, încît să fie chinuit în cea de acum, de o asemenea viziune!

Părinții mei erau profund uluiți. L-au consolat și liniștit pe cît le-a stat în putință. Dar nici ei n-au izbutit să-i scoată din cap credința în visul lui. Puțin după aceea însă, în mod ciudat, starea lui s-a ameliorat totuși aparent de la sine; cauza am descoperit-o repede. Își făcuse în taină la fierarul satului nostru o spadă lungă de trei picioare pe care pusese să se graveze inscripția: „Spadă ucigătoare de demoni“. Această sabie o ținea ascunsă în spatele cărților sale.

Trupește s-a vindecat curînd. Și neliniștea îl părăsise, dar o umbră de melancolie încă mai stăruia pe chipul lui, astfel încît nu putea rîde în nici o împrejurare. Despre vis n-a mai vorbit niciodată.

Și-a adăugat numele academic Xiuquan. Folosea cuvinte alese cînd vorbea, se mișca măsurat, conștient de însărcinarea lui divină, pășea cu demnitate ca un om învățat.

Oricine vedea că nu se mai putea cere de la el o muncă fizică. De aceea tatăl meu i-a găsit un post de profesor particular la moșierul Jiang, care avea, la doi li de satul nostru o casă mare cu șase curți interioare și un parc. Fratele meu dădea lecții fiicelor acestui om care

¹ Nu era un examen academic, ci un examen școlar. Hong avea, cînd îl dăduse, treisprezece ani.

făcea parte din puncti și avea, cum s-a dovedit mai târziu, un caracter urît, ceea ce i-a atras o pedeapsă bine-meritată.

MISIONARUL DR. ALBERT OSTERTAG¹

Departe de noi presupunerea că în viziunile onirice ale lui Xiuquan ar fi avut loc o imixtiune divină, fără a mai ajunge la concluzia că fiecare dintre concepțiile extrase din ele, precum și toată acțiunea sa ulterioară ar purta pecetea limpede a revelației divine. Departe de aceasta ! Căci dacă, în general, acțiunea lui Dumnezeu prin vise și viziuni onirice face prea puțin parte din formele mai pure și netulburate ale revelației divine, cu atât mai puțin a putut fi, în cazul acesta special, viziunea onirică a lui Xiuquan un izvor pur, limpede din care să fi curs numai apă curată. Într-adevăr, chiar ceea ce ar fi avut inițial o înfățișare mai pură, a putut dobîndi în decursul timpului o tulburare și chiar o deformare primejdioasă datorită unor influențe din interior și din afară. Indiferent însă cum ar fi, această primă viziune onirică a lui Xiuquan, în care i s-a făcut cunoscută misiunea sa religioasă și politico-reformatoare, s-a aflat (așa credem noi) sub directa conducere a lui Dumnezeu, asemenea viziunii onirice a lui Faraon. Dacă într-adevăr nu ne-am înșelat în această presupunere, atunci și imaginea extraordinară a mișcării sale, remarcabilă în sine, ar căpăta în pofida tuturor necurățeniilor și a deformărilor care i s-au întipărit din vină omenească, o însemnătate de domeniul istoriei universale. Fără îndoială că nu-i înțelegem încă țelul ultim și consecințele ei sînt încă ascunse sub vălul viitorului ; dar coincidența, demnă de reflecție, cu celelalte mari seisme mondiale din vremea noastră, cu prilejul cărora se împlinise vizibil cuvîntul Domnului rostit prin profetul Agheu : „Încă

¹ „Evangelisches Missionsmagazin“, Neue Folge, Basel, 5 Jahrgang, p. 297.

puțină vreme, și voi clătina încă o dată cerurile și pământul, marea și uscatul ; voi clătina toate neamurile ; comorile tuturor neamurilor vor veni“ (Hagai sau Agheu, 1, 6—7 — n. t.). — această coincidență, spun eu, ne face să bănuim că porunca primită de Hong Xiuquan se află într-o legătură ordonată divin, cu marea desfășurare finală a istoriei omenirii.

IMPĂRATUL

Îmi îndrept cuvintele în sus, spre cer ; dar el tace, ca și când n-aș fi grăit niciodată. Vorbesc în jos, oamenilor ; dar ei răspund, în genunchi, spre pământ. M-au scos din comunitatea lor, în pustiul cerului și vor să fiu acolo, singur. Doar una între toți se îndreaptă cu chipul spre mine, nu încremenește în fața figurii dragonului, îmi vorbește, îmi răspunde. Ochii adânci ca o fântână. Glas armonios ca sunetul flautelor de la pieptul porumbeilor ¹. Pielea — mată-strălucitoare și înmiresmată.

Ei ar fi otrăvit-o demult dacă n-ar fi știut că atunci aș fi acționat și aș fi pus să fie decapitată toată lumea de la curte. Dacă ar fi un păcat, n-ar tăcea cerul.

Dar cerul trece peste asta împreună cu tatăl meu, primul care a recunoscut-o pe Mei Ling.

MEI LING

Ei cunosc o mie de uneltiri, pentru a mă ține departe de el : perfide, rostite dulce-acru, amenințătoare. Dar el nu trebuie să știe, pentru că ar pune în primejdie barca nesigură și atunci aș fi totdeauna departe de el. Este oare păcat ? Nu l-a înșelat oare deja înălțatul tată pe fiu ? Când am venit la palat, promisă fiului, apoi stînd adînc plecată în fața tatălui, tremurînd în fața tronului

¹ La Beijing se obișnuia să se fixeze pe corpul porumbeilor mici flaute acordate unele cu celelalte. Cînd un asemenea stol de porumbei zbura apoi pe deasupra acoperișurilor, se producea un ton armonios, crescînd și descrescînd în raport cu repeziciunea zborului, asemănător cu sunetul de orgă.

bunului dragon... Și n-a fost semnul lui care m-a trimis în palatul său roșu și m-a sustras fiului, logodnica lui, deja un păcat ?

Cînd, în sfîrșit, l-am văzut pe cel dintîi făgăduit : în curte, în fața sălii strămoșilor la festivitățile de înmormîntare ale tatălui. Ploaie. Sub baldachinul galben, singuratic în fața fraților, cel nou ales ; palid, brocart țeapăn peste umerii firavi. Veșminte pînă la pămînt. Mîini invizibile în mînci uriașe. Față îngustă. Voia să se ascundă în fața însărcinării cerului. Ochiul lui căuta cu teamă, a găsit sprijin în mine, deși am coborît imediat privirea.

Îngustă coamă de acoperiș în încăperile înălțatului iubit.

CHUN SCHOU, DAMA DE ONOARE A ÎMPĂRĂTESEI-MAMĂ

Acum cîțiva ani, tocmai cînd începusem slujba la palat, am fost martora unei convorbiri, pe care mama înălțatului divin, o purta cu prima lui soție¹. Împărăteasa-mamă condamna cu vorbe aspre caracterul și purtarea lui Mei Ling, care inițial fusese concubina în afara ordinii a defunctului stăpîn și pe care o preluase acum înălțatul divin, care domnește astăzi după moartea tatălui său.

Din cuvintele împărătesei-mamă reieșea că Mei Ling își făcuse loc, în timpul festivităților funebre ale defunctului stăpînitor, în rîndul întîii, deși aceste locuri nu se cuveneau decît concubinelor oficiale și soțiilor legale. Ea atrăsese cu priviri nerușinate, echivoce, atenția înălțatului divin, care pe atunci era tînăr, abia dacă avea optsprezece ani.

După ceremonie, împărăteasa-mamă îi dăduse imediat lui Mei Ling arest în camera ei, timp de o lună și ar fi gonit-o mai tîrziu cu siguranță definitiv din orașul interzis, dar înălțatul divin se îmbolnăvise și ceruse cu atîta insistență s-o vadă pe concubina neoficială a de-

¹ Primă soție a împăratului, cu care a fost căsătorit la vîrsta de cincisprezece ani, a murit cinci ani mai tîrziu, doi ani după urcarea pe tron. Din căsătorie n-au rezultat copii.

functului său tată, încît în slăbiciunea ei, împărăteasa-mamă a cedat acestei rugăminți. Desigur că în anii de doliu nu i-a fost îngăduit lui Mei Ling să intre singură în încăperile înălțatului divin.

Urmarea convorbirii împărătesei-mamă cu prima soție, pe atunci încă în viață, a înălțatului stăpînitor, a fost numirea lui Mei Ling concubină oficială. Înălțatul luase această hotărîre, cînd mama și soția lui se aflau tocmai pe dealul celor zece mii de secole¹. Amîndouă erau foarte îngrijorate că Mei Ling putea avea un fiu, ceea ce ar fi avut consecințe de netăgăduit pentru poziția noastră a tuturor la curte, pentru succesiunea la tron și pentru neamurile înrudite cu casa imperială.

Convorbirea a urmat apoi pe un ton atît de scăzut, încît n-am înțeles tot. Din evenimentele zilelor următoare am putut totuși deduce că ele porunciseră să vină un preot din templul înaltei luminări. În orice caz l-am văzut în încăperile primei soții. Ce s-a discutat acolo din păcate mi-a rămas de asemenea necunoscut. Totuși, m-am mai întilnit o dată cu preotul cînd ieșea din camera lui Mei Ling, în timp ce ea se afla la înălțatul divin.

Cînd am căutat apoi cu amănuntul în dormitorul ei, am găsit acolo, cum era de așteptat, sub pat, deasupra baldachinului tronului și în alte locuri ascunse, hîrtii minuscule cu formule magice. Fără îndoială, că nu le puteam citi, fiind scrise cu semne ciudate, necunoscute mie, dar n-am nici o îndoială că pentru sterilitatea lui Mei Ling nu trebuia căutată nici o altă cauză.

TANG, FOSTUL ȘEF DE CABINET AL GUVERNATORULUI GENERAL PRINȚUL YE

În vreme ce jucam azi după amiază șah² cu Hu, un curier al Yamen-ului mi-a adus poșta de la Beijing, pe care un curier în trecere o lăsase pentru mine. Nu mai pri-

¹ Wan Shou Shan — deal în palatul de vară imperial, la zece kilometri nord-vest de Beijing.

² Se deosebește de șahul nostru înainte de toate prin rîul care curge prin mijlocul cîmpului de joc.

misem de mult nici o scrisoare din capitala imperiului și atîta vreme cît scrisoarea se afla pe masă nedeschisă îmi mutam figurile cu atîta neatenție încît musafirul meu mă rugă în cele din urmă să citesc totuși scrisoarea înainte. I-am mulțumit pentru această amabilitate și am rupt sigiliul. Teamă mea că stăpînirea voia să-mi deranjeze răgazul și studiul în retragerea acestei case de țară și să-mi ofere din nou o funcție, era neîntemeiată. Era doar o scrisoare a vechiului meu coleg Pantai care din cînd în cînd mă punea la curent cu ceea ce nu se scrie în buletinul stăpînirii. El consideră, desigur, fără a avea dreptate, că m-ar interesa ca și pe el permanenta fluctuație sus jos, avansările și retrogradările, intrigile și nenorocirile, revoltele și grijile financiare. Cu toate acestea, scrisorile lui îmi fac plăcere și-i răspund întotdeauna, presupunînd, desigur tot pe nedrept, că se interesează de părerile mele despre scrierile istorice ale lui Qin Shao și de ce aceasta din urmă avea o părere așa proastă despre Zhuge Liang.

Pentru moment am pus scrisoarea de o parte. Am terminat partida de șah și abia după ce a plecat musafirul meu am citit rîndurile lui Pantai. El scria de data aceasta ceva ce mi-a trezit atenția ; pomenise parcă în treacăt că guvernatorul Cai fusese chemat în capitala imperiului și s-ar părea că Wu, cancelarul, chibzuiește să-l facă ministru, mai degrabă să-i propună înălțatului divin numirea lui Cai, ceea ce înseamnă de fapt același lucru. Cred că Pantai mi-a scris această scrisoare numai pentru a-mi comunica acest lucru ; căci rareori ne-a fascinat pe amîndoi un om într-atîta cum ne-a fascinat Cai. Cu toate acestea, pe el nu l-am admirat ca pe prințul Ye, nici nu l-am urît vreodată cu adevărat, cum putea să-l urască Pantai, pe care Cai îl trata ca pe un cîine. Straniu totuși că Pantai găsea uneori pentru șeful său cuvinte blînde și înțeleghătoare, atunci cînd eu nu puteam decît să condamn sau să mă distrez

Astfel, de pildă, Pantai era de părere că în zelul cu care Cai se consacră problemelor protocolare se exprima în fapt dorința lui de corectitudine : el nu insista decît pe ceea ce i se cuvenea ; rangul protocolar era putere. Prințul Ye manifesta totuși această forță de la sine. În

schimb, era ridicolă încăpățînarea cu care Cai își păstra întietatea față de comandanții supremi ai drapelului manzhu de la Guangzhou. Sub prințul Ye nu fusesem niciodată siliți să ne gîndim la probleme protocolare. Sub Cai fusesem deseori obligat să port o corespondență iritată cu același comandant manzhu care nu contestase niciodată prioritatea rangului prințului Ye ¹.

Prințul Ye locuise ca un domn și foarte firesc în încăperile înalte ale palatelor, așezate în jurul curților mari, destinate guvernatorilor generali. Cai în schimb m-a rugat să mă mut din cele trei camere simple ale mele, ce se aflau într-o aripă laterală a palatului și să i le las ca locuință particulară. Încăperile frumoase se acoperiseră cu praf. Eu am considerat dorința lui Cai o trăsătură de modestie afectată. Voia să pară un ascet.

Era incolor, fără defecte și nu avea prieteni. Da, aș spune chiar că nu avea o viață personală. Totuși nu era un ascet.

Primea din timp în timp, în locuința lui, un om care se numea Kuo, care mi-a fost descris ca un proxenet jovial — libidinos și gras, căruia îi mergea zvonul că-i făcea lui Cai servicii de informator. Părea să aibă legături cu lumea interlopă și cu organizații interlope. Ce vorbea totuși cu Cai, n-am aflat niciodată. Nu se vedea decît litiera lui închisă întrînd pe poarta laterală și plecînd după o oră.

Cînd după scurtă vreme Cai a căzut în dizgrație la curte pentru înfrîngerea sa în răscoala mongolă din provincia Sichuan, actualul guvernator general al Guangzhou-ului a luat măsuri împotriva lui Kuo și a dat ordin să fie arestat. Pus la tortură, omul acesta a mărturisit nu

¹ Tang este aici — și poate nu numai aici — puțin nedrept. Comandantul suprem al trupelor purtătoare ale drapelului manzhu Jiang-jun se afla sub comanda directă a comandantului suprem din Beijing. El purta titlul nobiliar de „hao“ (conte), era, prin urmare, *ad personam* superior în rang lui Cai. În schimb, în calitatea sa de funcționar, prioritatea i se cuvenea guvernatorului general Cai ca deținător al celei mai înalte funcții provinciale din Guangzhou. Aceasta nu putea constitui o problemă sub Ye, pentru că în calitatea lui de prinț (hong) era și ca rang personal superior unui conte.

numai că acționase ca membru conducător al societății secrete Trias în vederea restaurării dinastiei Ming, ci că i-ar fi dus și lui Cai, cu regularitate — la cinci zile — fete-flori și anume în propria lui litieră. Pe el personal, Cai nu-l primise decît foarte rar.

De această parte inofensivă a mărturisirii a rîs tot Guangzhou-ul și pe bună dreptate. Căci de ce oare nu vizita Cai, ca orice om normal, casele de flori publice, de care într-adevăr în orașul acesta nu se duce lipsă ? Și dacă socotea că nu era compatibil cu demnitatea sa, să iasă public — de ce nu dădea drumul fetelor-flori în propriile lor litiere viu colorate pe poarta principală ? Presupun că-i era rușine de nevoia sa, totuși foarte naturală, și voia s-o ascundă.

Era ridicol de încrezut — deși Pantai nu-i de părerea aceasta — și lipsit de sentimente. Insuportabilă era maniera lui lipsită de tact de a-i învăța pe ceilalți și de a-i umili în felul acesta. Chiar atunci cînd făcea cuiva o plăcere, îi otrăvea bucuria cu o observație incisivă. Totuși era fascinant să-l vezi la lucru, cum se slujea de memoria lui excepțională, cum transforma rece și intangibil toate lucrurile, dar și oamenii în dimensiuni măsurabile și cîntăribile și decidea după aceea.

Îmi amintesc acum de o conversație ; poate pentru că vorbea atît de rar cu mine, atît cît era absolut necesar. Îi înaintasem o notă asupra nefericitei aplicări a monopolului impozitelor pe sare din provincia noastră. Deși nu putea fi pregătit la tema aceasta, nu numai că a citat cifrele cele mai importante din statistica impozitelor, ci a desfășurat pe loc și într-o exprimare desăvîrșită un plan de reformă. De obicei treceam peste asemenea performanțe strălucite ale memoriei și inteligenței sale, crezînd că nu pune preț pe altceva decît să mă uluiască cu discursul său, ba chiar să mă strivească. De data aceasta însă n-am putut să-mi ascund admirația.

Dar el nu părea cîtuși de puțin flatat, ci a spus fără să zîmbească și doctoral, ca întotdeauna : „Vreți să-mi faceți un compliment atribuindu-mi o anumită inteli-

gență ? Acesta nu e un compliment pentru un politician. Omul de stat se poate lipsi de ea, deși nu complet, dar într-o măsură uimitoare, fără a mai vorbi de alte însușiri care-i vin bine omului, ca bunătatea, înțelegerea, tăria de caracter, demnitatea și desigur înainte de toate cultura literară și filosofică, cerută de examenele noastre. Socoțesc o nenorocire națională studiul științei despre stat. Nici măcar corectitudinea nu este neapărat necesară unui politician. Au existat oameni mari, ba chiar stăpînitóri în istoria noastră, cărora această însușire le-a lipsit cu desăvîrșire și totuși și-au pus pecetea pe epoca lor și au făcut pentru țară, ba chiar pentru cultura epocii, mai mult decît ce mai mari artiști și învățați, cu toate că respectivilor oameni de stat, cultura în sine le-a fost destul de indiferentă.

În ciuda maestrului Kong Zi, cerul pune mai mult preț pe succes decît pe integritatea morală. Învățații au o imagine falsă despre măreția politică, care nu este imorală, ci se sustrage unităților de măsură morale ca și măreția cerului. Numai țelul politicianului poate fi măsurat după principiile morale fundamentale moștenite sau poate situația la care ne duce în cele din urmă — nu însă persoana lui. Greșeala mea este că nu fac greșeli, cel mult mici, ca acum, poate, cu prilejul reproducerii statisticii impozitelor. Dar nici n-ați observat-o, nu-i așa ? Mi-am închipuit. Ei bine, uneori îmi scapă și greșeli mai mari, dar ele tot nu sînt destul de mari, pentru a nu fi uitate în cîteva luni.

Dar trebuie să poți face unele mari de tot. Și nu numai să introduci o reorganizare a impozitelor monopolului sării, ci a întregului nostru sistem financiar, ba poate chiar reforme mai extinse. Trebuie să fii în stare, ca unul din cei mai mari împărați ai Chinei¹, să arzi toate cărțile, pe învățați și intelectuali cu ele, sau, să construiești ziduri mari. De asemenea, cînd ai recunoscut greșeala, să răspunzi de ea, să-ți duci mai departe planul și

¹ Qin Shi Huang, primul împărat chinez, 221—207 î.e.n.

să-l transformi în avantaj, al tău propriu și odată cu el și în cel al statului cu care, fără îndoială, te identifice, pentru că politicianul mare e mai puțin inteligent decât prezumțios. Și știi ce se constată atunci deseori, deși nu întotdeauna : greșeala n-a fost greșeală.

Cei mai plictisitori și prin aceasta cei mai nocivi pentru stat mi se par a fi conducătorii politici care merg corect pe căile vechi și au veșnic în gură voința divină. Trebuie să poți să silești cerul, dacă pământul nu este în armonie cu el“.

Eram îngrozit auzind asemenea cuvinte, care loveau fățiș, cu cinism, etica noastră statală veche de mii de ani, ieșind din gura unui înalt funcționar pe care pînă atunci nu-l cunoscusem decît corect ; gînduri expuse fără ocolișuri și fără a se menționa posibilitatea falsității lor sau eventualitatea valorificării lor numai ca încercări abstracte. Desigur că nu le-am luat în serios ; episodul mi s-a părut doar un exemplu pentru felul cum putea să-și diminueze el însuși neîndoielnica lui inteligență pentru a mă zdruncina și a mă face nesigur. Am crezut atunci că vorbise doar așa pentru a nu-mi da dreptate. Astăzi nu mai sînt așa de sigur de aceasta. Poate că își socotea într-adevăr înțeligența drept o lipsă pentru că îl făcea prea critic. L-aș fi crezut în stare să conceapă într-o bună zi conștient, după o reflecție aprofundată, cîntărind toate argumentele pro și contra, un plan mare care să se fi lovit de puternice împotriviri, poate pentru o reformă a impozitelor pe sare, care să fi fost socotit de toți o greșeală. Dar mă întreb : dacă l-ar fi dus la realizare ? Mă îndoiesc ; căci are oare suficientă imaginație să pună la socoteală și împotrivirile neprevăzute ? Totuși acestea toate sînt neîndoielnic numai exagerate și construite. Doar el este cel care m-a împins la asemenea gînduri stupide. În ceea ce-l privește am devenit mai nesigur. Am căutat multă vreme să-l înțeleg și să descopăr resorturile care-l mișcau. Dar unde am sondat, am sondat greșit. Unde părea simplu, era complicat ; unde părea ascetic — ridicol ; unde părea pedant — un revoluționar ascuns.

Xiuquan mi-a dat lecții când aveam cincisprezece ani. Locul de profesor particular i-l obținuse tatăl lui, primarul satului. Eu trecusem deja prin Sanzi Jing, Pi Jia Xing și Yu Hioh Shi Tie², înainte să vină tânărul Hong. Tatăl meu dorea ca înainte de căsătorie să învăț pe dinafară în orice caz Hiao King³-ul și să mă exersez mai departe în compunerea unor poezii ușoare.

Eram foarte curioasă în legătură cu Xiuquan, căci auzisem deja multe despre el. Unele lucruri care se povesteau erau de-a dreptul stranii, de pildă că fusese de două ori mort. După ce a murit a doua oară se spunea că fusese înmormântat împreună cu răufăcători, dar fratele lui îl dezgropase din nou în taină. Preoții și călugării templului taoist din Hua l-ar fi readus pe urmă la viață. Această poveste este fără îndoială adevărată, căci tatăl meu a auzit-o de la tatăl lui Xiuquan și de la starețul mînăstirii taoiste. Și Xiuquan mi-a făcut odată niște aluzii, deși nu vorbește cu nimeni altcineva despre aceste lucruri.

În prima zi n-am avut curajul să-l privesc decît pe furîș și dintr-o parte. Era înalt, subțire și avea o personalitate liniștită, tristă. Ceea ce nu-i o minune cînd ai trecut prin atîtea. Vorbea cu voce înceată și cuvinte atît de alese încît uneori nu-l înțelegeam. Comportamentul lui era foarte elevat, ceea ce m-a cîștigat de la început în favoarea lui. Îi tremurau adesea pleoapele. Era în stare să-și țină mîinile și întreg corpul liniștit o oră și chiar mai mult, fără să se clintească. În timpul lecțiilor făcea cîteodată pauze lungi, adică la cîte un cuvînt, în mijlocul frazei, tăcea dintr-o dată, privea masa și nu se mișca ; nu-i tremurau decît pleoapele. Nu știam ce pășise sau ce trebuia să fac. De

¹ Devierea frecventă de la stilul literar elevat, la vorbirea de fiecare zi, lipsa școlărească de maturitate a autoarei jurnalului, deosebit de pregnantă în textul original chinez, nu s-au putut reda decît rareori în traducere.

² Clasici trimetrici, manual școlar din anul 1050 ; secolul celor de al doilea nume (Modul de scriere al numelui de familie chinez) ; ode pentru copii.

³ Reguli ale îndatoririlor pe care le au copiii.

fiecare dată mi-era tare frică pentru că mă cuprindea o spaimă stranie.

Era fără îndoială liniștit, dar sever cu mine. Surorile mele care mai treceau odată cu bătrînul Ki-Yüan prin clasicii trimetrici, mă invidiau pentru că-l aveam pe Xiuquan profesor. Ele se ascundeau deseori în spatele umbrelei de perete din sala de intrare sau treceau prin camera noastră, ca să-l vadă. El arată într-adevăr așa cum sînt zugrăviți distinși tineri învățați în imagini și cărți. Dar am deprins să-i cunosc și sufletul delicat și sensibil. El vorbea uneori în așa fel despre dragostea copiilor pentru părinți, încît îmi dădeau lacrimile. Ura tot ce era rău și vulgar. Singurul lucru care nu-mi plăcea la el era că avea unghii foarte scurte, de parcă și le-ar fi ros.

Dacă stau să mă întreb cînd am simțit pentru prima oară dragoste pentru el, trebuie să răspund : în ziua cînd a început să-mi dea lecții. Numai că pe atunci nu știam că-l iubeam într-adevăr. Dar încă din ziua aceea am simțit dorința să mă mărit cu un bărbat ca el. Era cu totul altfel decît oamenii care veneau de obicei în casa noastră. Că n-a izbutit să ia examenele de două ori, nu e o rușine. Căci fiecare știe că listele candidaților reușiți se scriu încă înainte de examen.

Nu e adevărat că m-a prostit cu vorbe ademenitoare, priviri sau gesturi. Acestea sînt invenții ale spălătoresei noastre, care trăgea cu urechea la lecțiile noastre și poate a înțeles greșit recitarea unei poezii de dragoste pe care o studiam. În general, nu știu cum se pot lua în seamă cuvintele unei ființe atît de inculte. Dacă ar fi după mine, ar trebui biciuită.

Dimpotrivă, în timpul lecțiilor, Xiuquan și cu mine ne-am comportat foarte corect. Mi-am dat toată osteneala să-i ascund dragostea mea. Noaptea plîngeam adesea pentru că nu i-o puteam mărturisi. Prima care a ghicit cauza durerii mele a fost bătrîna mea slujitoare. Dar eu nu am recunoscut decît după ce am negat multă vreme. Xiuquan însuși și-a dat seama de sentimentele mele abia după ce luasem lecții cu el timp de o jumătate de an. În zilele de vacanță din preajma sărbătorii de Anul Nou scrisesem poezii pe care i le-am citit cînd am reluat meditațiile. Una i s-a părut deosebit de reușită. Ea începe :

„Un cocor alb zboară
Peste lună.
Și umbra lui
Se prefiră grăbită peste lacul negru...”

El a modificat diferite semne și le-a schimbat locul, și cu toate că recunosc astăzi că poezia n-a avut decît de cîștigat prin corecturile lui, nu mi-am putut reține lacrimile pentru că nu voia să înțeleagă sensul versurilor și nu le punea în legătură cu el. El s-a speriat cînd m-a văzut așa emoționată ; pe urmă însă i s-au umezit și lui ochii.

În ziua următoare mi-a arătat o poezie în care răspundea versurilor mele. Ea începe :

„Norul tăcerii atinge
aripile fenixului...”

M-a rugat s-o citesc tare, dar eu eram prea emoționată și vocea mi-a pierit. Am luat poezia seara cu mine în dormitor și am ascuns-o lîngă a mea proprie, într-un vas de flori. De acolo mi-a fost furată mai tîrziu.

Lecțiile erau acum complet schimbate. Stăteam adesea tăcuți împreună și numai cînd trecea cineva prin cameră muiam pensula de scris în adîncitura pietrii de tuș și mă prefăceam că fac exerciții de scriere.

Puțin după aceea mi-a povestit că-și amintise poezia mea cînd văzuse luna răsărind deasupra Yaoshan-ului. Voia să privească din nou în seara aceasta răsăritul lunii. Eu am spus : „Ce frumos ar fi dacă am putea s-o privim împreună, dar camera mea este situată la sud. Aș putea să văd Yaoshan-ul doar din grădină”.

Atunci ne-am dat întîlnire, pentru seara tîrziu, în grădină. Cine a exprimat întii gîndul acesta, n-aș ști să spun. În orice caz îmi fac muștrări, dacă eu am fost aceea. Cu fapta asta am pricinuit o mare suferință părinților mei, am lovit brutal și de neiertat în obiceiurile și îndatoririle filiale.

Seara m-am dus ca de obicei în camera mea, m-am dezbrăcat și m-am culcat. S-a făcut întuneric și am văzut prin geam stelele. Atunci am auzit de departe clopotul Templu-

lui drumului și am știut că în curînd Xiuquan va fi aici. Căci clopotul trebuia să fie semnalul nostru.

Mi-am îmbrăcat pantalonii și bluza și m-am furișat cu atenție prin curte și, pe poarta lunară ¹, în grădină. Pentru prima oară am regretat că în copilărie mi s-au bandajat picioarele și că nu puteam umbla liber și fără greutate ca slujitoarele noastre.

El aștepta deja în grădină sub salcia plîngătoare pitică de lîngă iaz. M-am dus pe drumul întortocheat, sprijinită de brațul lui, spre pavilionul de ceai. Ne-am așezat unul lîngă celălalt pe bancă și în fața noastră se afla Yaoshan-ul. Stelele, deasupra culmii, păleau din ce în ce și apoi a apărut luna. Xiuquan își băgase mîna în mîneca mea și-mi cuprinsese încheietura mîinii. N-am trăit niciodată de atunci un ceas atît de fericit. Cînd ne-am despărțit, mi-a spus că vorbise cu tatăl său ; acesta avea să trimită o pețitoare la părinții mei.

În ziua următoare am fost extrem de agitată. Xiuquan ne înștiințase că se scuza de la lecție, pretextînd o ușoară răceală. De la geamul meu am văzut pețitoarea venind pe un măgar. Tatăl meu a primit-o în sala de la intrare. Eu m-am dus în camera de alături și m-am așezat la perete, dar n-am putut auzi nimic. Bătrînei mele doici îi făcusem totuși mărturisiri. Ea își găsea din cînd în cînd de lucru în sală, a primit poruncă să aducă ceai și a putut urmări mai bine decît mine conversația.

După formulele de politețe obișnuite, întrebări despre starea sănătății membrilor familiei și așa mai departe, pețitoarea a spus că avea misiunea să se intereseze de data nașterii mele și de cele opt semne ale horoscopului. Familia unui tînăr învățat dorea să examineze dacă horoscoapele nașterii noastre se potriveau. Ea descrie pe tînărul învățat în culorile cele mai strălucite. Tatăl meu însă devenea din ce în ce mai tăcut și părea că nu vrea să înțeleagă că ea se referea la Xiuquan. Abia cînd i-a pronunțat numele, tatăl meu a fost nevoit să răspundă. El a refuzat brusc orice lămurire asupra orei mele de naștere și a spus că a început deja la Guangzhou tratative cu o altă pețitoare. În afară de aceasta situația averii și în general cea a familiei sale

¹ Poartă rotundă ca un cerc.

erau totuși prea diferite de aceea a primarului. Pețitoarea nici n-a clipit la acest afront și și-a luat rămas-bun corect și politicos.

După ce-a plecat, tatăl meu m-a chemat și mi-a spus că încă din ziua aceea avea să-i comunice primarului că, deși mulțumit cu progresul studiilor mele, învățatul mă supunea la eforturi prea mari și că din acest motiv dorea ca lecțiile să fie întrerupte pînă ce aveam să mă refac.

Am ingenuncheat ascultătoare, am făcut plecăciune în fața tatălui meu și m-am îndepărtat apoi plîngînd. Eram atît de deprimată și răvășită încît a trebuit să mă culc. Doica m-a îngrijit, a stat toată ziua lîngă mine și m-a consolât. Cînd s-a întunecat am spus că acum aș vrea să dorm. A luat lampa cu ea afară. Dar eu nu puteam adormi. Deodată am auzit din nou în depărtare clopotul Tempului drumului. M-am îmbrăcat repede și m-am dus încet în grădină.

Cînd l-am întîlnit pe Xiuquan i-am căzut plîngînd la piept. Ne-am așezat pe o bancă lîngă lac și l-am rugat să meargă în apă cu mine. El însă se codea și a spus ceva despre o însărcinare pe care mai trebuia s-o îndeplinească. Cu toate acestea, cred că în cursul nopții l-aș fi convins.

Deodată însă ne-a speriat zgomotul din casă. L-am conjurat să părăsească imediat grădina ; dar el a stăruit să mă ducă pînă la poartă pentru că altfel aș fi putut să cad, mergînd cu picioarele mele bandajate, la lumina palidă a lunii, pe cărările grădinii. Poate că se și temea că mă voi arunca imediat în apă dacă fugea atunci.

Numaidecît am văzut-o pe doică alergînd și țipînd cu brațele ridicate, pe poarta lunară. Nu mă găsise în camera mea și crezuse că m-am azvîrlit în lac.

Cînd m-a văzut, s-a repezit la mine, m-a îmbrățișat și m-a tras repede de lîngă Xiuquan. În urma ei însă veneau servitorii și paznicii porților, au pus mîna pe iubitul meu și l-au tîrît în curte. Cu tatăl meu m-am întîlnit în sala de la intrare. Era palid, a privit pe deasupra mea și n-a spus o vorbă. Doica m-a dus în camera mea și a rămas toată noaptea lîngă mine. Eu m-am aruncat pe pat și mi-am astupat urechile cu o pernă ca să nu fiu silită să aud cum îl maltratau servitorii pe Xiuquan.

În cele trei luni pe care a trebuit să le petrec aici, singură în camera mea, în afară de doică n-am văzut pe nimeni.

LING NAM YAT PAO, JURNAL DE ZI DIN GUANGZHOU

Scrisoare anonimă

În postfața de la relatarea dumneavoastră despre viața lui Hong Xiuquan, ne-ați solicitat pe noi cititorii să vă scriem dacă mai avem completări de făcut. Mulți nu vă vor răspunde, căci astăzi încă este nesănătos să spui ceva rău despre el și mult bine nu se poate relata despre viața lui. Cu toate acestea vreau să vă scriu.

Am fost uimit că ați lăsat nementionat un episod de tinerețe deși a suscitat la vremea lui mare vîlvă în Hua. Sînt de atunci patruzeci de ani, dacă îmi amintesc încă exact această poveste.

Hong Xiuquan avea pe atunci cam douăzeci și trei de ani și devenise, prin protecția tatălui său, profesor în casa moșierului Jiang, care locuia la distanță de doi li, într-o casă mare. Hong dădea lecții fiicei acestuia, Lai, o fată puțin exaltată, de paisprezece ani. În loc s-o învețe însă *îndatoririle copiilor*¹, el îi arăta poze deșănțate și făcea cu ea versuri erotice. Cînd aceste imagini și versuri au fost găsite în camera tinerei fete, Hong Xiuquan a fost dat afară din casă. Cu toate acestea, cei doi se întâlneau adesea noaptea, tainic, în grădină, pentru a privi împreună luna. Acest lucru n-a scăpat atenției paznicului porții. El a dat alarma în casă, într-una din nopțile cu lună, cînd își plimbau din nou făpturile necuviincioase prin grădină. Au fost descoperiți în vreme ce stăteau pe o bancă și recitau versuri. Moșierul Jiang a poruncit ca Hong Xiuquan să fie prins și biciuit în curte.

Mai departe, a reușit să-l demită pe tatăl lui Hong din postul de primar. În Hua, agitația pricinuită de această

¹ Vezi nota 3, p. 83.

neînchipuită crimă împotriva bunei-cuviințe a fost mare și Hong nu s-a putut arăta multă vreme pe stradă. Din acest motiv a fugit apoi la bandiți pe Muntele mărăcinilor. Dezonorata a primit însă de la tatăl ei arest în cameră timp de un sfert de an. Fără a ține seama de durerea pricinuită pînă atunci părinților ei, ea a mai încercat pe deasupra de două ori să se spînzure¹, dar de fiecare dată a fost la timp împiedicată s-o facă de către servitoarea ei. După aceasta, părinții au trimis-o la Yun Gan în provincia Guangxi, la rude. La Hua s-a răspîndit zvonul că Lai născuse acolo un copil nelegitim al lui Hong Xiuquan. N-aș garanta totuși adevărul acestui zvon, pentru că bîrfa, în special într-un sat, amplifică cu plăcere asemenea povești. Am vrut totuși să-l menționez pentru că dovedește de ce crime vecinii îl socoteau încă de pe atunci capabil, pe tînărul Hong Xiuquan.

ANALELE IMPERIULUI

Înălțatul divin a binevoit să-l șteargă din lista roșie² pe ministrul Yu pentru că se folosise de funcția lui pentru a sustrage de la o procedură judiciară corectă două rude îndepărtate, membrii ai societății secrete Trias. Prin intervenția cancelarului, prințul Wu, înălțatul divin a binevoit totuși să renunțe la o acuzare formală împotriva lui Yu și să invoce, ca motiv de eliberare din funcție, decăderea reală a forțelor sale spirituale și trupești.

Înălțatul divin a binevoit să numească ministru în locul lui Yu, pe fostul guvernator general Cai.

¹ Act prin care, după concepția chineză, și-ar fi pus tatăl în stare de vină. Spiritul sinucigașei ar fi avut apoi dreptul să asiste la chinurile celui care o împinsese la moarte. Sinuciderile erau foarte frecvente în China, nu numai pentru a evita suferințele, ci și ca ultima *ratio*, cu scopul răzbunării pentru o nedreptate.

² „Lista completă a purtătorilor cordonului“ pe funcții, a apărut anual din 1580 pînă în 1911.

Sînt fără îndoială convins, dragă prietene, că din cînd în cînd vă plictisesc cu știrile mele din capitală despre mutări, avansări, decăderi din grad, intrigi și altele la fel. Cu toate acestea consider că nu mi-e îngăduit să vă lipsesc de cîteva comunicări asupra adevăratelor motive ale schimbării miniștrilor, dar vă rog să considerați această scrisoare strict confidențială.

Concedierea lui Yu nu reprezintă o pierdere nici pentru stăpînire, nici pentru imperiu. Era numai un funcționar mijlociu, un om ambițios, intrigant, superficial și vorbăreț. Cancelarul, prințul Wu, l-a ținut atîta vreme numai pentru că Yu a fost pentru el o unealtă supusă.

Yu însă, care auzea totdeauna iarba crescînd, s-a priceput de curînd să facă să-i parvină înălțatului divin știrea că Wu i-ar fi lăsat împărătesei-mamă un safir de mărimea unui ou de porumbel — ce să mai spunem — la un preț foarte ieftin. Poate că Yu nădăjduise că înălțatul stăpînitor va ridica pe loc funcția cancelarului și-i va da lui postul, ca mulțumire pentru denunț. Cu desăvîrșire greșit! Înălțatul nu s-a folosit oficial de această comunicare, dar a răspîndit-o la curte, lăsînd să se înțeleagă că n-ar crede în ea.

În felul acesta, împărăteasa-mamă a pierdut mult din prestigiu, iar cancelarul Wu trebuie să depună eforturi de atenție îndoite ca înălțatul divin să n-o ridice pe Mei Ling la rangul de primă soție¹. De împiedicat nu poate cancelarul să împiedice asemenea faptă neauzită, decît numai atîta vreme cît îl sprijină împărăteasa-mamă². Și acest sprijin este acum compromis prin vorbăria lui Yu.

Cancelarului nu i-a fost greu să obțină demiterea lui Yu. Mai greu în schimb i-a fost să obțină numirea lui Cai de la stăpînitor, care-și mai amintește bine că la timpul său cancelarul Wu a folosit un raport al lui Cai împotriva prințului Ye, silindu-l practic pe acesta din

¹ Soție imperială.

² Care în treburi de familie îi putea porunci fiului ei.

urmă să se retragă. Căci edictul înălțatului stăpîn privitor la predarea misionarului ¹ a fost, cum am presupus atunci, numai și numai opera cancelarului, care în felul acesta voia să lovească în tatăl lui Mei Ling și a și făcut-o. De aceasta, își amintește înălțatul divin foarte bine ; dar tocmai pentru că guvernatorul Cai s-a situat împotriva tatălui lui Mei Ling, cancelarul îl voia acum ministru. Înălțatul stăpîn a cedat în cele din urmă, ca întotdeauna cînd cancelarul insistă asupra unei dorințe.

Deși am rezervele mele față de Cai — am vorbit de atîtea ori despre el — consider aceasta o soluție bună. Nu-mi pot închipui că are înțelegere pentru dorința înălțatului divin, s-o facă pe Mei Ling soția lui. Pentru asemenea lucru, Cai e prea corect, prea lipsit de pasiuni și prea mironosiță.

Alegerea cancelarului a fost prin urmare, după părerea mea, înțeleaptă. Fără îndoială că metodele prin care împiedică ascensiunea lui Mei Ling sînt uneori puțin cam neobișnuite, mai ales „vînzările“ sale de bijuterii împărătesei-mamă ². Ridicarea lui Mei Ling ar aduce o nenorocire inimaginabilă imperiului. Că imperiul și poporul nostru n-a fost încă mai sever pedepsit — sau în orice caz încă nu — pentru numirea lui Mei Ling concubină oficială, nu-mi pot explica decît prin faptul că cerul mai așteaptă încă. Legalizarea incestului, dacă ea ar deveni primă soție, ar fi însă un păcat atît de neînchipuit, încît el nu ar mai putea privi indiferent.

¹ Vezi p. 34 ș.u.

² Observația marginală a lui Pantai : Cu toate acestea cancelarul nu trebuie condamnat prea tare. Cu cîteva luni în urmă era în jenă financiară pentru că nu putea cumpăra un smarald uriaș. A trebuit chiar să accepte un „împrumut“ la cămătarii capitalei, pentru a procura banii. Cînd mi-am îngăduit observația că și cu o piatră mai ieftină s-ar rezolva treaba, a oftat : „Dar ea tocmai pe acesta mi-l cere !“ Ea pare prin urmare să-l constrîngă cu amenințarea că în cazul că nu-i aduce bijuteria, nu se va mai opune ridicării lui Mei Ling. Nu-mi închipui desigur că ea vorbește serios, dar singur gîndul e înfiorător.

RENDA, FRATELE MAI MIC AL LUI HONG XIUQUAN
Din așa-numitele „Amintiri din Hongkong“

Fratele meu mai mare renunțase la postul de profesor particular la moșierul Jiang pentru că acesta avea un caracter arogant și asupritor și-l determinase pe prefect, prin mită, să numească un om mai supus lui primar în Hua. Ca și moșierul Jiang, noul primar era și el un puncti, care nu vedea decît avantajele grupului său conațional în vreme ce tatăl meu condusesese comuna fără părtinire și mijlocise totdeauna între haka și puncti.

Fratele meu trăia tăcut și retras acasă. Se pregătea, deși fără mari speranțe, pentru următorul examen de stat și ne dădea din timp în timp lecții, celor două surori ale mele, la două fete din vecini și mie. Mă gîndesc și astăzi cu plăcere la vremea cînd stăteam în grădină, în spatele casei, sau pe întuneric, în camere, la lumina lămpii cu ulei și citeam Kian jin-Wan¹-ul și memoram hieroglifile. Această viață ne-a fost întreruptă în preajma Anului Nou.

Cînd îl găsisem pe fratele meu atunci, la Guangzhou, inconștient, în buzunarele mîneilor se aflau cîteva tratate. Fratele meu le-a pus mai tîrziu lîngă cărțile de pe masa de studiu, dar nu le citea, în mod inexplicabil, căci se găseau mereu sub ochii lui. Părea să aibă o repulsie pentru ele și voia să amîne mereu lectura lor. Cînd l-am întrebat odată cum a ajuns la ele, s-a gîndit și a răspuns în cele din urmă, încurcat și surprins el însuși, că nu-și putea aminti cum. Pentru că această întrebare părea să-i fie neplăcută nu l-am mai silit să-mi răspundă, dar l-am rugat să-mi dea scrierile să le citesc. Mi le-a dat cu plă-

¹ Manual școlar clasic constituit dintr-o mie de hieroglifice chineze diferite. Din anul 550 î.e.n.

cere. Erau tratate creștine intitulate. „Cuvinte bune pentru prevenirea secolului nostru“. Ele conțineau scrierile clasice ale acestei religii străine și canonul ei¹. Eu nu citisem niciodată așa ceva și eram îngrozit și în același timp copleșit de învățătura străină. Multe din poruncile ei erau îndreptate împotriva concepțiilor noastre despre cele cinci relații fundamentale umane, de pildă, să-ți părăsești tatăl și mama și să-l urmezi pe Iisus ; sau chiar aceea că nu datorezi supunere împăratului decât în privința birurilor ; că trebuie lăsați morții să-și îngroape morții. Auzeam pentru prima oară că cerul² însărcinase un nemuritor cu chip omenesc să mîntuiască lumea de rău.

I-am dat cartea înapoi fratelui meu și l-am rugat să mă lumineze asupra conținutului. El a citit scrierea într-o noapte și în ziua următoare a fost foarte tulburat, n-a răspuns nici întrebărilor părinților mei, nici celor puse de mine. Abia cînd stăteam în grădină, după amiază, cu surorile mele și fiicele vecinilor, a scos tratatul din mîncă și ne-a citit un pasaj și anume :

„Și-ți voi da cheile împărăției cerului. Ce va lega Quan pe pămînt să fie legat și în ceruri și ce va dezlega Quan pe pămînt dezlegat va fi și în ceruri“³.

Citisem și eu acest pasaj, dar abia acum pricepeam că se referea la fratele meu. Fetele însă tot nu înțelegeau ce însemnau cuvintele acelea. Atunci fratele meu și-a încrucișat mîinile pe piept, cum arăta imaginea de pe coperta exterioară a tratatului, și a povestit despre viziunea lui. Vorbea rar, tare și ferm ca și cînd ar fi văzut în față țăriile cerului. El a spus că noi oamenii sîntem stăpîniți de demoni. Dar tatăl din ceruri îl însărcinase

¹ Liang Ah-fah : Tsch 'üan, Schi Liang Yen (Vorbe bune pentru prevenirea secolului nostru), 1832. Renda se înșela aici : Scrierile conțin numai extrase din Vechiul și Noul Testament, cam treizeci de capitole și parafrazări ale unor capitole următoare. Și în explicarea celor citite îi scapă aici și mai tîrziu erori.

² Shang Di, zeul cerului. Mai tîrziu Hong a folosit denumirea învechită Huang Shang Di (cel mai înalt Dumnezeu imperial), pe care Gützlöff a folosit-o în traducerea Bibliei (1835).

³ Ultima silabă din numele lui Hong Xiuquan înseamnă „totul“ (vezi și pag. 22).

să scoată acești demoni întocmai cum o făcuse Iisus înainte cu multe sute de ani. Nu-mi mai amintesc astăzi cele mai multe dintre cuvintele lui ciudate : le-am auzit, dar nu le-am înțeles căci eram năuciți și nu-i vedeam decât ochii. Dar când și i-a îndreptat asupra noastră și ne-a vorbit : „Demonii îi voi distruge cu sabia ; din oamenii pe care i-am chemat și ales îi voi izgoni prin botez. Vreți să primiți botezul ?” Când a întrebat aceasta, noi i-am răspuns : „Da !”, fără să știm încă ce e botezul. Atunci ne-a poruncit să-l urmăm.

Ne-am dus tăcuți în urma lui, din grădină, peste cîmp, la canal, doar cîteva sute de pași aproximativ, acolo unde pescarii își întînd plasele la uscat. Eram curioși. Așteptam o ceremonie similară celei pe care o celebrează taoiștii care scot diavoli. Spre uimirea noastră Xiuquan ne-a poruncit să ne scoatem veșmintele. Eu am scos bluza și el a făcut același lucru. Fetele au pus sandalele lîngă el. Căci la noi la țară fetele nu obișnuiesc să-și bandajeze picioarele. Când au văzut că noi ne-am dezbrăcat complet, s-au retras și și-au pus stîmjenite mîna la gură. Dar frațele meu nu le-a dat nici o atenție.

După ce s-a dezbrăcat, a pășit fără să se întoarcă pe mal în jos, și eu l-am urmat, de asemenea gol. Apa, la cîteva zile înainte de Anul Nou era foarte rece. Când îi ajunse pînă la piept se opri. Se întoarse și-mi porunci să iau în căușul palmelor apă și s-o torn pe capul lui. După ce am făcut așa, întinse brațele, rugîndu-se și strigă către cer : „Curăță-mă de toate păcatele ! Și voi, demoni, care m-ați oprit pînă acum să urmez porunca tatălui ceresc — ieșiți afară !” Ultimele cuvinte le-a strigat.

Pe urmă s-a întors la mine, mi-a turnat și mie apă cu mîinile peste cap și a spus : „Tatăl ceresc mi-a dat puterea să scot duhuri și demoni și să reîntronez dreptatea pe pămînt. Ieșiți afară !” M-a atins pe umăr și piept și mi s-a părut că mîinile lui ard.

Am auzit atunci un țipăt ascuțit, prelungit. Fratele meu și cu mine ne-am uitat spre mal. Una din cele două fete ale vecinilor își scosese hainele și alerga acum spre noi, în apă. Era pentru prima oară că vedeam o fată goală. Sînii ei mici, cu sfîrcurile mai închise, tremurau în sus și în jos în timp ce fugea. Fratele meu ridică mîi-

nile și se duse în întâmpinarea ei. Ea nu încetă să strige decît atunci cînd se află în fața lui. Celelalte fete de pe mal își aruncară și ele acum hainele și se grăbiră spre noi în canal. Fratele meu le-a botezat, cum mă botezase și pe mine. Pe urmă ne-am dus la țarm, ne-am uscat cu bluzele noastre, ne-am îmbrăcat și ne-am așezat într-una din bărcile de pe mal, unde eram feriți de vînt, pînă ne-am încălzit din nou. Dar cîțiva pescari ne-au gonit degrabă și ne-am întors acasă.

PU, POVESTITORUL PIETEI

Mai trăiesc încă martori ai întîmplării care a avut loc în vremea aceea la Hua ; căci erau de față mulți oameni cînd marele Hong a ieșit pentru prima oară în public. Sînteți veniți de departe, voi cei doi marinari, poate din provincia Fujian sau poate chiar din Zhejiang, nu ? Acești doi căpitani sînt din Guangzhou. Ei, cu atît mai bine, atunci cel puțin mă vor înțelege, și nu trebuie să le mai explic unde se află circumscripția judiciară Hua. Vorbesc despre prima ieșire a marelui Hong la tîrgul de Anul Nou din Hua. Începuse anul maimuței. Vizitele de Anul Nou se făcuseră. Se lăsa seara și negustorii aprindeau lumînările în lampioane și le atîrnau deasupra tarabelor care erau ridicate de jur împrejurul pieții satului. Primul negustor vindea flori artificiale pentru coafurile doamnelor. La taraba următoare se găseau, ridicate în piramide sau aranjate în formă de stea sau cerc, portocale și mango, lișis și moșmoane, nuci și banane. Un bucătar care prepara carne, prăjea pe jarul de cărbune, într-o tigăie, carne de porc dulce-acrișoară, pînă se rumenea, de făcea poftă cu mirosul sosului ei picant, nu numai publicului, ci și negustorilor învecinați. Prieteni, rămîneți aici și ascultați povestea pînă la capăt ! Pe urmă o să ne luăm toți ceva de mîncare de la celelalte tarabe.

Mingii de fulgi, oale, cuțite, porțelan, mătase, sape, stofe de bumbac, săgeți de prins părul din șildpat și aerolit. Un ghicitor cu barbă lungă, albă, stătea la o masă, și lîngă el un scrib de piață care-și fixase ochelarii cu lăntișoare de urechi. În fața mesei lui oamenii făceau

coadă și-i comandau felicitări roșii de Anul Nou, pe care le executa cu pensula. Și ce se găsea oare în dulapul cu un vizor de privit ? De ce se înghesuiau oare așa tinerii acolo și de ce îi tot gonea cîrmuitorul pieții ? Rîzi ? Pesemne că te-ai uitat și tu vreodată, fiule, în vizorul acesta, și ai contemplat cu poftă imaginile acelea agreabile și bogate în învățăminte ? În anii tinereții tale ? Ei, nu mă mai miră nimic în timpurile acestea viciate ! Astrologul, foarte ocupat, indică, pentru un preț modest, zilele faste și pe cele nefaste ale noului an, cu care prilej își răsfoia cartea — dar numai de formă. Spre locul deschis, acolo unde acrobații înfigeau bețe de bambus în pămînt pentru a închide un manej, stătea povestitorul Pu, urmașul marelui Pu Sung-ling, la a opta generație, și în spatele lui, pe un scăunel, fiul și ciracul său, cu mica vioară sub braț și cu talerul de tinichea pentru strînsul bănuților de aramă în mînă. Avea o figură ca a mea dacă puteți să nu țineți seama de barbă, de ridurile și de cei cincizeci de ani iroșiți zadarnic din trăsăturile mele. Și talerul de tinichea pe care îl ducea atunci este același ca cel care se află acum în fața voastră, tot așa gol ca și atunci. Oare nu ar putea să povestească și el ce a văzut cu ochii lui și ce a povestit tatăl său adesea în piețe, tot așa ca poveștile celor trei bogați sau legendele despre Kuan Ti pe iepurele lui roșu, sau povestea despre Su Wu Kong, regele maimuțelor și călătoria lui spre apus ? Răbdare, prieteni, ajung acum la marele Hong ! E încă închis în celula închisorii Yamen-ului. Picioarele i-au fost puse în lanțuri și mîinile încătușate la spate cu un inel de fier. Lîngă el, tot așa înlănțuit, zace fratele său Renda. Fuseseră arestați în dimineața zilei de Anul Nou, fiind vinovați de sinuciderea unei fete tinere și de comportament imoral într-o barcă pescărească.

În vreme ce se aflau în închisoare, a început reprezentația circului : tobe, flaute, cimbale și triangluri. Oamenii își părăsiseră tarabele și se înghesuiau lîngă manej, în mijlocul pieții. Întîi au apărut dansatorii pe sîrmă, pe urmă s-au ridicat acrobații în mîini pe o masă ; pe tălpile celui de jos de tot un altul s-a ridicat în mîini, și în cele din urmă a sărit, ba nu, a zburat o fetiță de cinci

ani pe picioarele celui din vîrf ; s-a ridicat, sus, în aer, s-a învîrtit, s-a aplecat, a rămas acolo sus sprijinită în mîini, a dat drumul unei mîini, ținînd-o într-o parte, s-a ridicat din nou, a sărit, și-a strîns genunchii și capul, s-a prefăcut într-o minge, aruncată pe tălpile celui de sus în aer, prinsă din nou, răsucită, zăcea deodată întinsă cu burta pe tălpi, învîrtită în cerc, ca o roată ; apoi a sărit jos, într-o curbă înaltă, în brațele unui om de pe pămînt.

Pe urmă și-a făcut apariția artistul-vrăjitor Tie-Kuai, într-un veșmînt negru, larg, neavînd părul strîns în coadă, ci prins sus în forma coafurii epocii Ming. El a sărit pe masă, s-a înclinat în fața publicului, a apucat ceva în aer și în aceeași clipă două stăncuțe dădeau din aripi pe umerii lui.

Întrebați de marele Hong ? Cum, oare nu-l vedeți ? Stă deja aici, în față, lîngă frînghia manejului și lîngă ei fratele său Renda, care l-a urmat pretutindeni ca un cățel mic și fricos. Acum a văzut și vrăjitorul că publicul se agită. El i-a făcut semn lui Hong să intre în ring. Hong Xiuquan s-a aplecat pe sub frînghie, s-a dus în cerc urmat de fratele său mai tînăr. În fața mesei vrăjitorului s-au întors și au privit mulțimea care tăcea speriată.

Unul singur nu s-a lăsat înspăimîntat, un bătrîn, dar încă falnic și lat, un uriaș, singurul care stătea pe un scaun ; el s-a sculat, a apăsat frînghia pînă la pămînt, a intrat în ring și le-a strigat servitorilor, care însă îl ascultau ezitînd : „Prindeți-i ! Duceți-i pe cei doi evadați în celulă !“

Dar servitorii n-au făcut decît un pas înainte. Bătrînul însă, moșier și persoană de vază a satului, a ridicat bățul, arătînd spre Hong și Renda : „Prindeți-i și duceți-i înapoi !“ Hong și Renda s-au retras încet cu spatele, pînă s-au lovit de masa pe care încă se mai afla vrăjitorul.

Moșierul i-a urmat hotărît, a ridicat bățul vrînd să lovească. Dar în clipa aceasta Hong a întins ambele mîini înainte — bățul bătrînului a rămas suspendat în aer.

Hong și Renda însă stăteau pe masă, iar vrăjitorul dispăruse. O lumină albastrui-deschisă juca în jurul celor doi ; tivurile ishang-urilor străluceau ca argintul.

Hong Xiuquan a lăsat încet mîinile în jos și cînd au ajuns la înălțimea pieptului, moșierul s-a prăbușit.

„Cine îndrăznește să mă atingă, a strigat Hong peste toată piața, va cădea ca omul acesta. Luați-l de aici !” Servitorii au înaintat cu teamă, patru inși și-au ridicat stăpînul și l-au scos din ring. „Cine mă urmărește, a strigat Hong, va pieri de sabia, pe care Tatăl meu din cer mi-a încredințat-o.”

Toți cei care-l auziseră înainte vorbind, știau și au mărturisit mai tîrziu că aceasta nu era vocea lui, ci că vorbea din el un duh. El devenise mai mare decît un om, nu mai stătea pe masă, ci plutea deasupra ei. Eu nu povestesc, prieteni, decît ce-am văzut eu și tatăl meu cu ochii noștri.

„Eu însă am venit să-i salvez pe cei urmăriți și să refac împărăția lui Dumnezeu. Voi toți știți că am fost mort și că am înviat dintre morți. În timp ce trupul meu era mort, sufletul meu sălășluia în cer și înălțatul Tată mi-a dat sarcina și puterea să lupt împotriva duhurilor care-i falsifică voința în lume. Nimeni nu are o sarcină mai înaltă ca mine. Cine mi se va împotrivi va cădea ca Jiang, care a călcat legile în picioare de o mie de ori. Cine păcătuiește ca acesta va fi pe veci exilat în infern. Mă auziți cu urechile voastre, mă vedeți cu ochii voștri. Cel care este astăzi orb și surd va fi sfîșiat de demoni. Fiul cerului de la Beijing n-are putere și legile lui Kong Zi sînt povești pentru copii. Vă dau legi noi. Cine vrea să mă urmeze ?” S-a uitat de jur împrejur la mulțime. „Eu !” a spus o femeie și a făcut un pas înainte.

„Pe bogați îi voi răsturna și pe săraci îi voi ridica. Cine vrea să mă urmeze ?”

„Eu !” am strigat noi.

„Vă dau porunci aspre. Dar cine-și va părăsi casele, tatăl și mama, nevasta sau copiii pentru mine, acelaia Tatăl meu din cer îi va da viață veșnică. Cine vrea să mă urmeze ?” Atunci am strigat cu toții.

„Atunci rupeți punțile ! Începem astăzi totul. Luați făcliile și urmați-mă !”

Mulțimea s-a năpustit înainte peste frînghii, bărbații au pus mîna pe făcliile agățate de stîlpii de bambus ai

circului, în timp ce marele Hong a coborît de pe masă plutind și a luat-o în fruntea lor spre templul Purității albastre. El însuși a pășit primul treptele spre sala templului și a dat foc perdelelor: de mătase. Când a ieșit din nou, flăcările se ridicau deja în sus în urma lui, iar călugării și preoții alergau strigînd de colo colo și își jeleau bunurile pierdute. Marele Hong stătea însă pe treptele templului înconjurat de flăcări, care însă nu-l ardeau. Când s-a prăbușit acoperișul, un dragon de foc a coborît din cer, s-a culcat la picioarele lui, Hong și Renda l-au încălecat, au fost ridicați de el în văzduh și au dispărut în noapte.

RAPORTUL COMISIEI DE CERCETARE A PREFECTURII SHAU KING

Ref.: Mișcările populației haka din Hua

Comisia pentru cercetarea mișcărilor populației haka din Hua a fost compusă din subprefectul Nan și din cei doi consilieri ai prefecturii, Kuan și Zhu.

Comisia a fost la Hua din a cincea pînă în a opta zi a primei luni. Mișcările au avut loc în prima zi a acestei luni. În decursul lor au fost distruse prin incendiere :

Yamen-ul
templul Purității albastre-azurii
clădirile anexe ale mînăstirii
două mici case particulare.

Agitațiile nu au decît o însemnătate locală. O legătură cu frăția Trias sau alte societăți secrete n-a putut fi stabilită. Cauza mișcărilor este contradicția dintre haka (șapte zecimi ale populației din Hua) și punti. Ambele populații trăiseră în ultimii ani pașnic una lîngă cealaltă, pînă cînd, la intervenția moșierului (punti) în împrejurări care mai trebuie cercetate, a fost numit un nou primar, care este punti, în vreme ce predecesorul său fusese un haka. Primarul cel nou nu s-a dovedit capabil de funcția sa. Pentru că a apărut întotdeauna interesele naționalității sale, a crescut nemulțumirea în

mijlocul haka-ilor și au răbufnit în mișcările din ziua de Anul Nou. Primarul a fost ieri arestat. S-a introdus o acțiune împotriva lui.

Desfășurarea mișcărilor : în dimineața de Anul Nou s-a anunțat la primar un anume Lung și a relatat că fiica lui cea mai mare s-a spânzurat noaptea, pentru că el, tatăl, îi reproșase greșeli în comportamentul moral cu magistrul Hong Xiuquan și fratele acestuia Renda. După o scrisoare de rămas-bun pe care defuncta a lăsat-o, în contradicție cu observațiile tatălui ei, ea nu a făcut baie goală cu cei doi tineri menționați, ci a fost curățată de aceștia, conform obiceiului creștin, de păcate.

Primarul n-a luat totuși în seamă acest document : el a arestat pe cei doi Hong, fiii predecesorului său în funcție, și i-a închis în Yamen încătușați de mâini și de picioare.

Seara târziu cei doi au părăsit, în condiții încă nelămurite, închisoarea. Cătușele descoperite în dărîmăturile incendiate erau închise și neatinse. Păzitorii Yamen-ului susțin că nici n-au desfăcut cătușele, nici n-au lăsat străini să pătrundă în celulă. Afirmațiile lor n-au putut fi totuși serios examinate, întrucît uneltele de tortură au ars cu Yamen cu tot. Paznicii se găsesc împreună cu primarul în arestul prefecturii Shau King.

După ce ambii frați Hong s-au eliberat, după cum s-a arătat, într-un mod încă neclarificat, s-au dus la târgul de Anul Nou unde se adunase mult popor din Hua și vecinătate. Haka-ii erau de departe în majoritate. Evadații se simțeau aici atît de sigur, încît au participat la o reprezentație de circ. Cu acest prilej au fost recunoscuți de moșierul Jiang, în conflict cu ei și menționat înainte, care a poruncit servitorilor lui să-i ridice din nou pe amîndoi. Însă pentru că servitorii n-au urmat imediat ordinul, de teamă că haka-ii vor lua partea celor evadați, Jiang însuși s-a încumetat să avanseze și a vrut să-i aresteze.

Despre cele ce au urmat, afirmațiile diferă. După părerea unora, magistrul Hong Xiuquan, cel mai vîrstnic dintre cei doi, i-ar fi băgat dintr-o dată lui Jiang degetele răs-firate în ochi, așa încît acesta n-a mai putut vedea nimic și s-a prăbușit. După părerea celorlalți nici nu l-ar fi

atins pe Jiang, ci acesta din urmă ar fi suferit mai degrabă un atac apoplectic încă înainte de a ajunge la o ciocnire reală. Această ultimă versiune pare mai verosimilă, pentru că așa cum a constatat comisia însăși, Jiang nu prezenta nici o leziune a feții. Fără îndoială că a orbit și nu poate vorbi. Medicul consideră starea lui gravă, și presupune că perspectivele de însănătoșire sînt de trei la sută.

Opinia comisiei este împărțită în ceea ce privește indicațiile unor martori conform cărora Hong Xiuquan a respins atacul moșierului prin magie. Această posibilitate nu poate fi cu desăvîrșire respinsă, pentru că în tînrul învățat, sălășluiește, după lămurirea medicului, încă din copilărie, un duh necurat. Cu toate acestea, doi membri ai comisiei consideră că accidentul lui Jiang poate fi în suficientă măsură explicat de împrejurări naturale, anume un atac cerebral.

Cu mult mai neclare sînt totuși afirmațiile despre următoarea întîmplare. Pînă acum comisia nu și-a putut forma despre aceasta o imagine clară în toate detaliile, și de aceea pune unele lîngă altele cîteva din mărturiile cele mai semnificative :

Nan, fierarul satului (haka) : Xiuquan și fratele său Renda au sărit pe podiumul pe care apăruse cu puțin înainte artistul-vrăjitor Tie Kuai, și au ținut scurte alocuțiuni. Ambii erau foarte agitați. Ei fuseseră maltratați în închisoare și au vrut să arate mulțimii rănile lor. Ishang-ul lui Xiuquan era rupt în lungime. Poporul s-a revoltat așa de tare de acest lucru încît a luat cu asalt Yamen-ul pentru a cere socoteală celor răspunzători. Totuși paznicii Yamenului și primarul o șterseseră. Cine a dat foc Yamen-ului, nu mi-e cunoscut. Nutresc bănuiala că ar fi făcut-o funcționarii înșiși. Focul s-a extins la templu.

Hou, țaran (punti) : Hong Xiuquan a ținut, de la tribuna unde se aflaseră acrobații și artistul-vrăjitor, o cuvîntare, în care a atacat stăpînirea și pe înălțatul divin. El a spus că vrea să schimbe învățătura lui Kong Zi și să răstoarne regulile celor cinci relații fundamentale umane. Va porunci să fie decapitat, din însărcinarea cerului, cel ce i se va împotrivi la aceasta. El a spus că nu

numai împăratul, ci toți oamenii au permisiunea de a se ruga cerului. Apoi a amenințat mulțimea cu vrăjitoria dacă nu-l va urma și i-a cerut să aprindă templul și Yamen-ul. Personal n-am luat parte la aceasta, ci m-am dus imediat acasă, în ciuda amenințărilor lui Hong.

Qin, bărbier (haka) : Îi cunosc bine pe Hong Xiuquan și pe Renda, pentru că sînt clienții mei. De aceea vă rog să păstrați această depoziție strict confidențial. Xiuquan are o voce deschisă, înceată. E subțire, de înălțime mijlocie și trăsăturile feței sînt regulate. Însă omul care ne-a vorbit de la podium, avea o voce puternică, era mare și voinic. Xiuquan n-ar fi fost niciodată în stare să-l arunce la pămînt pe moșierul Jiang cu un singur pumn, cum a făcut necunoscutul. Xiuquan are un limbaj cultivat, așa încît nouă celor fără învățătură ne e adesea greu să-l înțelegem ce vrea să spună. Prin urmare omul de pe podium nu putea să fie cîtuși de puțin Xiuquan. Presupun că era cineva din oamenii cercului, poate că într-o altă formă artistul-vrăjitor care apăruse cu puțin timp înainte. Uimitor este că acest vrăjitor a dispărut tocmai în clipa cînd așa-zisul Xiuquan ne vorbea.

Pu, povestitorul pieței : vorbitorul era neobișnuit de abil. Nu-mi pot imagina că aceasta a fost prima lui apariție în public. Cuvîntarea lui a fost desigur lipsită de construcție și ordine, dar pătimașă și cuceritoare. El nu s-a adresat capului, ci numai mădulelor și a amestecat lucruri încurcate și misterioase cu altele limpezi, neadevărate cu adevărate, așa cum trebuie să facă un bun vorbitor popular. În afară de aceasta, expresia feței lui de multe ori contorsionată, a arătat că el însuși credea în ceea ce spunea în clipa aceea. Datorită pregătirii mele, aș reuși să reconstruiesc multe părți ale vorbirii sale, dar și mie mi-ar fi greu, căci *ceea ce* spunea a fost pentru noi auditorii mai puțin important decît *cum* spunea.

La urmă mi s-a părut că vorbitorul însuși este surprins cît de departe ajunsese puterea lui de a ține în mînă mulțimea. În clipa aceea el nu știa ce să facă cu ea. Imediat însă i-a cerut să aprindă templul. Dacă privesc înapoi, mi se pare că în felul acesta a vrut să-și încerce forța de atracție asupra auditoriului. Dar nesiguranța lui era fără temei : avea publicul atît de nelimitat sub im-

periul lui, încît ar fi aprins întreg oraşul, dacă i-ar fi cerut-o. Sînt sigur că omul dispune de forţe demonice.

Pînă aici, depoziţiile martorilor. Afirmaţia bărbierului Quin că Xiuquan n-ar fi unul şi acelaşi cu vorbitorul s-a dovedit falsă. Părinţii au recunoscut că vorbitorul era fiul lor. El şi cu fratele său au fugit. Nu s-a trecut pentru moment la arestarea părinţilor şi a celorlalţi fraţi pentru a nu se irita mai tare uopulaţia haka. Cu toate acestea s-a emis un mandat de arestare împotriva celor doi fugiţi.

Mărturia povestitorului pieţei a fost preluată în acest raport, deşi el face parte din populaţia lipsită de cinste ; ca succesor al literatului Pu Sung-ling la a opta generaţie, depoziţia lui merită totuşi oarecare consideraţie, în ciuda faptului că doi membri ai comisiei de anchetă resping părerea lui, că numitul Hong Xiuquan ar poseda forţe supranaturale.

Comun tuturor depoziţiilor este faptul că ele confundă cauza cu pretextul mişcărilor. După părerea concordantă şi unanimă a membrilor comisiei, apariţia lui Hong în piaţă de Anul Nou a fost numai pretextul mişcărilor. Cauza lor trebuie totuşi căutată, aşa cum s-a arătat la început, în prelungita nemulţumire acumulată de populaţia haka, împotriva exceselor administraţiei punti.

Sigiliu şi semnături.

RENDA, AL DOILEA FIU AL PRIMARULUI HONG

Din aşu-numitele „Amintiri din Hongkong“

Fratele meu mai mare şi cu mine am stat ascunşi o vreme la rude în Jinin. Căpetenia neamului de acolo era un văr de-al doilea al bunicului meu. Familia din Jinin era cultivată şi se bucura de consideraţie în oraş. Un membru din generaţia noastră, Hong Zhung-yuen, cam de treizeci de ani pe atunci, avea gradul unui talent înfloritor.

Fratele meu pomenea adesea în familie de chemarea lui, deşi ar fi trebuit să fie mai prudent cu vorbele sale. Zhung-yuen, înainte menţionat, îl lua de fiecare dată în derîdere şi stîrnea rudele împotriva fratelui meu.

Cînd Xiuquan a încercat atunci să cîştige pentru ideile sale slujitorii și prietenii casei, căpetenia familiei l-a pus să aleagă : sau să nu mai amintească de viziunea lui, sau să plece din casă. Dar fratele meu nu s-a putut hotărî să trădeze însărcinarea sa. Cu puțin înainte, o comunitate de oameni scoși în afara legii, care trăiau sub conducerea unor anume Fong și Zhu pe un munte inaccesibil, din provincia Guangxi, Muntele mărăcinilor, îl invitaseră pe fratele meu să vină la ei. Acum el a acceptat invitația.

Deși n-am vrut să mă despart de el, a insistat să plece singur pe Muntele mărăcinilor. Mi-a poruncit să rămîn la rudele noastre. L-am ascultat bineînțeles, dar două luni mai tîrziu am plecat la Hongkong, unde poliția chineză nu avea putere asupra mea.

HONG ZHUNG-YUEN DIN RAMURA JININ A NEAMULUI HONG

Cîteva zile după Anul Nou a ajuns la noi vărul nostru Xiuquan și fratele său Renda, care-l urma pretutindeni și care, la început, încă mai considera fiecare cuvînt ieșit din gura lui ca adevăr curat și înțelepciune supremă. Purtau veșminte țărănești grosolane și pălării haka largi, cu panglica lată de mătase atîrnată de jur împrejur.

Asupra motivului fugii lor nu l-au pus la curent decît pe bunicul meu, în măsură să decidă, în calitatea lui de căpetenie a familiei, dacă trebuia să-i primim. Fără îndoială că amîndoi au diminuat rolul lor cu prilejul mișcărilor de la Hua ; în orice caz, am fost cu toții surprinși cînd după cîteva zile au apărut afișate la Yamen, mandate de arestare împotriva verilor noștri. După aceasta, bunicul i-a chemat la el și i-a supus unui interogatoriu sever. Hong a susținut că a primit din partea cerului însărcinarea să ucidă demonii pretutindeni în lume și să întemeieze pe pămînt un imperiu al celor ce se roagă lui Dumnezeu. Afirmațiile lui erau însă așa de exaltate, încît bunicul i-a considerat pe ambii, dar în orice caz pe Xiuquan, bolnavi mintali și le-a indicat un pavilion în grădină ca locuință, în nădejdea că liniștea în mijlocul

naturii îi va vindeca de ideile lor trăsnite. Prezența celor două rude ne-a fost desigur penibilă pentru că familia noastră întreținea cele mai bune relații cu oficialitățile și trebuia să se bizuie, din cauza afacerilor, pe bunăvoința administrației. Pe de altă parte, bunicul, om pios și cucernic, de modă veche, nu voia să acționeze împotriva solidarității stirpei și să le refuze verilor adăpostul.

Xiuquan însă a supus la grea încercare generozitatea bunicului, mai ales când ținea la masa comună cuvântări lipsite de pietate și răsturna cu totul noțiunile de morală. Nu-mi vine să cred că a izbutit să exercite, cu vorbele lui, o influență puternică asupra celor în afara legii de pe Muntele mărarilor, așa cum se spune în ultima vreme. Căci și felul lui de a vorbi era respingător : bagajul de cuvinte redus, gândurile neordonate, frazele lipsite de eleganță. Nici o mirare că a căzut de două ori la examene ! Când vorbea, o vreme se folosea chiar de expresii vulgare, ceea ce ne făcea să ne rușinăm. În afară de aceasta, își împingea, ba nu, își scuipa pe urmă vorbele din gură și-și schimonosea fața absolut oribil. Cel mai tare ne irita privirea lui șasăie, rigidă, pe care o evitam pe cât posibil — uitându-ne la mâinile noastre. Am descoperit că singura modalitate de a-l face să tacă era să îndreptăm conversația pe teme literare. Gustul lui în domeniul acesta era ridicol, ca din alt secol, iar aprecierile, grosolane și depășite, părea să și le fi extras dintr-un manual școlar. Ceea ce spunea despre lirica mai nouă ne făcea doar să rîdem.

Însă era atît de obsedat de ideile sale abracadabrante încît, după ce ne-am astupat urechile a început să piseze cu ele pe servitori și pe slujnice. Nu voia să înțeleagă aluziile tatălui și bunicului meu despre necuviința acestui mod de a proceda. El a continuat totuși, și am observat că vorbăria lui găsește audiență la servitori, ba cînd am recunoscut ideile lui în observațiile nesupuse, recalci-trante ale personalului și am început să ne temem că prezența lui ar putea ajunge la cunoștința autorităților, bunicul i-a pus în vedere să părăsească locuința.

Era atît de indispus, încît n-a căutat nici măcar un pretext politic pentru a-l determina pe Xiuquan să plece.

Între timp însă, Renda devenise mai critic la adresa fratelui său și nu-i mai accepta cuvintele așa, fără să le examineze. Într-un ceas al serii, când eram singur cu el, am simțit că lipsa de măsură crescîndă a lui Xiuquan îl apăsa și mai ales atacurile sale împotriva relațiilor fundamentale umane. Bineînțeles că poziția schimbată a lui Renda n-a rămas neobservată de fratele său mai mare, care, o dată, s-a și înfuriat când Renda a amintit de vremea confuziei maladive prin care trecuse Xiuquan, pentru a-i scuza cuvîntările revoluționare. Înstrăinarea dintre frați s-a accentuat într-atît, încît Renda ne-a cerut permisiunea să rămînă, cînd fratele lui a fost dat afară din casă. Bunicul i-a încuviințat această rugăminte.

ZHU

Din mărturisirea lui de mai tîrziu

Tabăra noastră se afla pe un platou la jumătatea înălțimii Muntelui mărăcinilor. Urcușul prin valea îngustă era comod pînă la o porțiune dreaptă care nu putea fi trecută decît cu ajutorul scărilor. De atacuri nu aveam prin urmare a ne teme. Locuiam în grote, dintre care unele fuseseră săpate în piatra de nisip moale a peretelui muntelui, cu mii de ani în urmă. În decursul timpului, cînd comunitatea noastră a crescut, am scobit noi grote, trei sau patru stînji în adîncimea stîncii.

Cînd a venit Xiuquan la noi, număram aproximativ patru sute de oameni, cu femei și copii cam cincisprezece sute de persoane. Cei mai mulți din adepții noștri erau țărani, care fuseseră siliți să-și părăsească satele pentru că nu mai puteau plăti arenda cămătărească sau pentru că erau prea siluiți ca haka, de către puncti. Un grup închis îl alcătuiău oamenii lui Yang și Xiao. Ei făcuseră parte dintr-o bandă de cărbunari care din văile dosnice ale muntelui terorizau satele din cîmpie și au fost bătuți de noi. Yang și Xiao fugiseră la noi cu oamenii lor cînd au văzut că sîntem mai puternici. Erau recalcitranți, ușor iritabili și nu voiau să se supună ordinii taberei noastre.

Pe lîngă aceștia, din nucleul echipei noastre mai făceau parte hamali rămași fără lucru, veterani din răz-

boiul opiului și bărbați căutați de poliție din motive politice sau altele.

Cei mai mulți veneau disperați, pe jumătate înfomețați, obosiți și speriați. Ceea ce le lipsea cel mai mult era voința să schimbe situația generală. Nu vedeau mai departe decât vârful degetelor de la picioare. Fong și cu mine eram singurii care aveam o viziune mai largă. Eram hotărâți să dăm comunității noastre idealuri mai înalte. Nu trebuia să fie și să rămână o bandă obișnuită de hoți, dintre care, la vremea aceea se găseau multe în sud, mai ales în munți. Pentru că Fong știa să impresioneze când vorbea și să descrie atrăgător adepților noștri nedreptățile stăpînirii și relațiile de proprietate, și pentru că eu aveam legături cu frăția Trias și cu alte societăți secrete care ne sprijineau ocazional, după o scurtă luptă, am putut prelua conducerea.

În sarcina noastră ne-au ajutat înainte de toți doi oameni : tînărul Shi Dagai și Wei.

Shi Dagai era un student căutat de poliție, pentru că, în culmea unei indignări împotriva nedreptății examenelor de stat, el dezlănțuise o revoltă a candidaților și făcuse observații ireverențioase la adresa stăpînirii, într-un manifest.

Wei era cel mai bătrîn din cercul nostru conducător, deja la vîrsta de treizeci de ani. În calitate de proprietar al unei case de amanetare din Jintian fusese cel mai bogat om din districtul său. Implicat într-o afacere nu prea curată, de omor, fusese totuși silit să fugă. El susținea că e nevinovat și că fusese doar bănuît și acuzat de niște rude lacome. Aceasta ni se părea verosimil, căci era un omuleț vesel, totdeauna dispus la glume, rotofei și totuși mobil. Era capabil să întocmească planuri vaste și avea multe idei practice. În anii următori s-a dovedit totuși perfid. Nu era nici o minune : bunica maternă a tatălui său nu era chinezoaică haka, ci o băștinașă din stirpea chuang. Wei ascunsese multă vreme această pată rușinoasă din istoria familiei sale.

Însă atunci pe Muntele mărăcinilor, Wei ne-a fost util. Pe el și pe tînărul Shi Dagai ne bizuiam înainte de oricine pentru a-i ține în frîu pe cărbunarii lui Yang și Xiao.

În general situația noastră era destul de proastă și dispoziția apăsătoare când Xiuquan a venit la noi ; pînă atunci satele din cîmpie ne oferiseră un tribut liber consimțit și ne aprovizionaseră cu hrană pentru că îi apăraserăm de cărbunarii văii din spate. După ce-i învinsesem însă pe rivalii noștri, n-am mai fost pentru țăranii mai bogați, adică înainte de toate pentru proprietarii de pămînt, altceva decît niște milogi. Țăranii mai mici, adică marea majoritate, nu mai aveau ei înșiși nimic de mincare ; unii nu mai voiau, ceilalți nu mai puteau să ne dea ceva.

Multe sate din cîmpie erau depopulate, pentru că țăranii care nu ni se alăturaseră plecaseră la neamuri, cerșeau în orașe sau își căutau hrana în bucătăriile populare. Nu îndrăzneam să atacăm orașele pentru că nu aveam destule puști. În afară de aceasta, cetățenii puseseră în picioare grupuri de miliție și se îngrijeau zi și noapte de paza zidurilor.

ACADEMICIANUL LI ¹

Dintr-o scrisoare către fiul său

Shi Dagai vorbește întotdeauna cu entuziasm de timpurile de pe Muntele mărăcinilor, deși nu-i lipsește nimic în casa mea. Dar îi e dor să se întoarcă la viața liberă, neîncătușată, în mijlocul naturii sălbatice. Și cînd vreau să-l fac să înțeleagă că prefer totuși oricînd pavilionul meu grotelor din munți, cu siguranță umede, nu face decît să rîdă. Pe vremea aceea, zice el, nu a simțit deloc lipsa cărților ! Dimpotrivă, fusese fericit că nu se mai văzuse silit să stea într-o cameră de studiu și să tocească cu un meditator uscat și pedant. Pe Muntele mărăcinilor dusesse o viață bărbătească, desigur plină de lipsuri și trudă, pe care însă nici nu le simțise atunci. Un singur lucru îi lipsise : un cal.

De la Shi Dagai am auzit tot felul de povești despre Fong, dintre care una mi se pare demnă de a fi reți-

¹ Vezi nota 1, p. 205.

nută : Fong era originar dintr-un sătuleț de la granița provinciilor Guangxi și Guandong. Izgonită de puncti, familia lui se retrăsese în munți și se alăturase unei mici bande de oameni certați cu legea. Fong, care pe vremea aceea n-avea douăzeci de ani, nu se putea obișnui cu gândul că nedreptatea exercitată asupra familiei sale va rămîne nerăzbunată. Într-o bună zi s-a despărțit de părinți, a luat-o spre cîmpie și l-a pîndit pe primarul puncti al cărui clan era vinovat de izgonirea lor. Într-o dimineață, cînd acesta se afla pe drum spre oraș, l-a ucis cu un ciomag. Dar Fong a fost prins cînd a vrut să vîndă în piață măgarul celui omorît. Însă nici sub tortură el nu și-a schimbat afirmația că primarul satului îl atacase primul. De aceea, nu pentru ucidere, ci numai pentru lovitura mortală a fost condamnat la moarte, dar nu prin tăiere în patru, ci numai prin decapitare. Însă a izbutit, să fugă, împreună cu Zhu, pe care l-a cunoscut în închisoare, și să-și croiască drum spre Muntele mărăciniilor. Banda de hoți în care se aflau părinții lui fusese însă lichidată între timp, în luptă cu trupele stăpînirii.

Shi Dagai spunea despre Zhu că ar fi fost conducătorul de excepție al comunității lor și că totul s-ar fi petrecut altfel dacă ar fi rămas mai multă vreme în viață. Se pare că Zhu n-ar fi rîs niciodată și că nici nu i-ar fi plăcut cînd se glumea în fața lui. Nimeni nu îndrăznise să se împotrivească dispozițiilor sale. Deși mirînd, chiar și Yang i se supusese. În opoziție cu Fong, era cultivat, luase parte de două ori — deși fără succes — la examenele provinciale și intrase apoi într-o mînaștere budistă unde se consacrase mai puțin scrierilor sfinte cît mai ales istoriei, strategiei și relatărilor despre revoluții și războaie.

Shi Dagai nu știa să spună cu precizie dacă era un descendent al împăraților Mîng, cum se susține.

DIN MANIFESTUL STUDENTULUI SHI DAGAI

O parte din popor duce o viață de bandiți care invadează ziua în amiaza mare satele, ard, siluiesc și jefuiesc. Cealaltă parte a poporului trăiește cu teama de acești bandiți. Numai funcționărima se află în cîrdășie cu ei.

Soldații se plimbă de colo-colo, intimidează populația ori stau în sălile de joc și fumează opiu. Ucid nevinovați, expun cadavrele și se împăunează că au redus bandiții la tăcere. Dar cînd apar bandiți adevărați cercetează de unde bate vîntul și fug. Țăranii însă trebuie să-și înăbușe glasul și să-și bea lacrimile, căci dreptate nu li se face nicăieri.

A reduce impozitele, a pedepsi funcționarii corupți, a introduce examene corecte în tot imperiul, a oferi bandiților și piraiților posibilitatea unei vieți cinstitute, și dacă ei n-o acceptă, a-i nimici — toate acestea nu sînt realizabile, pentru că stăpînitorul tulbură armonia dintre cer și pămînt și pentru că poporul nu mai are încredere în el.

FONG

Existau pe atunci multe bande de scoși în afara legii în Guangxi și provinciile învecinate. Însă de obicei ele dăinuiau doar scurtă vreme : fie că existau în sînul lor disensiuni pentru conducere, fie că burghezii grași din orașe își cumpărau o bandă și-o asmuțeau împotriva alteia. De trupele provinciale nu aveam a ne teme atîta vreme cît ne mențineam în apropierea munților. Căci acolo era prea primejdios pentru ei.

Zhu și cu mine știam că nu ne puteam ține comunitatea în mînă decît atîta vreme cît era în acțiune. De aceea i-am stabilit niște țeluri mai înalte. Acesta n-a fost un lucru ușor căci majoritatea oamenilor care veneau la noi erau obtuși și indiferenți. Ei nutreau cel mult dorința de a se răzbuna pe un om sau pe altul din cîmpie.

Eu le reaminteam că un picul¹ de orez avusese o valoare de trei uncii de argint cînd actualul împărat se urcase pe tronul dragonului. Acum, în schimb, țăranul primea pentru un picul numai o uncie și jumătate. Impozitele pe pămînt și arenda rămăseseră neschimbate. Am înțeles de atunci că nu exista decît un mijloc pentru a împiedica exploatarea țăranilor : nu trebuia să mai rămînă arendași, ci

¹ Picul = 60,5 kg.

să-și stăpânească ei înșiși ogoarele. Despre aceasta vorbeam adesea cu adepții noștri. Erau de altfel de aceeași părere ; dar ceea ce le spuneam era prea departe de ei. Nu credeau că vom putea vreodată să ne atingem țelul.

Dispoziția în comunitate era proastă pentru că aveam prea puțină mâncare. Veșnic nemulțumiți, cărbunarii de sub conducerea lui Yang și Xiao, au folosit această situație pentru a stârni lagărul împotriva lui Zhu și a mea. Atunci am auzit zvonurile ciudate despre Hong Xiuquan. După cum am relatat, ne demonstrase deja la Guangzhou că se pricepea la magie ¹. Folosise această capacitate pentru a dezlănțui în satul său natal o revoltă și a arde templele. Prin cei trei cerșetori orbi care se refugiaseră la noi am aflat că se găsea la rude în Guangxi, nu departe de noi. De aceea l-am poftit în mijlocul nostru.

Vestea că voia să ni se alăture i-a trezit din nou pe adepții noștri. A sosit seara și am dispus să fie imediat condus în grota pe care o locuiam Zhu și cu mine. Curînd însă s-au strîns în fața intrării sute de oameni de-ai noștri care îl strigau.

Nu mai era cituși de puțin studentul tăcut, copleșit, ca atunci la Guangzhou, ci a ieșit demn și solemn prin intrarea grotei, a ridicat brațele și mulțimea s-a dat docilă înapoi. Apoi a început să vorbească, întâi încet și nesigur, apoi mai limpede și ferm. El i-a condamnat pe proprietarii bogați și neîndurători, pe cei ce strîngeau birurile, pe funcționarii corupți și pe împăratul străin de țară de pe tronul dragonului. Oamenii ascultau atenți, dar erau dezamăgiți. Căci toate acestea le auziseră deja de la noi.

Pe urmă însă a întors frigarea, iar Zhu și cu mine am început să ne neliniștim. Nu ne puteam da seama dacă era îndrăzneț sau numai inconștient. El le reproșa oamenilor care-l înconjurau păcate mai mari : banditism, hoție, siluirea femeilor în sate, jaful, neîndurarea, cruzimea față de frații și surorile proprii. Cei din auditoriu au mîrîit la în-

¹ Din păcate această relatare s-a pierdut. Ar fi fost interesantă o comparație cu descrierea, fără îndoială bogat înfrumusețată, a povestitorului pieței Pu (vezi p. 95 ș.u.). Zhu nu amintește în „Mărturisirea” lui nimic despre înzestrarea magică a lui Hong (p. 48).

ceput, mai ales cărbunarii. Hong părea să nu observe aceasta. Și curînd am văzut spre uimirea noastră că dispoziția se schimbase. Oamenii îi ascultau reproșurile cu satisfacție. Și cînd le spuse că de toate aceste crime nu erau ei înșiși vinovați, ci diavolii și duhurile rele din ei, îi câștigase. El le-a destăinuit acum că „Bătrînul din cer“ îi dăduse puterea să scoată acești demoni și anume prin botez.

Printre auditori se afla și Ma, despre care se spunea că fusese înainte perceptor. El l-a întrebat pe Hong dacă nu putea fi botezat. Dar Hong, care-și terminase cuvîntarea, l-a refuzat. Și a început din nou să vorbească. Îi era greu să încheie. Doar un reviriment al sufletelor, spunea el, și cunoașterea „învățăturii“ i-ar face demni de botez. Le-a citit zece porunci pe care le scosese din scrierile creștine, le-a declarat larg cuprinzătoare și a adăugat : cine voia să fie botezat, trebuia să știe să spună aceste porunci pe dinafară și să jure că le va respecta totdeauna.

În ziua următoare mulți l-au rugat să le dea textul poruncilor, astfel încît cei dintre noi care știau să scrie au trebuit să le copieze. Era o priveliște ciudată să vezi oamenii stînd în grupuri mici, în fața grotelor sau în locuri singuratice ale platoului nostru și punînd să li se citească textul, pentru a-l repeta împreună și a-l învăța : hamali, veterani, bătrîni sărmani, țărani și țărance tinere. Pentru că nu știu să scriu și să citesc, m-am postat, ca pentru supraveghere, pe lîngă cei ce citeau tare și în felul acesta am învățat cu ceilalți.

Hong nu ne-a făcut la început greutate, lui Zhu și mie. El a ordonat, cu aprobarea noastră, un post de trei zile pentru toți cei care voiau să se boteze. Nimeni nu era dispus să rămînă pe dinafară.

Fiecare — indiferent dacă era bărbat, femeie sau copil — nu primea decît o ceașcă de orez zilnic. A treia zi, una din unitățile noastre militare de aprovizionare a adus două sute de piculi de făină de pe o joncă pe care puseseră mîna la una din ecluze. Cu toate acestea, Hong ordonă să nu se mărească rația. Chiar și cei ce ne dobîndeau hrana au postit ultima zi cu noi. Oricum, ei tot n-ar fi putut mîncea mai mult pentru că își umflaseră deja burta în cîmpie.

În seara ultimei zile de post, Hong a adunat din nou toată lumea în fața grotei noastre. S-a urcat pe un colț mare de stîncă în fața căruia se aflau doi purtători de lampioane și între ei, Zhu și cu mine. Hong Xiuqan a vorbit din nou despre însărcinarea pe care i-o dăduse cerul și anume să distrugă demonii și să restaureze împărăția cerului pe pămînt. Cînd a întrebato oamenii dacă vor să-l ajute, dacă erau gata să renunțe la bunurile pămîntești, să nu urmeze decît porunca cerului și să asculte de Shang Di, de fiecare dată ei au consimțit cu glas tare. După aceea a anunțat să ne va boteza. A înfățișat intenția aceasta în așa fel de parcă ne-ar fi făcut o favoare deosebită.

El a botezat toată ziua următoare la micuța cădere de apă de la marginea platoului nostru. De fiecare dată trebuiau să treacă în față șapte persoane, să spună împreună cele zece porunci și să-i dea o fișie de hîrtie pe care rugaseră să li se scrie păcatele. El ardea aceste hîrtii la o lumîinare roșie de templu pentru ca recunoașterea păcatelor să poată urca la cer. Eu nu am mărturisit uciderea primarului punti pentru că îl doborîsem pe sfînta dreptate.

După o scurtă rugăciune, Hong le porunca celor ce primeau botezul să treacă sub șuvoiul subțire al căderii de apă. Le atingeo umerii și-i dezlega de păcate și de duri necurate. Cîteva femei au căzut în extaz în timpul ceremoniei, au îngenuncheat în apa rece și au trebuit să fie duse de acolo de bărbați.

PU, POVESTITORUL PIETEI

Și Y, Er și San se aflau pe Muntele mărăcinilor. Un negustor de cereale din provincia Guandong îi azvîrlise din prăvălia lui, după care, în noaptea următoare, i-au aprins magazia și s-au refugiat pe Muntele mărăcinilor.

Acolo ei voiau să fie botezați ca toți ceilalți, învățaseră pe dinafară poruncile și cîntecele sacre ale adoratorilor lui Dumnezeu și deveniseră dintr-o dată blînzi și concilianți. Nu mai furau și adesea se opreau brusc din ceartă, gîlceavă și înjurături sau îl rușinau pe cel ce ocăra, recunoscînd cu umilință vina și păcătoșenia lor. Dar cînd au sosit la locul botezului marele Hong i-a respins pe orbii Y

și Er pentru că nu se spălaseră. Căci el le ceruse la toți, cu o zi înainte, să-și curețe sufletul și trupul. Fără îndoială că ei i s-au aruncat la picioare și l-au rugat să nu le ceară așa ceva. Însă Hong Xiuquan a rămas neîndurător și nu l-a primit decît pe San, Al Treilea ; căci el era curat și-și tunsese chiar și barba așa încît nu-l mai recunoștea nimeni. Dar nu avea la el nici o recunoaștere a păcatelor, pentru că, așa spunea, nu îndrăznise să-și mărturisească crima cuiva care știa să citească. Cînd Hong i-a cerut totuși să-și recunoască acum păcatele în public, în fața tuturor și în fața cerului veșnic prezent, a început să tremure și a strigat în cele din urmă, scos din minți, în așa fel încît toți l-au putut auzi, că în copilărie își ucisese fratele mai mare și că cerul îl pedepsise pentru aceasta, orbindu-l. El se tîrî în genunchi mai departe, și-l imploră pe Hong să nu-i refuze totuși botezul. Acesta dovedi îndurare și îi atinse capul, umerii și pieptul, puse apoi mîinile pe ochii orbului și spuse : „Dacă cerul ți-a iertat păcatele, ai să-ți recapeți vederea. Ridică-te, ești curat !“

Atunci San s-a ridicat, pe deplin liniștit, și s-a lăsat condus de cei doi tovarăși ai săi, care stăteau tăcuți și umiliți lîngă un tufiș.

A doua zi la amiază, cînd Hong îi strînsese laolaltă pe cei nou botezați și le înfățișa tot ceea ce văzuse în cer, San își făcu deodată loc printre cei din comunitate, se opri în fața lui Hong și strigă tare :

„Mi-am recăpătat vederea. Marele Hong Xiuquan m-a vindecat !“

Și într-adevăr se apropie mai mult de piatra pe care se afla vorbitorul, fără ca cineva să-l ducă de mînă. Hong însă coborî și întinse brațele, iar San alergă să-l întîmpine, clătinîndu-se și încă nesigur, și-i căzu la piept.

Mulțimea striga agitată și se înghesuia să vadă minunea. Însă Hong se urcă, împreună cu cel vindecat, pe piatră, unde-l puteau vedea toți și-l întrebă unde se afla soarele. San i-l arată cu mîna și la alte întrebări ale lui Hong indică și muntele, și locul unde se aflau camarazii lui. Hong strigă atunci că din cer venise un semn că-i stătea în putere să ierte păcate. El, care printr-un cuvînt pricinuise orbirea unui om la Hua, cu cîteva luni în urmă,

putea face tot cu un cuvînt orbii să vadă, cu condiția să creadă în el și să se căiască de păcatele lor.

La fiecare frază, mulțimea îl întâmpina cu strigăte clocotitoare. El le ceru celor ce se aflau împrejur, ca o dovadă că rupseseră definitiv cu viața lor de pînă atunci, să-și taie coada pînă la înălțimea umerilor și să-și lase de aici înainte părul capului să crească liber deasupra frunții¹. El însuși își tăie primul coada și-o aruncă în fața lui. Mulțimea îi urmă exemplul.

ZHU

Din mărturisirea sa

Într-un an și jumătate cît trecuse, Hong Xiuquan devenise un alt om. Îmi aminteam de la Guangzhou² că avea o figură delicată, visătoare și temătoare, acum era mai dură, dar tot așa de palidă ca înainte. Gesturile lui deveniseră mai lente și mai sigure. Stătea țeapăn și drept, ținea genunchii depărtați și căuta să-și facă un tron pînă și din scăunelul grosolan al grotei noastre. Numai privirea i se plimba de colo pînă colo neliniștită, ca pe vremea aceea, dar se fixa uneori în cîte un punct și rămînea acolo.

Mi-a fost suspect din primul ceas și mă îndoiam că făcusem bine, invitîndu-l. Fong în schimb l-a salutat ca pe un salvator într-un ceas de cumpănă și credea că avea să ne întărească autoritatea. Curînd însă a devenit pentru

¹ Primul împărat al dinastiei manciuriene Qing (1644—1911) poruncise chinezilor să preia, în semn de supunere, modul manciurian de a purta părul, adică să radă părul pe cap în fața iar în spate să-l poarte într-o coadă lungă. Adepții lui Hong și-au lăsat părul să crească din plin și liber, pînă la umăr, îl împleteau apoi în jurul capului sau îl legau peste cap și purtau deasupra un turban roșu. Ei erau denumiți de adversarii lor „rebelii cu păr lung“. Se presupune că Hong, prin introducerea noii mode de a purta părul, care se întorcea înapoi la epoca Ming, voia să demonstreze împotriva dinastiei Manzhu, străină de țară. Alții au fost de părere că voia să-i individualizeze pe adepții săi ca pe niște membri ai unui gen de ordin spiritual, căci și în timpul dinastiei Manzhu, călugării taoiști și budiști din China nu purtau cozi.

² Vezi p. 49.

noi o primejdie mai mare decît Yang și Xiao ; el nu se sprijinea pe un grup ci își întemeia puterea pe o legendă și o cultiva fără rușine. Era de mirare că nimeni nu vedea sau nu voia să vadă ce logic proceda. De la oamenii simplii bineînțeles că nu puteam aștepta așa ceva, dar fără doar și poate de la Fong, care s-a trezit abia cînd am fost siliți, pe negîndite, să ne tăiem cozile, din ordinul lui Xiuquan. Nu că mi-ar fi fost scumpă coada mea, dar că trebuia să ascultăm porunca lui Xiuquan — acesta era lucrul supărător. Bineînțeles că pe urmă și-a cerut scuze la noi, că nu ne-a consultat înainte ; dar gîndul îi venise așa dintr-o dată. Ce ne folosea însă această scuză tardivă ! Eram acum siliți să umblăm fără coadă și am devenit ca și Miao-zi¹ de risul imperiului.

Fong și cu mine nu eram pregătiți pentru viteza cu care avansa și cu care schimbă într-o lună comunitatea noastră.

Am simțit curînd că ne cerea numai formal consimțămîntul pentru dispozițiile lui. Nu i-am mai fi putut sta împotrivă, căci adepții noștri nu-l mai vedeau decît pe el, și noi rămăsesem cu desăvîrșire pe ultimul plan.

La numai cîteva zile după așa-zisul botez, a poruncit să se facă o cruce uriașă înaltă de șase picioare, care să fie ridicată în vîrfurile Muntelui mărăcinilor. Cît de lipsit de simț practic era, a dovedit-o dispoziția lui, să fie alcătuită din grinzile acoperișului unui templu din cîmpie și abia apoi să fie adusă pînă sus în vîrfurile muntelui, foarte greu accesibil.

Fără îndoială că ar fi fost mult mai ușor ca grinzile să fi fost urcate una cîte una, iar sus să fie așezate împreună. El voia însă altfel, și nu se lăsă convins să renunțe să ajute el însuși la transportarea crucii. Deja după cîteva luni — legenda relatează — am bănuiala că fostul perceptor Ma o răspîndise — că Xiuquan urcase singur crucea în vîrfurile muntelui, și că îngerii cerului l-ar fi ajutat la aceasta !

Următoarea faptă a fost că a dispus să fie dăruită o mînăstire dintr-un sat și din lemnul ei să se ridice un templu creștin pe platou, ceea ce a durat o lună întreagă

¹ Triburi sedentare din China de sud, dintre care mulți trăiau în munții inaccesibili ai provinciei Guangxi.

deși am pus la lucru pe toți cei apti de muncă și abia am putut constitui un corp care să dobîndească hrana celorlalți. Grijilor noastre le răspundea nepăsător că dumnezeul cerului Huang Shang Di va ști desigur să-și hrănească adepții dacă îi înălțau un templu. Cînd proviziile noastre erau pe terminate am primit, din fericire, de la orbi, care plecaseră din nou în cîmpie, știrea că în zilele următoare erau așteptate cîteva jonci cu alimente destinate regiunilor provinciei în care bîntuia foametea. Oamenii noștri au izbutit să pună mîna pe una din aceste jonci.

Pe cît de neajutorat era în lucrurile practice, pe atît era de abil în perfecționarea legendei. Nu vreau să discut dacă l-a văzut într-adevăr în vis pe Huang Shang Di. Dar chiar dacă ar fi fost așa, alde noi nici n-ar fi făcut caz de aceasta. Mulți dintre frații mei de la mînăstire de pe vremea aceea, văzuseră în visurile lor sfinți fără să fi menționat lucrul acesta decît în treacăt. Hong Xiuquan a întemeiat însă o mișcare ce avea să zdruncine curînd imperiul, pe tot ce putea fi mai nebulos și mai aerian : un vis. Și nici nu s-a sfiit să proclame aceasta lumii întregi. Totuși, este uimitor cum a izbutit să înlănțuie rațiunea tuturor oamenilor comunității noastre cu această urzeală fantastică. Ei nu se mai puteau lipsi de el. Cînd s-a dus odată pentru cîteva zile pe vîrfurile Muntelui mărăcinilor au început să se neliniștească. Dacă n-ar fi lăsat în urmă ordinul strict să nu fie tulburat în «convorbirea sa cu Huang Shang Di» — bărbați, femei și copii ar fi urcat stîncă abruptă numai pentru a fi din nou în apropierea lui.

CĂRBUNARUL YANG

Pe Fong și Zhu care ni se impuseseră ei înșiși drept conducători, i-a înlăturat, fără a se lăsa antrenat într-o ceartă cu ei. N-am să uit niciodată momentul cînd ne-a cerut să ne tăiem cozile și cînd cei doi foști conducători, cu totul depășiți și încurcați, se tot căutau în curea după un cuțit și și-au tăiat nervos cozile, cu o figură de parcă s-ar fi castrat. Dacă avansaseră cu un pas, Hong făcuse deja un li.

Desigur că și Fong îi câștigase pe țărani din cînd în cînd de partea lui și a ideilor sale ; Hong însă a arătat că din acești mieluși se putea face tigri în stare să sfîșie. Pentru el nici o minciună nu era prea gogonată. Cerul însuși vă poruncește să clădiți un templu. Cine acționează potrivnic, va fi decapitat. Un templu se construiește, o cruce este purtată pînă în vîrful muntelui. Poporul vrea să fie activ și să vadă minuni.

El le-a dat sarcini și a făcut minuni.

PU, POVESTITORUL FIETEI

În principiu, primii care s-au îndoit că San, Al Treilea putea să vadă, au fost Y și Er. Nu fusese destul că pe el îl admisesese la botez și că pe ei îi respinsese ? Dar San dovedi curînd, că într-adevăr își redobîndise lumina ochilor. Desigur că își reluase, după, ca și înainte, locul al treilea în șirul orbilor ; dar dacă recunoștea astfel întîietatea celorlalți doi și de aici înainte, totuși nu se putea constrînge să tacă atunci cînd Y se ducea de-a dreptul spre o piatră sau un șanț. San scotea atunci un strigăt pentru a-l preveni, iar el se întorcea furios și-l amenința cu bățul pe acest ins supărător care știa prea multe, drept care San îi dădea drumul lui Er, omul din fața lui, și evita abil bățul de bambus.

Cearta între ei nu se mai termina. Oare nu-și lua San libertatea să se ducă la bucătăria comunității și să ia mîncare pentru toți trei ? Nu-l întrebă el odată pe Y cu un ton nevinovat dacă n-avea din întîmplare un ac la el ? Voia să-și coase o ruptură mare din pantaloni ! Nu vrei să cîrpești și găurile din bluzele noastre ? Sau vrei să-ți pui în curînd și flori în păr ? Înalți domni, dați bani unui biet orb, care are ochi așa de buni, că poate băga ață în ac ! Dăruiți-i un flaconaș de mirosit ca să nu-l sufocă putoarea camarazilor săi. El și-a spălat chiar zdrențele !

Nu destul că fusese botezat și era capabil să vadă — trebuia să se mai ducă de două ori pe zi la rugăciuni ? Totuși într-o seară, cînd San se întoarse în grotă, nu-și găsi

camarazii și nici ochii nu-i serviră la nimic, cînd încercă să-i caute afară în întuneric. Se lungi așadar în culcuș, adormi și se trezi puțin cînd cei doi se întoarseră noaptea tîrziu. Abia în dimineața următoare văzu ce se întîmplase : Y și Er se spălaseră și ei. Pielea delicată a feței și mîinilor, neobișnuită cu apa și nisipul de frecat era acum palid-cenușie, gîtul și urechile însă negre ca înainte, iar părul scămoșat și lipicios le stătea bățos pe cap ; pe scurt, ți-era teamă să te uiți la ei.

Cei doi nu i-au mai vorbit, s-au dus singuri la grota atribuită lui Hong și cînd l-au auzit ieșind, s-au aruncat la pămînt în fața lui și l-au rugat să-i boteze și să-i vindece pentru că se pregătiseră, după cum putea să vadă, printr-o curățire radicală, pentru această sfîntă acțiune. Dar Xiuquan nu remarcă decît urechile negre, gîtul murdar și pielea cenușie a trupului care se zărea prin toate găurile zdrențelor, și le porunci să se spele încă o dată și mai temeinic.

Copleșiți, cei doi plecară și repetară în aceeași seară curățirea, mai radical și pe tot corpul, astfel încît, fără să se albească, acolo unde fusese mai iritată de nisip și apă, pielea lor prezenta, în cîteva locuri, dungi roșii. În ziua următoare, Xiuquan îi boteză, fără însă a-i face, cum nădărduseră, văzători.

Mai blînzi n-au devenit după aceea, iar San era pentru ei un necaz permanent : un prefăcut, un bigot care întii își ucisese propriul frate și pe deasupra mai mare și care acum dădea zor cu rugăciunile. Nu poți să cînti mai încet, ca noi ceilalți ? De ce te rogi de atîtea ori, dacă păcatul ți-a fost iertat ? Sau ai și altceva mai rău pe conștiință ? Poate că ți-ai ucis chiar părinții ! Y și Er erau nerăbdători și se hotărîră să plece iar în cîmpie, unde San n-avea posibilitatea să se ducă la rugăciuni. Dar San voia să rămîină.

În timpul acesta marele Hong poruncise să se facă o cruce mare din lemn pentru a fi înălțată în vîrfurile Muntelui mărăcinilor. De aceea Y și Er s-au dus la el și i-au propus să-l folosească și pe cel de-al treilea camarad al lor la lucrările acestea. Doar susținea că poate să vadă ca oricare altul. De ce să fie el singurul adult al lagărului,

care să nu facă nimic ? Lui Hong i-au surîs argumentele acestea, și l-a însărcinat pe San, Al Treilea, să ia parte, de aici înainte la lucru.

Urmarea a fost că San a devenit dintr-o dată umil, s-a dus înapoi la cei doi camarazi ai săi și s-a arătat gata să părăsească imediat comunitatea împreună cu ei. În ziua următoare dispăruseră toți trei și o săptămână mai târziu se aflau în fața zidurilor orașului Jintian, capitală de district. Porțile erau însă închise și s-au culcat, flămânzi și iritați că nu mai putuseră intra în oraș, într-o capelă pentru drumeți.

Stabiliseră ca a doua zi de dimineață să meargă întâi la Yamen unde voiau să relateze confidențial despre situația de pe Muntele mărăcinilor. Cu toate acestea San ridică obiecții.

„Cum am putea să-l denunțăm pe Hong Xiuquan, care ne-a salvat la Guangzhou din bătaia de pe stradă, care ne-a purificat pe Muntele mărăcinilor de păcate, și ne-a vindecat !“

„Ne-a vindecat ? Pe tine te-a făcut văzător, pe noi nu !“

„Pentru că voi nu credeți în el și pentru că nu vă căiți serios pentru păcatele voastre.“

„Am făcut noi crime ca tine ? Propriul frate mai mare, ucis ! Te scuipăm în față !“

„Ați recunoscut cel puțin că i-ați furat banii în casa mătușii Mei ?“

„Noi ? Nu i-am cheltuit împreună ? Și pentru tine ?“

Ceartă și josnicie !

Și după ce s-au așezat la culcare într-un colț al templului drumeților, n-au încetat să se certe. Într-adevăr, San Al Treilea a mers așa departe, încît a ridicat pretenția de a cere locul Primului și voia să-i conducă în viitor pe ceilalți doi. Y trebuia să devină Al Doilea, Er Al Treilea. El era văzătorul în stare să conducă cel mai bine pe cei doi camarazi ai săi, să-i ferească de primejdiile drumului și de oameni. Înnebunise oare ? Îi dăduse botezul asemenea gînduri nepioase, îi zăpăcise mințile cu privire la ceea ce se cuvenea ? Ce duh rău pătrunsese în el prin intermediul lui Hong Xiuquan încît își pierduse în așa măsură simțul moral și voia să răstoarne situația existentă ! Nu era dator să le fie recunoscător lor, care de zeci de ani îl luaseră cu

ei, pe el, un ucigaş de frate, dîndu-i prilejul de a se bucura de binefaceri peste binefaceri ?

În timp ce San dormea, Y Primul s-a ridicat întîi, s-a tîrît cu atenţie împrejurul lui Er şi şi-a căutat drumul palmă cu palmă, pînă la San ; acesta simţi dintr-o dată primejdia, în somn, îşi ţinu speriat respiraţia, dar deja Y îşi pusese mîinile mari în jurul capului lui San, Al Treilea, şi i se aşezase pe piept. Apoi îşi înfipse degetele groase în ochii lui San pînă îi scoase globurile.

LING NAM YAT PAO, ZIAR DE DIMINEAŢĂ DE LA GUANGZHOU.

Scrisoare deschisă

În seria Dumneavoastră de articole despre viaţa lui Hong Xiuquan relataţi despre aşa-zisele sale vindecări miraculoase. Pomeneţi de faptul că „dăduse din nou, fără nici o îndoială, lumina ochilor unui orb.“ „Vindecarea“ însă se poate explica pe căi foarte naturale : adică cerşetorul pomenit de Dumneavoastră nu fusese orb ca cei doi camarazi ai săi. Âvusesese doar globurile ochilor tulburi.

După părerea mea spălarea înainte de botez fusese suficientă pentru a-i restabili intensitatea vederii. Dar că avea capacitatea să vadă după botez, ca oricare altul, iar nu-i exact. Cînd Hong l-a prezentat mulţimii ca vindecat, l-a întrebat abil despre nişte lucruri pe care le poate recunoaşte unul din zece orbi, sau le poate ghici : unde se afla soarele, muntele sau locul de unde tocmai venise. De altfel această „vindecare“ i-a grăbit doar procesul de orbire. După ce cerşetorii au activat timp de trei săptămîni ca agenţi ai lagărului, în cîmpie, şi cînd s-au întors din nou în lagăr, cel aşa-zis vindecat purta o legătură peste ochi. A scos-o mai tîrziu şi atunci am văzut că nu mai avea ochi. El susţinea că fusese arestat şi orbit la Jintian ca spion al adoratorilor lui Dumnezeu. Cînd adoratorii lui Dumnezeu au cucerit mai tîrziu Jintian-ul au vrut să-l pedepsească pe judecătorul răspunzător de această faptă, dar s-a dovedit că povestea cerşetorului fusese pur şi simplu inventată.

Cum am mai pomenit, Hong Xiuquan s-a dus, cînd construirea templului mai era în curs „urmînd chemarea lui Shang Di“, pe vîrfurile Muntelui mărăcinilor. El ne spusese că va petrece acolo sus șapte zile în convorbire cu cerul. Trebuie să recunosc că pe atunci nu mi-ar fi fost rău venită știrea că în părțile abrupte ale stîncilor și-ar fi rupt gîtul. Dar în loc de aceasta, a reapărut curînd printre noi, și mai exact nu după șapte, ci numai după trei zile : plouase.

Era ud, ochii îi erau căzuți în orbite. și avea febră. Seara ne-a strîns în fața schelei de bambus a templului și ne-a povestit despre o nouă „viziune“ pe vîrfurile muntelui. În decursul acesteia îi apăruse zeul cerului Huang Shang Di cu soția lui și cu fiul său Iisus și soția acestuia. Shang Di ar fi dat glas legilor comunității de pe Muntele mărăcinilor. Pentru mai mare siguranță, Hong le scrisese imediat — fără să se sfătuiască asupra lor cu noi.

Legile au devenit între timp cunoscute tuturor. De aceea nu trebuie să le repet, dar trebuie să pomenesc că Fong și cu mine ne-am putut păstra cu greu calmul cînd a cerut pentru orice încălcare a poruncilor divine, ba chiar pentru două absențe nemotivate de la serviciul divin, pedeapsa cu moartea. Mulțimea însă l-a aprobat cu strigăte entuziaste.

Nu vreau să neg că știa să facă oamenii să-l urmeze. Dar țelurile *lui* erau tulburi, iar pe ale *noastre* le perturba. În scurt timp se răspîndise în comunitatea noastră un bigotism care pentru mine, și nu numai pentru mine, era respingător la culme. Oamenii nu mai vorbeau decît de cer, de fiul său mai mare Iisus și de cel mai tînăr Hong Xiuquan. Dimineața, la prînz și seara predici și rugăciuni, iar Shang Di avea să se îngrijească de toate.

Dar el nu se îngrijea nici măcar de alimentele noastre. De cînd prefectul de Jintian încercuise cu trupe regiunea noastră, nu se mai putea obține nici orez, nici făină, nici carne sau pește.

După o predică de seară, Yang a venit la mine și mi-a spus că-i era dor de timpurile cînd trebuia să ne rugăm mai puțin dar aveam mai multă mîncare. Și el, împreună cu tovarășul său Xiao, pierduseră din influență asupra cărbunarilor.

De aceea, într-una din nopți, am strîns în grota noastră bărbații cei mai influenți ai lagărului : pe cei doi cărbunari menționați înainte, Yang și Xiao, pe studentul Shi Dagai și pe grasul Wei, fostul proprietar al casei de gajuri. Am fost cu toții de acord că de la cuvîntările lui Xiuquan despre cer și adorarea cerului, în comunitatea noastră se îmbunătățise disciplina. Oamenii erau fascinați de misiunea lor, dar nu știau care le era misiunea. Desigur, să ucidă demonii și să instaureze împărăția cerului pe pămînt ! Dar cum ? Erau gata să-și dea viața pentru aceasta, dar Xiuquan nu le-o cerea.

De aceea am hotărît să folosim cît de curînd noua forță a adepților noștri, să nu mai improvizăm, ci să facem planuri de viitor. Eu elaborasem cu Fong un program, pe care l-am citit celor patru musafiri ai noștri în grota noastră. Ei au fost de acord cu el. Erau deja schițele planurilor pe care aveam să le facem cunoscute, cîteva luni mai tîrziu, în marea proclamație de la Yun Gan. Am jurat să împlinim împreună aceste planuri, dar să nu i le facem cunoscute lui Xiuquan.

RAPORTUL PREFECTULUI DIN JINTIAN

Așa cum s-a relatat deja, activitatea lui Hong Xiuquan, pus sub urmărire cu mandat de arestare, și originar din Hua (provincia Guandong) a început pe Muntele mărăcinilor, și a avut un caracter pur religios. În ultima vreme însă se poate descoperi în activitatea lui o componentă politică care dă de gîndit și stă la baza următorului raport.

Menționatul Hong urmează ideii creștine pe care le-a cunoscut prin lectura unor scrieri străine. Pe adepții lui i-a cuprins într-o uniune care poartă denumirea de „Comuni-

tatea adoratorilor lui Dumnezeu" ¹. Ei își iau dreptul să se roage lui Shang Di și să-i aducă sacrificii. Hong pretinde că a fost însărcinat de Shang Di însuși (!) cu instaurarea unei „Împărății cerești pe pământ“. Pe cît se știe aici, comunitatea ar fi sacrificat deja pînă acum celui mai înalt stăpîn al cerului un cal, însă rebelii se mulțumesc — pesemne și din lipsa unor animale de sacrificiu — să bea în cinstea lui o ceașcă de ceai sfințit și să ardă maxime sfințite. Aceasta arată limpede, că religia creștină subminează învățăturile clasicilor și bazele statului nostru.

În vreme ce pînă acum, așa-numiții „Adoratori ai lui Dumnezeu“ și-au exercitat cultul doar în reclusiunea de pe Muntele mărăcinilor acum ei au trecut și la răspîndirea principiilor lor în satele învecinate din văi și cîmpie. Nu numai atît, ei distrug mînaștiri și temple, sparg statui de sfinți, scot, spre neplăcerea tuturor celor cultivați, din școli și case particulare, imagini și sentințe ale lui Kong Zi și ard chiar și tablele străbunilor. Hong Xiuquan a impus adepților săi reguli extrem de severe cărora trebuie să li se supună prin așa numitul botez. Înainte de toate trebuie să respecte zece porunci fundamentale a căror încălcare se pedepsește cu moartea prin spadă sau uneori prin arderea pe rug. Ca urmare, el își atribuie putere juridică asupra adepților săi și forța executivă. Se pare că nu sînt prevăzute instanțe de apel împotriva hotărîrilor sale. Sentințele par a fi pronunțate de el fără vreo formă, și apoi executate. Despre o ordine procesuală nu există relatări.

El cere de asemenea adepților săi să-și taie cozile și să-și poarte din nou părul ca pe vremea dinastiei Ming. În felul acesta face aproape imposibilă despărțirea de el a nemulțumiților sectei, aceștia neputîndu-se pierde în masa populației credincioasă stăpînirii — căci sînt imediat identificabili ca adepții săi — și pot fi trași la răspundere de autorități. Succesul lui, mai ales în păturile mai sărace

¹ „Pai Shang Di Hui“, în fapt: Uniune pentru adorarea lui Shang Di ; adorarea lui Shang Di, cel mai înalt stăpîn al cerului, era rezervată împăratului, înainte de orice în ceremoniile de la Templul Cerului la Solstițiul de iarnă. Pretenția sectei lovea prin urmare în prerogativele imperiale și era supusă pedepsirii, ca sacrilegiu.

ale populației, este considerabil, cu atît mai mult cu cît a realizat o serie de vindecări miraculoase aproape neîndoielnice. Numai pătura cultă, potrivnică învățaturii lui, care atacă fățiș superioritatea clasicilor noștri, este mai puțin predispusă să i se alăture. Hong Xiuquan primește mai mult ca înainte o mulțime de țărani care sînt datori fără speranțe ca urmare a ultimelor recolte proaste și care și-au consumat rezervele de înșămîntare, precum și pe haka-ii care nu mai sînt în siguranță unde se află în minoritate.

Ca urmare, am introdus în limitele posibilităților mele măsuri energice împotriva așa-numiților adoratori ai lui Dumnezeu. Pentru că bandiții se pot retrage oricînd pe Muntele mărăcinilor care este cu totul inaccesibil, am adoptat o tactică mai greoaie, dar cu atît mai promițătoare, prin cantonarea de trupe în satele încă necontrolate de bandiți, pentru a curma aprovizionarea cu alimente în regiunea răsculaților. Prin supravegherea severă a circulației corăbiilor este împiedicat orice transport pe apă către ei, prin nelocalnici. Pentru a preveni o extindere în continuare a învățaturii lor care primejduiește ordinea de stat, răul va trebui smuls din rădăcină, adică va trebui să lichidăm foamea și șomajul din țară și să asigurăm securitatea populației haka. Măsurile luate de mine în direcția aceasta, în cadrul prefecturii mele, nu se vor solda cu succes decît în cazul cînd măsuri corespunzătoare se vor lua și în celelalte prefecturi ale provinciilor Guangxi și Guandong. Va trebui deci procedat la expedierea unor copii ale acestui raport tuturor locurilor în drept și va fi necesar să se atragă atenția asupra urgenței soluționării acestei probleme. Căci este foarte posibil ca mișcarea, pentru moment doar locală, să se extindă dacă prefecturile din jur și provincia învecinată nu-și vor concentra serios forțele în vederea unor eforturi susținute.

În afară de aceasta, vă rog să-mi trimiteți întărituri pentru trupele de care dispun. Cu acest prilej atrag din nou atenția asupra faptului că disponibilitatea trupelor și subofițerilor de a intra în luptă, precum și disciplina generală nu pot fi menținute decît dacă se vor plăti imediat restanțe de soldă pe șase luni. Încă de pe acum se înre-

gistrează unele dezertări în lagărul așa-numiților adoratori ai lui Dumnezeu.

Se exprimă rugăminte, să fiu admonestat pentru sinceritatea acestui raport și pentru sfaturile necuviincioase adresate forurilor superioare și să fiu sensibil pedepsit pentru incapacitatea mea de a împiedica desfășurarea evenimentelor care au avut loc.

Sigiliul și semnătura
(Prefectul de Jintian).

SHI DAGAI

In abstracto sînt de partea mării mulțimi, *in concreto* mi se pare lugubră. Știu de pildă că o reformă agrară, o reformă a obiceiurilor și a administrației, ba chiar răsturnarea dinastiei, sînt necesare și sînt gata să lucrez pentru asta, ba chiar să trudesc în acest scop ; dar cînd văd în fața mea cîteva sute de țărani și-l aud pe Xiuquan vorbindu-le, îmi vine s-o iau la fugă. Cîteva sute de țărani care muncesc pe ogoarele satului lor sînt altceva decît cîteva sute de țărani într-o piață. Doar numărul lor este același, nu însă și ființa, nevoile și dorințele lor. Pe cîmp sînt simpli, nealterați, cinstiți, prietenoși, umani. În mulțimea din piață sînt primitivi, cruzi, inumani : o bandă, o haită de lupi.

Dar în același timp recunosc, că nu pot ajuta poporului decît dacă mă folosesc de bandă. A-i conduce totuși este o treabă murdară, dubioasă, o ocupație necinstită. În contrast, cît de curată, fără echivoc și dreaptă este meseria ofițerului ! Trebuie să mă forțez să iau parte la adunările și slujbele lui Xiuquan.

L-am însoțit în ultima călătorie prin cîmpie. Șase sate sînt acum locuite de adoratori ai lui Dumnezeu, cîțiva din colonizatorii inițiali au rămas pe loc și ni s-au alăturat. Alții, botezați între timp, s-au reîntors de pe Muntele mărăcinilor, în casele lor. În satul Mien au sosit tîrziu, după amiază : Xiuquan și cam cincizeci de oameni înarmați din lagăr, sub conducerea lui Yang. Altarul satului era intact, însă toate însemnele destinației sale anterioare — demo-

nul Kang, vasul de tămîie, formule de binecuvîntare și inscripția din vîrf — erau îndepărtate. Cam cinci sute de persoane se adunaseră în piața din fața altarului. Au cîntat cîntecul celor zece porunci pentru care Xiuquan scrisese versurile. Eu stăteam pe treptele altarului și aveam comunitatea în fața mea. Îmi era peste putință să intru în mijlocul lor, să stau ore întregi în sudoarea și mirosul acela insuportabil. Ma, pe care Xiuquan îl alesese ca asistent spiritual, era solistul corului. El se afla lîngă balustrada sălii de intrare din fața altarului. Melodia este de o monotonie insuportabilă. Cu toate acestea — sau poate de aceea ? — a emoționat mulțimea. Oamenii își încrucișaseră brațele și se balansau în ritm, încoace și încolo. Ochii le deveniseră ficși și inexpresivi, obrajii le luceau, iar mirosul de haine murdare, transpirate venea uneori pînă la mine. Ar fi stat să cînte toată după-amiaza și seara.

Cînd totuși cîntecul s-a terminat, Xiuquan a ieșit din altar : solemn, palid, măsurat. A început să vorbească, așa de încet, încît cei ce stăteau în spate abia îl puteau auzi. Viziunea, porunca, demonii, viața cea dreaptă, infernul, împărăția cerului pe pămînt, Fratele mai Mare, Tatăl ceresc, Fiul mai mic devenit om. Vai de slujitorii zeilor, osîndă veșnică, rugăciuni, slujbe divine, pedepse. Cine însă mă urmează pe acela îl voi salva. Voi sta în ceruri lîngă Dumnezeu-Tatăl, Dumnezeu-Mamă și Fratele mai Mare și vă voi primi. Viața în fericire veșnică.

Credeți în Shang Di, Tatăl din ceruri ? Și mulțimea răspundea : Da, credem în Shang Di, Tatăl din ceruri.

Singurul Dumnezeu ?

Singurul Dumnezeu !

Și în Iisus, primul său Fiu ?

Și în Iisus, primul său Fiu !

Ca și în Xiuquan, Fiul său mai mic ?

Ca și în Xiuquan, Fiul său mai mic !

Care a coborît în chip de om în imperiul de mijloc ?

Care a coborît în chip de om în imperiul de mijloc !

Din porunca Tatălui ceresc ?

Din porunca Tatălui ceresc !

Pentru a instaura împărăția¹ cerului pe pământ și a restabili marea pace ?

Pentru a instaura împărăția cerului pe pământ și a restabili marea pace !

Pentru a vă mîntui ?

Pentru a ne mîntui !

Da, Xiuquan ne va mîntui ! strigă dintr-o dată o femeie, care stătea într-unul din rîndurile din față. Ea se înghesui pînă în față de tot, scoasă din minți, strigînd mereu : Xiuquan ne va mîntui ! Merse, ba nu, dansă cîțiva pași în fața mulțimii încoace și încolo, urcă două trepte ale sălii de intrare în altar spre Xiuquan, strigă apoi în jos către mulțime :

Am păcătuit și ne-am închinat primului cirac al regelui infernului Yen Wang, demonului Kang ; dar Marele Hong ne-a botezat și curățat. El ne va mîntui !

O femeie între treizeci și patruzeci de ani. Obraz plat, strălucind de sudoare, ochii aprinși de febră, o siluetă îndesată, țărănească. Umbla în picioarele goale, cenușii din pricina prafului. Se afla la cîțiva pași de mine, ceva mai sus. După fiecare frază își trăgea, gemînd, respirația. Poate că era bolnavă. Se mișca sacadat și închidea ochii, zvîrlea capul înapoi, cînd mulțimea îi repeta cuvintele și se legăna în ritm.

Xiuquan ne-a salvat ! A spălat de pe noi mocirla păcatelor !

Se răsuci, își așeză picioarele străbătute de un fior, se întoarse, pînă se află din nou în fața mulțimii, cu brațele întinse și strigă apoi deodată ;

Ardeți demonii care se mai află printre noi ! Ucideți-i pe necredincioși !

Sfîșiați duhurile rele ! Ne închinăm ție, Xiuquan, ca să ne conduci ! Ești mai mare ca Iisus ! Mai mare ca Shang Di !

Sînt sigur că nimeni nu mai știa ce striga. Toți aveau ochi sticloși, cu care nu mai vedeau nimic, și se legănau de colo-colo. Praf se ridica de la loviturile picioarelor. Un animal ce respira se afla întins în piața din fața altarului.

¹ Tian Kuo — mulțimea atribuia aceasta „Imperiului ceresc de mijloc“, anume China.

Dacă femeia ar fi strigat că nordul este sud, vestul est, bărbatul e femeie, împăratul este țaran — ei ar fi repetat același lucru. Mi-am întors privirile spre Xiuquan. El se retrăsese în umbra streașinii. Cu o mână se sprijinea de stîlpul de lemn.

Atunci am auzit din ultimele rînduri ale mulțimii un țipăt prelung în afara ritmului. Un bărbat își făcu loc în față — Yang. Mulțimea încă se mai mișca în ritmul pe care îl imprimase femeia și cînta : mai mare ca Iisus, mai mare ca Shang Di ! Dar cîntecul încetini, adormi aproape. Ei nu mai făceau decît să murmure, îl priveau pe Yang, care ridica acum brațele în sus, cu ochii închiși, ieșit în față, pe treptele sălii de intrare, mai sus decît femeia. Cîntecul mulțimii încetă. Animalul se mai legănă, apoi se opri, trăgînd cu urechea.

Ascultați, strigă el, am coborît și vorbesc acum prin gura lui Yang.

Mă auziți ?

Ei țipară : Te auzim !

Mărit fie Shang Di, mărit fie Fiul mai mare, mărit fie Fiul mai mic !

Mulțimea aduse laude în cor și începu din nou să se agite. Yang lăudă pe Shang Di, Iisus și Xiuquan, poate de zece ori, iar oamenii repetau, fără a gîndi, cîntecul lui.

Femeia stătea mută și imobilă lîngă el, ținea ochii închiși și tremura doar din cînd în cînd.

Dar pe urmă „Duhul Sfînt“, Yang, întinse deodată brațele și strînse pumnii.

O grozăvie am auzit, blasfemie a demonilor ! Nimeni nu e mai mare decît Shang Di și fiul său mai mare Iisus. Sînt demoni în mijlocul vostru și vor să vă ducă în ispită. Cine a strigat că Fiul mai mic este mai mare decît Shang Di ?

Asta de aici, strigă mulțimea.

Sfîșiati demonul ! Sfîșiati-l pe diavol !

Femeia deschise ochii. Nu înțelesese încă ce spusese el.

Yang făcu doi pași spre femeie și-i dete un brînci pe scări în jos. Mulțimea avansă, smulse femeia din praf, o aruncă în sus și-o înghiți în înghesuială, tremurînd, urlînd.

Mie mi se făcu negru în fața ochilor, am încercat să scap de-a lungul grinzii sălii de intrare, dar cei care stăteau

în spatele meu și lîngă mine, m-au lipit cu putere de clădire. Cînd mi-am venit din nou în simțire, eram pe jos lîngă trepte. Oamenii dispăruseră. Mîna îmi sîngera și veșmîntul mi-era rupt. M-am ridicat.

La marginea pieții zăcea o boccea însîngerată de haine, păr, un cap mînjit cu sînge într-o poziție înspăimîntătoare, întors spre spate. Un cîine castaniu îi dădea tîrcoale. Blana lui avea porțiuni fără păr, roșietice și era zbîrlită și lipicioasă. Am vomitat.

ACADEMICIANUL LI

Dintr-o scrisoare către fiul său

Bao Shen-po — mama ta, își amintește bine de el : noi îi spuneam Bao hai-liang ¹ pentru că avea o capacitate nelimitată de a goli cupe de maotai — prin urmare, Bao, celebrul caligraf, care este silit să trăiască astăzi într-un azil de artiști și învățați bătrîni, mi-a adus ieri o publicație, o scriere în parte de luptă și în parte distractivă care provine în mod evident din perioada începuturilor mișcării Taiping. În textul de lung suflu, obositor prin repetițiile sale, găsise totuși un episod asupra căruia își putea exercita ironia.

Era vorba acolo de șapte frați de cruce care juraseră pe Muntele mărăcinilor să țină unii cu alții pînă cînd avea să distrugă dinastia străină Manzhu și să instaureze pe pămînt împărăția cerului. Ei își pecetluiseră jurămîntul cu sînge. Cei șapte frați de cruce erau :

Iisus

Hong Xiuquan

Yang

Xiao

Fong

Wei

Shi Dagai

Cînd mi-a fost îngăduit ieri seară să-l vizitez pe tînărul vicerege Shi Dagai în biblioteca lui — și a mea, și găsindu-l

¹ Textual : capacitate oceanică, prin deducție, putea să bea un ocean de maotai (rachiu de cereale).

într-o dispoziție alertă, mi-am permis să mă plîng pe un ton de glumă că nu-mi descrisese niciodată cum încheiase frăția de cruce cu Iisus. Că eu mă simțeam ros de curiozitatea de a ști dacă Iisus știa să vorbească chineza.

Shi Dagai m-a ascultat cu sprîncenele ridicate și a spus că nu-și putea închipui nici cu cea mai mare bunăvoință despre ce vorbeam. Atunci i-am arătat vechea scriere. A citit-o de două ori, prima oară amuzat, a doua oară gînditor.

„Documentul poate fi datat, a spus el, a fost publicat după prinderea lui Zhu și pieirea lui Yang, deci nu provine din primii ani ai mișcării noastre. Fără îndoială că trebuia să motiveze și să confirme poziția lui Yang în calitate de conducător al nostru după șeful suprem, doar nominal conducătorul nostru general, spiritual, Hong Xiuquan.“

„Și după Iisus, am îndrăznit să corectez, l-ați uitat pe cel mai în vîrstă din frații Dumneavoastră de cruce.“

„Curios ! Îmi amintesc încă exact ceremonia ridicolă în coliba de pe munte, plină de fum usturător de cărbune, la lumina a două lumînări ! Ridicolă, pentru că Hong a pus de două ori cuțitul, strîngînd pumnul, pentru a stoarce sîngele propriu cerut, dar n-a îndrăznit să apese, pînă cînd Yang nu l-a tăiat adînc în mînă, cu propriul lui cuțit. Dar Iisus ? Nu l-am văzut. Și după toate cîte s-au întîmplat între timp, în imperiul nostru ceresc, mă întreb dacă era prezent și cu duhul.“

„Atunci au fost numai șase frați de cruce și numele lui a fost adăugat în text pentru a întregi suma rotundă de șapte ?“

„Ba nu ! Eram șapte. Căci numele lui Zhu este omis din această scriere și înlocuit cu cel al lui Iisus. N-ați auzit că Yang a însărcinat o duzină de corectori să șteargă numele lui Zhu din toate publicațiile sau să-l facă indescifrabil prin înegrire ? Poate că din acest motiv, cînd îi vor înfîlți numele în vreun document din partea imperială, istoricii de mai tîrziu vor ajunge la concluzia că el a fost numai o legendă. Că n-ar fi existat niciodată ¹.“

Pentru Dumnezeu în atotputernicia sa, a fost numai un fleac să facă din Nanjing capitala imperiului ceresc.

¹ Așa s-a întîmplat între timp : Lo Erh-kang, *Taiping, tien-kuo shishi kao*, Beijing, 1956.

Și tot așa ușor ar fi pentru el să-l facă la loc un oraș părăsit de provincie. Dar cu toată atotputernicia lui îi este imposibil să realizeze că în vremea aceea, să fi făcut vreodată din Nanjing capitala.“

„Prin urmare și un Dumnezeu atotputernic este supus timpului și istoriei.“

„Ah, voi istoricii !“ a rîs vice-regele Shi Dagai.

„Nu aici am vrut să ajung, ci la faptul că anume conducătorilor noștri li se pare că sînt mai tari decît Atotputernicul, crezînd că ar putea șterge istoria și distruge trecutul și în locul istoriei răzuite s-ar putea pune o alta născocită.

Fără a mai vorbi de alte falsificări în documentul acesta !“

„De alte falsificări ?“

„Ei bine, succesiunea ierarhică ! În textul Dumneavoastră cărbunarul Yang și vînzătorul de vreascuri Xiao urmează imediat lui Hong Xiuquan. În realitate ei se aflau pe atunci la coada rîndului. Dar au avut mai multă imaginație ca noi.

Cînd Hong și Zhu au coborît odată de pe Muntele mărăcinilor jos în cîmpie pentru a trata alipirea unor noi bande de hoți, la mișcarea noastră, Yang a lansat zvonul că Iisus ar fi coborît cu o noapte înainte pe pămînt și ar fi intrat în trupul lui, al lui Yang. Iisus i-ar fi acordat puteri depline să vorbească de aici înainte în numele lui și l-ar fi numit „Mîntuitorul oamenilor de răutăți lumești“.

Aceasta nu i-a dat pace lui Xiao, concurentul lui Yang. Fără a face efortul de a-și imagina altceva, a susținut că Iisus fusese și în trupul lui și l-ar fi numit «Gura lui Iisus».

Curînd după aceea s-a ajuns la o explicație violentă între Zhu, care bineînțeles că nu credea o vorbă din toată excrocheria aceasta, și cei doi împuterniciți ai lui Iisus. Dar aceștia s-au referit la faptul că «fratele mai tînăr al lui Iisus», Hong Xiuquan știa să relateze povești mai minunate. Nu cumva să fi fost și acestea născocite ? Dar Hong, șocotind poate că n-avea rost să mai lămurească problema aceasta de-a lungul și de-a latul, a hotărît că de aici înainte Yang era glasul Duhului Sfînt, iar Xiao gura lui Iisus și că ambii erau vorbitorii împuterniciți ai acestor două forțe cerești.

Dar Yang nu s-a mulțumit cu atât. Când a trebuit, să ducă în câmpie, la scurtă vreme după aceea, trupele de cărbunari care-i erau devotate, pentru a veni în ajutorul lui Zhu, amenințat de trupele stăpînirii, a dat a înțelege prin gesturi că, lovit dintr-o dată de o boală ciudată, devenise surd și mut peste noapte. În acelaș timp, într-o convorbire confidențială cu Hong, oamenii din jurul lui și-au exprimat părerea că, boala sa s-ar datora poate durerii că în ordinea ierarhică era situat la urmă și că nu devenise locțiitorul lui Zhu în calitatea sa de comandant superior. În această situație de forță majoră Hong Xiuquan l-a plasat pe locul al treilea, imediat după Zhu, după ce Fong și cu mine, care nu făceam decît să rîdem de asemenea certuri, pentru rang, ne-am declarat de acord cu aceasta.

Apoi, peste noapte, Yang și-a regăsit vorbirea și auzul, așa încît putea porunci bandelor de cărbunari, să se grăbească în ajutorul lui Zhu.“

YU, FOST MINISTRU

Din jurnalul său

E o jale să vezi ce intrigi urzesc cîteva persoane suspuse în jurul înălțatului divin, fără a lua în considerație prestigiul și sfințenia chipului dragonului — ca și cum ar fi un copil minor ! Înțeleg prea bine că l-a indignat felul cum anumite cercuri de la curte au jignit-o și au înjosit-o pe Mei Ling, și că din acest motiv a redus simțitor prerogativele împărătesei-mamă. Cu cîtă plăcere trebuie să fi privit panica doamnelor de la curte și a eunucilor, și, desigur, a împărătesei-mamă însăși ! Ea a împins zgîrcenia așa departe, încît n-a dăruit anturajului ei de Anul Nou nimic decît mici tablouri pictate de ea, reprezentînd palatul de vară !

Pentru că nu-și putea plăti trupa de teatru, a hotărît în cele din urmă să vîndă un zircon maro siamez. Ea l-a oferit cancelarului și i-a cerut pe el o sută douăzeci de mii de tael, deși știa că zirconii au scăzut foarte mult în ultima vreme și că această piatră nu ar fi putut aduce, chiar în timpurile cele mai bune, mai mult de cinci mii de tael. Ea l-a amenințat pe cancelar că va renunța la rezistența ei împotriva lui Mei Ling dacă nu-i va procura suma fixată de ea. Numai printr-o presiune necruțătoare asupra cinului negustorilor de bijuterii el a izbutit să-i facă pe aceștia să-i ia piatra cu zece mii de tael. Iar pe zarafii capitalei i-a silit să-i facă un împrumut de o sută zece mii de tael pe care n-o să-i dea niciodată înapoi.

Dar se pare că totuși a înțeles în sfîrșit că împărăteasa-mamă nu e decît o aliată nesigură în jocul lui nedemn de intrigi împotriva înălțatului divin.

În orice caz s-a îngrijit ca postul de prim-cenzor care s-a eliberat să fie ocupat de un om care trece drept

deosebit de sever și anume de Tang, fostul șef de cabinet al prințului Ye, mai târziu guvernatorul provinciei Hupei. Evident că de la noul cenzor, cancelarul așteaptă să ceară exilarea lui Mei Ling din orașul interzis. Nu sînt însă sigur că așteptările i se vor împlini ; pentru că Tang este un intim al prințului Ye, tatăl lui Mei Ling.

TANG

Dintr-o scrisoare către prințul Ye

...Înălțatul divin a binevoit să mă primească ieri, într-o audiență neoficială în palatul de vară. S-a interesat cu bunăvoință de situația mea familială, de studiile mele, de sănătatea mea și a întrebat dacă am noutăți de la înălțimea voastră. I-am răspuns că înălțimea voastră nu suferă decît de o singură durere : de lipsa de supunere a fiicei Mei Ling. Eu însumi împărtășesc părerile înălțimii voastre și sînt dator ca cenzor să atrag atenția tronului dragonului și imperiului că este împotriva legilor cerului a prelua concubina tatălui. Din vremuri vechi s-a pedepsit în imperiu cu moartea o asemenea crimă pentru că astfel se creează confuzii în succesiunea generațiilor. Cerul avea să pedepsească neîndoielnic poporul și imperiul pentru această legătură incestuoasă.

Înălțatul divin a răspuns :

„Miine vom decide dacă vom uita discursul dumneavoastră sau dacă trebuie să tragem concluzii din el. Apreciez că-l vom uita, sau vreți să ne înălțați un memorandum formal, scris ?“

Am spus :

„Ca cenzor am datoria să sprijin memoria Singuratecului. Și doresc să văd consemnat în analele imperiului că am vorbit despre nedreptate nu numai pe treptele tronului și în audiență secretă, ci în fața poporului și a imperiului ?“

Înălțatul divin a răspuns :

„Dacă întindeți prea tare coarda vom găsi căi să vă îndepărtăm din nou din postul dumneavoastră. Atunci va sta scris în analele imperiului că ați eșuat ca cenzor

pentru că ați voit ceva imposibil. Însă aceasta înseamnă că nu v-ați îndeplinit datoria.“

Am spus :

„Cu o singură răsuflare a respirației sale înălțatul fu al cerului mă poate îndepărta de pe scaunul cenzorului. Dar a ascunde cerului nedreptatea care se întâmplă în palat — aceasta nu stă nici în sfînta sa putere“.

Înălțatul a răspuns :

„Nu înțelegem de ce vreți să apărați numai virtutea noastră. Este oare cancelarul fără defect ? Și înălțata noastră mamă ? N-a comis tatăl nostru infinit mai multă nedreptate ?“

Am spus :

„Nu e treaba mea să condamn nedreptatea defunctului stăpînitor. Pentru ea va trebui să dea acum socoteală cerului. Va trebui de asemenea să supun public muștrării felul nedrept de a acționa al cancelarului și al înălțatei împărătese-mamă, deși Singuratecul știe prea bine că ele decurg din greșeala lui proprie“.

După aceea, înălțatul stăpîn mi-a făcut semn să plec, cu o expresie lipsită de bunăvoință.

REPREZENTANTUL EUNUCILOR, AN DEHAI

Azi după-amiază l-am văzut pentru prima oară pe ministrul Cai. Înălțatul stăpînitor îl convocase într-o audiență secretă la Palatul de vară și l-a primit în Jen Shou Tian¹. Eu am fost singurul martor al convorbirii, căreia poate că mai tîrziu i se va acorda o mare importanță.

Mi-l închipuiam pe ministru după numeroasele zvonuri despre inteligența sa, ca un învățat zvelt, spiritualizat. În loc de așa ceva, un om mic, grăsuț și foarte miop, a pășit peste pragul sălii de audiență. A făcut plecăciunea și s-a apropiat în genunchi de tron. Gesturile sale erau

¹ „Sală a altarului ca recompensă pentru fapte bune“. În spatele tronului era agățat un sul cu hieroglifa „Marea, prețioasa oglindă“ — o avertizare că orice încercare de a-l înșela pe împărat va fi imediat recunoscută, ca într-o oglindă.

lipsite de orice eleganță. De fapt n-a făcut nici o greșală, dar a îndeplinit formele de exprimare a respectului prea repede. Deși stăpînul divin îl primea pentru prima oară complet singur, Cai n-a arătat nici un fel de emoție. Părea să nu cunoască nici respect și nici teamă în fața demnității chipului dragonului.

În schimb fiul cerului, delicat, subțire, fragil și palid pe tron, era mai speriat decît ministrul și descria descumpănit și descumpănind ceea ce îi pusese în vedere cenzorul Tang cu o zi înainte. Ministrul, stînd pe perna galbenă de la treptele tronului, n-a dat atenție încurcăturii stăpînitorului și a început să-l interogheze. După aceea a rezumat cuvintele înălțatului în cîteva fraze, a reflectat puțin și a spus :

„Dacă cenzorul ar îndrăzni într-adevăr să înfiereze într-un memorandum public pe înălțatul divin, pe înălțata împărăteasă-mamă și pe cancelarul Wu, cancelarul trebuie concediat.“

Stăpînitorul : „Dar el a servit tronul zeci de ani, încă pe vremea defunctului meu tată !“

Ministrul Cai : „Cancelarului Wu îi plac micile ter-tipuri. El încearcă să țină în șah pe unii prin alții. Pentru că nu e el însuși suficient de tare, se sprijină pe înălțata împărăteasă-mamă, pe unul și pe altul din clanurile manciuriene, pe unul sau pe altul din învățați sau miniștri. Se strecoară abil, manipulează ; dar nu are un țel mare. Tactica lui mărunță îl împiedică să recunoască marile sarcini și să le îndeplinească. Este prins în concepții învechite. S-a opus înălțatului stăpîn și dorințelor sale pentru că se teme de mînia cerului.“

Stăpînul a întrebat uimit : «Dumneavoastră oare nu vă temeți de ea ?»

Ministrul a ridicat buza superioară așa încît i-am putut vedea dinții mari și a răspuns :

„Oare s-a temut înălțatul tată de cer ? Sub el, nu și-au pierdut oare viața în mod straniu, cenzori, rude și căpetenii ale diferitelor familii manciuriene puternice ? Și nu știu din ordinul cui — deși analele imperiului nu spun nimic despre asta ?“

„Ele nu spun nimic ?“

„Le-am controlat“, a spus ministrul.

Înălțatul privea, tulburat, în jur.

„Ne este peste putință, să facem cu cenzorul o crimă similară.“

„Poate că nu va fi necesar.“

„Nu vă înțelegem“, a spus înălțatul. „Cu demiterea lui Wu nu s-a făcut încă nimic. Cenzorul ne va mustra și pe Noi. Ce să ordonăm ?“

„S-o numiți pe Mei Ling prima soție și să-l puneți pe cenzorul Tang într-o situație falsă.“

Înălțatul stăpîn era într-adevăr speriat. A apucat brațele scaunului imperial, s-a ridicat pe jumătate, dar a căzut din nou înapoi. Ministrul Cai și-a ridicat fața și s-a uitat la chipul dragonului clipind din ochi. Singuratecul nu și-a mai regăsit glasul și a spus încet :

„Dar cerul ! Dar înălțata mamă !“

Ministrul și-a coborît din nou privirea.

„Cine nu se uită decît în sus la cer, o să cadă în fîntînă. Și înălțata mamă ? Dacă Wu se prăbușește, nu mai are nici o susținere.“

Înălțatul fiu al cerului a răspuns :

„Dar ne repugnă pasul pe pămînt.“

Ministrul a spus, fără să se emoționeze :

„Atunci nu rămîne decît să așteptăm memorandumul cenzorului Tang și să se dea ascultare recomandărilor sale. El va cere să fie exilată din palat concubina Mei Ling.“

Înălțatul părea să se teamă de omul acesta care stătea în genunchi pe pernă, sub el, cu capul plecat și se uita la covor. Nu a îndrăznit să-l contrazică.

„Dar ce să facem ?“

„Să așteptați memorandumul. Apoi trebuie hotărît : sau concubina Mei Ling să fie exilată sau să fie numit un cancelar care să sfarme opoziția cenzorului Tang și care să ducă la bun sfîrșit înălțarea lui Mei Ling, un cancelar care să servească poporul și imperiul.“

După ce ministrul Cai a plecat, înălțatul stăpîn, tulburat, a rămas încă multă vreme, fără să se ridice de pe tron.

...Am crezut că i-am văzut odată chipul, dar nu-mi mai aminteam unde. El însuși n-a spus o vorbă din care să fi reieșit că ne-am întâlnit vreodată, deși a părut surprins când am intrat în celula închisorii, și chiar stîngenit în primele momente ale conversației. Abia când m-am aflat din nou la modesta mea gazdă mi-a venit în minte asemănarea cu tînărul care mi-a vorbit cu ani în urmă, în timpul examenelor provinciale de la Guangzhou și care leșinase pe urmă deodată. V-am scris chiar atunci despre asta. Totuși nu am certitudinea că „profetul“ arestat și evanghelistul Hong Xiuquan este identic cu studentul de atunci. Când mi s-a dat drumul, stătea în fața gării mari cît un cap a celei care servește drept fereastră și citea în Sfînta Scriptură pe care i-o trimisesem la cererea sa cu o lună în urmă — puțin după arestarea sa — și anume în excelenta traducere a lui Gützlöff. „Profetul“, avea picioarele pușe în fiare. Stătea pe două scînduri lungi care-i serveau noaptea drept pat, iar ziua ca scaun și suport pentru scris.

Formulele de politețe cu care ne-am început conversația sunau ciudat în acest mediu. El a spus : „M-am uitat multă vreme după dumneavoastră (de fapt am privit mult în sus) ; a fost o mare lipsă de considerație din partea mea că nu v-am căutat încă.“

„Dimpotrivă, dimpotrivă ! Ar fi trebuit să caut de mult prilejul să fac cunoștință cu aleasa dumneavoastră persoană, pentru a vă primi îndrumările.“ (Luptasem patru săptămîni cu administrația închisorii pentru aprobarea acestei vizite.)

„Faceți zadarnic să vă aștepte trăsura și vă cheltuiți bunătatea pe care ați avut deja prilejul să mi-o dovedeți încredințîndu-mi cu împrumut această neîntrecută carte.“

„Dimpotrivă, dimpotrivă ! Această ediție ieftină n-a fost din păcate decît singurul exemplar pe care l-am avut la dispoziție. M-aș simți onorat dacă ați vrea s-o încorporați bibliotecii dumneavoastră.“

Lăsa o impresie de noblețe, modestie și cultură, și nu părea cîtuși de puțin un om care-și petrecuse toată viața

la țară. Ceea ce spunea despre Sfânta Scriptură era atât de serios, profund simțit și pios încât m-a mișcat pînă în adîncul inimii. Știa pe dinafară multe fragmente din Vechiul și Noul Testament.

În cele patru săptămîni pe care trebuia să le petreacă aici în închisoare, a scris multe cîntece pentru comunitatea lui, pe care le făcea să parvină, printr-un gardian convertit de el, adepților săi. Picioarele îi fuseseră puse în fiare, dar spiritul nu i-l putuseră încătușa.

Acest om neobișnuit nu s-a plîns măcar cu o vorbă de tratamentul său, care fără îndoială este mai bun decît al altor deținuți. Pentru că are gradul de „Talent înfloritor”¹, instanța de judecată de aici n-are căderea să pronunțe împotriva lui pedepse corporale și trebuie să-l trateze în general preferențial. Cu toate acestea era un examen dur, mai ales pentru un om cultivat, să zacă multe săptămîni în această închisoare întunecată și umedă, al cărei aer mă apăsa deja, după ora aceea de convorbire.

Spiritul lui însă părea să se ridice peste vicisitudinile pe care trebuia să le îndure aici. Cu o simplitate emoționantă și cu încredere mi-a spus, cînd am încercat să-l consolez :

„Tatăl ceresc mai are nevoie de mine. Nu va îngădui să fiu distrus. Nu l-a eliberat din închisoare și pe Iosif în Egipt ? Și nu trebuie să-i fiu recunoscător că prin bunătatea dumneavoastră, mi-a dat cartea Lui, pe care pot s-o citesc acum în liniște și netulburat de zgomotul vieții ? Mă va scoate pe mine nevrednicul, cu toate păcatele și greșelile mele din cea mai adîncă temniță, dacă aceasta va fi voia Lui”.

Mărturisesc că încrederea și blîndețea cu care a rostit aceste cuvinte m-au făcut să-mi dea lacrimile. Acum sînt convins că toate relatările care tind să-l prezinte ca un conducător fanatic al poporului sînt false. El nu are nici o legătură cu ororile care sînt puse în sarcina adepților săi. Pesemne că acestea sînt numai născociri ale autori-

¹ O greșeală, care apare de mai multe ori în izvoarele despre viața lui Hong. Hong Xiuquan căzuse mereu tocmai la acest examen (compară cu relatarea lui Renda, p. 43) la care se prezentase în total de patru ori.

tăților chineze. Ei văd un sacrilegiu în faptul că el și adepții lui cred în singurul Dumnezeu din ceruri și se roagă Lui.

După cum știți, din acelaș motiv i-au izgonit acum două sute de ani pe iezuiți din China, în orice caz iezuiții declară că acesta ar fi fost motivul.

Cu o copilărească sete de cunoaștere m-a întrebat despre diferite pasaje din Sfînta Scriptură, mai ales despre afirmații ale Domnului care-i rămăseseră neclare, precum și despre obiceiurile bisericii noastre. El a acceptat cu bunăvoință cuvintele mele și le-a însușit în inima lui.

În cele din urmă m-am interesat de viziunile sale, despre care se vorbește atîta. El nu părea bucuros să vorbească de ele, dar nu m-a refuzat, ci a răspuns doar simplu :

„L-am văzut, și El mi-a dat însărcinarea să aduc la cunoștința poporului cuvîntul și voința Lui“.

La întrebarea mea dacă luptă împotriva stăpînirii și dacă are țeluri politice el mi-a răspuns : „Eu nu lupt împotriva împăratului și a funcționarilor, ci duc lupta grea împotriva diavolilor și a duhurilor rele. Dacă însă stăpînirea mă va împiedica de la aceasta, cerul îmi va conduce mîna“.

Sînt oare de respins aceste cuvinte și relatarea despre viziuni ? Ar fi oare o superstiție și nerațional să te gîndești că Dumnezeu cel viu și personal, fiind vorba de soarta unui mare imperiu de popoare, de reînviere a unei națiuni de peste patru sute de milioane de suflete nemuritoare, n-ar putea acționa și cu mijloace excepționale și neobișnute ? Sfînta Scriptură ne pune doar un întreg șir de exemple la îndemîină care ne arată că străvechea cale a Domnului, de a vorbi cu păgînii în cazuri speciale, a fost tocmai viziunea în timpul somnului. Visurile lui Faraon și ale demnitarilor săi de la curte, visul lui Laban, apoi cele ale războinicilor madianiți, al lui Nabucodonosor, al magilor de la răsărit, al nevestei lui Pilat — de fiecare dată Dumnezeu vorbește cu acești păgîni, înfățișîndu-li-se în vis. Și Elifaz (Cartea lui Iov, 4, 12 ș.u.) descrie într-o măsură, în numele tuturor, ceea ce au misterios aceste întîmplări.

Fără îndoială că am reținut din numeroase întrebări ale omului că este încă încurcat de câteva erori copilărești : astfel de pildă credea că Sfântul Duh este un fel de fantasmă zămislită de vînt ¹ și el se frămîntă dacă acesta n-ar trebui socotit între demonii pe care Atotputernicul îl însărcinase să-i distrugă. În nici un caz, așa socotea el, Sfântul Duh, nu trebuia să stea pe aceeași treaptă cu Dumnezeu și cu Domnul Iisus Hristos. O altă eroare rezida în aceea că el și adoratorii lui Dumnezeu țineau ca sfîntă sîmbăta și nu duminica.

Și multă vreme n-am știut la cine se referea cînd vorbea de „Unchiul Lahan“ pînă mi-a venit în minte, că se referea la Abraham care se numea, în traducerea chineză pe care o avea în față, A-po-la-han. Și pentru că primele silabe se puteau citi și ca „unchiul“ vorbea despre unchiul La-han.

N-ar fi greu însă de lămurit să înțeleagă asemenea sensuri greșite, căci el este însetat să cerceteze adevărul. Și erorile cărora le mai este supus. nu atîrnă la el nici atît de greu în cumpănă și nici nu sînt așa de adînc înrădăcinate ca la frații noștri romano-catolici.

ZHU

Din mărturisirea sa

După prinderea lui Hong Xiuquan de către soldații prefecturii Jintian ² am preluat din nou, Fong și cu mine, conducerea lagărului, dar n-am schimbat nimic în „legile“ adoratorilor lui Dumnezeu, pentru că erau un mijloc bun de menținere a disciplinei în comunitatea noastră.

¹ În traducerea Bibliei de Hong, Duhul Sfînt se numea „Sheng-Shen-fong“, ceea ce înseamnă textual „Vîntul sfînt al lui Dumnezeu“.

² S-a comentat adesea că Zhu trece așa repede peste prinderea lui Hong Xiuquan. Unii socotesc aceasta un semn că Zhu n-a fost tocmai străin de arestare. Alții însă atrag atenția că în mărturisirea lui sînt și alte evenimente importante pe care le pomeneste doar în treacăt și că a acționat el însuși energic pentru eliberarea lui Hong. După o aluzie a lui Pu, povestitorul pieței, care fără îndoială nu e întotdeauna de toată încrederea,

Fong și cu mine eram de acord că mișcarea noastră n-ar fi avut succes decît dacă le puteam promite oamenilor, în afară de fericirea veșnică, și o viață mai bună pe pămînt. Fong mergea des în satele din cîmpie. Se pricepea de minune să trezească ura țăranilor împotriva proprietarilor de pămînt. Le vorbea în limbajul poporului. Tot ce spunea era ușor de înțeles, scurt și concis. La început dădea aproape o impresie de timiditate, întocmai cum i s-ar fi întîmplat oricărui țăran dacă ar fi trebuit să vorbească în fața unei mulțimi. Ar fi fost neîncrezători într-un vorbitor popular subtil. Dar el era unul de-ai lor.

Dădea exemple de cruzime a proprietarilor, de cele mai multe ori exemple născocite, dar pronunța întotdeauna nume, localități și date, astfel încît poveștile lui păreau reale. Și puteau fi chiar adevărate; orice țăran ar fi fost în stare să relateze unele asemănătoare din propriul lui sat. Dar ele nu fuseseră trezite înlăuntrul lor pentru că țăranii acceptaseră exploatarea și suferința ca o soartă, de la începutul dinastiei Manzhu. Acum însă ascultau aceste povestiri cu alte accente. Fong le dădea bărbaților ură și putere și folosea starea de spirit pentru a-și duce la bun sfîrșit cîteva din reforme. A introdus comisii care au reîmpărțit pămîntul. Terenul a rămas proprietatea comunităților și a fost lucrat de toți împreună. Țăranii erau mulțumiți că nu mai trebuiau să ducă proprietarilor la oraș dobîndi cămătărești și impozite mari.

Dar tocmai pentru că erau mulțumiți, s-au retras de lîngă noi și nu mai erau dispuși să facă sacrificii și să-și elibereze frații. Noi aveam însă nevoie de țăranii în lupta noastră. De aceea trebuia să-i desprindem de ogoare și sate, de templele străbunilor și mormintele înaintașilor, să-i facem să nu se simtă acasă. Aceasta însă nu se putea decît prin cerințele religioase ale lui Hong Xiuquan. Reformele lui Fong au venit prea devreme.

Prin urmare, am avut grijă ca Ma, care era capabil să predice exact în tonalitatea lui Xiuquan, să țină zilnic

cei trei orbi ar fi trădat oficialităților prefecturii locul unde se afla Hong, astfel încît a putut fi arestat. Nu există din păcate rapoarte ale prefecturii Jintian asupra împrejurărilor care au dus la arestare.

servicii divine. El era tot atît de radical ca şi maestrul său, dar serviciile sale divine erau mai scurte şi mai puţin obositoare şi în afară de aceasta nu aveam a ne teme de viziuni din partea lui.

Cu toate acestea, mi-era limpede că mişcarea noastră trăia din capitalul viziunilor pe care Hong le făcuse cunoscute şi din însărcinarea pe care părea că o primise de la cel mai înalt stăpîn al cerului. Vedeam cum capitalul acesta se topea, cum descreştea amintirea misiunii sale. Pentru că eu însumi nu aveam darul viziunilor şi chiar dacă l-aş fi avut, n-aş fi fost în stare să vorbesc în faţa poporului despre asemenea arătări, l-am întrebat pe Fong dacă nu putea să vestească mulţimii o poruncă divină primită în vis. Dar Fong a rîs doar cît îl ţinea gura şi a refuzat. M-am adresat ca urmare cărbunarului Xiao. Prietenia lui cu Yang se răcise de cînd acesta din urmă susţinea că ar fi fost odată cuprins de duhul sfînt, lucru de care se mîndrea în gura mare, cu plăcere. Xiao era gata să-mi accepte propunerea, dar obiectă că tatăl ceresc, fusese deja ocupat de Hong, duhul sfînt de Yang ; el nu putea vorbi decît cel mult din porunca lui Iisus. Aceasta însă voia s-o facă cu plăcere. Am căzut de acord asupra celor ce aveau să vestească.

De fapt văzusem de mai multe ori cum unii dintre cei prezenţi cădeau în extaz, îşi recunoşteau păcatele sau îşi strigau căinţa. Înfăţişarea lui Xiao a făcut însă o impresie mult mai autentică. Abia începuse Ma serviciul divin, că el s-a şi repezit înainte, a întins braţele, şi-a dat capul pe spate şi, ceea ce mi s-a părut desigur exagerat — a lăsat să-i iasă spumă din gură — a căzut jos, a lovit cu furie în jur, aşa încît Ma şi cei ce-l înconjurau au fost nevoiţi să-l ajute să se ridice, a deschis gura, la început n-a scos decît sunete neinteligibile, pe urmă însă a devenit mai clar, ba chiar foarte clar.

A făcut cunoscut că Iisus vorbea prin gura lui şi că va da şi în viitor porunci prin el. El a prevenit comunitatea împotriva unor falşi visători şi a ameninţat cu groaznice pedepse infernale pe cei care s-ar fi lăsat duşi în ispită de duhuri rele. În cele din urmă a anunţat că după Iisus şi după hotărîrea finală a consiliului divin eu singur trebuia

să conduc pe adoratorii Domnului și să institui împărăția păcii celei mari pe pământ. El a cerut comunității să-mi promită ascultare, ceea ce aceasta a și făcut. Mărturisesc totuși că mă așteptam la o aprobare mai entuziastă. Înainte de toate, cărbunarii care se grupaseră în jurul lui Yang, nu s-au arătat prea calzi și s-au dovedit în timpul vorbirii lui, întunecați și refractari. Poate că „gura lui Isus“ ar fi avut mai mult succes dacă ar fi dezvăluit poporului originea mea. Această însă i-am interzis-o.

Oricum promisem și eu acum porunca cerului printr-o viziune. Însă pentru că această atribuire de misiune n-a cucerit comunitatea noastră cum nădăjduisem, am hotărât să-l eliberez pe Hong Xiuquan de care, evident, mișcarea noastră încă nu se putea lipsi.

PREFECTUL DIN JINTIAN

Extras dintr-un raport

În seara celei de-a unsprezecea zi a lunii a șasea, porțile orașului Jintian erau închise conform regulamentului. Un număr de pletoși se strecuraseră totuși în oraș în timpul zilei, aducând cu ei, spade, arcuri și lănci. Ei s-au strîns în casa unui adept secret de-al lor, iar după miezul nopții s-au dus cu felinare de hîrtie, ca și cum ar fi venit bine dispuși din cartierul florilor, pe drumuri diferite spre poarta de apus și au ademenit paznicii afară, făcînd gălăgie. Crezînd că au de a face cu oameni beți sau cu niște necioplite haimanale nocturne, i-au întîmpinat numai cu ciomege. Au văzut prea tîrziu că cei ce tulburau liniștea erau înarmați și au fost învinși într-o ciocnire sîngeroasă.

Rebelii au pus stăpînire pe porți, le-au deschis și au dat drumul în oraș trupelor așa-zișilor adoratori ai lui Dumnezeu, care se strînseseră în același timp în fața zidurilor. Cei ce pătrunseseră înăuntru au mărșăluit de îndată spre Yamen-ul prefecturii. Dar gărzile de acolo se aflau deja în stare de alarmă. Cînd rebelii au intrat în piața mare din fața clădirii judecătoreiei, ei au tras în mulțime și au silit-o să se retragă.

O trupă de rebeli însă a fost condusă de un trădător în curtea Yamen-ului și a atacat din spate soldații care luptau vitejește. Într-o luptă lungă și aprigă, rebelii au obținut pînă la urmă victoria. Au luat prizonieri familia mea și funcționarii care se aflau în locuințele lor de serviciu. Eu însumi am petrecut întîmplător noaptea aceasta în casa unor prieteni care m-au ținut ascuns, pînă ce am putut fugi, cîteva zile mai tîrziu, travestit în meseriaș, pentru a putea relata desfășurarea evenimentelor.

Pletoșii au eliberat imediat pe șeful lor suprem Hong Xiuquan care-și aștepta în închisoarea Yamen-ului, sentința. După ce au pus mîna și pe celelalte porți și au dezarmat paznicii, s-au strîns în fața prefecturii. Cînd a început să se lase seara, Hong, eliberat, a ținut o cuvîntare în care — împotriva tuturor așteptărilor — a cerut adeptilor săi să cruțe pe locuitorii orașului și să păstreze disciplina cea mai severă. În fapt, n-a arestat decît pe locuitorii bogați ai orașului.

Orașul Jintian și cea mai mare parte din districtul prefecturii sînt în stăpînirea indiscutabilă a insurgenților. Țăranii trec pretutindeni de partea pletoșilor cu excepția celor bogați care se așteaptă la serioase prejudicii, anunțîndu-se noua împărțire a pămîntului cerșetorilor și celor care nu muncesc. Și meseriașii și cei ce au mici ateliere așteaptă schimbările cu îngrijorare și speră că trupele stăpînirii vor curăța repede și energic prefectura Jintian de plaga bandiților.

ZHU

Planul nostru fusese atît de bine gîndit, încît am cucerit orașul Jintian fără vărsare de sînge. Patruzeci din adepții noștri intraseră deja în oraș în ziua precedentă, împingînd niște roabe țărănești în fața lor. Sub legume și porumb ascuseseră arcuri, lănci și spade.

Cu acest prilej s-a dovedit dezavantajul pieptănăturii introdusă de Xiuquan : oamenii noștri își puseseră pălării largi haka și cozi false. Dar unul dintre ei și-a pierdut, fără să bage de seamă coada, tocmai în clipa cînd se afla la poarta orașului. Soldatul de gardă a ridicat coada și a

adus-o omului nostru care era speriat de moarte ; și camarazii lui s-au pipăit pe furis pe sub pălărie ca să simtă dacă le mai atîrnă cozile. Din fericire, soldatul de gardă era un tovarăș de idei de al nostru. La ora Tigrului ¹, trupele noastre de șoc s-au îndreptat spre poarta de apus și au ademenit afară gărzile care s-au predat imediat cînd au văzut că oamenii noștri erau înarmați. Poarta a fost deschisă și am putut intra în oraș cu cinci sute de oameni fără a întîmpina vreo rezistență. Doar în fața Yamen-ului s-a produs o scurtă oprire. Trupele încăzarmate acolo fuseseră între timp prevenite ; dar ele au tras numai în aer, au aruncat puștile și au luat-o pe urmă la fugă.

MA

Dintr-o predică de mai tîrziu

Cînd a dat în mîna noastră orașul Jintian și a eliberat din închisoare pe fiul său mai tînăr, Preaputernicul Tată ceresc a dovedit ce minuni mari și neînțelese face cu noi.

Noi mărșăluisem cam zece ore, mai mult pe drumuri peste cîmpie pentru a evita satele. Doar o dată, puțin înainte de asfințit, am primit apă și puțin orez rece. De aceea eram obosiți și flămînzi cînd ne-am oprit un li înainte de zidurile orașului Jintian. Noi așteptam și ne rugam cu căldură tatălui din cer și, uite, un înger al celui mai înalt stăpîn a coborît și a deschis porțile și ne-a lăsat să intrăm.

Apropierea de regele ceresc pe care îl știam în închisoare, ne dădea aripă la picioare. Ne-am luat la întrecere care să ajungă mai repede prin străzile înguste, pînă la Yamen. Dar cînd am intrat în piața din fața clădirii prefecturii, ne-a întîmpinat focul ucigător al gărzilor. Însă mîna Tatălui ceresc se afla deasupra noastră și nici unul din adoratorii lui Dumnezeu n-a fost rănit. Rugăciunile noastre împiedicaseră orice rănire. Și în vreme ce ne aflam acolo a apărut dintr-o dată în sala porții, regele

¹ De la ora 3 pînă la 5.

ceresc însuși pentru a ne saluta. El aruncase cătușele, trecuse prin ușile ferecate cu fier ale închisorii ca și cum ar fi fost aer și acum întindea brațele pentru a ne binecuvînta pe noi, care căzusem în genunchi cu lacrimi în ochi, intonînd cîntecul celor zece porunci. Soldaților prefecturii, stăpîniți de demoni, la această privedește, le-au căzut din mîini puștile care oricum nu le folosiseră la nimic. Cîțiva dușmani s-au întors să fugă, dar alții, deși neștiutori și încă neinițiați în noua învățătură, au îngenucheat cu noi și au așteptat pînă am terminat cîntecul și am cules de jos armele lor.

PU, POVESTITORUL PIETEI

Despre marele Hong, vreți să auziți dragi prieteni? Dar gîndiți-vă că nu este încă lipsit de primejdie să povestești despre el. Să risc necazuri cu poliția pentru cîțiva bănuți de aramă? Mulțumesc! Desigur că zornăie ceva în talerul meu de tinichea, dar glasurile monezilor sînt încă prea slabe; nu știu dacă ele ar putea să mă convingă. Ei, acum vorbesc ceva mai tare. Mulțumesc, mulțumesc! Bine, atunci apropiați-vă și ascultați!

Orașul districtual Jintian era cucerit, marele Hong eliberat din închisoare. Dar conducătorii adoratorilor lui Dumnezeu s-au luat la ceartă. Fong voia să împartă pămîntul în mod egal între țărani și să-i înarmeze. Zhu, prințul din neamul împăraților Ming, voia imperiul și tronul, iar cărbunarul Yang căuta adepți ca să-i răstoarne pe Hong, Fong și Zhu.

Atunci marele Hong s-a dus de bună voie înapoi la închisoarea lui, n-a mîncat nimic trei zile și trei nopți și s-a rugat cu tristețe cerului. În cea de a treia noapte a auzit o voce care i-a spus:

„Du-te pe muntele Nu! În vîrf o să te aștepte cineva. Pe acela să-l întrebi de drum¹“.

Încă din zorii zilei s-a dus cu asistentul său spiritual Ma și cu cîțiva credincioși, la muntele acela la zece li spre nord de orașul Jintian.

¹ „Tao“ = drum, sens.

Ajunși la poalele muntelui a poruncit însoțitorilor săi să aștepte.

El însuși s-a urcat cu trudă prin pădurea deasă de bambus spre vîrf, dar acolo nu-l aștepta nimeni. Privi la orașul Jintian de la picioarele lui, la cîmpia întinsă, și mai departe, în urma ei, în ceața depărtării la umbrele viorii și palide ale Muntelui mărăcinilor. Dintr-o dată simți că nu mai e singur. Se întoarse și lîngă el se afla Yn, unul dintre nemuritori¹.

Yn era un omuleț mic, înalt numai de patru picioare. Avea un obraz roșu și ridat ca o persimonă uscată, iar barba lui cenușie îi ajungea pînă la genunchi. Purta o rasă murdară pe care și-o împletise din paie de orez netezite. Ținea în mînă un rizom noduros.

Yn avea pe atunci două sute nouăzeci de ani. El îi slujise că ministru împăratului Wan Lei² și cînd ajunsese în vîrstă de șaizeci de ani, înălțatul îi îngăduise să se retragă de la curte. De atunci Yn trăia pe Muntele Nu și le apărea oamenilor numai o dată în fiecare ciclu de ani³.

El stătea liniștit, și pe sub sprîncenele stufoase și albe de tigru, clipea din ochi spre marele Hong. „Te-am auzit, de ce îmi tulburi liniștea ?“

„Nu știu ce să fac, a răspuns Hong. Xien-ul își scutură toiagul, îl puse la ureche și spuse :

„Sus șasele. Lumina s-a scufundat în pămînt, și întunericul stă pe cer. Dacă șasele ar fi pe locul al doilea, aceasta ar însemna mîntuire. Dar șasele pe locul întîi întunecă cele patru colțuri ale lumii. Întîi se urcă sus la cer, apoi se prăbușește în adîncime“.

Marele Hong l-a rugat să-i deslușească aceste cuvinte, dar Nemuritorul a urmat :

„A face este a fi. Forma este vînt. A se scufunda înseamnă a se întinde și a deveni una cu drumul. Ghici-torile se dezleagă. Întrebarea devine răspuns. Timpul unei vieți omenești devine așa lung și lat ca un mormînt. Ce vrei de la mine ?“

¹ Xien = vezi nota de la p. 13.

² 1573—1620 e.n.

³ Un ciclu durează 60 de ani.

„Mă rog pentru un sfat, ce să fac.“

Xien-ul rîse înfundat.

„Ușoară întrebare ! Demonul se numește la noi, în sud, din vremuri străvechi Kang, în imperiu e numit Yen Wang. Are dinți ca un tigru, coarne ca o capră sălbatecă, sprîncene țepoase ca un zmeu și ghiarele lui sînt ascuțite ca acele.“

„Îl voi omorî, spuse marele Hong. Unde e ?“

Xien-ul căscă gura lui fără dinți și rîse : „Ușoară întrebare ! La vîrfurile spadei tale !“

Marele Hong trase spada sa „Ucigătorul demonilor“ din teacă și o ținu în fața lui.

„Însă nu-l pot recunoaște.“

Atunci Nemuritorul își scutură bățul, obrazul i se făcu întîi roșu stacojiu, apoi albastru și glasul i se frînse : „Pentru că ești orb, prostule ! Nedemn, necurat și aducător de nenorocire. Întuneric peste imperiu ! Ții spada greșit ! Trebuia s-o îndrepti spre inima ta !“ Cînd auzi marele Hong aceasta, îl năpădi și pe el mînia și ridică „Ucigătorul de demoni“, ca să-i reteze capul lui Yn. Dar în locul Nemuritorului se afla acum o coloană de piatră roasă de vreme. El cuprinse piatra cu brațele s-o răstoarne, dar zadarnic.

Atunci Hong a coborît repede la poalele muntelui și a poruncit oamenilor săi să aducă din satul învecinat ciocane grele pentru a distruge coloana de piatră. El s-a întors la Jintian. Oamenii lui n-au găsit însă în vîrf nici o coloană de piatră și nici pe Nemuritor. În timpul drumului de întoarcere prin pădurea de bambus au auzit din toate părțile un rîs behăit.

ZHU

Din mărturisirea lui

La cîteva zile după eliberarea lui, Hong s-a urcat pe un munte în apropiere de Jintian, pentru a se ruga acolo singur — cum spunea. Am presupus deja că la întoarcere va ști să povestească despre o nouă viziune și porunci ale celui mai înalt tată din ceruri. Dar s-a întors agitat și tulburat. Și dacă Tatăl său ceresc îi va fi dat într-adevăr pe munte un sfat, atunci a fost în orice caz, un sfat rău.

Hong a strîns seara comunitatea noastră în piața din Jintian și a relatat că în vîrfurile muntelui i-ar fi apărut un demon în forma unui Xien și l-ar fi amenințat după care el l-ar fi prefăcut într-o coloană de piatră. Lupta cu duhurile rele ar fi început acum de-a adevăratelea.

Cu vorbirea lui a pus mulțimea într-o asemenea stare de demență, încît oamenii urlau să le arate demonii. Aceste țipete probabil că l-au zăpăcit ; căci a privit descumpănit în jur, a scos în cele din urmă spada, arătînd cu ea de jur împrejur, ca și cînd ar fi vrut să spună că locuitorii orașului ar fi fost duhurile rele. Mulțimea a luat atunci cu asalt casele, a smuls oamenii afară și i-a ucis. A ocupat închisoarea și a omorît funcționarii și pe membrii lor de familie. Nu a scăpat decît prefectul care în noaptea cuceririi se afluase într-un bordel. Cîțiva dintre adepții noștri au dat foc la clădiri și pentru că sufla un vînt puternic, la scurt timp după aceea tot orașul se afla în flăcări. Pînă și oamenii noștri au scăpat cu greu. Au rămas pe loc la porți și au doborât acolo pe toți fugarii care purtau coadă : bărbați, femei și copii. După ce și-au terminat opera s-au strîns la cîmp deschis și au strigat să vină Hong ca să le comunice noi ordine de incendieri și ucideri ; dar el nu era de găsit nicăieri.

În cele din urmă m-a dus Ma la el. Stătea deoparte la marginea unui răzor din cîmpie și plîngea, spunea că nu voise să arate mulțimii decît demonul din vîrfurile spa-dei sale și mai spunea și alte lucruri fără sens pe care nu le-am priceput.

Cînd i-am declarat acum că de aici înainte voi conduce eu însumi și singur comunitatea adoratorilor lui Dumnezeu nu m-a contrazis, mi-a mulțumit chiar. Am folosit acest moment de remușcări din partea lui și i-am smuls promisiunea să nu mai predice niciodată de aici înainte.

Apoi l-am lăsat singur și m-am întors la mulțimea dementă, m-am urcat pe o căruță și le-am poruncit oamenilor să mărșăluiească spre Yun Gan și de acolo să cucerească imperiul. Oamenii m-au aprobat cu strigăte de entuziasm și au pornit imediat la drum. Unii alergau de-adevăratelea ca să fie primii acolo. Au prefăcut în scrum toate satele prin care am trecut

După ce am făcut 20 de li, au obosit în sfârșit. Dar eu nu le-am lăsat decît puține ore de somn și apoi le-am poruncit să se prezinte, bărbații apți de luptă într-o parte, bătrînii, femeile și copiii de altă parte. Grupul bărbaților l-am împărțit în patru companii, cu care prilej am avut grijă să despart cărbunarii. Am numit pe Fong, Wei, Yang și Xiao comandanții mei și am dat fiecăruia comanda unei companii. Cu bărbații, am pornit mai departe, pe drumul de țară spre Yun Gan. Lui Shi Dagai, fiind cel mai tînăr, i-am încredințat pe cei incapabili de a purta arme, deși el mormăia nemulțumit de aceasta, i-am poruncit să rechiziționeze jonci și să ne urmeze pe calea apei.

Ne-am pus imediat în mișcare. Am interzis alte incendii și acțiuni nepermise. Am ordonat să fie executați pe loc cîțiva refractari. În armata noastră a domnit din ziua aceasta cea mai severă disciplină.

GUVERNATORUL DIN GUILIN CĂTRE GUVERNATORUL GENERAL DIN GUANGZHOU

Dintr-un raport

Astăzi ne-a parvenit știrea că bandiții au dat foc orașului Jintian. Lumina flăcărilor se putea vedea pînă la o depărtare de o sută de li. Bandiții au plecat mai departe și au aprins toate satele din calea lor. Nu există nici o certitudine asupra următorului lor obiectiv. Există însă temerea că se vor îndrepta spre Guilin. Cifra totală a răsculaților se apreciază a fi de trei ori zece mii, dintre care cinci mii mai mult sau mai puțin bine înarmați.

Trupele din provincia mea nu sînt în situația să învingă într-o bătălie deschisă pe acești bandiți care se luptă fără cruțare și nu se tem de moarte. De aceea am concentrat aici la Guilin trupele mele. Apelez urgent la trimiterea unor regimente sub drapel și rog ca actualul comandant al provinciei să fie înlocuit cu un general mai energic și înainte de toate mai tînăr, care să se priceapă mai mult la conducerea de trupe și strategie decît la literatură și caligrafie.

Sigiliu și semnătură.

Înaltul stăpîn al cerului a văzut cu plăcere cum am dat foc la totul și cum ne-am scuturat de pe picioare praful din Jintian, urmîndu-i porunca. Nu ne mai aparținea nimic din bunurile pămîntești, pentru că de aici înainte năzuiam doar spre cele cerești. Să nu strîngeți comori pe pămînt pentru că le mănîncă moliile și rugina și pentru că hoții sapă după ele și le fură. Strîngeți-vă însă comori în cer!

Într-o singură noapte toată averea noastră pămîntească s-a topit în flăcări și fum, de la Muntele mărăcinilor și pînă la Jintian. Iar fumul s-a ridicat drept la ceruri. Dar cînd prea înălțatul stăpîn ne-a scos din Jintian ca odinioară pe poporul Israel din Egipt, iată că în spatele nostru se înălța o coloană de foc și fum deasupra cîmpiei ca între poporul Israel și armata lui Faraon și aceasta ne-a ascuns de trupele imperiale.

Bărbații înarmați ai comunității noastre au mărșăluit prin văi și pe drumuri care le erau cunoscute cărbunarilor din mijlocul nostru. Un număr mai mic s-a deplasat la început spre capitala de provincie Guilin astfel încît guvernatorul, în spaima lui a pus să se închidă toate porțile orașului și n-a lăsat pe nimeni nici să intre nici să iasă.

Bătrînii, femeile și copiii însă au fost conduși fără riscuri, de tatăl ceresc, pe jonci și sampane pînă în apropiere de Yun Gan, unde i-au întîmpinat însă la sosire soli ai armatei noastre și i-au înștiințat că prea puternicul deschisese porțile orașului.

Trupele adoratorilor diavolului încuiaseră fără în-doială în mare grabă porțile și se pregătiseră de luptă. Dar oamenii noștri erau feriți de împușcăturile lor și invulnerabili. Conduși de regele ceresc care înălța în mîini spada „Ucigătorul de demoni“, au traversat șanțul cu apă și s-au urcat pe ziduri de parcă ar fi avut aripi. Au aruncat de pe metereze pe imperiali, așa încît cadavrele lor s-au îngrămădit unele peste altele, în adevărate mōvile.

Însă după ce orașul a fost eliberat de adoratorii diavolului, luptătorii noștri s-au adunat în fața marelui templu a lui Budha, au smuls și tras afară în piață imaginile zeilor și le-au dat foc. Și în vreme ce oribilele statui ardeau, soldații noștri au îngenucheat, au mulțumit Tatălui prea puternic din ceruri, fiului mai mare și celui mai mic și au intonat într-un elan de bucurie, cântecul spadei, pe care regele ceresc l-a compus pentru noi ¹.

LAI

Cîteva luni după moartea tatălui meu, familia m-a trimis pe mine și pe micuțul meu fiu în Yun Gan, la unchiul meu care avea acolo o prăvălie de desfacere a ceaiului cu ridicata. Rudele mă țineau ca pe o sclavă. Trebuia să fac muncile cele mai grele și trebuia să servesc nu numai pe mătușa mea, ci și pe cele două soții secundare ale unchiului meu. Auzeam adesea că ar fi fost mai bine să mă fi spînzurat. Dacă n-ar fi fost fiul meu aș fi pășit din prima lună pe drumul celor nouă izvoare. Dar ce-ar fi devenit atunci Fu-lai ² ! Tigroaicele l-ar fi azvîrlit sigur afară sau l-ar fi vîndut.

Într-o zi, au venit trei cerșetori orbi în prăvălie. Unchiul meu, care era foarte zgîrcit nu le-a dat nimic, deși intonau mereu cîntecele lor de rugăminți cînd intra cîte un client în magazin. Voia să arate că cerșetorii nu-l pot șantaja. De îndată ce cîntecul lor îi devenea lui sau mușterilor prea neplăcut se retrăgeau pentru convorbirile

¹ „Cu o spadă de trei picioare facem pace pe apă și pămînt. Între cele patru mări ale lumii oamenii locuiesc în armonie, ca o familie. Îi apucăm pe demoni și-i aruncăm în închisoarea pămîntului. Da, prindem pe toți dușmanii cu plasa divină.

Cele patru regiuni ale lumii se înclină în fața polului ceresc, Și soarele, luna și stelele intonează cîntecul victoriei.

Tigrul urlă, dragonul cîntă, lumea e plină de lumină.

Cînd este pace pretutindeni, cîtă bucurie va fi.“

(După traducerea din „Magazin für die neueste Geschichte der evang. Missions-und Bibelgesellschaften“, Basel, 1854)

² Nume de lapte „A venit norocul“. Numele lui de mai tîrziu suna Tian-Kuei-fu.

lor de afaceri, în camera din spate. Eu trebuia să păzesc atunci prăvălia și să servesc noi clienți.

Nu văzusem în viața mea cerșetori așa de zdrențăroși și murdari. Părul le stătea ciufulit pe cap, ca niște cîlți. Umul din orbi purta în loc de bluză un sac de orez, găurit în jurul umerilor cenușii de murdărie. În bărbile cerșetorilor atîrnau resturi de mîncare.

În vreme ce stăteam la teighea am auzit, cum unul dintre ei le spunea camarazilor săi că adoratorii lui Dumnezeu nu vor lăsa piatră pe piatră din casa aceasta unde lipseau bunătatea și îndurarea. Iar cel căruia i se adresase a răspuns că dacă Hong Xiuquan nu l-ar fi învățat ce înseamnă blîndețea și răbdarea, ar ști el ce să facă. Cînd a fost pronunțat acest nume am ascultat cu atenție. Fără îndoială că știam că Hong Xiuquan întemeiasse comunitatea adoratorilor lui Dumnezeu și că se afla acum în închisoarea din Jintian. Chibzuiam tocmai dacă să-i întreb pe cerșetori despre el, cînd s-a întors unchiul meu și m-a trimis în bucătărie.

Orbii au rămas toată ziua în prăvălie și unchiul meu i-a gonit în stradă abia seara cînd a închis prăvălia. Eu nu aveam bani, pe care să-i fi putut da ; dar după ce-am spălat vasele mi-am făcut timp să merg în fața casei și să le pun dinainte cel puțin niște rămășițe de mîncare, înfășurate în frunze. La întrebarea mea mi-au răspuns că-l văzuseră pe Xiuquan doar cu cîteva zile înainte de arestarea lui. Ei se aflau acum pe drumul de înapoiere spre Jintian unde oamenii erau mai cu frica lui Dumnezeu și mai miloși decît în Yun Gan. Le-ar fi fost ușor să reia legătura cu Xiuquan. I-am rugat pe cerșetori să revină în dimineața următoare.

Noaptea am scris poezia :

„Lacrimile fenixului
Cad ca stele...”

Cînd m-am sculat dis-de-diminează și am deschis obloanele de lemn de la intrarea prăvăliei am dat poezia orbilor, care petrecuseră noaptea în fața ușii și mai dormeau încă. I-am rugat să dea rîndurile lui Xiuquan,

dar nu-mi puneam mare speranță că poezia, mea va ajunge în mâinile lui. Care n-a fost uimirea mea când numai o jumătate de lună mai târziu, un furnizor de ceai care venise tocmai de la Guangzhou pe o joncă și care-și fierbea orez în bucătărie, m-a întrebat cum mă cheamă și mi-a întins pe furiș o hîrtie pe care poezia mea își primea răspunsul cu versuri începînd așa :

„În fața soarelui lui Shang Di
Stelele pălesc...”

Din nenorocire o slujnică observase când furnizorul îmi dăduse hîrtia cu poezia. Ea m-a pîrit la unchiul meu care ne-a interogat și pe furnizor și pe mine pentru a afla cine scrisese versurile. Furnizorul a recunoscut în cele din urmă că primise de la un necunoscut biletul pe drumul de la Guangzhou.

Cînd unchiul m-a amenințat că mă bate cu ciomagul de bambus, am recunoscut că trimițătorul era Xiuquan.

Atunci rudele au considerat că bătaia era o pedeapsă prea ușoară pentru mine. Mi-au luat pe micul Fu-lai și l-au dat unei bătrîne care obișnuia să vîndă copii.

Am încercat atunci să mă spînzur ; dar rudele m-au împiedicat și au pus să fiu permanent supravegheată pentru că nu voiau să compromită numele casei printr-o sinucidere și pentru că se temeau de un denunț al vecinilor, pentru crimă.

O jumătate de lună mai târziu l-am primit din nou pe Fu-lai. Rudele îl dobîndiseră înapoi de la vînzătoarea de copii. Am crezut că aceasta se întîmplase pentru că se temeau de neplăcerile ce le-ar fi atras după sine sinuciderea mea. Curînd însă mi-am dat seama că adevăratul motiv erau zvonurile despre eliberarea lui Xiuquan, despre cucerirea Jintian-ului și despre creșterea mișcării sale.

Acum s-a schimbat dintr-odată comportamentul rudelor mele. Ele au considerat că odaia neîncăpătoare pentru fete, în care dormeam eu cu Fu-lai și trei servitoare, era prea mică pentru mine. M-au instalat într-o cameră care stătea goală de la moartea bunicii. Nici în bucătă-

rie nu mai trebuia să muncesc acum. Într-o bună zi m-a vizitat unchiul în camera mea și s-a scuzat, cu multe plecăciuni, pentru nedreptatea pe care mi-o făcuse. El ar fi procedat, într-o orbire de neiertat, luîndu-se numai după scrisoarea cu care mă trimisese familia mea din Hua.

Modestia, hărnicia și dragostea mea pentru Fu-lai îi dovediseră însă că în scrisoare caracterul meu nu fusese bine zugrăvit. Voia să știe de ce stăteam așa departe de familie. El era, desigur, ca toată lumea din Yun Gan, puțin necioplit și brutal, dar „vorbele amare sînt o doctorie bună, cuvintele mieroase îmbolnăvesc.”

Cînd adoratorii Domnului s-au apropiat de Yun Gan, rudele mele și-au pierdut orice demnitate. Au venit la mine — unchiul, nevestele și fiii — s-au aruncat în genunchi și m-au rugat să-i iert pentru tratamentul dur care nu avea altă cauză decît acușările false din scrisoarea de la Hua. M-au implorat să pun o vorbă bună pentru ei la Xiuquan și să împiedic devastarea prăvăliei.

O servitoare mi-a dezvăluit că în curte se scria o tablă pe care unchiul meu voia s-o agațe deasupra prăvăliei cînd adoratorii lui Dumnezeu aveau să pătrundă în oraș. Și pe firmă trebuia să stea scris : „Reședința soției lui Xiuquan.” Cînd am aflat acesta m-a cuprins furia. Am alergat în curte, i-am dat peste mîină servitorului care ținea pensula și culoarea, am luat un topor și am făcut firma mici fărîme. Am pus apoi să fie biciuit servitorul în fața mea.

Adoratorii lui Dumnezeu au luat orașul aproape fără luptă. Însă ei n-au devastat, au pus numai să se elibereze o parte a orașului și acolo și-au cazat adepții : într-un cartier bărbații, în altul femeile și copiii.

L-am așteptat pe Xiuquan toată după-amiaza și seara. O soție secundară a unchiului meu îmi împrumutase un ishang verde deschis. Rudele mă pieptănaseră și-mi înfip-seseră în coafură săgeți de aur pentru prins părul. Pe Fu-lai îl îmbrăcasem într-un ishang roșu cu o bluză albastră. Unchiul meu îi cumpărase chiar o pereche de pantofi din piele de tigru, brodați.

Mi-am închipuit de zece mii de ori cum aveam să-l întîmpin pe Xiuquan. Cum arăta oare acum, cu noua sa

pieptănătură ? M-ar lua de nevastă ? Dar cum ar fi putut-o face, dacă părinții lui ar fi trebuit să trimită un intermediar la unchiul meu, care era cel mai bătrîn din familie ! Iar părinții lui Xiuquan se aflau încă la Hua, în domeniul trupelor imperiale.

Am așteptat pînă la miezul nopții, dar Xiuquan n-a venit. Abia la cîntatul cocoșului m-am culcat îmbrăcată, lîngă Fu-lai, care adormise demult cu o păpușă mică, roșie, în brațe.

După ce a trecut și a doua zi fără să se prezinte vreun mesager, rudele au devenit din nou mai reci cu mine, cu atît mai mult cu cît adoratorii lui Dumnezeu nu devas-taseră nimic și prăvăliile erau din nou deschise ca în vremuri normale. Unchiul meu nu mai avea de ce să se teamă.

Poate, m-am gîndit eu, Xiuquan nu știe unde stau. De aceea am trimis la el un curier cu o scrisoare ; curierul nu a fost primit, dar a predat scrisoarea în care răspundeam poeziei lui Xiuquan. Versurile mele începeau cu următoarele cuvinte :

„Numai soarele dă
Lumină lunii și stelelor...”

Textul complet se află în culegere ¹.

Două zile am rămas în cameră, am așteptat, am sperat, m-am îndoit, am plîns. A treia zi a venit un mesager de la palatul prefecturii și mi-a adus răspunsul lui Xiuquan : se bucura că învinsesem perioada aceea fără îndoială grea, și spera să mă vadă curînd în mijlocul adoratorilor lui Dumnezeu. Dacă voiam să slujesc Dumnezeului adevărat, în aceeași zi avea să mă aducă o lectică în cartierul femeilor, unde urma să fiu instruită în învățătura lui și pregătită pentru botez.

Eram gata să mă supun și acestei încercări, numai ca să scap cît mai repede cu putință din casa rudelor mele. După amiază, a sosit o litieră obișnuită și m-a luat. Am plecat cu Fu-lai și cu cele cîteva lucruri mărunte pe care

¹ Culegerea de poezii s-a pierdut.

le aveam. Am fost dusă într-o casă în care stăteau deja cincisprezece femei care se rugau și învățau pe dinafară cele zece porunci cu explicațiile lor.

PU, POVESTITORUL PIETEI

Semne mari anunțau evenimentul ! o cometă apăruse în palatul Cocoșului¹, trecuse de-a curmezișul căii Marelui Mareșal și strălucise puternic sub semnul Maimuței². Tai Sui³ însuși intrase în palatul Dragonului ceresc⁴, și întreg imperiul spera că evul⁵ avea să se schimbe de aici înainte.

S-a întâmplat la sărbătoarea Bărcii dragonului. Toată dimineața poporul se revărsase prin porți în orașul Yun Gan spre piața mare. Într-o parte se ridicase o tribună impunătoare împodobită cu flori de hîrtie și ghirlande. Puțin înainte de amiază a intrat suita purtătorilor însemnelor puterii, în față lectica superbă a lui Hong, pe umerii a douăzeci și patru de purtători. El și ceilalți conducători ai mișcării au urcat treptele tribunii și s-au prezentat poporului.

În față de tot se aflau Hong Xiuquan și Zhu în veșminte galben-aurii, și scufii galben-aurii, în rîndul al doilea cei patru regi, de asemenea în veșminte galbene, dar cu scufii albastre, brodate cu nori. Slujitorii purtau în față, pe perne de mătase, crucea împodobită cu nestemate, spada sfîntă și sigiliul greu de aur — cele trei relicve pe care Atotputernicul Shang Di le încredințase cu mîna lui, în sălile înalte ale cerului, fiului său mai tînăr, Hong Xiuquan.

Un preot în veșmînt negru a ieșit atunci în față, i-a pus lui Hong Xiuquan crucea la gît, l-a încins cu spada și i-a înmînat sigiliul. În clipa aceasta, o rază de lumină

¹ Pleiadele.

² Orion, Rigel.

³ Jupiter.

⁴ Fecioara.

⁵ Sens dublu : ev sau dinastie.

a străbătut norii și a auzit tribuna. Iar un glas a vorbit din nori :

„Priviți, acesta e fiul meu iubit pe care l-am trimis pe pământ pentru a-i mîntui pe oameni. El să fie Tian Wang ¹, să distrugă duhurile rele și să instaureze împărăția cerească a mării păci ² pe pământ. Aceasta e însărcinarea mea. Tremurați și ascultați-mi porunca !“

Atunci poporul din piață a căzut speriat în genunchi. Dar Hong Xiuquan, s-a dat de o parte și raza de soare a rămas pe veșmîntul lui pînă s-a terminat festivitatea. Preotul însă l-a chemat pe Zhu și l-a numit regele virtuții cerești ³, pe Yang l-a făcut rege al răsăritului, pe Wei rege al nordului, pe Fong rege al sudului, pe Xiao rege al apusului și pe Shi Dagai vicerege. Atunci Marele Hong a pășit înainte, învăluit de lumina soarelui, așa că nimeni nu putea privi chipul lui, și a strigat :

„Vestesc lumii întregi că am auzit supus și cu venerație filială însărcinarea înălțatului meu Tată și că voi întemeia împărăția cerească a mării păci. Vreți să mă urmați ?“

Mulțimea l-a aprobat cu entuziasm.

„Mulți dintre voi își vor da viața urmînd acest drum și nu vor mai apuca să-i vadă împărăția desăvîrșită pe pământ. Dar vor intra înaintea noastră în casa Părintelui cel mai înalt din ceruri și el îi va primi în toată splendoarea și strălucirea. Dar pe cei stăpîniți de demoni care ni se împotrivesc îi vom trimite jos în imperiul diavolilor unde vor fi chinuiți în eternitate. Vreți să mă urmați ?“

Mulțimea l-a aprobat din nou cu entuziasm.

După aceasta, regele virtuții cerești care pînă atunci purtase numele de Zhu a citit Proclamația noii dinastii a Marii Păci ⁴ și a făcut cunoscute legile după care aveau să conducă. Zi memorabilă a imperiului nostru !

Seara cometa de pe cer se stinsese.

¹ Tian-Wang, rege ceresc.

² Tai Ping Tian Kuo, de aici numele de „taipingi“ cum au fost denumiți de străini adoratorii lui Dumnezeu.

³ Tian Teh Wang.

⁴ Tai Ping Chao în timp ce dinastia Manzhou se numea Da Quing Chao, adică dinastia mării purități.

Zhu care purta acum titlul de „Virtute cerească“ ne poruncise nouă regilor să purtăm la festivitatea înscăunării veșmintele imperiale ale dinastiei Ming. Dar nici croitorii și nici noi nu știam cum se îmbrăcau împărații Ming căci cine s-ar fi încumetat să reproducă într-o carte imaginea unui stăpînitor ceresc !

De aceea, am împrumutat de la o trupă de actori care se aflau tocmai în turneu la Yun Gan prețioasele costume în care erau înfățișați pe scenă împărați și regi. Iar pentru înscăunare am folosit scena pe care trupa o ridicase în piața mare. Ceremonia a fost ca reprezentația unui teatru de provincie. Doar că actorii ar fi făcut-o mai bine.

Abia ne puteam mișca în hainele grele, și neobișnuite pentru noi. Ne stînjeneau mai ales mînele lungi care cădeau departe, peste mîini. Lui Zhu i-a trebuit mult pînă și-a liberat degetele și a putut apuca documentele din care voia să citească proclamația. Xiao s-a comportat ca un actor : călca apăsător de colo-colo și a făcut dintr-o dată niște învîrtituri de parcă ar fi fost zeul tunetului. Yang în schimb s-a schimonosit în timpul ceremoniei : avea pureci în brîul pantalonilor și nu putea să se scarpine.

Poporul însă era copleșit de spectacol și nici nu s-a gîndit care dintre cei șase regi ar fi trebuit să fie de fapt domnitorul. Nouă însă ne era limpede că de aici înainte Zhu va lua hățurile în mînă și-l va limita pe Hong Xiuquan numai la sarcinile spirituale.

Cu proclamația, Zhu provocase stăpînirea de la Beijing care nu mai putea să lase ca pînă atunci lupta împotriva noastră pe seama organelor provinciale. Cu aceasta, Zhu ne silea să renunțăm la țelurile imediate pentru a căuta aliați în imperiu : mai ales frăția Trias care era răspîndită în toate provinciile și cu care se afla de multă vreme în legătură. Pe această cale însă a introdus subversiv gînduri noi în mișcarea noastră și la aceasta ținea înainte de orice : anume la reinstaurarea dinastiei Ming, deși în proclamație n-o menționase nicăieri. Prin frăția Trias a răspîndit pretutindeni legenda că ar fi ultimul

desecendent al neamului Ming. El știa că populația de la nord de Yang Zi putea fi mai degrabă atrasă cu această deviză, decît cu viziunile regelui ceresc.

MEMORANDUM PENTRU TRONUL DRAGONULUI

Prezentat de ministrul Cai prin cancelarul Wu

Așa-numita proclamație de la Yun Gan conține multe lozinci confuze, dar și unele primejdioase, ca de pildă :

Toate bunurile pămîntului aparțin lui Shang Di, ca atare locuitorului său pe pămînt, adică conducătorului răsculașilor. Acesta dă tuturor oamenilor bunuri în arendă în mod egal și drept. Nu există proprietate particulară.

„Pămîntul ceresc este cultivat de toți împreună. De aceea vom munci și noi, ceea ce ni se va da ca pămînt, împreună ; ceea ce avem ca veșminte vom purta împreună ; argintul pe care-l posedăm îl vom cheltui împreună.“

Toți oamenii primesc pămînt arabil în mod egal. El va fi cultivat de obștile satești în comun. Orice cîștig se va livra la casieria statului care va da fiecăruia banii de buzunar.

Se va elabora un nou calendar.

Fiecare an numără 366 de zile.

O lună intercalată nu este necesară decît la patruzeci de ani o dată. Toate zilele sînt zile norocoase.

Se interzice pieptănătura manciuriană, de asemenea bandajarea picioarelor la femei.

Femeile au aceleași drepturi ca bărbații.

Căsătoria este o datorie. Alegerea partenerului de căsătorie este urmarea voinței libere a celor în cauză sau în interesul serviciului. Desfacerea căsătoriei se pedepsește cu moartea (prin ardere sau sfîșiere prin legare de cai).

În comunitatea adoratorilor lui Dumnezeu bărbații vor fi separați de femei și cazați în diferite lagăre sau cartiere. Alte reglementări vor urma după victorie.

Trîndăvia este păcat, munca și serviciul divin, sînt datorii.

Consumarea opiuului, tutunului și alcoolului sînt interzise.

La prima vedere aceste reguli și scopuri par atît de fantastice încît ești tentat să treci peste ele fără alte comentarii. Trebuie totuși ținut seama de faptul că Proclamația a fost primită de oameni cu mare entuziasm. Mai ales dezideratul de a se reîmpărți pămîntul exercită o mare atracție asupra populației rurale sărace care în lipsa ei de rațiune nu înțelegea că aceste planuri utopice nu vor fi niciodată traduse în realitate.

Din rapoartele guvernatorului provinciei Guangxi ar reieși că masele sînt atrase înainte de toate de ideile religioase dementiale ale uzurpatorului Hong. Aceasta pare totuși neverosimil. Trebuie să-ți pui întrebarea cum pot să cadă victimă, funcționari responsabili care cunosc cultura milenară a poporului nostru, unor astfel de zvonuri confuze. S-au cerut rapoarte noi, amănunțite de la Guangxi.

Conducerea cere cu supunere ca înălțatul divin să binevoiască a :

- interzice orice răspîndire a Proclamației prin cuvînt sau scris, sub pedeapsa cu moartea ;

- trimite un însărcinat cu puteri discreționare militare și civile în provinciile din sud ;

- pune premii de cîte cinci mii de tael pe capetele așa-zişilor regi și viceregi.

PU, POVESTITORUL PIETEII

Și cei trei orbi, Y, Er și San erau la Yun Gan. Cînd s-a proclamat dinastia Taiping au căutat pe regele divin să-i vorbească, dar acesta era foarte ocupat și nu i-a primit. Atunci l-au asediat în palatul lui și au cîntat sub fereastra lui atît de pătrunzător și îndelungat cîntecele pioase ale mișcării, încît pînă în cele din urmă i-a primit.

Ei au căzut în genunchi în fața tronului său și au început imediat să vorbească tare și toți deodată astfel încît Tian Wang-ul, n-a înțeles ce voiau. De aceea a dat cuvîntul lui Y. Acesta s-a plîns de faptul că toți oamenii din imperiul ceresc trebuiau să aibă la fel de mulți bani. Se înțelege oare prin aceasta, a întrebat Y, că noi toți trebuie să ne predăm banii ?

Desigur, a răspuns Tian Wang-ul.

Atunci și-au lăsat fruntea la pământ și l-au rugat să nu dea o asemenea lege. Dar regele ceresc — și aceasta este o lipsă la un om din Guandong — nu putea să rîdă.

El i-a întrebat pe orbi cu severitate cîți bani aveau. „Nici un singur bănuț !“ au strigat toți trei.

Fong, regele sudului, se afla de față și încerca să-i facă să priceapă. Că ar trebui să fie fericiți de această lege care va fi creată tocmai pentru cei săraci și lipsiți. În viitor nu vor fi nici săraci nici bogați.

Dar unde rămîn atunci banii ? au întrebat ei.

Apartin Tatălui ceresc, a răspuns Tian Wang-ul, și noi toți îi cheltuim împreună.

Nedreptate ! Nedreptate ! au strigat ei, ca și cum s-ar fi văitat în fața judecătorului din Yamen. Dacă nu mai există bogați, cine să ne arunce bani în taler ! Atunci însă Tian Wang-ul și-a pierdut răbdarea cu trăncăneala aceasta, i-a trimis afară și a poruncit să li se dea haine din camera servitorilor prefecturii, să fie duși în casa unui împletitor de coșuri ca să învețe acolo meseria lui și să li se dea de mîncare din bucătăria populară. Timp de trei zile au dormit toți trei într-o cameră de s-au sufocat aproape în propria lor putoare. Trei zile au trebuit să se ducă punctual dimineața și seara la bucătăria populară și să stea acolo la rînd. Și împletitorul de coșuri trebuia să-i prindă mereu pe stradă unde se așezau să cerșească și să-i aducă înapoi la lucru cu vorbe de ocară.

A patra zi însă orbii și-au aruncat hainele noi pe jos, în cameră, s-au îmbrăcat din nou în zdrențele lor și sub conducerea lui Y, Primul, au părăsit orașul, pe poarta din nord. N-au mai putut suporta viața în Imperiul ceresc al Marii păci.

MA

Cum ne-a păzit întotdeauna stăpînul cel mai înalt al cerului de ce a fost mai rău, se vede din următoarea poveste : armatele imperiale stăpînite de diavoli înconjuraseră Yun Gan-ul, treceau arzînd totul prin țară ca armata filistinilor și n-au mai lăsat să intre alimente în oraș astfel încît castronașele noastre de orez nu ne-au mai

fost umplute nici pe jumătate. Imperialii strîngeau cercul din ce în ce mai aproape și trupele noastre nu izbuteau să-l străpungă.

Se afla însă printre bărbații noștri unul care se numea Li Xiu, un om de origine modestă, înainte muncitor în port la Guangzhou care avea multă putere și care devenise conducătorul unei trupe de zece sub steagul lui Fong, regele sudului : s-a nimerit așadar că lui și trupei sale i-a revenit paza porții sudice, într-o noapte cînd Tian Wang-ul se plimba, fără somn, în sus și în jos în grădina lui, reflectînd cu tristețe la nefericirea pe care Atotputernicul Tată din ceruri o coborîse peste poporul său.

Atunci i-a apărut un înger în grădină și i-a poruncit să meargă fără întîrziere la poarta sudică. Tian Wang-ul s-a dus acolo, a urcat treptele turnului și a privit peste zidurile solide în cîmpie unde ardeau focurile lagărului celor stăpîniți de diavoli. Dar în spatele lui, sub acoperișul răsucit al turnului stătea Li Xiu. Atunci Tian Wang-ul, a spus fără a se întoarce spre el :

„Un înger al Domnului m-a trimis aici, pentru că primejdia pîndește acest turn. Dar eu văd că zidurile sînt tari ; și cînd am urcat treptele, n-am văzut nici o crăpătură. Prin urmare oamenii trebuie să fie cei slabi.“

Și abia atunci s-a uitat la el și a întrebant :

„Este printre voi unul care vrea să mă trădeze ?“

Atunci Li Xiu s-a aruncat în fața lui la pămînt și a recunoscut că într-adevăr pusese la cale ca înainte de asfințit să facă un semn dușmanilor și să deschidă poarta. Iar ca explicație a scos o scrisoare în care diavolii îi scriau că prinseseră pe părinții și frații lui și că aceștia erau sortiți să moară dacă nu găsea o cale ca în noaptea următoare cînd asigura garda să dea un semn și să deschidă poarta.

Li Xiu l-a rugat atunci pe Tian Wang să ordone decapitarea lui și să arate capul de pe zid în vîrfurile unui băț înalt dușmanilor, ca să vadă că voise să comită trădarea, dar fusese descoperit. În cazul acesta, chiar și imperialii stăpîniți de diavoli nu aveau să facă rudelor sale nimic.

Regele ceresc i-a spus însă lui Li Xiu să se ridice și să hotărască : putea să-l arunce pe el, fiul mai tînăr al Tatălui ceresc, de pe ziduri, să dea dușmanilor, cu două

ore înainte de asfințit semnalul și să deschidă poarta. Astfel avea să distrugă imperiul Marii păci, și să se încarce cu moartea a zece mii de oameni. Sau atunci Li Xiu să-și îndeplinească cu credință și conștiincios serviciul în timpul gărzii de noapte. Dacă totuși soldații diavolului aveau să-i ucidă părinții și frații, el, Tian Wang-ul, îl va ruga pe Tatăl din ceruri să primească rudele lui Li cu toată strălucirea, deși nu fuseseră încă botezați.

Domnul a dat atunci putere și tărie inimii lui Li Xiu. El s-a aruncat în genunchi în fața regelui ceresc și a promis să păzească cu credință și conștiinciozitate poarta și să respingă curajos orice atac al celor stăpîniți de diavol.

Cînd trupele orbite de demoni au decapitat în dimineața următoare în fața zidurilor orașului pe părinții lui Li și cinci frați printre care unul care atunci învățase să meargă, Li a stat pe meterezele turnului porții și a îndurat tăcut și bărbătește priveliștea cumplită. Regele ceresc l-a răsplătit poruncindu-i să stea de aici înainte mereu în jurul lui și să-l apere.

Cînd după o lună armata adoratorilor Domnului a năvălit afară din oraș, după o rugăciune fierbinte către cel mai înalt stăpîn al cerului, și au străpuns încercuirea imperialilor, Li Xiu cu trupa lui au acoperit lectica Tian Wang-ului și l-a apărat în așa fel încît nu a fost luat prizonier.

Acest Li Xiu însă este cel care după cîțiva ani a fost ridicat la rangul de rege al credinței.

LI XIU

Din mărturisirea lui de mai tîrziu

Doar la cîteva săptămîni, după ce regele ceresc m-a numit conducător al gărzii sale personale, s-a petrecut cu el o schimbare ciudată, care la început n-a fost observată decît de regi și de cei din jurul lui. Nu mai suporta nici o contrazicere și uneori era brusc cuprins de o mînie oarbă. De obicei însă era cufundat în sine, deprimat, citea

adesea zile întregi Sfînta Scriptură și nu mai vorbea mulțimii ca înainte. El nu-și deschidea sufletul decît unui număr de femei care se aflau în jurul lui și care trebuiau să-l și slujească. În fața lor predica în fiecare seară și se ruga împreună cu ele pînă ncaptea tîrziu.

De treburile comunității nu se mai ocupa, ci le lăsa pe seama regilor. Aceștia erau mulțumiți că le dădea mînă liberă și le spuneau oamenilor că el se afla — ca din timpuri străvechi împăratul atît de sus deasupra oamenilor, încît nu trebuia să se murdărească cu praful roșu al lucrurilor pămîntești. Cu toate acestea, luau toți hotărîri în numele lui.

Adoratorii Domnului au acceptat această explicație. Totuși au început să circule zvonuri ascunse despre schimbarea lui. Lumea se întreba cine fusese prima lui soție pe care o făcuse postum „Maiestatea lunii“ și cine era noua lui soție pe care o numise „Maiestatea a doua a lunii“. Oamenii voiau să ghicească cine se afla în sicriul greu, prețios lăcuit și ferecat cu argint pe care regele ceresc îl purta totdeauna în urma litierei sale sau pe joncă, în decursul marșului de la Yun Gan spre nord. Unii credeau că-și destinase sieși sicriul pentru că suferea de o grea boală psihică și nădăjduia că vederea sicriului îl va vindeca. Alte zvonuri în schimb relateau despre orgii pe care le-ar fi făcut cu femeile, lîngă cadavrul tinerei văduve. Pentru că am fost totdeauna în preajma lui cînd s-a produs schimbarea la el, vreau să relatez despre aceasta, deși nu pot să afirm că-i cunosc cheia adevărată.

În vremea asedierii Yun Gan-ului de către trupele provinciale i s-a adus regelui ceresc, într-o seară, știrea că una din adeptele noastre, care se pregătea pentru botez, și-ar fi luat viața, din motive necunoscute. Acesta era pe vremea aceea încă un eveniment neobișnuit. Tian Wang-ul a plecat imediat spre moartă, nu în litieră, ci pe jos, deși ploua tare și străzile erau pline de noroi. Eu am fost singurul care l-am condus în cartierul femeilor.

Cadavrul tinerei femei zăcea pe podeaua unei încăperi mici, într-o casă cu curte, abia mobilată. De o grindă mai rămăsese agățată o rămășiță a eșarfei de la pălărie, pe care o tăiaseră. În încăpere se înghesuiau multe femei

care vorbeau agitate. Proprietăreasa care nu făcea parte din comunitatea noastră, respingea orice răspundere pentru sinucidere, iar odată cu aceasta și pentru cheltuielile de înmormîntare care eventual i-ar fi putut reveni.

Cînd a intrat regele ceresc, femeile au încetat numai decît să vorbească, au îngenuncheat și l-au rugat să le binecuvînteze. El însă nu se uita decît la cadavru și a trimis femeile afară cu o mișcare a mîinii. Una singură a rămas. Îngenunchease într-un colț, își pusese mîinile în fața ochilor și părea că nu-l observase pe regele ceresc. M-am dus lîngă ea și am ridicat-o sprijinind-o de cot. Cînd l-a zărit pe Tian Wang a strigat tare. Am vrut s-o trag afară, dar ea s-a opus. Regele ceresc a întrebato dacă o cunoscuse pe moartă. Ea a spus : da. Și în timpul acesta l-a privit îndelung. Era încă tînără, avea o figură subțire și ochi neobișnuit de mari. Regele ceresc mi-a făcut semn să-i las brațul și să ies. La ușă m-am mai întors o dată ; femeia se întorsese în colțul ei și-l privea pe rege neclintit în față. Am închis ușa și am așteptat în fața camerei.

Între timp se dusese vestea prin vecini că Tian Wang-ul era în casă, și multe femei au căutat să pătrundă în curte ca să-l vadă. N-am putut să le gonesc din nou în stradă decît cu ajutorul conducătoarei de cartier. Noi am închis poarta.

De la conducătoare am aflat că moarta fusese adusă abia de cîteva săptămîni în comunitate și că era încă nebotezată. O chema Lai și provenea din familia unui negustor de ceai din Yun Gan. Ea lăsa în urmă un fiu, Fu-lai. În acest scurt răstimp nu fusese împreună decît cu femeia tînără care nu voise să părăsească încăperea cînd intrase Tian Wang-ul. Numele acesteia din urmă era Kui Xiang. Conducătoarea de cartier nu o vorbea de bine și pretindea că o încurajase chiar pe tînăra văduvă Lai în hotărîrea ei de a se sinucide. Că ar fi o vulpe cu chip de om. Văzînd că vrea să continue să trîncănească, am trimis-o pe conducătoare afară, am zăvorît ușa și m-am așezat în fața ei, în spate aflîndu-se regele ceresc.

Nu știu ce s-a întîmplat în timpul nopții. Cînd am văzut după razele de lumină ce străbăteau prin fereastra de hîrtie a ușii că flacăra lămpii de ulei tremura, am

luat din bucătărie o ceașcă de pământ proaspăt umplută și am intrat încet. În timp ce schimbam lămpile m-am uitat repede într-o parte și am observat că regele ceresc se afla în genunchi în fața cadavrului. Kui Xiang stătea în colț pe jos și tot îl mai privea. Am ieșit din nou afară și m-am așezat pe manta.

Din cameră nu se auzea nici un sunet. Și în stradă se făcuse liniște. Din când în când auzeam pașii paznicilor de noapte și sunetul înfundat al cornilor de bambus cu care vesteau ora. Ploua din timp în timp și obloanele ferestrelor clămpăneau sub bătăile vântului. Cu cât se făcea mai târziu, mă simțeam mai stinjenit. Deodată m-am simțit atât de obosit încât n-am mai putut să-mi țin ochii deschiși și capul îmi cădea mereu în piept. Astăzi sînt sigur că n-a fost lucru curat atunci, că oboseala îmi venea de la vulpea aceea. Am făcut tot ce-am putut ca să nu mă răpună, dar cădeam totuși mereu într-o stare de somnolență. Cu toate acestea pot să afirm cu certitudine că toată noaptea n-a intrat și n-a ieșit nimeni din încăpere.

Se făcuse foarte târziu cînd am auzit în cameră glasuri de femei și bărbați. Nu vorbeau încet, dar se auzea de parcă ar fi fost foarte departe. Părul mi s-a zbîrlit încet pe cap și pielea mi s-a răcit. Am chibzuit dacă să nu mă uit totuși în cameră, dar în aceeași clipă am căzut iar în somnolență.

De dimineată, devreme, oboseala m-a părăsit dintr-odată. Eram complet treaz. În cameră nu se auzea nimic. Deși nu sînt fricos de felul meu cînd mă amenință vreo primejdie obișnuită, ezitam totuși să intru. M-am ridicat, am rămas multă vreme în fața ușii și am tras cu urechea ; dar era liniște. În cele din urmă am deschis. În aceeași clipă, o rafală de vînt a deschis larg ușa, și un vârtej rece, pe care l-am simțit în față și pe mîini, s-a strecurat din cameră afară, pe lîngă mine. Regele ceresc zăcea întins pe jos, lîngă cadavru, cu fața spre pătură. Kui Xiang însă nu se mai vedea. Nu era în cameră și, cum am constatat mai târziu, în nici o altă încăpere a casei. Zăvoarele porții erau tot închise.

I-am pus Tian Wang-ului mantaua mea sub cap. Avea ochii deschiși dar erau nemișcați. Nici răsufierea nu i-am

simțit-o. M-am dus repede pe stradă, am trezit femeile din casa vecină și am trimis repede după un doctor. Când acesta a sosit după multă vreme, a palpat doar pulsul bolnavului, dar n-a prescris nici o doctorie, pentru că după toate aparențele nu știa să trateze boala aceasta, ci a dat doar sfatul să fie dus în patul lui.

Ma, ajutorul spiritual al regelui ceresc a cunoscut totuși imediat că sufletul stăpînului meu sălășluia în cer. După o zi s-a reîntors în trupul lui. Despre ceea ce văzuse în ceruri, Tian Wang-ul n-a spus de rîndul acesta nimic.

KUI XIANG

Cînd l-am văzut deodată, m-am speriat pentru că mi-era frică de el, de cel Divin, Fiul Tatălui cel mai înalt, de cel Minunat, de Mîntuitorul.

M-a privit și m-a întrebat : „Ai cunoscut-o ?“

Cuvintele lui mi-au tăiat răsufierea. Am rămas în colț tremurînd, dar nu i-am evitat privirea.

I-a dat pe toți ceilalți afară din cameră, numai pe mine m-a lăsat lîngă el, Sfîntul, cel infinit generos. Camera era goală cu excepția lui Lai, în veșmîntul ei alb mortuar, și noi doi. El și-a îndoit genunchii în fața defunctei, i-a atins fruntea, sprîncenele, nasul, buzele și părea mereu mirat că nu mai vorbește gura. Ținea capul puțin înclinat și-i studia fața, dacă nu cumva dormea.

Simțeam că mi se face milă de el, apoi mi-am amintit cum mă trezisem dimineața și o văzusem spînzurată lîngă culcușul meu. El mișca buzele și vorbea cu ea.

Atunci m-a cuprins mînia pentru că o părăsise și era vinovat de moartea ei ; dar mi-era teamă de Cel Divin și n-am îndrăznit să spun nimic.

Afară, în curte, răpăia ploaia, ferestrele zdrăngăneau în vînt, și șalul negru din tavan se mișca în curent. El a vrut să-i ia mîna lui Lai, dar ea nu i-a lăsat-o. Mîna sorei era rece și țeapănă. El s-a așezat lîngă ea, i-a luat capul în ambele mîini, ca și cum ar fi vrut să i-l încălzească. A stat așa multă vreme, cu ochii închiși și nemișcat. Am crezut că adormise ; dar atunci s-a aplecat la urechea ei și i-a șoptit ceva. Atunci m-a cuprins din nou mînia și

i-am răspuns în locul ei : „A lăsat o scrisoare și scrisoarea o am eu“. Mi-am auzit glasul în cameră, dar el asculta numai ca și cum ar fi voit să prindă răspunsul moartei. Abia după multă vreme a ridicat capul, l-a întors spre mine și m-a privit întrebător. Am scos scrisoarea din mîneacă și i-am citit-o :

„Am îngenuncheat în rîndul întîi în fața ta, dar ai privit peste mine în piață.

M-am rugat ție, dar tu te rugai lui Shang Di, care ți-a schimbat inima vie în una de piatră.

Te-am chemat, dar tu vorbeai regilor. Te-am auzit vorbind, dar tu n-ai răspuns. Ce altceva aș fi putut face ?“

A rămas așezat lîngă moartă și a întins mîna să ia scrisoarea. Dar eu am împăturit-o la loc și am băgat-o adînc în mîneacă. Atunci a venit la mine.

Eu tremuram de frică, dar țineam totuși cu o mîină strîns mîneca. M-a tras de mîină din colț și m-a zvîrlit în mijlocul încăperii. M-am ridicat din nou și m-am retras pînă la perete cînd s-a apropiat. El m-a apucat de umeri, îi simțeam strînsoarea dură, tare, pînă în oase. Eu am hohotit de teamă și fericire, genunchii îmi tremurau, am alunecat jos, m-am desprins din mîinile lui, m-am tîrît la soră. Atunci s-a aruncat peste mine și a căutat scrisoarea.

Zăcea peste mine ca o piatră de nu mai puteam respira și gemeam sub povara trupului său sfînt. Am ascuns brațele sub mine, le-am încolăcit în jurul capului și a spatelui său, nu mă mai temeam, ci mă jucam cu mînia lui și rîdeam fără respirație. Cînd mi-a prins brațul l-am mușcat de mîină, dar el a găsit scrisoarea și pumnalul mi-a căzut din buzunarul mînecii pe jos.

Am închis acum ochii și așteptam moartea, o doream cu pasiune și fericită. Dar el mi-a înapoiat pumnalul, mi-a așezat degetele în jurul mînerului, și-a întins gîtul și a rămas nemișcat. S-a dat în mîinile mele, Stăpînul lumii, Umilul, numai mie înaintea tuturor surorilor. Am ridicat pumnalul, am atins cu tăișul ascuțit gîtul lui, și l-am tras pe el, dar atît de delicat, încît nu i-am rănit nici pielea. Mînia mea că pricinuisse moartea sorei pierise și cu toate acestea simțeam dorința să apăs, să înțep artera sau să-i tai beregata, ca unui cocoș și să las să curgă peste

mine sîngele lui cald, sîngele Fiului Ceresc. Dar Divinul, Atotştiutorul, m-a privit cu blîndeţe ca un mieluşel, a aşteptat şi a ştiut că nu puteam ucide cu adevărat. Am deschis palma şi pumnalul a căzut la pămînt.

El tot nu se mişca şi m-a întrebat doar în şoaptă de ce nu termin odată. Am vrut să-l văd din nou mînios şi să-mi fie iar teamă de el. De aceea am răspuns :

„Pentru că nu meriţi să mori aşa repede“.

Dar el a zîmbit doar, infinit de dulce şi umil ca şi cum mi-ar fi dat dreptate.

Atunci mi-am lăsat capul să cadă înapoi pe podeaua tare de lemn, i-am tras gîtul în jos spre mine, şi l-am muşcat, dar fără a-l răni, am văzut deasupra mea şalul negru filfiind în curent, am închis ochii şi m-am predat.

„NORTH CHINA DAILY HERALD“, SHANGHAI

Aşa-zişii adoratori ai lui Dumnezeu, ale căror forţe par a fi crescut între timp la patruzeci de mii de oameni au reuşit să părăsească oraşul Yun Gan în noaptea de 5 spre 6 aprilie, pe poarta de răsărit şi să străpungă cercul trupelor imperiale, mai slab în acest loc.

Nimeni nu ştie dacă se vor îndrepta acum spre Guilin, în sud sau spre nord. Mărşăluiesc rapid şi folosesc adesea drumurile de munte puţin umblate şi anevoioase. Acolo unde li se împotrivesc trupe imperiale puternice, ei le evită. Cînd sînt mai puternici atacă.

Comanda asupra avangărzii şi ariergărzii este despărţită. În mijlocul convoiului şi sub pază deosebită se află femeile şi lecticile regelui ceresc. La rugăciunile zilnice de dimineaţă li se porunceşte soldaţilor să apere în mod deosebit partea de mijloc. Dacă un singur om de aici ar fi primejduit, aceasta ar fi socotită de Tatăl ceresc şi fiul său mai mare Iisus Hristos o faptă din cele mai ruşinoase şi pedepsită.

Din oraşul Yun Gan s-a relatat că, acolo, femeile adoratorilor lui Dumnezeu au fost cazate într-un cartier special al oraşului unde nu avea voie nici un bărbat să intre. Femeile au fost organizate după sistem militar, dar toţi ofiţerii şi subofiţerii erau tot de sex feminin. Femeile

nu trebuiau să ia parte la exerciții militare, dar erau obligate să cîrpească și să coase uniforme, să taie lemne, să ascută sulițe de bambus, lănci și spade, să ducă orezul, să sape șanțuri și să întărească fortificațiile.

Supravegherea o asigurau „surorile bătrîne“, de obicei femeii haka voinice, de la țară, care mînau fără menajamente „surorile noi“ și nu economiseau nici biciul. Îndeosebi au avut de suferit femeile care, spre deosebire de „surorile bătrîne“, aveau picioare bandajate și abia puteau să umble. Soților le era permis să-și viziteze nevestele o dată pe săptămînă, însă numai sub severa supraveghere a acestor dragoni feminini. Soții trebuiau să păstreze totdeauna o distanță de șase pași unul de celălalt și n-aveau voie să stea de vorbă decît cu voce tare.

Cine-și vizita soția pe ascuns sau pătrundea fără permis în cartierul femeilor era executat pe loc. Soldaților li se spune că acum trebuie să accepte despărțirea și că în schimb unirea familiilor după victorie va fi cu atît mai fericită.

Locuitorii din Yun Gan cred că nevestele și oopiii servesc în realitate conducătorilor răscoalei ca ostateci și le oferă garanția că bărbații se vor lupta cu vitejie și că vor rămîne credincioși cauzei adoratorilor lui Dumnezeu.

BULETINUL CONDUCERII IMPERIULUI DE LA BEIJING

Edict al înălțatului divin

De mulți ani am observat cu neplăcere și grijă cum atitudinea cancelarului Wu a devenit din ce în ce mai autoritară, cum i-a scăzut respectul pe care ni-l datora, cum și-a luat libertăți pe care nu mai sîntem dispuși să le suportăm. Noi l-am prevenit serios în mai multe rînduri. El s-a legănat totuși în credința că Noi ne vom lua cuvintele înapoi. Dar și bunătatea Noastră blîndă și iertătoare are limite. Principiile de judecată ale dinastiei noastre sînt extrem de severe și dacă acuzațiile de corupție ridicate împotriva prințului Wu ar fi într-adevăr

îndreptăţite, n-am ezita nici o clipă să-l lăsăm să simtă duritatea extremă a legii. Dar nu putem crede că în fapt a acţionat cu atîta neglijare a datoriei şi de aceea nu vrem să luăm în consideraţie decît crimele care sînt neîndoielnic sigure, şi dovedite. Ele în sine cîntăresc atît de greu încît primejduesc statul şi poziţia înaltă a dinastiei noastre. Dacă le-am trece blind cu vederea, cum ne vom justifica mai tîrziu în faţa ochilor glorioşilor noştri predecesori ? Nu ne-ar reproşa, pe bună dreptate, că am lăsat să se stingă strălucirea neamului Nostru ?

Următoarele crime ale prinţului Wu sînt neîndoielnice şi atestate de mulţi :

A mers călare pînă la poarta Sălii roşii ¹.

A cumpărat odoare mai mari şi mai preţioase decît cele mai valoroase din tezaurul imperial.

Trei camere din palatul său orăşenesc le-a împodobit cu sculpturi de lemn Nan-mu ².

Perdelele patului dormitorului său erau din mătase galbenă tributară ³.

Nu mai putem să trecem cu vederea acest lung şir de crime. Ne-au venit la ureche şi alte păcate pe care ne abţinem să le cercetăm în detaliu.

Dar faţă de meritele pe care prinţul Wu le-a dobîndit sub domnia înălţatului nostru tată şi faţă de vîrsta sa înaintată, Singuraticul a hotărît să-i dovedească îndurare. Îi îngăduim să-şi poarte mai departe titlul de noblete. Şi îi permitem să se retragă în viaţa particulară şi să trăiască pentru sănătatea lui. Toate moşiile sale, cu excepţia celei familiale moştenite, de la Hunan, i se retrag. Salariul dublu aprobat de înaltul nostru tată se opreşte.

Acest edict să servească fiecăruia ca un serios avertisment !

¹ Oraşul interzis, palatul imperial.

² Lemn de laur a cărei întrebuinţare era îngăduită numai în palatul imperial.

³ Daruri tributare ale provinciilor. Țesăturile galbene erau rezervate împăratului.

BULETINUL CONDUCERII IMPERIULUI DE LA BEIJING
Edict al înălțatului divin

Am binevoit să numim astăzi pe ministrul Cai, cancelar al imperiului și să-i acordăm rangul de prinț¹ care se poate moșteni cinci generații.

BULETINUL CONDUCERII IMPERIULUI DE LA BEIJING
Edict al înălțatului divin

După o matură chibzuință și o lungă ezitare ne-am supus cu respect filial, ordinului înălțatei noastre mame, împărăteasa văduvă, și am ridicat-o pe concubina noastră Mei Ling la rangul de prima noastră soție.

Ezităările noastre de pînă acum se bizuiau pe presupunerea că însoțitoarea noastră fusese înainte introdusă, deși numai formal, pe lista concubinelor neoficiale ale înălțatului nostru tată. Cercetări temeinice ale cancelarului nostru, prințul Cai, au arătat totuși că introducerea însoțitoarei noastre pe lista aceasta n-a fost niciodată îndeplinită după formele legale și că n-are prin urmare valabilitate, astfel încît ezităările noastre față de ordinul înălțatei noastre mame au fost neîndreptățite. Ne umple de rușine adîncă și de remușcare că n-am dat ascultare încă dinainte, cu supunere filială, indicației ei repetate.

Cenzorul Tang ridică într-un memorandum obiecții împotriva ordinului înălțatei noastre mame. El însă nu ia în considerație rezultatele cercetărilor cancelarului, prințul Cai. De aceea i-am aruncat înapoi cenzorului, memorandumul său, ca nefondat, cu avertismentul ca în viitor să ne scutească de asemenea documente concepute fără grijă, ba chiar dezordonat.

¹ Kong.

Înălțatul divin m-a primit în Jen Shou Tian ¹. M-a lăsat multă vreme în genunchi în fața tronului, fără a-mi vorbi. Aceasta s-a întâmplat mai puțin ca să mă pedepsească, ci pentru că stăpînitorul este timid și ezitant. În cele din urmă s-a sculat, s-a dus la geam, s-a uitat peste lac și a vorbit, dar atît de încet încît la început am crezut că-și vorbește sieși. Cînd și-a repetat cuvintele ceva mai tare, defectul lui de pronunțare, le-a făcut aproape ininteligibile, astfel încît a trebuit să le ghicesc.

„V-am chemat la Noi, mi s-a părut că aud, nu pentru a vă porunci să rămîneți la postul dumneavoastră și nici pentru a vă face cunoscut că vrem să dăm înapoi. Am aprobat cererea dumneavoastră de retragere.“

L-am rugat pe înălțatul divin să mă ierte pentru memorandumul meu, că-l înălțasem pînă la el pentru că în miopia mea n-am putut găsi o altă cale ca să-mi fac datoria de cenzor.

Înălțatul părea că nu aude răspunsul meu. Uitîndu-se mai departe pe fereastră, a spus :

„Cancelarul, prințul Cai v-a clădit un pod“.

Eu : „Un pod clădit pe mlaștină. Cum a îndrăznit să recomande acest drum înălțatului stăpîn, care poartă imperiul !“

Divinul a tăcut multă vreme, înainte de a răspunde gînditor :

„Pesemne că așa poate să vi se pară. Dar nu știu dacă n-are totuși dreptate. Poate că înălțatul nostru tată a avut ezitări întemeiate s-o includă pe Mei Ling, conform ordinii, în lista de concubine“.

L-am întrebat pe stăpînitor, dacă văzuse el însuși lista și dacă verificase afirmația cancelarului.

„I-ar fi îngăduit cancelarului să ne înșele ? Nu l-am numit pentru că avem încredere în el ?“

Dar cuvintele sunau nesigur, rostite repede, pe deasupra, ca și cînd ar fi trebuit să acopere îndoielile.

¹ Vezi nota de la p. 136.

„N-am încredere în cancelar, am spus, nu servește pe împărat și cerul, ci pe sine însuși. Rece și calculat, vrea să-și însușească pe furis, pe căi necurate, bunăvoința tronului dragonului.“

Înălțatul s-a întors atunci la mine și a spus :

„Spuneți despre el că e rece și calculat, și cu toate acestea a fost singurul care a ținut seama de sentimentele Noastre. Nimeni și nici dumneavoastră n-a întrebat vreodată de ele“.

Am răspuns că n-aș îndrăzni să-l întreb niciodată pe înălțatul stăpîn despre sentimentele sale, și am amintit convorbirea maestrului Kong Zi cu principele Ai de Lu, pe tema ¹ aceasta.

„Înțelegem, a spus stăpînul, că nu vreți să ne cunoașteți motivele.“

„Cer iertare pentru incapacitatea mea ; dar nimeni n-ar putea înțelege motivele înălțatului divin, cînd se întemeiază pe sentimente. În mărginirea mea nu pot altceva decît să-i măsoz faptele după morală, iar cînd nu sînt la unison cu morala, să-i admonestez, credincios datoriei, acțiunea.“

Înălțatul divin s-a oprit în fața mea în timp ce stăteam ingenucheat și a întrebat :

„N-aveți o inimă ? Și inima dumneavoastră nu ne poate ghici sentimentele ?“

Am răspuns : „Dacă înălțatul divin ar fi un om, aș putea desigur să le recunosc. Dar el este stăpînitorul“.

¹ Tang face aluzie aici la paragraful cunoscut pe vremea aceea oricărui chinez cultivat, deci și împăratului, din cartea lui Kong Zi „Despre morală“, una din cele cinci scrieri clasice. Paragraful sună pe scurt : „Principele a spus : «Astăzi am puțin timp». Pot să vorbesc cu dumneavoastră despre sentimentele mele ?“ Maestrul a devenit foarte serios, s-a sculat de pe rogojină, a refuzat și a spus : „Un principe, nu trebuie să vorbească cu un funcționar despre sentimentele lui. Un funcționar îl poate solicita pe principe să vorbească despre sentimentele lui. Principelui nu-i e îngăduit... Funcționarul îl servește pe principe și dacă nu i-ar spune sentimentele, nu s-ar comporta ca un funcționar. Dar dacă principele își dezvăluie în fața unui funcționar sentimentele, nu e princiar. Dacă un funcționar nu se comportă ca un funcționar, mai merge. Dar dacă un principe nu e princiar, atunci poporul nu știe cum să miște mina și piciorul“.

El s-a așezat atunci din nou pe tron și a întrebat rece :
„Ce vreți să faceți acum ?“

„Voi preda sigiliul funcției de prim cenzor cancelarului și mă voi retrage la moșia mea în provincia Hupei, voi veghea ca pământurile să fie lucrate, în timpul liber o să citesc și voi rămîne credincios stăpînului.“

După aceasta, înălțatul divin mi-a făcut semn să mă retrag.

ÎMPĂRATUL ȘI MEI LING

În noaptea căsătoriei

Împăratul : La adăpost. Jonca în port. Nici o teamă că vom fi despărțiți.

Mei Ling : Nu mai stau între el și oameni. Sînt lîngă el pe nor. Se poate sprijini de mine fără a coborî.

Împăratul : Prihana. Oare bănuiește ea că nu este acesta modul stăpînitorului ?

Mei Ling : Am îndurat și am tăcut pentru a-l ajuta să poarte povara. Numai pentru a-i ușura greutatea am călcat legea și morala. Dar prin aceasta nu l-am încărcat cu o vină mai mare ?

Împăratul : Unde rămîn semnele cerului ? N-am ascultat la fiecare sacrificiu ? Văzduhul era liniștit cînd cancelarul i-a înștiințat pe străbunii mei. Străbuni și zei de lemn. Doar hieroglife pe piatră și tăblițe de lemn. Shang Di însă sălășluiește departe ca steaua polară — luminează scînteietoare peste Pagoda cea albă.

Brațe înmiresmate ca lemnul de santal.

YU, FOST MINISTRU

Îndoielile mele cu privire la numirea lui Tang ca cenzor s-au dovedit chiar prea îndreptățite. Cel mai tare trebuie să regrete astăzi bătrînul cancelar Wu că nu mi-a ascultat cuvintele. Cu toate acestea nu pot să-mi reprim o anumită satisfacție, că el, care m-a lăsat să cad în chip de neiertat, ca să-l pună pe Cai în locul meu, a fost la rîndul său gonit din îndemnul lui Cai printr-un edict de dizgrație al împăratului.

Cu toate acestea, în gîndurile mele, precumpănește grija pentru calea pe care îl va duce schimbarea revoluționară pe împărat și imperiul. Mă tem că de urmări nu sînt conștienți nici cancelarul, căruia nu-i pasă decît de propria lui putere și nici cenzorul eșuat. Merită mai ales dojană atitudinea lipsită de tact a lui Tang, care n-a ținut seama nici de demnitatea înălțatei împărătesevăduve.

Un cenzor trebuie să fie drept, dar nu un purtător al steagului virtuții. Tang este totuși un om cu principii, însă avînd capul tare a vrut să introducă dintr-o singură lovitură dreptatea pe pămînt, ceea ce n-a reușit nici măcar maestrul Kong Zi. El s-a prăbușit ca și acesta pentru că a vrut să impună omenirii principii, dar nu poate acționa și gîndi politic; s-a prăbușit, pentru că nu stăpînește arta posibilului. El n-a restabilit dreptatea, ci, dimpotrivă, a cosolidat nedreptatea la curtea împăratului.

ÎNSEMNĂRILE BIROULUI PATRU AL MINISTERULUI DE RĂZBOI¹

Supuse cancelarului prințul Cai

Conform celor cerute se înfățișează în prezenta o reconstituire a fugii rebelilor de la ieșirea lor din încercuirea de la Yun Gan cu nouă luni în urmă.

7 aprilie : ieșirea din încercuirea de la Yun Gan.

15 aprilie pînă la 16 mai : rebelii asediază fără succes Guilinul.

22 mai : rebelii cuceresc Xiugan, dar nu pot ține orașul decît șapte zile.

8 iunie : rebelii sînt încercuiți la trecerea de la Sohvi și bătuți.

12 iunie : rebelii cuceresc Yongchao și Tao-Chao, dar fug totuși la apropierea trupelor noastre.

3 septembrie pînă la 20 noiembrie : rebelii asediază fără succes capitala de provincie Changsha.

13 decembrie : rebelii fug la Rechao și cuceresc arsenalul mare.

19 decembrie pînă la 13 ianuarie : rebelii cuceresc orașele din Wuhan, Wuchang, Hanyang și Hankau.

Pletoșii au parcurs în fuga lor două mii de li în nouă luni.

Cînd au ieșit din încercuirea de la Yun Gan numărau treizeci de mii de persoane dintre care șase mii înarmate. Cînd au venit în decembrie de la rîul Tungting, îndreptîndu-se spre Yang Zi, cifra lor s-a considerat a fi cinci sute de mii. Împreună cu cele trei regimente de femei au acum o sută douăzeci de mii pînă la o sută cincizeci de mii de oameni sub arme.

¹ Parta denumirea de „Birou pentru anunțarea victoriilor“.

După relatarea guvernatorilor noștri au pierdut în luptele cu trupele stăpînirii o sută patruzeci și șapte de mii de oameni.

HONG LIN-Y

*Extras dintr-o scrisoare*¹

...Ei părăsesc satele și se îndreaptă în masă în calea rebelilor. Cînd rebelii trec pe fluviul Siang, țărani cu neveste și copii stau pe maluri și arată că și-au tăiat cozile și strigă spre bărci că vor să fie luați împreună cu ceilalți. Seara și dimineața se duc la locurile de acostare. Și rebelii îi promise pe toți. Un fluviu curge spre nord și trage totul în țară după sine.

Am vorbit cu pletoșii cînd și-au așezat tabăra într-o noapte la ieșirea din satul nostru și i-am întrebat de ce vin toți acești oameni la ei. Erau de părere că din pricina regelui divin sau pentru că țărani voiau o nouă împărțire a pămîntului. Dar nu poate fi așa. Țărani care au fugit din satul nostru aproape că nu știau nimic despre Tian Wang. Iar dacă doresc o nouă împărțire a pămîntului de ce își părăsesc ogoarele ? Să fie doar curiozitate ? Dar din curiozitate nu-ți părăsești locul natal, tablele străbunilor, mormintele și ogoarele pe care au trăit și muncit douăzeci sau treizeci de generații de înaintași.

Pesemne că au auzit doar clocotul marelui fluviu și bănuiesc că a început o epocă nouă. Dar unde i-au putut vedea semnele ? Doar totul e ca altădată în satele noastre, ca acum o mie sau două mii de ani, nici mai drept sau mai nedrept decît odinioară. I-a speriat cometa ? Ori s-au schimbat cursurile apelor adînc sub pămînt ? Sau a fost zvonul că s-a găsit stindardul ultimului împărat Ming ? Dar de ce vin lăcustele într-un an și apoi zeci de ani, nu ? Timpul era copt. Ceea ce-i lega pe oameni de

¹ Scrisoarea s-a găsit în corespondența lui Tang. Despre autorul ei nu se știe nimic în afară de nume. Din introducerea — nereprodusă aici — reiese că era prieten de șah al lui Tang și profesor particular, poate același, pe care Tang îl mai pomeneste o dată (p. 77).

locul lor natal se uscase ; a venit un vîrtej de vînt, i-a rupt și-i mîină acum prin țară, pe lîngă noi, ale căror rădăcini sînt mai adînci. Cine vrea să supraviețuiască, trebuie să dea rădăcini adînci.

„NORTH CHINA DAILY HERALD“, SHANGHAI

Diverse știri din regiunea de luptă fac posibile numai două concluzii : sau informațiile sînt inventate sau părerile pe care noi europenii le-am avut pînă acum despre chinezi erau false. Deci știrea următoare vine de la un martor ocular de ale cărui cuvinte nu avem motive să ne îndoim.

Imperialii încercuiseră la începutul lui iunie forțele principale ale taipingilor la traversarea de la Sohy. Comandantul imperial, generalul Kiang, i-a somat pe rebeli, să se predea ținînd seama de situația lor fără speranță. Atunci taipingii au rugat să fie trimiși la ei un număr de ofițeri imperiali, printre care un general, și le-au asigurat liberă trecere. Imperialii au venit. Un „rege“ al taipingilor a ținut în prezența lor o scurtă cuvîntare trupelor sale și a spus că voiau să le arate ofițerilor „stăpîniți de demoni“, că adoratorii lui Dumnezeu nu se temeau de moarte în lumea aceasta, pentru că erau siguri de cea veșnică, în cealaltă. Apoi i-a dat comandantului imperial permisiunea să pună un om oarecare din trupa taipingilor să iasă în față și să fie decapitat.

Comandantul imperial era încă în dubiu dacă această ofertă era serioasă sau o glumă ; scoase însă sabia și arătă spre un soldat în front. Acesta a dat pușca omului de lîngă el, și-a legat părul, cu cordeaua de cap pe care o poartă majoritatea rebelilor, și-a scos bluza, a îngenunchat în fața generalului și și-a oferit gîtul.

Cînd ofițerul imperial, care nu-și simțea vocație de călău, a băgat sabia din nou în teacă, soldatul îngenunchat a chemat printr-un semn, pe unul din camarazii săi, a înclinat capul și l-a lăsat pe acesta din urmă să-i dea lovitura de moarte.

Ofițerii imperiali au fost atît de uluiți, încît la întoarcerea în lagărul lor, au povestit, lipsiți de înțelepciune, acest episod. Rezultatul a fost : cînd taipingii au

năvălit afară din căldarea lor, trupele imperiale n-au opus nici o rezistență, au fost ei înșiși înconjurați și nimiciti.

Buletinul conducerii din Beijing vorbea însă din nou despre o victorie asupra rebelilor.

TANG

Dintr-o scrisoare către Pantai

Dacă imperiul nu mai funcționează, trebuie să ne ajutăm singuri. Am angajat pe cont propriu și cu ajutorul marilor proprietari învecinați, soldați dintre țărani satelor noastre pe care-i instruiesc acum în folosirea armelor. Muniție și puști am cumpărat pe sub mână de la comandantul garnizoanei de aici care a fost fericit să scape de ele, cu un profit. În afară de aceasta, îl eliberăm de sarcina de a decide, dacă să le folosească sau să le arunce, când se vor apropia rebelii. Noi însă ne vom apăra satele, împotriva haimanalelor rebele. Căci poporul însuși e bun.

Poporul e bun, atîta vreme cît nu e contaminat de această religie care-și roade drumul mai departe ca o tumoare rea, distruge morala, cultura și tot ce face viața demnă de a fi trăită și care otrăvește organismul cu sevele ei. Singurul medicament care ar putea vindeca răul este răsturnat : virtutea înălțatului divin.

PANTAI, ȘEFUL DE CABINET AL CANCELARULUI, PRINȚUL CAI

Dintr-o scrisoare către Tang

Scrisoarea dumneavoastră, dragă prietene, se află de aproape o lună la mine, ascunsă într-o carte... Acum trebuie să fiu atent la Beijing și sper că acest răspuns al meu să ajungă în mâinile dumneavoastră nedeschis.

Nu-mi este îngăduit să vă contrazic pe dumneavoastră care sînteți mai în vîrstă, și superior mie, dar vă rog să mă corectați dacă prezint păreri greșite ; păreri pe care

nu mi le-am format numai pe baza unor informații primite întâmplător, ci din totalitatea rapoartelor de serviciu. Conform acestora mi se pare, prin urmare, că se supra-estimează acțiunea religiei și a fanaticului religios Hong Xiuquan, în primul rînd, desigur, de către barbari, care nădăjduiesc în victoria învățăturii lor în țara noastră și odată cu aceasta, în mai bune condiții de comerț. Forțele conducătoare din mijlocul rebelilor dau în vileag, în discuțiile confidentiale, că superstiția religioasă nu este pentru ei decît un mijloc, pentru alte scopuri. Ei acționează în vederea restaurării dinastiei Ming. Iar cu acest țel, pot să obțină într-adevăr mulți adepți în provinciile nordice, de îndată ce au trecut peste Yang Zi.

Rebelii datorează succesele lor de pînă acum, după cercetările noastre atente și fără idei preconcepute, următoarelor cauze :

Întîi : promisiunilor utopice din Proclamația de la Yun Gan. Acestea n-ar fi avut nici un efect dacă fondul nostru valutar n-ar fi fost zdruncinat ca o consecință a comerțului de opiu și, legată de aceasta, scurgerea argintului.

Urmarea a fost sărăcirea țăranilor, care acum cred pe oricine le promite o ameliorare.

Al doilea : în provinciile din sud s-au succedat trei recolte proaste, una după alta.

Al treilea : armatele de rebeli îi protejează pe țărani și plătesc alimentele din banii pe care-i iau de la bogați, de la bănci și din casieriile provinciale.

Al patrulea : generalii și trupele noastre au încetat să mai dea rezultate. Înaintarea rebelilor o numesc fugă, înfrîngere, victorie. Ocupă orașe pe care rebelii le-au părăsit de bună voie, și anunță cuceriri. Soldații noștri încarcă bagajul lor din timpul marșurilor, armele și munițiile, pe cărucioare sau bărci, și-i silesc pe țărani la servicii de hamali. Ei înșiși nu-și poartă decît pipele de opiu. Preferă să moară intoxicați cu stupefiante decît în luptă. Îiucid pe locuitori și se fălesc pe urmă cu numărul dușmanilor omorîți. Dar încep să tremure de îndată ce rebelii îngenunchează înainte

de luptă, se roagă și intonează unul din imnurile lor religioase. Soldații noștri cred că pe această cale se conjură forțe magice, în fața cărora sînt neputincioși. Și astfel rîndurile lor se clatină chiar înainte de începerea luptei.

La rebeli în schimb domnește o disciplină severă. Cînd intră într-un sat îi întreabă pe săraci și pe arendași unde locuiesc funcționarii și bogătașii. De cele mai multe ori nici nu trebuie să-i decapiteze pe cei căutați, pentru că îi execută însăși gloata imediat, dacă n-ar fi decît pentru a se face agreați de rebeli. Desigur că după aceea, plebea trebuie să li se alăture, de îndată ce se apropie trupele noastre. Dar cînd se ajunge la luptă, rebelii își dau viața pentru împărăția cerească a Marii Păci ; căci ei nu-și fac nici o idee despre ce îngrozitor va fi în acest imperiu. Însă soldații noștri nu știu ce apără. Ei nu se tem decît pentru viața lor.

Acesta este ansamblul cercetărilor *noastre*.

Despre activitatea dumneavoastră actuală am auzit deja pe cale de serviciu. În această scrisoare aș vrea doar să vă rog să fiți foarte prudent în tot ceea ce faceți, ca să nu treziți false bănuieli.

„NEW YORK DAILY TRIBUNE“

Extrase dintr-un articol de fond

Whatever be the social causes, and whatever religious, dynastic or national shape they may assume, that have brought about the chronic rebellions subsisting in China for about ten years past, and now gathered together in one formidable revolution — the occasion of this outbreak has unquestionably been afforded by the English cannon forcing upon China that soporific drug called opium. Before the British arms the authority of the Manchu dynasty fell to pieces ; the superstitious faith in the eternity of the Celestial Empire broke down... It is almost needless to observe that, in the same measure in which opium has obtained the sovereignty over the Chinese, the Emperor and his staff of pedantic mandarins have become dispossessed of their own sovereignty. It would seem as though

history had first to make this whole people drunk before it could rouse them out of their hereditary stupidity...

It may be safely argued that the Chinese revolution will throw the spark into the overloaded mine of the present industrial system [of Britain] and cause the explosion of the longprepared crisis, which, spreading abroad, will be closely followed by political revolution on the Continent.

*Karl Marx*¹

„Oricare ar fi cauzele revoltelor cronice în China, care durează de zece ani și care se încheie acum într-o puternică revoluție, și orice formă religioasă, dinastică sau națională ar lua — această izbucnire a fost fără îndoială pricinuită de tunul englez care i-a impus Chinei acel drog stupefiant denumit opiu. În fața armelor britanice dinastia Manzhu a căzut în bucăți : superstiția eternității imperiului ceresc s-a prăbușit... E aproape inutil să se remarce că împăratul și statul său major de mandarini pedanți și-au pierdut suveranitatea în aceeași măsură în care opiul și-a dobândit suveranitatea asupra chinezilor. Ar părea aproape că istoria a trebuit să îmbete întâi întreg poporul înainte de a-l putea scoate din stupizenia sa îndelungată... Se poate trage cu certitudine concluzia că revoluția chineză va arunca scînteia în butoiul supraîncărcat de explozibil al actualului sistem industrial (britanic) și că va pricinui explozia crizei de multă vreme pregătită, care se va extinde și căreia îi va urma curînd revoluția politică pe continent ¹ (european).

*Karl Marx*¹

¹ Europa. Citat după *Marx on China*, 1853—1860. Articole din „The New York Daily Tribune“, ed. Dona Torr, London, 1951, p. 1 ș.u.

MEMORANDUMUL CANCELARULUI, PRINȚUL CAI
Ridicat către înălțatul ceresc

Guvernatorul provinciei Hupei comunică în raportul alăturat că pletășii, deși au ocupat orașele Wuchang, Hanyang și Hankau din Wuhan, nu și-au urmat drumul spre nord de teama trupelor sale, ci au rechiziționat cele zece mii de jonci ce se aflau acolo și au plecat pe acestea în josul fluviului Yang Zi spre a cuceri Nanjing.

În felul acesta, provinciile nordice și capitala imperiului nu mai sînt direct amenințate. Dar prin orașele din Wuhan răsculații au intrat în posesia celui mai important centru de schimb comercial între nord și sud și pentru traficul est-vest pe fluviul Yang Zi. Nu se pot estima încă urmările economice și financiare ale acestui fapt. Ele se cercetează atent în momentul de față.

Îndrăznesc să atrag atenția înălțatului divin asupra alineatelor din raportul guvernatorului, în care acesta se plînge de modul arbitrar de a proceda al fostului cenzor Tang. În sensul acesta, Tang a vîndut moșia sa din Hupei, iar cu prețul ei, sprijinit de alte familii înstărite ale provinciei, a ridicat regimente de țărani. Încă nu s-a putut constata cum au ajuns acestea să posede arme de foc și muniție. Guvernatorul presupune legături subterane cu barbarii albi din Shanghai. Trupele lui Tang trebuie să aibă acum un efectiv de trei pînă la patru mii de oameni. El refuză să se supună comandantului provinciei. După un alt raport, intrat astăzi, ar fi luat prizonier pe unul din așa-zii regi ai rebelilor.

Ridicarea independentă și înarmarea de trupe a lui Tang echivalează în fapt, cu înaltă trădare. Rog cu supunere să fiu îndrumat și învățat ce măsuri trebuie luate împotriva lui.

SHI DAGAI

Zhu și Yang ajunseseră deja în consiliul regilor la ciocniri violente. Zhu voia să treacă imediat peste Yang Zi și să meargă mai departe spre nord. Țelul lui era capitala Beijing. Yang însă a ridicat obiecții pentru că cercetașii

noștri întâlneau de partea cealaltă a fluviului adversari bine înarmați și buni luptători. În cele din urmă Zhu s-a declarat de acord să treacă fluviul în amurg cu cei șapte mii de oameni ai frăției Trias și să facă acolo un cap de pod. Forțele noastre principale trebuiau să treacă și ele în ziua următoare. Regele ceresc a luat parte la ședința consiliului, dar n-a spus nimic.

Zhu și-a îndeplinit hotărîrea. În dimineața următoare, cînd s-a făcut ziuă, am auzit de pe partea cealaltă a fluviului Yang Zi, detunături puternice.

Însă pentru că era ceață n-am putut desluși nimic de pe malul sudic. Atunci s-a desprins din ceață un sampan și luntrașul a relatat că Zhu era înconjurat și că legăturile cu fluviul îi erau tăiate. Că dușmanii nu erau trupe reglementare, ci regimente de țărani instruiți de moșierii provinciei Hupei.

Am propus să debarcăm neîntîrziat cu forțele noastre principale puțin mai spre apus, și să-l despresurăm pe Zhu. Părerile celorlalți regi erau împărțite. Dar cînd la Yang, regele răsăritului, au reapărut semnele misterioasei sale suferințe și anume surzenia și mușenia, ceilalți regi cu regele ceresc în frunte au fost cuprinși de teamă și eu am rămas în minoritate. Întregul nostru efectiv de cincisute de mii de oameni s-au îmbarcat pe douăzeci de mii de jonci și l-au lăsat pe Zhu în plata Domnului.

Însă luntrașul care ne anunțase că Zhu fusese înconjurat și avea legăturile tăiate, a devenit în predicile lui Ma un înger al tatălui ceresc care ne însărcinase să cucerim Nanjing.

TANG

Însemnări (Anexă la o scrisoare către prințul Ye)

Seara l-am adus pe Zhu, conducătorul cel capturat al rebelilor, în lagărul meu pentru a-l interoga. A dorit să vorbească singur cu mine și i-am îndeplinit această dorință.

În locul unui bandit de codru necioplît am aflat în el un tînăr de vreo treizeci de ani care se exprima politicos și rațional și care nu s-a înfuriat decît o singură dată cînd a vorbit de nehotărîrea și prostia adoratorilor lui Dumne-

zeu ; însă chiar furios n-a ridicat tonul, acesta a devenit doar tăios. Redau conversația, puțin scurtată :

Eu : Am luat prizonieri cinci mii dintre oamenii dumneavoastră. Aveau încă muniție din belșug. Auzisem mereu pînă acum că taipingii nu se predau.

El : Am ordonat să se lase armele cînd s-a ridicat ceața și cînd am văzut că grosul forțelor noastre o luaseră la sănătoasa pe apă și ne abandonaseră de teama soldaților dumneavoastră.

În afară de aceasta, am mai multă valoare pentru dumneavoastră cu trupa aceasta.

Eu : Iată un lucru pe care nu-l înțeleg.

El : Sînteți fostul cenzor Tang ?

Eu : Da.

El : Mă bucur că mă aflu în fața omului care a îndrăznit să-l pună la punct pe uzurpatorul manciurian al tronului.

Eu : L-am slujit, făcîndu-mi datoria, pe stăpînitorul care are mandatul cerului.

El : El nu are însărcinarea cerului, iar dumneavoastră ați avut într-adevăr curaj, dar nu v-ați făcut pe deplin datoria. Nu spunea oare Meng Zi : „Cînd un principe are defecte mari, cei mai înalți dintre funcționarii săi trebuie să-l pună la punct. Dacă vor repeta aceasta și principele nu-i ascultă, atunci să-l scoată din domnie“.

Eu : Istoria noastră multimilenară nu cunoaște nici un exemplu de cenzor care să-l fi detronat pe un înălțat divin.

El : Desigur că n-ați fi putut-o face singur, pentru că vă lipsea puterea. Dar începeți acum să vă creați o forță, și dacă veți mai adăuga pe cei cinci mii de oameni ai mei...

Eu : Bandiții ?

El : Sînt într-adevăr bandiți. Aveți dreptate. Însă de-pinde ce scop le dai.

Eu : Poate „Imperiul divin al Marii Păci“ ?

El : Acesta e numai un program cu care ne-am atras oamenii. Pentru că îmi lipsește mie însumi darul de a vorbi cu poporul am folosit acest program și-l voi folosi mai departe.

Eu : Și dacă pun să vi se taie capul ?

El : Ați acționa cu miopie și împotriva datoriei dacă ați face aceasta. Am coalizat diferitele forțe ale mișcării noastre și le-am îndreptat spre un țel legitim.

Eu : Numiți incursiunea de crime și incendii a haimanelor dumneavoastră un țel legitim ?

El : Noi am ucis și am ars mai puțin decît imperialii. Iar modificarea însărcinării¹ a fost din vremuri vechi un țel legitim al poporului cînd era asuprit și cînd împăratul a dat greș.

Eu : Prin urmare țelul dumneavoastră este...

El : ...alungarea dinastiei străine și reinstaurarea domniei Ming.

Eu : Dar unde este urmașul legitim al împăraților Ming ?

El : Se va da în vileag și-și va dovedi obîrșia cînd va veni timpul.

Eu : Nu susțineți că sînteți prințul Ming ?

El : Eu însumi n-am susținut-o niciodată. Împăratul va avea atunci nevoie de un cancelar.

Eu : Nu simțiți cît de fals sună cuvintele dumneavoastră în situația aceasta ?

El : Nu depinde decît de dumneavoastră pentru ca vorbele mele să se adeverească sau nu.

Eu : Cu discursurile și argumentele dumneavoastră nu vreți decît să vă salvați capul.

El : Fără îndoială că fără cap nu-mi pot atinge scopul.

Eu : Mă bucur că acest impediment n-a scăpat perspicacității dumneavoastră. De altfel trebuie să mă preocupe dacă e cazul să ordon decapitarea dumneavoastră aici sau să vă trimit să fiți executat la Beijing.

El : În loc de aceasta mai bine v-ați preocupa de răspunderea care vă revine față de popor, imperiu și față de istorie. Dacă voi fi decapitat, multe milioane vor lua în serios ideile idioate ale lui Hong și planurile fantastice ale lui Fong. Războiul civil nu va înceta pînă cînd nu vor fi zdruncinate bazele ordinii statale.

Eu : Luptați așadar pentru ordinea existentă pînă acum ?

¹ „ge ming“ = „Modificarea însărcinării (divine)“. Această expresie pentru revoluție apare chiar în cea mai veche literatură chineză, *Cartea schimbărilor*.

El : Nu, pentru bazele ordinii statale. Și la prăbușirea primelor trei dinastii învingătorii s-au orientat după situația nou creată. Zhu Sin și Gi-e au fost niște stăpînitori decăzuți. Pentru a arăta aceasta poporului, principii noilor dinastii au trebuit să schimbe ideile de bază ale conducerii.

Eu : Nu duceți lipsă de aluzii clasice pentru a vă salva capul. Dar neîndoielnic că în situația dumneavoastră vă vin multe în minte.

El : Ca să nu credeți că vă îndrug moși pe groși, vreau să vă mărturisesc că viitorul împărat va prelua cîteva din ideile mișcării noastre. Este fără îndoială important să ia el aceste măsuri și nu poporul care le-ar răstălmăci sensul în ordine contrară.

Eu : La ce măsuri vă gândiți ?

El : De pildă, împăratul va pune biruri mari pe terenurile și pămînturile care nu vor fi lucrate de posesorii lor. Dumneavoastră personal v-ați pierde prin aceasta cea mai mare parte din proprietate. Ar urma să fie reformate ordinea provincială, armata, circulația și învățămîntul.

Eu : Se pare că sînteți bine pus la curent cu planurile acestui viitor împărat.

El : (zîmbind) Nu le cunosc decît eu, deși el n-a vorbit niciodată nimănui despre ele — decît dumneavoastră.

Eu : Acum vă trimit din nou la închisoare.

El : Din cauza observației mele despre proprietatea asupra pămîntului ?

Eu : Nu. Eu nu mai am ogoare. Paznicii vor căpăta ordin să vă împuște pe loc dacă veți încerca să fugiți.

El : Vreți să mă puneți din nou în cătușe ?

Eu : Fără îndoială.

El : Vă rog să dispuneți să-mi fie zilnic scoase cătușele timp de cîteva ore. Aș vrea să scriu o dare de seamă.

Eu : Vreți să spuneți, o mărturisire.

El : Voi lăsa titlul liber ¹.

¹ Acest document — cu titlul Mărturisire scris de Tang — s-a păstrat. Din el s-au extras fragmentele redată înainte.

Dintr-o scrisoare către prințul Ye

În ultima mea scrisoare îndrăznisem s-o rog pe înălțimea voastră să-mi dea un sfat, pentru că nu mă simțeam destul de tare și clarvăzător pentru a găsi drumul cel bun. M-am frământat zi și noapte, dar scrierile clasicilor au rămas mute la întrebarea mea deznădăjduită.

Între timp cerul mi-a ridicat povara alegerii între a deveni trădătorul împăratului sau salvatorul imperiului. A decis împotriva prizonierului : rebelii l-au expulzat pe fostul lor conducător. Ei îi șterg numele de pe toate inscripțiile, documentele și proclamațiile. Adepților lor le declară că Zhu e mort ; cu toate acestea au încercat ieri să pună mîna pe el, dar nu ca să-l elibereze, ci ca să-l ucidă.

Prizonierul este acum lipsit de putere. Căci ce reprezintă cei cinci mii de oameni ai lui în lupta care urmează ! Cerul l-a părăsit — și ar fi nesăbuit din partea mea să-i mai iau în considerație cuvintele.

Cancelarul Cai mi-a cerut astăzi să-l trimit neîntîrziat pe Zhu, într-o cușcă, în capitala imperiului. Dar pentru că am vrut să împiedic să primească o moarte nedemnă după lungi chinuri, am dispus să fie decapitat și am trimis capul la Beijing ¹.

ANALELE IMPERIULUI

O zi după ce căderea Nanjing-ului a fost anunțată în capitala imperiului, înălțatul divin a binevoit să-l cheme la el pe primul cenzor pentru a-i face cunoscut că ar dori să vadă analele imperiului, pentru a afla ce se va transmite posterității despre domnia lui.

Înălțatul divin a spus că în cazul în care analele imperiului l-ar face răspunzător pentru nenorocirea care a

¹ Pentru înaltă trădare se prevedea pedeapsa „morții lente“, adică i se retezau infractorului membrele unul după celălalt.

lovit imperiul nostru, ar trebui și el să-și cunoască greșelile, pentru a și le îndrepta.

Primul cenzor a răspuns la aceasta : „Se întâmplă că înălțatul fiu al cerului a comis în ochii noștri o nedreptate și a fost datoria dureroasă a servitorilor săi să consemneze aceasta în analele imperiului. Însă datoria noastră ne obligă de asemenea să informăm posteritatea despre dorința nepotrivită pe care înălțatul fiu al cerului a binevoit s-o exprime înaintea servitorului său, primul cenzor.

După care înălțatul conducător a renunțat să consulte analele imperiului asupra domniei sale.

EDICTUL ÎMPĂRATULUI CĂTRE GUVERNATORUL PROVINCIEI HUPEI

Pentru că fostul prim cenzor Tang l-a prins pe conducătorul rebelilor Zhu și ne-a trimis capul său, renunțăm la pedepsirea faptului că a ridicat unități de pază nelegale și aprobăm solicitarea să conducă mai departe asemenea trupe în vederea apărării provinciei Hupei. Însă de înarmarea și întreținerea trupei se va îngriji singur. Trebuie să ne anunțe săptămînal, prin intermediul guvernatorului provinciei Hupei efectivul oamenilor săi. Operațiile sale le va stabili împreună cu comandantul suprem al provinciei.

PANTAI, ȘEFUL DE CABINET AL CANCELARULUI,
PRINȚUL CAI

Dintr-o scrisoare către Tang

Edictul imperial a fost conceput de cancelarul însuși. Probabil că a trăit pînă acum cu suspiciunea că ați putea trăda cauza înălțatului, că v-ați putea uni cu conducătorul rebelilor ! Fără îndoială că e numai o presupunere a mea, căci n-a vorbit niciodată cu mine despre aceasta. Din păcate ! Altminteri aș fi putut chezășui pentru caracterul dumneavoastră loial, cinstit.

După ce l-ai executat pe comandantul bandiților desigur că nu mai crede că ai putea face cauză comună cu rebelii ; în orice caz, mi se pare că aceasta reiese din edict. Cu toate acestea, era palid de mînie cînd solii dumneavoastră nu l-au adus pe revoluționar în viață, ci au predat doar scrisoarea dumneavoastră și au scos capul lui Zhu din geanta lor de piele. El a vrut să dispună îngroparea capului lui Zhu ; însă pentru că înălțatul divin a dorit să-l expună la Qian Men, s-a supus acestei dorințe, însă cu repulsie.

Înainte de a se arăta poporului capul, cancelarul a dispus să mai fie o dată adus în camera lui. Cînd am intrat după cîtva timp la el, ferestrele erau deschise. Cu toate acestea mai plutea încă în aer mireasma unei luminări de afumat și am și văzut cenușa ei albă într-un mic vas de bronz pentru afumat, pe o masă laterală. Fără îndoială, deci, că-i era teamă de spiritul lui Zhu și că voise să-l împace cu sacrificiul fumului. Despre cer e în stare să vorbească fără nici o considerație, dar se teme de spirite !

Baladă despre capul lui Zhu ¹

*Ochiul, care atîrnă strîmb peste falcă,
Se chiorăște în jos pe poarta Qian Men,
Gura ce comanda și săruta, și cînta,
A putrezit. Iar țeasta nu mai are decît o ureche,*

¹ Această baladă a luat naștere în Beijing sau în jurul Beijingului cînd capul retezat al lui Zhu a fost agățat și expus acolo într-o cușcă pe Qian Men (pe poarta principală din sud, oficial poarta Qian Yang Men care duce direct spre soare). Deși cîntarea baladei era interzisă sub amenințarea unei grele pedepse, s-a menținut în mijlocul poporului simplu pînă în secolul nostru. O variantă mai lungă, răspîdită în provinciile din sud îl confundă pe Zhu cu Hong Xiuquan ; ea provine evident dintr-o epocă mai tîrzie.

Chiar și capul împuțit îl mai pun după gratii :
Căci dinții ar putea mușca.
Însă pentru că nu mai face nimic corbilor,
Ei se pot spurca pe el.

În nopțile întunecate strălucește.
Spirit verde în ziduri.
Strigă spre palatul blestematului.
Și către cer : Spada Ming, sînge, foc !
Așteptați ! Așteptați !

NANJING

Eu sînt mama orașelor

Respirînd profund, întinsă leneș între Yang Zi și Muntele purpuriu, Muntele cu lei și Dealul Cheilor. Trup uriaș în șes, înconjurat de ziduri puternice : șaptezeci de li circumferință. Măreție și frumusețe. Iezer cu lotuși și înălțimi ale orașului pe care au locuit un mileniu și jumătate împărați, poeți și pictori. Ruine ale unor palate întinse. Arcuri de porți. Orașe, sate și ogoare înlăuntrul zidurilor. Bivoli de mlaștină calcă greu prin cîmpul de orez sau zac nemișcați în apă și mocirlă, de nu li se văd decît nările, ochii și coarnele cenușii. Canale și rîuri curg pe sub poduri de marmură în ruină. Mînăstiri cu acoperișuri albastre și verzi.

Nu artificial ca orașul din nord, nu rotunjit. Natura nu e barbar supusă. Nici o linie dreaptă, nici o îngustime. Eu trăiesc cu pămîntul, nu împotriva lui. Grădini mari, grote, căderi de apă, pomi seculari. Cîmpuri de morminte și singurătate între ziduri. Sălbăticiunea irumpe pretutindeni. Bălți și lacuri înconjurate de sălcii. Maghernițe de lut, acoperite cu rogojini din paie de orez.

Lacul frumoasei Mo Chao înainte cu o mie trei sute de ani. Sala jocului de șah unde împăratul a pierdut. Alături pavilionul poetului Yuan Mei. Pictorul Kong Pan-chian a pictat aici chipul călugărului care mătură frunzele de toamnă. Dacă veți săpa, veți da peste oglinda care i-a redat odinioară figura. Imagini și poezii plutesc în aer. Pe jos — moloz și gunoi. Pe terasa divinei ploi de flori călugărul Yun-Kuang a explicat scrierile budiste. Scrin răsturnat al lui Xuan-Zhuang, care a plecat pentru prima oară în pelerinaj în țara de apus, India. Săpați ! Veți găsi sicriul și osemintele lui. Unde oare era curtea cu flori a „prințesei înmiresmate“, cu evantai din flori

de piersic, care-i spusese împăratului adevărul în față, curtea ei cu flori, iatacul ei, în care marele pictor Lan Yng își instalase atelierul după ce ea fusese răpită.

Să respiri adînc atîta vreme cît nu e vară și aerul nu e prea umed și apăsător iar bogații încă nu pornesc spre dealuri. Terase cu mult aer. Felinare suspendate în coșuri seara, la pagoda de porțelan, și priveliște asupra regiunii apărute de ziduri. Grație și frumusețe. Femei frumoase și împărați, poeți și miniștri, curtezane și prinți beți.

De multe ori ars și ucis. Ierburi cît omul pe deasupra ruinelor palatelor peste care n-a trecut plugul. De fiecare dată reconstruit și lărgit. Îngenuncheat, dar nu înjunghiat. Ape tainice ale imperiului se încrucișează sub pămînt. La aceeași distanță de granițele din nord, apus și sud. Marele fluviu : nu prea aproape ca uriașul să nu tragă orașul după sine și nici prea departe ca să poată purta încărcături spre mare, în interior și spre canalul imperial.

Ruine și reconstrucție, grădini și temple, maghernițe de lemn și curți de flori luminate, străzi înnoiroite și trepte de marmoră.

Orașul transformării. Brocart uzat vrednic de cinste, ultimul descendent al unui neam de împărați izgoniți, călugări decăzuți în mînăstiri de un vechi sacru. Maiestate desculță.

MA

Dintr-o predică

Splendida joncă regească în care Tian Wang-ul a călătorit în jos pe Yang Zi pînă la Nanjing avea un cap de dragon la proră și coadă de dragon la pupă și era artistic ornamentată cu multe soiuri de sculpturi pictate în albastru și aur. Regele ceresc a părăsit corabia îmbrăcat într-un veșmînt galben-auriu pe care erau brodați nouă dragoni albaștri. Șaisprezece purtători, în bluze galbene, duceau lectica de aur, al cărei decor pentru acoperiș, o sculptură prețioasă reprezenta cinci cocori albi. În urma lecticii, veneau călare treizeci și șase de fecioare care făceau parte din curtea lui regală ; ele

erau pe cai și purtau umbrele de soare, pentru a se adăposti de razele fierbinți.

În fața regelui însă erau purtați în lectici mai puțin împodobite, ceilalți regi. Stindarde galbene și roșii cu semnul crucii fluturau în vînt. Timpane mari cît omul erau trase în căruțe și înșiruite unele după altele, iar cînd erau lovite bubuia și se cutremura văzduhul. Răsunau cimbale și tobe și între ele tonurile ascuțite ale flautelor. Nanjing-ul nu trăise niciodată un spectacol mai strălucit, mai festiv.

Ajuns pe Muntele purpuriu, regele ceresc a coborît din lectică și sprijinit de însoțitori aplecați în stînga și în dreapta el a fost solemn condus la pavilion. Atunci Domnul i-a arătat orașul Nanjing care nu se afla, cu zidurile lui puternice, departe de fluviu, și i-a spus: acesta este orașul pe care cu jurămînt vi l-am hărăzit. Acesta este Ierusalimul ceresc al imperiului de mijloc, sala de intrare pămîntească a Casei pe care v-am pregătit-o în ceruri.

Alungați demonii care mai țin citadela ocupată, apoi clădiți-mi temple în care să fiu venerat, iar pentru voi clădiți palate, acoperiți-le cu țigle galbene și verzi și țineți o garnizoană de ocupație în oraș, ca să fie inexpugnabil !

După ce Domnul a vorbit astfel regelui ceresc, soldații noștri care pătrunseseră deja în oraș, au dat foc fitilului și mina de sub zidul orașului a zburat în aer, deschizînd drumul în citadelă.

Trupele noastre au distrus demonii dușmani, au ucis cincisprezece mii de soldați la care s-au adăugat douăzeci de mii de femei și copii ai celor stăpîniți de diavol.

JOHANN FR. K. JENSEN, NEGUSTOR DIN NANJING
Scrisoare către asociatul său din Shanghai.

Dragă Carl,

Îmi spuseseși desigur că Nanjing-ul este denumit de chinezi una din cele trei sobe ale țării lor, cînd m-am mutat în toamnă aici ; dar ce înseamnă o vară la Nanjing știu abia de cînd s-a pus căldura acum șase săptămîni.

Cu cîteva zile înainte lăsasem luminările în șfeșnice, dar în dimineța următoare erau pe masă, pe jumătate topite. Curge apa pe pereți, iar pantofii și hainele trebuie să se usuce la soare în timpul zilei, pentru că altfel mucegăiesc peste noapte. Pentru că nu se poate respira în camere, dorm sub plasa de moskito pe verandă, desigur că nu într-un pat, ci pe salteaua din împletitură de bambus.

Nu știu dacă scrisoarea pe care ți-am scris-o după cucerire, a putut străbate liniile și ți-a parvenit. În casa mea n-a călcat niciun soldat taiping pentru că băieții ¹ au lipit deasupra ușii de la intrare, o foaie mare de hîrtie cu hieroglifa „Shun“ ² și cu adausul : „Aici locuiește un barbar care-l venerază pe Iisus.“

Acum s-a dat un decret divin — totul în acest imperiu divin este „divin“ : Nanjing se numește acum Tianking, „Capitala divină“. Există un rege divin, soldați divini, barăci divine, ștampile divine, tușuri divine, cerneală divină, hîrtie divină și tunuri divine — prin urmare s-a dat un decret divin ca soldaților și ofițerilor să le fie interzisă și aspru pedepsită intrarea în case particulare, fără ordin scris. Săptămîna trecută doi soldați, care au contravenit acestui ordin au fost expuși pe o platformă la un colț de stradă. Unuia i se tăiase piciorul stîng cu care pășise peste pragul unei case particulare, celuilalt dreptul, pentru că făcuse cu acesta pasul peste prag.

Abia acum am aflat cum au izbutit taipingii să cucerească așa ușor Nanjing-ul : încă înainte de ocupare, trei mii de soldați divini se travestiseră în călugări și se strecuraseră în oraș împreună cu călugări budiști și taoiști. Ei au locuit în temple. De îndată ce trupele de ocupație taiping au făcut să explodeze minele de sub zidurile orașului, falșii călugări au aprins case, au închis străzi și s-au îngrijit să creeze panică.

Cînd Liu Tung comandantul imperial al orașului a văzut că orașul exterior nu mai putea fi ținut, și-a ucis cele două concubine și a scris pe ușa biroului său următoarele cuvinte :

¹ În text : *boy* (engl. ; n.t.).

² Supus.

Notă pentru rebelii care vor intra !

Nu faceți nici un rău poporului meu, ci mulțumiți-vă cu mine.

Vă stau la dispoziție, în locul locuitorilor nevinovați.

Pe urmă s-a așezat la biroul lui în uniformă de paradă, cu toate distincțiile, și i-a așteptat pe taipingi. Aceștia au fost atât de impresionați de nota lui, încît nu l-au ucis pe Liu Tung, ci l-au transportat la cartierul general.

Pe drum el însă s-a eliberat, tocmai cînd treceau peste un pod, s-a aruncat în apă și s-a înecat.

După cum am spus, chinezii din oraș aproape că n-au fost atinși cu ceva. În schimb, trupele manciuriene, cu toți ai lor, au fost în întregime distruse, aproximativ treizeci de mii de oameni. Am văzut cum au fost minate cîteva mii de femei afară în cîmp, pe una din porțile orașului. După cum mi-au relatat băieții mei, acolo au fost străpunse, înecate sau arse. Dar eu nu mai vreau să scriu nimic despre aceasta și să repet ceea ce am scris în prima mea scrisoare, ușurîndu-mi sufletul.

Să trecem la comerț ! Toate prăvăliile din oraș sînt închise și orice comerț particular este interzis la Nan-jing. De altfel taipingii nici nu trebuie să cumpere ceva pentru că folosesc totul de la forurile divine : hrană, îmbrăcăminte, încălțăminte etc. Administrația divină a instalat însă, corespunzător obiceiului taipingilor, în afara zidului orașului o „stradă de magazine și comerț“, de fapt o piață permanentă. Acolo cumpără băieții mei, de pildă, alimentele pentru gospodăria mea de burlac.

În scrisoarea mea menționată înainte am privit totuși cam prea pesimist perspectivele afacerilor de import-export. Atunci mă impresionaseră mai puțin interdicțiile comerciale severe, cît faptul că de la taipingi nu poți obține nimic cu mici bacșișuri și cadouri. Dimpotrivă, cînd am împins o monedă peste masă cu ocazia vizării, cerută zilnic, a permisului meu la circumscripția de poliție, am fost muștrat aproape o oră că aceasta reprezintă o jignire, care se va pedepsi cu asprime, dacă voi mai îndrăzni vreodată să mituiesc „un soldat divin“.

Era de neînchipuit, iar eu am fost așa de revoltat, încît cel mai tare aş fi fost tentat să părăsesc pe loc „Imperiul divin al Marii Păci“, dacă s-ar fi putut.

Între timp însă a crescut în mine speranța că se poate vorbi și cu taipingii ca și cu alți chinezi raționali. Făcusem eforturi să primesc din întreprinderile de broderie ale cartierului de femei oferte pentru dantele, fețe de masă etc., dar a trebuit să constat că nevoia de broderii scumpe, mătăsuri și altele era atît de mare la curte, și nu numai la regele divin, ci și la ceilalți regi, încît pentru moment, nu rămîne nimic disponibil pentru export.

Cam cu o lună în urmă, am fost invitat într-o formă cam insistență la forul răspunzător pentru aprovizionarea cu materiale, dar spre surprinderea mea, primit foarte laconic în birou și trimis imediat cu escortă la un palat vechi de sute de ani, dar nu foarte mare, pentru a înțîlni acolo un om mic, gras dar extrem de mobil, îmbrăcat într-un veșmînt de actor, cu o broderie scumpă pe el. Era „regele nordului“, Wei. El și ceilalți regi confrăți sînt înainte de toate ocupați să supravegheze construirea orașului imperial din Nanjing, adică al palatului pentru „regele divin“ și ale lor proprii. Regele nordului era informat de tatonările mele în legătură cu broderiile, dar mi-a spus că în această direcție vede deocamdată puține șanse pentru mine ; în schimb erau foarte posibile afaceri compensatorii, în cadrul cărora partea chineză ar oferi ceai. El însuși și conducerea aveau nevoie de diverse produse occidentale. Wei a precizat numaidecît dorințele sale personale pe care le-am strîns în lista alăturată. El părea să acorde o importanță deosebită binoclorilor, ceasului cu cuc și locomotivei-jucărie. „Regele divin are nevoie pentru palatul său de două orgi, una pentru sala de rugăciuni și audiențe, care urmează să fie denumită „Marele palat al gloriei și luminii“¹, alta pentru capela curții sale. I-am spus regelui nordului că prețurile vor fi destul de mari. El părea să fi prevăzut aceasta și n-a fost deloc mirat — poți să-mi faci o ofertă de preț convenabilă pentru o orgă mijlocie și pentru una mare ? — de prețurile orgilor pe care i le-am scos absolut din burtă.

¹ Zhung-kuang da dian.

Întrebarea cine va cînta vreodată la aceste orgi, n-am pus-o. De altfel aceasta nu-i treaba noastră.

Întrucît puteam beneficia acum de premisele unor interese muzicale, i-am oferit regelui nordului un pian mecanic. Cred că ați putea da puțin lustru pianului din clubul vostru, pe care oricum voi ați să-l schimbați și l-ați putea trimite înapoi cu toate cîntecele. Nu contează că nu sînt corale printre acestea, ci numai cîntece de pahar și studențești, polci și marșuri. Regele nordului arată mult interes.

Aștept în continuare numeroase alte comenzi, cu atît mai mult cu cît n-a venit încă timpul montării interioarelor palatelor. Regele nordului a pus tocmai lîngă palatul lui piatra de temelie a unui turn care va avea o înălțime de treizeci de metri și de unde trupele lui vor trebui să controleze orașul și împrejurimile. Pentru că vrea să aibă în acest scop niște telescoape puternice, te rog să-mi procuri oferte și pentru acestea, pe cît posibil cu ilustrații.

Nu cred că lucrurile se vor opri la aceste obiecte de uz obișnuit. Desigur că vom cîștiga la ele. Eu văd însă adevărata afacere pe un tărîm cu totul diferit: arme. Și anume totul de la arme de foc portative pînă la tunuri de asediu. Cu muniție.

Se înțelege că această afacere trebuie realizată cu o discreție extremă. Ai să primești vești de la mine de îndată ce am stabilit necesarul și pot să dau specificațiile. Te rog scrie-mi o vorbă despre situația de acolo a pieții.

Vezi prin urmare că perspectivele afacerilor nu sînt rele, însă, fără îndoială, că trebuie să fii prezent la fața locului. Și din acest punct de vedere sînt de plîns. Distracții nu mai există în Nanjing, afară de cele întru Domnul. Bordelurile sînt închise. Fetele au fost băgate în atelierele de lucru de mînă. Și pe Ngan-Ngan au găsit-o la o percheziție a casei mele, într-un moment cînd nici nu mă mai așteptam la o percheziție. De altfel nici nu erau soldați reglementari, ci membri ai corpului de tineret care speră să dobîndească prin asemenea acțiuni, un loc deosebit de sus-pus în împărăția divină. Ei sînt cei mai răi, și cu ei nici nu s-a putut vorbi. Ngan-Ngan a fost imediat recrutată și probabil că acum coase izmene pentru

soldați. Trăiește ca toate soțiile de soldați, văduvele și femeile libere într-un cartier de femei de care nici un bărbat nu are voie să se apropie. Ele primesc acolo lecții de religie, sînt botezate și trebuie apoi să lucreze, dar nu au permisiunea să părăsească cartierul.

Bărbații apti de serviciu au fost de asemenea toți recrutați și sînt repartizați fie în lagărele de muncă, fie în armată, unde se înțelege că lecțiile de religie sînt obligatorii. Cei inapți de muncă merg într-un azil de bătrîni. Poți vedea acum adesea cum vin din această casă învățați și artiști cu un coș și un băț de bambus ascuțit. Ei trebuie să strîngă de pe străzi hîrtie și gunoaie. Cei mai în putere sînt într-o brigadă de gropari care nu este pe măsura muncii ce li se cere, mai ales după acțiuni de curățire.

Vecinii mei bătrîni au dispărut cu toții. Întreaga populație civilă a fost exilată din orașul interior, care este rezervat pentru sectorul palate, pentru „soldații divini“, pentru cartierul femeilor și pentru administrație. Vechii locuitori ai Nanjing-ului trăiesc acum în general în afara zidurilor orașului. Desigur că ei se și simt acolo mult mai bine. Căci în oraș domnește o conducere severă. Totul se face la ordin, chiar și rugăciunile se fac din dispoziție : cînd regele ceresc îngenunchează pentru rugăciunea de seară se trag zece lovituri de tun și toți locuitorii trebuie de asemenea să îngenuncheze și să se roage. Cine se sustrage rugăciunii trebuie să se aștepte la un denunț. Sînt primejdioși mai ales membrii corpului de tineret care spionează pretutindeni doar-doar să găsească pe cineva ca să-l denunțe. Ajută sănătății și prelungește viața să faci parte astăzi la Nanjing din confesiunea taiping, întru Hristos.

MISIONARUL TRAUGOTT BÜRCKLI, SHANGHAI

Dintr-o scrisoare

Veștile de la Nanjing (sau Tianking ¹ cum spun adoratorii lui Dumnezeu) sînt fără îndoială rare și uneori chiar

¹ Nanjing = „Capitala sudică“, Tianking = „Capitala divină“.

contradictorii ; de pe acum atîta se poate recunoaște că acolo s-a petrecut și se petrece ceva nemaipomenit în istoria chineză veche de mii de ani. Desigur că misionarii iezuiți de la stația Zikkawei¹ se plîng că adoratorii lui Dumnezeu ar fi ucis pe toți locuitorii citadelei din Nanjing — bărbați, femei și copii. Fără îndoială, o cruzime care nu poate fi lăudată. Însă au procedat fiii Israelului cu mai multă blîndețe cu amaleciții ? Nu s-a supărat oare Moise pe armata sa că lăsase în viață femeile și copiii de sex masculin ai madianiților ? Plîngerile iezuiților au desigur alte motive. Se pare că adoratorii lui Dumnezeu la Nanjing ar fi mai degrabă protestanți decît catolici. În orice caz, ei au ucis înlăuntrul imperiului lor misionari catolici, pentru că aceștia se închinau la chipuri ale Madonei. Și nimic nu face asupra taipingilor o impresie mai oribilă decît adorarea unor statui. Ce minunată confirmare a credinței noastre ar fi dacă acești chinezi nealterați, adăpîndu-se numai din izvorul veșnic limpede al cuvîntului divin curat, ar întoarce spatele superstiției Romei !

Desigur că previn împotriva unor concluzii pripite ; veștile din Nanjing sînt totuși prea incomplete. Sigur este însă că taipingii pregătesc în mijlocul poporului chinez terenul pentru creștinism, chiar dacă învățătura lor este lipsită de puritate, astfel încît sămînța cuvîntului divin să poată încolți și rodi în sufletele pînă acum împietrite și închise. La Nanjing majoritatea populației s-ar instrui de pe acum nesilită, în creștinism, și s-ar pregăti pentru sfîntul botez.

Ce perspective, încă nebănuite cu un an în urmă, ne deschide această știre ! Nu mai pare imposibil, cu atît mai mult cu cît se vorbește de un marș al adoratorilor lui Dumnezeu asupra Beijing-ului, ca în scurtă vreme întreg poporul chinez cu ale sale patru sute cincizeci de milioane de suflete să renunțe la superstiție și să caute mîntuirea prin Domnul nostru Iisus Hristos ! Țara se va deschide — nu sînt taipingii oare cei care nu mai spun încă de pe acum omului alb „diavol alb“, ci „frate

¹ Lîngă Shanghai, mai tîrziu celebru centru meteorologic și seismologic.

alb !“ —, iar piciorul misionarului ca și cel al neguțătorului va putea străbate regiunile, pînă acum închise, ale imperiului. Religia, cultura, morala și știința noastră vor pătrunde atunci în imperiul de mijloc și vor elibera poporul din înapoierea și neștiința lui. Și ne este îngăduit să sperăm că pe terenul atît de bine pregătit va încolți totuși o sămînță din acestea în decursul anilor, că micuța plantă va înflori, ba poate că va da chiar roade.

ACADEMICIANUL LI¹

Dintr-o scrisoare către fiul său²

Cît de amuzant era înainte să hoinărești pe străzi ca să te uiți la ceea ce fac negustorii și meseriașii ! Aici se afla bucătarul care prăjea în ulei fumegînd pești, pe foc cu cărbuni în aer liber ; brutarul frămînta aluat de cozonaci. În prăvălia din spate stăteau presate și atîrnate de tavan, rînduri-rînduri, lișițe. În prăvălia următoare se puteau vedea femei și copii întinzînd și tăind aluatul de tăietei, apoi atîrnînd firele la uscat, în curent, în fața geamului. Meșterul de abajururi lipea hîrtie îmbibată în ulei pe abajururi, în timp ce fiii lui tăiau bețe de bambus. Iar bărbierul își încălzea apa de bărbierit alături, pe focul cazangiei care lipea oale. Bătrînul ciupit de vărsat repara cu pensetă și ciocănelul o ramă de ochelari. Restauratorul de porțelan din Sichuan dădea găuri, subțiri ca firul de păr, într-un vas spart, trăgea sîrma prin ele și le așeza apoi în așa fel laolaltă, încît plesniturele deveneau invizibile. Negustorul de ulei își striga marfa, umblînd cu un cîntar și cu cîmile de ulei înșirate pe un băț de bambus purtat pe umăr. Și rezemat de peretele

¹ Li era un om dintr-o familie bine situată care susținuse examenul provincial cu distincție, fusese o vreme funcționar și se retrăsese la patruzeci de ani în viața particulară, pentru a se consacra studiilor de literatură. De la el s-a păstrat o monografie a reședinței sale „Pavilionul frunzelor de toamnă măturate“, astfel denumit după pictorul Kong Pan — Kian pe care acesta și-l ridicase în secolul XVII.

² Care avea abia doi ani. Scrisoarea îi era încă adresată lui, pentru că se considera nelalocul său ca un soț să scrie direct soției sale. Familia lui Li fugise cu puțin timp înainte spre Suzhou.

unei case, stătea un bătrîn care ținea între genunchi un coș cu cozi fragede și proaspete de lotus. Iată și ghicitorii și cititorii în palmă, cerșetorii cu bube pe mîini și pe picioare, infirmii, orbii, călugării cerșetori... Ce imagine pestriță, veselă și bogată în culori ! Și mai pune că nici n-am pomenit încă de prăvăliile de cărți și antichități în care puteai pierde o după-amiază întreagă, cotrobăind și întreținîndu-te cu clienții. O, vremuri fericite, bogate în răgaz și cultură !

Și acum ? Nu mai îndrăznesc să pun piciorul afară din casă și dacă totuși cîteodată trebuie să mai pornesc după cîte o cumpărătură, să zicem o carte sau o hîrtie¹ prețioasă. Qin-Zhu, pentru o scrisoare importantă, atunci merg cu pași grăbiți de-a lungul străzilor pentru a părea ocupat ; căci în ciuda faptului că mă aflu sub aripa ocrotitoare a unui rege, mă tem totuși că mîini brutale m-ar putea înșfăca din nou.

A unui rege ? Înșfăca din nou ? Te aud spunînd pe tine și pe mama ta. Într-adevăr, la intrarea adoratorilor lui Dumnezeu mă ascusesem în coliba pescarului nostru Tseng. Și pavilionul frunzelor de toamnă măturate, stătea gol pe deal. Abia după o săptămînă m-am încumetat s-o iau cu prudență în sus, pentru a vedea dacă nu puteam împrumuta cîteva cărți din propria mea bibliotecă. Dar un paznic fioros m-a repezit într-o kantoneză brutală ; și în vreme ce mai încercam să-l fac să priceapă prin semne că aceasta era totuși casa mea, a ieșit dinăuntru un tînăr îmbrăcat în mătase galbenă scumpă, care stăpînea limba imperiului. Pe scurt — nu vreau să relatez întreaga convorbire — era viceregele, Shi Dagai, un academic de vază. M-a invitat să locuiesc de aici înainte din nou în casa mea, chiar dacă numai în aripa servitorilor. El se instalase totuși în pavilion și era entuziasmat de poziția lui, de priveliștea de pe terasă, de bătrînul molid din curtea exterioară și de izolarea acestui locșor istoric care te îmbie la contemplație asupra deșertăciunii lumii.

¹ Hîrtie din bambus de unu pînă la doi ani. Singură pregătirea masei de celuloză durează o jumătate de an.

Desigur că m-am codit la început să primesc invitația lui, dar el n-a acceptat nici unul din argumentele mele astfel încît am cedat. Cînd am coborît așadar în oraș, ca să-mi iau rămas bun de la pescarul meu Tseng și să-l rog să-mi ducă înapoi în pavilion catrafusele, am căzut în mîinile unei patrule a adoratorilor lui Dumnezeu care ne-a supus unui interogatoriu și a crezut că descoperă în mine un pierde-vară : căci inculții nu consideră o ocupație osteneala în slujba lucrurilor spirituale. M-au tîrît într-o baracă înțesată de oameni, pe care îi ridicaseră de pe stradă ca și pe mine. Aici mi-au cerut să învăț pe dinafară liti-niile lor confuze. Fără îndoială că ar fi fost stupid, ba chiar primejdios să mă opun acestei pretenții. Nu trebuie să-ți explic ție și mamei tale în cuvinte cît și cum am suferit în societatea unor culi puțînd a usturoi, a unor neciopliți și mitocani nespălați.

Abia după trei zile am izbutit să-i transmit vice-regelui o scrisoare în care i-am descris starea mea, scu-zîndu-mă în același timp că nu putusem să dau curs, pînă atunci, invitației sale. Vă puteți închipui uimirea din baracă atunci cînd el a trimis o lectică să fiu luat. Acum am o scrisoare de protecție a regelui, dar ies totuși rar pe stradă : căci ce aș mai putea vedea acolo ! Cu rare excepții prăvăliile sînt închise, negustorii ambulanți au dispărut, cerșetorii au fost duși într-o mînaștere pe jumătate în ruină, unde sînt puși să muncească în raport cu capaci-tățile lor și unde suferințele și rănile le sînt îngrijite. Mă întristează însă cel mai mult să trec pe lîngă ospătăriile și bordelurile bine închise cu scînduri de lemn, în care am petrecut atîtea ceasuri fericite și pline de antren cu prietenii mei, în vreme ce acum nu mai răsună prin geamuri nici cîntece și nici rîsete.

De aceea rămîn în încăperile mele, citesc și scriu sau cînd regele este plecat cu treburi, mă plimb pe terasă. Seara mă invită cîteodată să stăm de vorbă și în aceste împrejurări i-am putut ține deja mai multe prelegeri despre Nanjing și monumentele sale, prin care am putut, în treacăt, împiedica degradarea grădinii de neînlocuit a familiei Hu unde adoratorii lui Dumnezeu voiau să ridice un nou templu. Viceregelui nu i s-a urcat încă mărirea la

cap. Este modest și dacă te gîndești că n-a trecut decît primul examen, are și o cultură corespunzătoare, ceea ce rezultă chiar și din faptul că nu ia în serios religia barbară a pletșilor. Am înțeles aceasta dintr-o observație ironică asupra deosebirii de vederi care se menține între „fiul mai tînăr al tatălui ceresc” și Duhul Sfînt“.

„THE TIMES“, LONDRA

Ultimele știri din Hongkong și Shanghai confirmă relațiile că numai după două luni de la cucerirea Nanjing-ului, o mare coloană a armatei rebelilor a pornit spre nord. Observatorii politici din Shanghai sînt de acord cu faptul că prin noua lor operație rebelii năzuiesc să pună mina pe putere în tot imperiul chinez. Întrucît știrile din China interioară pătrund într-o măsură foarte redusă în orașele portuare, perspectivele noii acțiuni nu pot fi încă evaluate, cu atît mai mult cu cît această expediție, nu este, în mod inexplicabil, condusă de nici unul dintre „regi“, ci de un comandant militar subordonat.

Rebelii vor avea de învins mari greutăți. Ei vor trebui să treacă printr-o regiune a cărei populație nu le înțelege limba ; căci limba chineză de la Beijing este atît de diferită de cea vorbită la Guangzhou ca engleza de franceză. Vor trebui să treacă peste Fluviul Galben. Și, în sfîrșit, Beijing este atît de departe de Nanjing ca Veneția de Paris. Desigur că am comite o mare greșeală dacă am subestima posibilitățile rebelilor și a excelentei lor conduceri militare : pe drumul lor de la Guangxi pînă la Nanjing au străbătut o distanță corespunzătoare cu aceea de la Paris pînă la Minsk.

Rebelii stăpînesc acum China de mijloc și părți mai mari din China de sud. Regimul de la Beijing nu mai e în măsură să-și onoreze tratatele cu străinătatea. Ar fi timpul ca guvernul majestății sale să privească realitățile în față și să stabilească legături, chiar dacă numai neoficiale la început, cu rebelii, înainte ca alte puteri europene să i-o ia înainte.

Adepti secreti ai rebelilor se află deja în capitală și încearcă să închirieze case nelocuite în apropierea zidurilor și porților orașului. În case vor să adăpostească, ca de obicei, pe camarazii lor de aceeași credință, pe care i-au introdus mai înainte pe ascuns în oraș, sub înfățișarea unor țărani și cetățeni pașnici. În vreme ce armata rebelilor va lua apoi cu asalt din afară zidurile — dar nici o clipă înainte — sprijinatorii lor urmează să pună stăpînire în oraș pe porți și să dea drumul soldaților rebeli. Cîțiva adepti ai rebelilor care au voit să închirieze case din acest motiv au fost arestați în ultimele zile și și-au mărturisit planurile criminale. Se presupune că mulți alții se află încă în oraș nedescoperiți. Cetățenii sînt puși în gardă. Cei suspecti trebuie imediat denunțați. Cine omite un asemenea denunț este pedepsit cu moartea. Acest avertisment este serios !

MEMORANDUMUL PRIMULUI CENZOR

Ridicat către înălțatul divin

(Extras)

Rebelii se află în fața Tianjin-ului și nu mai sînt decît la o depărtare de trei sute de li de capitala imperiului. Fără îndoială că stăpînirea a făcut tot ce a putut pentru a opri avansul. Nu despre asta e vorba. Dar funcționarii din provincii, de la guvernator pînă la slujitorii publici, precum și armata au capitulat. Guvernatorii se îmbolnăvesc subit cînd se apropie pleteșii ; pleacă în regiuni îndepărtate pentru a ridica trupe ; anunță victorii cînd au prins doar cîteva unități izolate de rebeli ; sau numai de frică se sinucid cînd dușmanul se află în fața porților.

Tot atît de laș se comportă familiile bogate și cultivate. În loc să dea un exemplu, fug. Chiar la Beijing, majoritatea caselor aparținînd nobililor stau deja goale. Multe zeci de mii care se aflau pînă acum în slujba sau în jurul lor sînt fără lucru, vagabondează de colo pînă colo și nu se sfiesc ca să-și manifeste simpatia față de dușmanii

imperiului. Alimentele se stochează, iar orezul nu se mai poate obține decît la prețuri inabordabile.

Dacă stăpînirea nu ia măsuri energice pot izbucni mișcări în oraș încă înainte ca rebelii să se afle în fața porților.

CHUN SHOU, DAMĂ DE ONOARE A ÎMPĂRĂTESEI-VĂDUVE

Înălțatul divin a interzis de fapt să se facă pregătiri pentru fuga curții ; dar noi nu ne luăm după asta. El nu-și mai părăsește încăperile decît atunci cînd merge la audiența de dimineață și nu mai vede ce se petrece în palat. Ce se întîmplă în imperiu nu mai știe nimeni. Nu există cineva care să mai poată spune dacă imperiul mai stă într-un picior sau dacă s-a prăbușit deja. Ce rost ar mai avea să mai așteptăm pînă ne decapitează rebelii !

Avem fără îndoială o ascunzătoare excelentă pentru bijuterii ; dar dacă rebelii vor da foc orașului interzis ? Sau dacă nu ne vom mai putea întoarce deloc aici ? Se pare că cincizeci de eunuci au fugit deja și pe mulți alții îi văd umplîndu-și lăzile pe ascuns.

Cancelarul i-a poruncit lui An Dehai să nu-l slăbească din ochi pe împărat și să-l supravegheze și noaptea. Dacă înălțatul divin s-ar stinge acum din viață, orașul interzis ar fi în cîteva ore gol și pustiu. Am lăsa aici numai persoana care e vinovată de toate și care așteaptă un copil.

CANCELARUL, PRINȚUL CAI, ȘI AN DEHAI, REPREZENTANTUL EUNUCILOR

Scurt protocol

Înălțimea sa, cancelarul, a început convorbirea, comunicîndu-i lui An Dehai că înălțatul divin se teme că prima soție ar putea afla adevărata situație a imperiului din observații imprudente ale anturajului ei.

An Dehai a răspuns : „Eunucii de serviciu, doamnele de onoare și cameristele au ordin sever să nu lase pe nimeni să intre în pavilionul de naștere. Ele primesc de multă vreme zilnic știri despre victorii și operații militare

fericite ale trupelor noastre, pentru a putea aduce vești îmbucurătoare înălțatei prime soții. Sînt conștiente că orice știre anunțînd o nenorocire ar înspăimînta nu numai pe prima soție, ci și pe cel nenăscut.

Înălțimea sa cancelarul : „Cîți eunuci au fugit pînă acum ?“

An Dehai : „Nici unul. Doar cîțiva dintre eunuci și doamnele de onoare au fost concediate din motive plauzibile, de pildă ca să-și viziteze rude bolnave“.

Înălțimea sa cancelarul : „La porți însă au fost arestați ieri și astăzi treizeci de eunuci. Ei duceau cu sine, în afara catrafuselor personale și bunuri furate, mai ales bijuterii din proprietatea înălțatei împărătese-văduve, pretextînd că voiau să pună în siguranță aceste obiecte prețioase, la Rehol. Aceste afirmații sînt desigur de necrezut. Veți dispune ca bijuteriile respective să fie imediat aduse din închisoare și să fie înapoiate înălțatei împărătese-văduve. În cazul în care s-ar mai găsi încă o dată bijuterii la eunuci fugari, acestea vor trece în posesia imperiului.“

An Dehai se aruncă în genunchi și promise să ia imediat bijuteriile și să pedepsească exemplar pe eunucii vinovați.

Înălțimea sa cancelarul : „Pedepsirea se va face prin tribunale. Acestea au condamnat deja la moarte eunucii prinși. Decapitățile vor avea loc în cîteva ore, la locul de execuție publică. Veți comunica aceasta celorlalți eunuci din palat“.

Plecat în genunchi în fața înălțimii sale, An Dehai promite să îndeplinească porunca.

Înălțimea sa cancelarul : „Am însărcinat armata să percheziționeze încăperile eunucilor din palat. Cine a pregătit bagaje pentru fugă va primi cincizeci de lovituri cu bățul greu de bambus“. An Dehai se roagă să fie iertați și-și ia îndrăzneala să pomenească că n-au fugit numai eunucii ; și proprietarii bogați părăsiseră orașul.

Înălțimea sa, cancelarul : „Aceasta nu schimbă cu nimic ordinul meu. În plus, se va da astăzi un edict în baza căruia casele goale urmează a fi confiscate dacă proprietarii lor nu se vor întoarce în decurs de șase zile. Vă reamintesc că răspundeți cu viața de starea sănătății înălțatului divin.

Cerul și-a arătat acum voința atît de limpede, încît vinovații din palat nu mai pot avea îndoieli. În timpul unei furtuni, un trăsnet a căzut aseară în sala Rugăciunii Anuale¹ și a incendiat-o. Ea a fost complet distrusă.

YU, FOST MINISTRU

Scriu pe o foaie separată știrea primită acum pentru că nu îndrăznesc s-o încredințez însemnărilor permanente din jurnalul meu :

Împărăteasa-văduvă pare să fie revoltată de acțiunea cancelarului care împiedică punerea în siguranță a bijuteriilor ei. El a spus eunucului An Dehai că nimeni nu are permisiunea să părăsească orașul interzis. Porțile districtului palatului au rămas închise chiar dacă împărăteasa-văduvă s-ar fi prezentat în persoană în fața lor.

Fără îndoială că An Dehai a comunicat neîntîrziat aceste cuvinte, incredibile împărătesei-văduve, care, fierbînd de indignare, s-a grăbit apoi spre încăperile înălțatului divin și s-a plîns de comportamentul jignitor al cancelarului. Ea i-a reproșat înălțatului stăpîn că numai legătura lui cu Mei Ling a pricinuit dezastrul actual al imperiului. Ea a spus că nu exista altă salvare decît imediata desfacere a căsătoriei și exilarea lui Mei Ling din capitală. Înălțatul divin nu i-a mai putut răspunde nimic pentru că cerul își arătase atît de neîndoielnic mînia prin trăsnetul căzut pe turnul sălii de rugăciune. El și-a contramandat toate audiențele pentru că bîlbîiala i s-a înrăutățit așa de tare, încît nu se mai putea exprima inteligibil.

În treacăt : cancelarul a pus să se răspîndească zvonul că un miriapod cu o sută de picioare îndrăznise să se urce pe capitelul de aur din vîrfurile turnului. Mîniat de aceasta, cerul trimisese trăsnetul pentru a ucide insecta ! În oraș mulți cred zvonul.

¹ Qi Nian Tian, denumit de obicei de străini „Templul cerului”. Clădirea care se înalță astăzi acolo, una din cele mai frumoase construcții ale lumii, a fost refăcută după incendiu.

Înălțatul divin ar fi așa de abătut în ultimele zile, încît există temerea că-și va pune capăt zilelor, mai puțin din pricina catastrofei care ne-a lovit imperiul, cît din durere că-i este cerută Mei Ling.

Se spune că partida împărătesei-văduve ar voi s-o ucidă pe Mei Ling.

IMPĂRATUL

Înălțați către mine trei bețișoare de santal !

Sînt încurcate încă din vasul de afumat. În atîția amar de ani, ai tăcut. Nu te-am implorat să-mi vorbești încă de cînd m-am urcat pe tron ? De ce nu mi-ai arătat drumul cînd ți-am adus aici, copil fiind încă, pentru prima oară, un sacrificiu de ardere ?

Înălțați către mine trei bețișoare de santal !

Fumul se ridică în vîrtej și se destramă. Dar te-ai arătat candidatului fără succes de la Guandong și i-ai dat o însărcinare. Vrei să mă pedepsești pentru păcatul înfăptuit de tată ? Sau el este cel care-mi tulbură rugăciunea ca să nu-mi auzi cuvintele și suflă fumul peste nedreptatea lui ?

Înălțați spre mine bețișoarele de santal !

Nu-mi primești oare sacrificiul sau mi-a tremurat mîna ? Să strig nedreptatea tatălui aici în mijlocul sălii ? Dacă nu-ți vei schimba căile, o să te silesc s-o faci. Gîndește-te că și eu mă pot ruga Dumnezeuului pe care-l cinstește omul de la Guandong. În fața acestui Dumnezeu nu este păcat ceea ce tu osîndești ca o crimă a mea și a milioane din supușii mei.

PANTAI, ȘEFUL DE CABINET AL CANCELARULUI CAI

Dintr-o scrisoare către Tang

Nimeni nu se mai poate îndoii că cerul și-a luat mîna de pe înălțatul divin, de cînd a căzut trăsnetul pe sala Rugăciunii Anuale. Ultima dumneavoastră scrisoare conține întrebarea neexprimată cum se mai poate sluji cu credință înălțatului divin, în asemenea împrejurări, dacă

în felul acesta nu se contravine voinței limpede exprimată a cerului.

Și eu îmi pun adesea această întrebare, cînd mă întorc seara, obosit, în casa mea. Dar ce să facem ? Eu nu sînt născut să fiu conspirator. Să le fac poate jocul rebelilor pletosi, asupritorilor oricărei umanități ? Sau chiar să fug la ei ? Împosibil ! Atunci ce-i de făcut ? De cîte ori îmi pun această întrebare, de atîtea ori ajung la răspunsul : să rabzi, chiar dacă mîntuirea cerească nu se mai află de partea stăpînitorului nostru. Cel mai mult mă întărește în hotărîrea aceasta cancelarul. Nu cuvintele, nu persoana lui, ci hotărîrea cu care-și face datoria.

Pare să fi așteptat ceasul acesta. Curtea, capitala, armata, imperiul sînt în descompunere pentru că imperiul de mijloc și-a pierdut puterea. Cancelarul însă ține înmănunchiate tot ce vrea să se depărteze, liniștit, cu conștiința țelului său, fără cruțare.

Conducătorii militari, bogații, principii manzhu și învățații, îl urăsc ; dar cînd îi conduc la el în sala de audiențe, tremură de frică. Reprezentantului eunucilor An Dehai — bărbatului cel mai puternic — dacă se poate numi bărbat — din partida împărătesei-văduve a pus să i se aplice cincizeci de lovituri cu bățul greu de bambus pentru că își pregătise bagajele de fugă.

A poruncit decapitarea a cinci învățați ai Academiei Hanlin pentru că au susținut public evacuarea Academiei și a arhivei ei de neînlocuit.

El nu e nervos, nu cunoaște frica. Lumea e plină de confuzie, dar în camera lui de lucru domnește liniștea. Ia repede hotărîri și nu are prejudecăți. Cînd a văzut că trupele noastre nu pot opri armata din nord a rebelilor, a cerut ajutorul regimentelor de cavalerie mongole. Toți sînt îngroziți de acest joc riscat și eu i-am amintit situații istorice similare care dau de gîndit, dar el contează pe faptul că mongolii se vor irosi atît de tare în luptă, încît nu vor mai putea reprezenta pe urmă un pericol pentru noi. Uneori sînt uluit cu ce mize mari joacă, el care m-a adus și mă aduce mai departe la exasperare cu mărunțișuri meschine ! De neînțeles cum el care se poate pregăti cu încăpăținare și în cele mai ample detalii în probleme de protocol, lezează astăzi principii fundamentale ale

etichetei de curte, dacă i se pare necesar. Dacă ar socoti că poate servi imperiului, cred că ar izgoni din palat, fără ezitări și pe prima soție. Ar putea face lucrul acesta fără primejdie, căci nimeni nu-l mai ascultă astăzi pe împărat. Însă citeodată nutresc suspiciunea că-i convine chiar de minune că înălțatul stăpîn e prins în mrejele propriei sale prostii : puterea și libertatea cancelarului sînt cu atît mai mari.

El nu se mai simte răspunzător decît față de imperiu și de popor. Cerul îi este indiferent.

Vedeți, dragă prietene, că am astăzi ca și înainte o atitudine critică față de cancelar și nu-i urmez decît cu teamă drumul.

Dar cum l-aș putea abandona în ceasul acesta !

MEI LING

Ultima scrisoare

Eu, născută într-o familie simplă¹, neînzestrată cu virtuți, fără chemare către o activitate nobilă, morală, neascultătoare față de părinți și surdă la recomandările lor, mi-am irosit zadarnic viața.

După ce tatăl înălțatului stăpîn s-a ridicat la ceruri, ar fi trebuit să mă retrag, eu nevrednica, în încăperile femeilor din familia mea. În loc să fac așa, am comis crima de neiertat de a-l iubi pe fiul lui. Am zvîrlit în vînt toate recomandările celor pioși. Inima mi-a fost un șarpe veninos, dar necunoscuți tuturor, se învîrtesc ochii cerului ca roțile unei trăsur². Am stîrnit mînia cerului, l-am împiedicat pe înălțatul stăpîn să armonizeze Susul cu Josul și astfel am abătut o suferință nesfîrșită asupra imperiului. Chiar dacă aș oferi zece mii de vieți n-aș putea răscumpăra această vină.

Mor, rugîndu-mă ca cerul să mă pedepsească în toate existențele mele viitoare, dar să-și curme mînia împotriva oamenilor și să acorde de aici înainte înălțatului

¹ În calitate de fiică a prințului Ye, provenea dimpotrivă din cele mai vechi și nobile familii manciuriene.

² Proverb.

divin liniștea inimii și o conducere fericită. Rog să nu se deplîngă moartea mea și să nu mi se acorde nume de onoare postume.

MEI LING

Să mă furișez înainte de ivirea zorilor, cu trupul greu și picioarele nesigure, fără să-l mai fi văzut o dată ! Mă voi urca în sampanul pregătit pentru mine, singură, și nimeni nu va sta la țarm cînd fluxul mă va împinge pe mare.

Numai ca să rămînă și el singur ! Dacă ar fi rămas totdeauna singuratic, ar fi crescut. Dar vina mea l-a făcut să se îndoiaie. Am stat pe umerii lui ca un Jiang Shi ¹ și i-am supt puterea, în loc să-l sprijin. *Eu* am atras trăsnetul.

Sufletul care mai plutește deasupra îmi va mulțumi că nu l-am chemat jos ; cel nenăscut nu va simți nimic, cînd apa se va închide deasupra mea.

Să mai îngenunchez o dată, întoarsă spre locul unde doarme acum.

De l-ar binecuvînta cerul divin !

Acum doar treptele.

PROTOCOL DE INTEROGATORIU

Camerista înălțatei stăpîne a dat la interogatoriu următoarele răspunsuri :

Nici eunucii, nici cameristele și nici doamnele de onoare n-au informat-o pe înălțata stăpînă în timp ce se afla culcată în pavilionul de naștere, despre situația imperiului, despre înaintarea rebelilor pletoși și despre lovitura de trăsnet în sala de rugăciune. Dimpotrivă, noi i-am anunțat victorii ale trupelor noastre.

Cu adevărata desfășurare a lucrurilor a pus-o la curent o scrisoare a tatălui ei, a înălțimii sale, prințul Ye. Am recunoscut că scrisoarea provenea de la el, după scris.

¹ Un fel de vampir.

Înălțata stăpînă avea două versuri scrise de mîna lui, atîrnate în dormitorul ei. După acestea am recunoscut scrisul, cînd misiva se afla pe patul ei.

Ce scria tatăl ei nu știu, pentru că stăpîna mea a ars scrisoarea deasupra vasului de cărbuni. Cine i-a adus scrisoarea nu știu. Trebuie să se fi întîmplat în vreme ce mă găseam în bucătărie. Ea nu mi-a vorbit de conținut.

Curînd după primirea scrisorii s-a sculat și s-a îmbrăcat deși medicul îi prescrisese odihnă la pat. Ea a îngenunchat în fața statuuî zeiței Guanyi și s-a rugat. Doamnele de onoare au rugat-o insistent să se întindă din nou în pat ; dar ea n-a ascultat. În cele din urmă am chemat doctorul, dar nici el n-a izbutit nimic. Noi i-am amintit că pune în primejdie viața urmașului la tron dacă nu urmează prescripțiile medicului. Ea nici n-a mîncat și nici n-a mai băut nimic. Seara m-a pus să îngenunchez și să jur că nu trădez nimic din cele ce pregătea. M-a rugat s-o conduc noaptea la fîntîna de la „Poarta dreptului adevăr“¹ pentru că trebuia să-și ia viața. Era ceasul porcului² cînd mi-a spus aceasta. Eu am început să plîng și am vrut să ies afară, dar ea nu m-a lăsat.

N-am spus nimănui despre intenția ei. Știu că ar fi fost de datoria mea s-o fac ; dar îi jurasem să păstrez tăcerea. Și apoi aveam intenția ca după aceea să mă spînzur și eu. Ea a scris apoi scrisoarea care s-a găsit. I-a trebuit mult pentru că o lua mereu de la început. Copiile le-a ars ea însăși.

A poruncit doamnelor de onoare și eunucilor să meargă la culcare. Am fost tot timpul în cameră și am stat jos pe o pernă așa cum îmi poruncise ea. Da, și înainte îmi permisese uneori — în totul poate de cinci sau șase ori — să șed în prezența ei. Știu că atitudinea mea este vrednică de pedeapsă.

Ea s-a rugat, după ce a scris scrisoarea, pînă la ora tigrului³. A și plîns, dar fără să se vaite. Pe urmă mi-a poruncit s-o ajut să se schimbe. Și-a îmbrăcat rochia simplă în care a fost găsită și a vrut să-mi dăruiască, la

¹ Qen Shun Men, la nord-estul orașului interzis.

² De la ora 21 pînă la 23.

³ De la ora 3 pînă la 5.

despărțire, două săgeți de jad de înfipt în păr. Însă m-am codit să le primesc.

Pe urmă am străbătut grădina. Ploua și era întuneric. Am ferit-o cu greu să nu cadă pentru că era alunecus pe jos și nu aveam nici un felinar. Ea a dorit să meargă pe întuneric, ca să nu ne poată vedea nimeni.

A îngenuncheat încă o dată la fântină și s-a rugat. Apoi și-a luat rămas bun de la mine și a pășit peste marginea ei.

YU, FOST MINISTRU

Moartea primei soții a fost anunțată ieri în buletinul guvernului. Din edict nu reiese însă de ce — sau ar trebui să scriu : datorită cui ? — a murit. De vreo boală nu s-a știut nimic pînă acum. Circulă atîtea zvonuri în capitală despre moartea ei, încît mi-e greu să-mi fac o părere care ar fi cel mai plauzibil. După părerea unora, moartea ei a fost opera împărătesei-mamă și a clanului ei, după alții e vorba de mina cancelarului. Ea pare să fi fost spînzurată, otrăvită, prăbușită într-o fîntină, stră-punsă, gîtuită. Poporul de jos crede desigur, din nou, că cerul ar fi intervenit direct.

Ciudat este că împăratul a ordonat numai douăzeci și opt de zile de doliu în loc de douăzeci și opt de luni și că nu a acordat decedatei nici un titlu postum. Oare fapta să se fi petrecut cu știrea lui ?

Se răspîndesc copii ale unei așa-zise scrisori lăsată de prima soție. N-am întilnit încă pe nimeni care să o considere autentică, se fac mai degrabă tot felul de speculații asupra uneia sau alteia din partidele de la curte, interesată în răspîndirea acestui fals.

„NORTH CHINA DAILY NEWS“, SHANGHAI

Următoarea descriere a situațiilor de la Nanjing este extrasă dintr-o scrisoare ajunsă la destinatarul ei după multe ocolisuri. Expeditorul, domnul de N., trăiește deja de câțiva ani la Nanjing (Nota red.)

Din numărul mic de scrisori pe care le-am primit noi cei trei europeni din Nanjing după ocuparea orașului acum cinci luni, reiese că în lume bîntuie reprezentări cu totul false despre taipingi. Pesemne că stăpînirea de la Beijing face tot posibilul pentru a-și discredita inamicii.

Nu-mi pot permite nici o apreciere asupra așa-ziselor distrugeri și acte de cruzime ale „rebelilor“ în timpul marșului de la Guangxi pînă aici, pentru că n-am luat parte la această campanie. Însă după spusele tuturor martorilor cu care am vorbit aici, nouă zecimi din distrugeri ar cădea în sarcina imperialilor. Oricum ar fi, vreau să relatez aici numai ceea am trăit și am văzut eu însumi la Nanjing.

Firește cucerirea n-a fost posibilă fără cîteva durtăți de pe urma cărora nu au avut însă de suferit decît garnizoana manciuriană și locuitorii citadelei. Populației civile chineze din Nanjing nu i s-a întîmplat nimic. Noi europenii n-am fost inoportunați în vreun fel.

Încă din primele zile ale ocupației, taipingii au distrus templele păgîne, sau în cel mai rău caz statuile zeilor, dintre care unele erau într-adevăr foarte vechi, dar totuși lipsite de orice valoare artistică. Este regretabil că un mic grup de taipingi zeloși au stricat și Pagoda porțelanului, celebră în lumea întreagă, de unde se putea avea o priveliște minunată asupra Nanjing-ului. Dar era deja

într-o asemenea stare de ruină încît, oricum, s-ar fi prăbușit curînd.

Sanctuarele păgîne n-au fost totuși dărîmate dintr-o furie oarbă de distrugere, ci pentru a curma din rădăcină adorarea zeilor și superstiția. Pe criticii acestei acțiuni îi rog să reflecteze la faptul că micuța biserică a misiunii evanghelice din Nanjing a rămas neatinsă ; ba, dimpotrivă, soldații adoratorilor lui Dumnezeu au salvat-o chiar atunci cînd flăcările unui incendiu de la o mînăstire budhistă din vecinătate amenințau să cuprindă și această clădire !

Între timp, adoratorii lui Dumnezeu au început să ridice noi clădiri, dintre care aș vrea să amintesc numai palatele „regelui divin“ și al „regelui de răsărit“, Yang. Zidurile orașului de apărare care se refac au suferit mai puțin de pe urma asediului decît din pricina degradării de secole, sub domnia manciuriană. În fiecare dimineață se văd lungi coloane de muncitori care se duc acolo. La Nanjing, conducătorii mișcării taiping au pus capăt trîndăviei. Nicăieri pe străzi nu se mai întîlnesc pungăși, cerșetori sau vînzători ambulanți care, sub pretextul de a oferi cîteva cuie ruginite și șuruburi, obișnuiau să-și piardă vremea. Majoritatea prăvăliilor sînt închise, iar proprietarii lor sînt puși la o muncă utilă ; și, iată, populația nu trăiește mai rău ca înainte. Desigur că oamenii trebuie să piardă puțin timp la centrele pentru împărțirea alimentelor, dar cei care mîrîie ar trebui să se gîndească că înainte pierduseră tot atîta cumpărînd și tocmindu-se. În afară de aceasta, primește fiecare suficientă hrană și dacă e sărac, numai să lucreze. Fără îndoială că toți pierde vară sînt acum siliți să-și cîștige existența și hrana prin munca mîinilor. Sub taipingi nu mai există antagonismul dintre săraci și bogați, ci toți împart frățește între ei ceea ce cîștigă.

Numai rangurile cele mai înalte ale conducerii par a face unele excepții de la principiul acesta fundamental. Dar eu nu vreau să mă asociez criticilor care se aud în anumite împrejurări referitoare la aceasta, căci ar fi nefiresc să ceri ca vîrful mișcării, „regele divin“ să trăiască tot atît de modest ca un culi. Cu toate acestea nu

vreau să trec sub tăcere observația că unul dintre regi, „regele sudului“, Fong, trăiește într-o simplă casă țărănească și că refuză clădirea unui palat pentru el, ceea ce în fapt l-a făcut popular, dar a fost interpretat de dușmanii taipingilor — în general aceiași care critică noile construcții de palate — ca o căutare de efecte ușoare.

Proprietatea noastră, a europenilor, n-a fost atinsă. Când s-au furat, nu de mult, lui N.N. câteva obiecte de valoare, poliția i-a oferit despăgubire. Hoții au fost în cele din urmă prinși, iar poliția i-a înapoiat prada. Răufăcătorii au fost executați în fața casei lui. Reiese de aici cum se ocupă taipingii de ordine. De altfel numărul crimelor a scăzut mult fie ca urmare a reînnoirii religioase, fie că camenii sînt siliți să renunțe la vagabondaj. Se mai adaugă la aceasta că și contravenții ușoare la legi și ordonanțe se pedepsesc aspru. Deseori se văd la colțuri de stradă oameni în gulere de lemn siliți să îngenuncheze acolo zile și nopți, în poziția cea mai incomodă, numai pentru că au absentat fără motiv de la serviciul divin, după cum reiese din inscripțiile de pe scîndura de la capul lor.

Nu îndrăznesc să apreciez dacă taipingii sînt creștini ca și noi. Pot însă să afirm categoric : mișcarea adoratorilor lui Dumnezeu a pus capăt unui mare număr de obiceiuri depășite, prăfuite, precum și practicării unor superstiții. Un spirit nou trece de la taipingi și la vechii cetățeni ai orașului : un simțămînt de severitate morală, de cucernicie, o dorință de înfăptuiri. Dacă taipingii înving, ne vom afla în fața unei națiuni chineze întinerite.

Desigur că nu vreau să afirm că cetățenii inițiali ai Nanjing-ului ar fi deja cîștigați pentru cauza cea nouă ; cu toate acestea nu se poate concepe că din partea lor conducerea va avea dificultăți de vreun fel. Taipingii stau bine în șa și se vor afirma. Încrederea lor că în scurtă vreme vor dobîndi întregul imperiu de mijloc a crescut simțitor datorită succeselor armatei din nord, în ciuda faptului că poartă această campanie cu jumătate din forțe. Cu cît noi europenii ne vom obișnui mai curînd, cu acest gînd, ne va fi hărăzit un succes politic și economic mai mare în China.

Îl salut pe regele divin în mijlocul nostru. Nu știu cît timp a trecut de cînd l-am văzut ultima oară aici. Trebuie să fi fost înainte de prinderea lui Zhu. Mi s-a spus că fratele nostru Xiuquan se depărtează de noi pentru că noi nu îngenunchem cînd intră el, cînd facem plecăciunea nu atingem pămîntul și nu înghițim țărîină.

Ei, dragi frați regi, eu îmi amintesc încă primele noastre întîlniri pe Muntele mărăcinilor. Pe vremea aceea, stăteam într-o grotă, n-aveam lumînări de ceară, ci numai o lampă cu ulei care fumega, ba uneori chiar făclii de brad. Stăteam pe scăunele de lemn sau pe rădăcini pe care le cioplisem cu barda, făcînd din ele taburete. Mai jelesc și astăzi după taburetul meu. Hainele noastre erau pe vremea aceea din bumbac prost, culorile șterse. Eram fericiți cînd aveam orez și puține zarzavaturi de mîncare. Și numai sîmbăta exista pentru fiecare cîte puțin pește uscat și foarte rar carne. Dar spiritul și voința noastră erau puternice.

Seara, oamenii se strîngeau de bună voie în fața grotei fratelui nostru Xiuquan și așteptau să iasă și să le vorbească. Țăranii din cîmpie căutau la noi refugiu și-și lăsau proprietatea de izbeliște, pentru că nădăjduiau de la noi o ordine nouă a lumii. Ei credeau că noi vom clădi lumea din nou, pentru că eram noi înșine săraci și urmăriți, pentru că locuiam, mîncam și trăiam ca ei.

Astăzi însă ne îmbrăcăm în mătase și unii dintre noi se lasă purtați pe străzi în lectici de șaisprezece culi. Se

¹ Consiliul regilor se întrunea o dată pe săptămînă. Din el făceau parte : regele răsăritului („Duhul Sfînt“) Yang, regele sudului Fong, regele nordului Wei, viceregele Shi Dagai. Președinția ar fi trebuit s-o asigure regele divin Hong Xiuquan. Pentru că la ședințe nu se purtau decît „convorbiri terestre“, el nu participa decît rareori. În lipsa lui, președinția a luat-o la început Zhu, iar după ce acesta a fost prins, Yang. Regele apusului Xiao („Gura lui Iisus“) fusese ucis la asediul localității Changsha de explozia unui tun de cîmp. Cuvîntarea reprodușă aici a fost ținută de Fong cam cinci luni după cucerirea Nanjing-ului. A fost găsită printre documentele de acuzare în procesul lui, dar n-a fost dată publicității la timpul său din motive ușor de înțeles.

spune că fratelui Xiuquan nici această sală de mînăstire îmbrăcată în lemn prețios nu i se pare destul de demnă pentru o sală de întrunire. I se pare prea sărăcăcioasă. Într-adevăr : pardoseala e doar din lemn și nu de marmură. Aurul și argintul au fost în general uitate. Dar își mai amintește oare cum a venit la noi pe Muntele mărăcinilor, ca un fugar căutat cu mandat de arestare și cum Zhu și cu mine i-am acordat găzduire și azil ? Nu cred, căci acum pretinde să ne aruncăm înaintea lui, în praf !

În timp ce oamenii noștri locuiesc cîte cincisprezece și douăzeci într-o cameră — da, eu văd locuințele acestea ! Eu mai stau de vorbă cu oamenii aceștia ! — în timp ce ținem sever despărțiți bărbații de femei, și ardem, legați de un stîlp, bărbații, dacă se duc în cartierul femeilor, construim palate pentru regi și le instalăm haremuri. Dar în casa fondurilor de război nu există destui bani pentru a livra trupelor noastre din nord arme și muniție. Fratele nostru, regele răsăritului, împiedică reforma agrară, solemn promisă, pentru că din pricina costisitoarelor noastre planuri de construcții, trebuie să recurgem la impozitele țăranilor și nu putem desființa vechiul sistem de percepere al impozitelor.

Nu poporul, ci regii ne trădează țelurile. Dacă grinda de sus e strîmbă, se îndoiaie cea de jos. Dar dacă grinda acoperișului stă de-a-curmezișul, se prăbușește toată casa.

MA

Dintr-o predică

S-au ridicat oameni suspecti din mijlocul nostru care au spus : de ce regele răsăritului — Duhul Sfînt, a luat la el douăzeci și trei de femei și regele divin treizeci ? Noi însă trebuie să trăim departe de soțiile noastre și n-avem voie să le vedem decît de departe, la serviciile divine. De ce regii își clădesc palate, în vreme ce noi locuim în colibe ? Nu sîntem cu toții egali în fața prea cinstitului părinte din ceruri ?

Să nu-i credeți pe acești oameni care nu vor decît să semene discordie ! Desigur că sîntem toți egali în fața Tatălui ceresc : însă Tian Wang-ul e mai mult decît

noi oamenii, iar în regele răsăritului sălăşluieşte Duhul Sfânt. Cum ne-am putea compara cu ei, fără să hulim cerul !

Şi nu era aşa din timpuri imemorale, că stăpînitorii ţării aveau multe neveste ? Nu spune şi Sfînta Scriptură că regele Solomon găzduia în palatul său şapte sute de soţii şi peste acestea trei sute de concubine ? Nu scrie apostolul Pavel lui Titus : „Este voinţa lui Dumnezeu ca înalţii funcţionari să nu aibă decît o singură femeie ?”¹ Regilor le este indiferent dacă picioarele lor calcă pe marmură sau pe pămînt ; căci adevărata lor biruinţă este în ceruri. Tian Wang-ul are acolo un palat de o mie de ori mai preţios şi mai bogat decît l-am putea construi noi vreodată aici la Tianking. Cînstitul Tată din ceruri a poruncit să ridicăm în acest oraş Ierusalimul ceresc. Ar putea fi lăcaşul fiului său o colibă sărăcăcioasă din lemn ?

Nu, îi vom construi un palat care să-l întrecă de departe în strălucire pe cel al împăratului demonilor de la Beijing, aşa după cum cerul întunecă infernurile cu lumina lui. Iar voi — mai aşteptaţi cîtiva ani ! În scurt timp, vă vom înălţa aici, vouă celor credincioşi, primii luptători pentru Imperiul Marii Păci, nişte case tot atît de splendide ca acum regilor noştri !

ACADEMICIANUL LI

Dintr-o scrisoare către fiul său

Dacă biblioteca mea nu s-ar afla la Nanjing — ar fi pentru mine un gînd înfiorător, să trebuiască s-o părăsesc aici. O să-mi vină greu să şi mor, pentru că nu pot să iau nici o carte cu mine, în călătoria mea dincolo.

Dacă n-ar fi biblioteca mea, căreia trebuie să-i port de grijă — şi o bibliotecă pretinde permanent îngrijire şi preocupare. E uimitor cum cărţile cer, dacă ai stat departe

¹ Taipingii au falsificat în traducerea lor din Noul Testament acest pasaj (Tit. 1, 6). Acest fals pare a-şi avea originea la Yang (cf. *Beitrage zur Förderung der Christlichen Theologie*, Jahrg. 284, Heft 2, p 171) (Contribuţii la promovarea teologiei creştine).

de ele cîteva zile, o nouă așezare, completări și o altă orînduire după însemnătate...

Prin urmare dacă n-ar fi biblioteca, de care nu mă pot despărți niciodată și pentru care de fapt trăiesc, aș fi părăsit de mult orașul Nanjing și aș fi venit la tine și la mama ta.

Dar în ciuda transformărilor dureroase pe care le-a suferit și le mai suferă orașul nostru, am găsit, spre bucuria mea, confirmarea a două vorbe din înțelepciunea proverbelor noastre : „Toți academicienii sînt frați“ și „În toate sectele celebre există loc pentru bucurie“. Cu acestea, fac aluzie la convorbirile mele care se desfășoară seara — de obicei pe terasă sau cînd e vreme rea, în bibliotecă — cu viceregele Shi Dagai, despre care v-am scris deja. Interesul oaspetelui meu se îndreaptă înainte de toate către dinastia Zhu¹ și istoria antică. De la această temă și problemele fundamentale ale eticii statale precum și de la concepțiile clasicilor asupra acțiunii politice, conversațiile noastre alunecă adesea la actualitate, lucru firesc nu numai pentru că viceregele are un simț pătrunzător și critic pentru politica colegilor săi de funcție, ci și pentru că, în discuția asupra problemelor abstracte el caută elementele care pot fi aplicate.

În cursul acestor convorbiri aflu multe lucruri care nu pătrund în afară, dar pe care simțul meu istoric mă obligă să le rețin pentru posteritate, chiar dacă, lipsit de priceperea de a realiza o privire de ansamblu asupra unor corelații politice mai întinse, vor trebui să rămînă doar impresii și schițe, puncte de reper ale memoriei, poate pentru o lucrare mai vastă, de sinteză, într-o tîrzie și fierbinte nădăjduită vreme a răgazului și a regăsirii cu voi.

Pînă nu de mult am fost foarte prins, nu numai de bibliotecă, ci și de preocuparea de a ușura soarta colegilor mei de breaslă, care — în ciuda faptului că se numărau printre ei cîțiva savanți și artiști recunoscuți — au fost siliți de adoratorii lui Dumnezeu la munci manuale cu care nu erau obișnuiți, avînd astfel de îndurat chinuri ce nu se pot închipui.

¹ 1122 pînă la 255 î.e.n.

Lucrurile s-au schimbat abia cînd Shi Dagai a izbutit să obțină în consiliul regilor exceptarea învățaților de la orice muncă manuală, brută. S-au găsit pentru ei activități ca cenזורi și bibliotecari, profesori de scriere și matematică, stilști și corectori în cancelarii. Sînt căutați cunoscători care pot să efectueze expertize asupra unor vechi obiecte de artă ; unii au fost trimiși în țară de regi, pentru a cumpăra antichități, mai ales din jad, fildeș și metale prețioase. Evident că în rîndul rangurilor superioare, se aflase că este o preocupare a regilor, să colecționeze obiecte de artă.

O luptă aprigă se desfășoară de cîteva luni între regi pentru pictori și sculptori și anume din momentul cînd s-au luat în antrepriză decorările interioare ale palatelor și ale grădinilor. Desigur că artiștii sînt măguliți de marea solicitare ce li se arată ; fără îndoială că nu sînt de invidiat, pentru că le e greu să satisfacă gustul simplist, fără rafinament al acestor clienți, care iubesc ceea ce e strident, pestriț, încărcat, garnisit, ciopîrțit, împodobit cu aur, argint și fildeș. Desigur că există excepții, de pildă Shi Dagai.

De curînd am cunoscut la noi în casă un alt rege, pe regele sudului Fong, al cărui nume se află aici, pe buzele tuturor. El n-a venit în litieră, ci a urcat dealul pe jos, urmat de o ceată de flăcăi înarmați, neciopliți, garda lui personală. Shi Dagai m-a prezentat ca proprietarul casei și însoțitorilor lui.

Fong este un om scund, bine legat, căruia părul îi cuprinde mult din frunte. Ochii lui mici, cu o expresie dură, scrutau bănuitori casa. Părea să disprețuiască nu numai interiorul elegant și îngrijit, masa cu figuri de jad și vase antice de bronz, sulurile de tablouri și scaunele din lemn de huali, ci chiar priveliștea frumoasă de pe terasă, asupra orașului.

Viceregele i-a pus în față o mîncare simplă, gustoasă, de bucătărie kantoneză, a cărei pregătire rustică îmi făcea și mie poftă. Fong era scump la vorbă, însă după cîteva cupe de maotai a devenit mai volubil. Are un bagaj de cuvinte redus și chiar cu acesta este zgîrcit. Își reține frazele, le presează, le întinde, însă pe urmă le dă drumul cu violență, ca unor lovituri de ciocan. Nu se

exprimă elegant și nuanțat, dar ceea ce spune este totuși impresionant, în genul lui.

Era mînios și în general pare să trăiască numai din ură. „Nu vom învinge, a spus el, pentru că nu mai putem vorbi. Nu putem vorbi pentru că nu mai avem un țel. Eu sînt singurul care-și mai dă osteneala să stea de vorbă cu oamenii noștri, fără să țină predici. Dar ceea ce le spun este fals. Cînd am anunțat pe Muntele mărăcinilor noua ordine a proprietății asupra pămîntului, țărani și-au părăsit casele și ne-au urmat. Cînd vorbesc astăzi despre aceasta, se tem. Care e cauza ? Zidurile palatelor pe care regii și le construiesc în jurul lor ! Ei studiază cărți pentru a afla poruncile lui Shang Di sau ca să cerceteze cum domnea dinastia Zhu. Scrisesem o lozincă pe drapelele noastre, însă drapelele le-am lăsat la Yun Gan“.

În opoziție cu Shi Dagai care nu face decît să se distreze pe seama confrăților săi de funcție, Fong va acționa. Vrea să se grăbească cu o parte din trupele de sub comanda lui spre armata din nord care se află înțepinită de multe săptămîni, în fața localității Tianjin. El vorbea fără prudență despre Yang, pe care-l considera un cărbunar limitat, dar primejdios și lipsit de scrupule, despre regele nordului Wei, care după spusele lui Fong, simulează doar bonomia, însă în realitate a rămas un proprietar necruțător de casă de amanetare ; și despre regele ceresc, în care vede un nebun. Fong critica cu vorbe aspre faptul că acesta din urmă ridicase un mau-soleu grandios în care zidise un sicriu, pe care-l purtase cu el în tot timpul marșului din sud pînă la Nanjing.

Într-adevăr, și mie mi se par necugetate și fără rațiune multe din dispozițiile Tian Wang-ului. Cum să-și înalțe palatul pe un deal care se află în sectorul geomantic al rinichiului drept¹ și care din acest motiv este sub influența focului. El a spulberat obiectiile constructorilor cu argumentul simplu că elementele nu pot avea nici o influență asupra palatului : îl apăra însuși Shang Di !

În momentul de față îl preocupă problema, cum au ajuns în lume el și „fratele său mai mare“ — cu două mii

¹ Orașul era împărțit în sectoare, denumite după organele corpului. Fiecărui organ îi corespundea un element. Știința geomantiei, importantă la timpul său în China, descria influența acestor elemente.

de ani în urmă ! Pare să fi ajuns la concluzia că cerul îi strecurase doar pe ambii, la părinții lor tereștri. De aceea cînd tatăl și mama lui au murit, nu de mult, la Guandong, de holeră, nici n-a purtat doliu și nici n-a acordat vreo importanță oarecare stingerii lor din viață !

Regele sudului pretinde că Tian Wang-ul trebuie ținut în palatul lui ; căci dacă ar apărea în public toată lumea și-ar putea da seama de nebunia lui. Eu am totuși impresia că regii îl țin departe de viața publică pentru că se tem că ar putea dobîndi din nou influență asupra maselor, slăbind astfel poziția lor. Căci mulțimea are încredere în el acum ca și înainte și consideră reale poveștile cele mai absurde despre forța sa ocultă. Cînd numele lui este pomenit în litanii, mulți încă mai cad în extaz.

În palatul lui nu există eunuci ; suita lui este alcătuită numai din slujitoare. El le numește pe toate „surori“ și le ține predici în fiecare seară.

După spusele lui Shi Dagai, regele divin are acum 88 de soții, în timp ce pe vremuri la Yun Gan, numărul lor era de numai 36. De curînd, Tian Wang-ul a dat un edict prin care stabilește că regele de răsărit și regele de apus pot avea fiecare cîte unsprezece neveste, ceilalți regi fiecare cîte șase, funcționarii mai înalți trei, funcționarii mijlocii două neveste. Funcționarii simpli trebuie să se mulțumească cu una singură.

Despre viața din curtea femeilor regelui divin nu pătrunde nimic în afară. Chiar Shi Dagai pare a nu ști prea multe. El presupune că regele de răsărit i-ar fi introdus spioane în harem. Dar se pare că acestea nu-și prea fac datoria.

SHI DAGAI

Prin cuvîntarea sa necugetată, Fong nu și-a făcut numai lui un deserviciu, ci și lui Wei și mie. Tian Wang-ul s-a speriat așa de tare, încît nu s-a putut vorbi cu el trei zile. Numai Yang a pătruns la el cu celebra sa lipsă de bun simț și l-a convins pe Tian Wang să-i confere răspunderea pentru treburile conducerii și de asemenea să-i încredințeze marele, „divinul“ sigiliu al statului, pe care, re-

gele divin l-ar fi primit din mîinile lui Shang Di, dar pe care în realitate, el l-a comandat la Yun Gan. Avînd sigiliul, Yang poate emite acum edicte în numele Tian Wang-ului ! Ce înseamnă aceasta pentru Fong, Wei și pentru mine, e limpede.

Acum cîteva zile, Fong i-a mai supus o dată regelui răsăritului Yang, un proiect de lege pentru o reformă agrară, financiară și administrativă. Dar Yang a respins proiectul, motivînd că nu era încă timpul potrivit. El spunea că țaranii se temeau că trebuie să dea pămîntul pe care abia îl obținuseră de la moșieri, în posesia statului. Yang era dispus să introducă cu prudență, numai cîteva reforme administrative.

De aceea, Fong și-a anunțat planul de a pleca la armata din nord. Yang însă nu i-a aprobat decît cinci mii de oameni. Pentru mine insuccesul lui Fong este neîndoielnic. Yang speră că între timp imperialii și-au adus forțele de rezervă din Mongolia astfel încît nici armata nordului chiar întărită de Fong, să nu poată realiza succese esențiale.

DINTR-UN RAPORT ANONIM ¹

...Trupele din nord care se mai află în satele din jurul localității King-hai, la o sută douăzeci de li de Tianjin, l-au salutat cu entuziasm. Ei suferă foarte tare de frigul cu care nu sînt obișnuiți. Au fost decepționați că regele nordului n-a adus haine de iarnă și muniție decît pentru trupele lui. Cu toate acestea, a împărțit în mod egal arme, muniție și îmbrăcăminte la toți.

MEMORANDUMUL CANCELARULUI, PRINȚUL CAI

Supus înălțatului divin

Secret !

Dacă pînă acum conducerea a fost doar în mică măsură informată asupra condițiilor de la Nanjing, în ultima

¹ Raportul a fost găsit în actele lui Yang și provine pesemne de la unul din agenții pomeniți mai tîrziu.

vreme se primesc informații mai amănunțite și mai demne de încredere, care oferă posibilitatea aprecierii situației adversarilor. Ele confirmă zvonurile despre lupta pentru putere între conducătorii rebeli. După ce Zhu, care purta titlul de „virtute divină”, a fost prins și decapitat de oamenii noștri, după ce „regele apusului” Xiao („Gura lui Iisus”) a căzut în luptă, după ce Hong Xiuquan „regele divin” a fost pus în umbră de ceilalți regi și i s-a luat practic puterea, acum s-a despărțit de tovarășii săi unul din cei mai populari conducători ai rebelilor „regele sudului”, Fong, și a plecat cu un număr relativ mic de trupe ce-i sînt devotate, spre frontul din nord. Mișcarea rebelilor a primit prin aceasta o lovitură grea de care se pare că nu-și dă încă bine seama ; căci așa cum am relatat deja amănunțit într-un memorandum anterior supus înălțatului divin, Fong a fost acela care a elaborat primejdioasele idei reformiste ale răzvrătiților și le-a susținut cel mai consecvent. Desfășurarea evenimentelor a confirmat de altfel aprecierea inițială a stăpînirii imperiale, că ideile religioase exaltate cărora la început oficialitățile noastre provinciale au crezut că trebuie să le acorde o pondere, dealtminteri inadecvată, au rămas fără importanță pentru mișcarea revoluționară.

Plecarea lui Fong din Nanjing, i-a lipsit pe rebeli de singurul om care mai era capabil să stabilească maselor țeluri, avînd forță mobilizatoare. Printre răzvrățiți se răspîndește acum tendința spre o liniștită viață burgheză. Țelurile proclamate de așa-zisa dinastie a Marii Păci au fost pe tăcute înlăturate. Celor doi din cei mai influenți conducători din Nanjing, Yang și Wei nu le-a mai trebuit altceva decît să-și păstreze poziția de forță și să consolideze situația din regiunile cucerite.

Desigur că primejdia pentru imperiu n-a trecut încă, dar ea a descrescut totuși. Între timp s-a lămurit și problema de ce duc rebelii campania din nord cu forțe așa reduse : revoluționarii erau dezbinați în privința conducătorului acestei forțe de luptă. Fiindcă unii dintre ei ar fi trebuit să rămîină în urmă, la Nanjing, pentru apărarea regiunii Yang Zi și a provinciilor sudice, s-au codit să lase pe un altul cu forțe mai puternice să avanseze spre capi-

tală, de teamă că ar putea cuceri Beijing-ul și concentra astfel în mîna lui forța stăpînitoare a imperiului.

Conducerea imperiului face totul pentru a sili, pe calea armelor, rebelii să îngenuncheze. După insuccesele de la început, asupra căreia s-au înălțat către tronul dragonului rapoarte de o sinceritate necruțătoare, conducerea a reușit acum să oprească armata rebelilor la King-hai. Cu acest prilej s-au distins în mod deosebit regimentele de cavalerie mongole, care însă au fost aproape decimate.

Deși înfrîngerea militară a adversarilor a rămas mai departe sarcina de căpetenie a conducerii, aceasta este de părere că a sosit timpul să se ducă lupta și cu mijloace politice. În consecință, cancelarul s-a deplasat pe frontul din nord pentru a studia, în urma unor convorbiri cu comandanți, guvernatori de provincii precum și cu persoane care au contact direct cu rebelii, dacă o ofensivă politică, adică în primul rînd o sciziune a conducerii dușmane, ar fi posibilă.

PANTAI, ȘEFUL DE CABINET AL CANCELARULUI, PRINȚUL CAI

S-au apropiat unul de celălalt, ca doi ciini, cu părul zbîrlit în ceafă. În mod evident, nici unul nici celălalt nu se simțeau bine ; erau conștienți de primejdia în care se băgau.

Întîlnirea a avut loc la Tu-liu, nu departe de King-hai. Regiunea din jur a fost eliberată de trupele ambelor părți pe o distanță de douăzeci de li ; răspunzător pentru aceasta a fost Qian Qiang ¹ care mijlocise întîlnirea. În fiecare sat,

¹ Un caracter dubios, cultivat, inegal, arogant, un liric nu lipsit de talent. El se alăturase taipingilor cînd aceștia au ajuns la Yang Zi. Sporadic fusese consilier al conducerii de la Nanjing, dar pe urmă a trecut de partea imperialilor. Mai tîrziu a fost decapitat de aceștia din urmă „pentru atitudine arogantă față de un cenzor“. A păstrat tăcerea asupra rolului său de mediator. Cu siguranță că informațiile pe care cancelarul le pomeneste în memorandumul său (vezi p. 229) le deținea de la el. Balada despre capul lui Zhu (vezi p. 194) este luată dintr-o antologie publicată de el.

rămăseseră oameni de încredere însărcinați să constate dacă hotărârile luate în comun, fuseseră într-adevăr respectate. La sfârșit, cancelarul m-a trimis pe mine în satul Tu-liu în vreme ce Fong a ordonat deplasarea unuia din oamenii săi cei mai importanți acolo. Ne-am întâlnit în micul templu sătesc și am luat împreună măsuri ca locuitorii să fie evacuați în ziua întrevederii.

Era o zi rece, și un vînt biciuitor, încărcat cu praf, sufla peste cîmpie. Eu l-am așteptat pe cancelar la intrarea nordică, căpitanul rebelilor pe regele sudului Fong, la intrarea de miazăzi a satului. Nici cancelarul și nici Fong nu se grăbeau, pentru că fiecare voia să-l lase pe celălalt să aștepte. De aceea au sosit în același timp, o oră dublă după amiază, Fong călare, cancelarul într-o lectică în care erau ascunse, contrar înțelegerilor, puști pentru cei doisprezece purtători.

Preotul budhist l-a primit pe cancelar în fața treptelor de la intrare și l-a condus în refector care deși încălzit, era în curent. Fong aștepta deja acolo. Nu l-am putut vedea decît în treacăt, la salut și cînd și-a luat rămas bun. Dădea impresia de țaran, dar serios și demn.

S-au salutat ca niște egali și au dat ordin ca toți însoțitorii să părăsească încăperea, iar în ceea ce privește întrevederea, să nu se facă nici un protocol.

RAPORT ASUPRA ÎNTREVEDERII CANCELARULUI CAI CU REGELE SUDULUI FONG ¹

Întrevederea regelui sudului Fong, cu cancelarul conducerii celor stăpîniți de demoni a fost mediată de trădătorul Qian Qiang.

¹ Protocolul însoțea actul de acuzare împotriva lui Fong, dar n-a fost dat publicității de către conducerea taipingilor decît parțial. Autorul lui este necunoscut, a fost poate un agent al lui Yang — dacă în genere protocolul este autentic. Scrie ca și cum ar fi fost el însuși de față la convorbire, dar explică pe de altă parte că întrevederea ar fi avut loc între patru ochi. Încă prințul Cai atrage atenția asupra acestei contradicții în circulara lui (vezi p. 246).

Unii istorici împărtășesc părerea lui Cai dată publicității în buletinul conducerii, că protocolul ar fi un fals fabricat de acu-

Convorbirea a avut loc în templul satului Tu-liu, la optzeci de li sud-vest de Tianjin.

La începutul întrevederii regele sudului și cancelarul au cerut însoțitorilor lor să părăsească încăperea și să aștepte în camerele alăturate. Au căzut de acord să nu facă nici o însemnare scrisă despre convorbire.

Cancelarul a făcut introducerea în discuție, arătând că pregătirea întâlnirii a suferit foarte tare din pricina neîncrederii care domnește în ambele părți. El n-ar avea însă deloc intenția să-i întindă o cursă regelui sudului. În afară de aceasta, primejdia l-ar pîndi mai degrabă din propriile rînduri. Cînd regele sudului l-a rugat pe cancelar să explice această observație, Cai a spus că un om din Guandong, pe nume T'ou făcea parte din garda personală a lui Fong. Acesta ar fi fost însărcinat de regele răsăritului Yang, să-l ucidă pe Fong într-o împrejurare prielnică — pe cît posibil în somn. Relatîndu-i faptul, el, Cai, dădea o dovadă neîndoielnică și sigură că ținea la securitatea lui Fong. Regele sudului i-a mulțumit cancelarului. Acesta a spus apoi : acum vă veți mai îndoi de cuvintele mele. Nu v-o pot lua în nume de rău. Însă după întoarcerea dumneavoastră îl puteți supune la interogatoriu pe numitul T'ou ¹.

Ajung acum la obiectul convorbirii noastre și sînt gata să fac introducerea. Părerea mea este să avansăm foarte prudent și pas cu pas, de la general la particular ; căci este important ca discuția noastră să nu rămînă complet lipsită de rezultate, și să nu ne împiedicăm, prematur, de

zatorii lui Fong. Acesteia i se opune însă faptul că textul conține cîteva aprecieri ale lui Fong, neplăcute pentru conducerea taipingilor, pe care nu le-ar fi preluat nici chiar un falsificator rafinat într-un astfel de document. Tezei de curînd susținută de un istoric din R. P. Chineză, că adevăratul autor al protocolului ar fi fost cancelarul Cai care l-ar fi pus pe seama taipingilor, pentru a compromite pe Fong, i se opun obiecții corespunzătoare : afirmațiile atribuite în document lui Cai duc fără echivoc la concluzia de înaltă trădare. E neverosimil să fi conceput el însuși un protocol care să-l compromită atît de greu.

Ca urmare, problema autenticității protocolului și a autorului său, rămîne deschisă.

¹ Într-adevăr, pus la tortură T'ou a făcut mărturisiri. El a fost condamnat la moarte (prin sfișiere de cinci cai).

o problemă minoră. De aceea să stabilim dacă părerile noastre asupra scopului întâlnirii, coincid.

Regele sudului : „Aș vrea să știu înainte de toate de ce purtați această discuție *cu mine* și nu cu unul dintre ceilalți regi, confrății mei. Influența mea în conducerea adoratorilor lui Dumnezeu a scăzut“.

Cancelarul : „Vă consider acum ca și în trecut cel mai primejdios adversar al stăpînirii imperiale pentru că aveți un țel“.

Regele sudului : „Yang și Wei au și ei țeluri“.

Cancelarul : „Da, să-și întărească puterea. Dimpotrivă, am avut întotdeauna impresia că dumneavoastră vă subordonați persoana țelurilor“.

Regele sudului : „Dar Tian Wang-ul ?...“

Cancelarul : „Cu el nu mă pot înțelege. Dumneavoastră puteți ? Ei vedeți, așa !... Am folosit inițiativa acestei întâlniri pentru că am crezut că noi doi sîntem nemulțumiți de starea actuală a lucrurilor ; nu mă refer la războiul civil, ci la starea lucrurilor din propriile noastre lagăre. Să mă fi înșelat oare ?“

Regele sudului : „Nu — în ceea ce mă privește“.

Cancelarul : „Mă bucur că sîntem de acord în privința aceasta. E important să găsim o bază comună. Ceea ce se va putea numai dacă o să ne vorbim deschis. Eu încep prin a declara că nu mă las condus în hotărîrile mele politice decît de fapte. Dacă faptele îi contrazic pe clasici, dau clasicii de o parte. Cînd am înțeles că sanctitatea conducătorului nu poate salva poporul nostru am fost de asemenea gata să aleg mijloace care nu au binecuvîntarea lui. Vedeți că sînt foarte sincer. Veți fi tot așa ?“

Regele sudului : „M-am întilnit cu dumneavoastră pentru că nu mai văd cum aș putea să-mi realizez țelurile în compania adoratorilor lui Dumnezeu.“

Cancelarul : „Care țeluri ?“

Regele sudului : „Cele care sînt cuprinse în proclamația dinastiei Taiping de la Yun Gan“.

Cancelarul : „Vă referiți la lupta împotriva demonilor și la jurămîntul de supunere regelui divin ?“

Regele sudului : „Nu“.

Cancelarul : „Considerați instituția unui consiliu de cinci — sau erau șase ? — regi, utilă ?“

Regele sudului : „Nu. Toate acestea nu erau decît compromisuri de scurtă durată. Mă gîndesc la miezul proclamaţiei“.

Cancelarul : „Reforma proprietăţii asupra pămîntului, a relaţiilor de proprietate în general şi a administraţiei ?“

Regele sudului : „Acestea sînt părţile componente ale proclamaţiei. Ele provin de la mine“.

Cancelarul : „Aceste gînduri m-au interesat“.

Regele sudului : „Sînteţi de acord cu ele ?“

Cancelarul : „N-aş vrea să merg astăzi atît de departe, încît să afirm că sînt fără obiecţie de acord cu ele. Multe din gîndurile dumneavoastră sînt atît de neobişnuite, încît trebuie să vezi dacă şi cum se confirmă“.

Regele sudului : „Aşadar vreţi să vă lăsaţi retragerea deschisă ?“

Cancelarul : „Cum v-am spus adineauri, nu mă las condus decît de fapte. Nu sînt înclinat să accept gîndurile dumneavoastră, neverificate de practică, ca pe cele ale unui nou clasic“.

Regele sudului : „Există la noi proverbul : un plan bine gîndit uşurează toate lucrurile ; îndoielile lipsite de forţă îngreuiază toate lucrurile“.

Cancelarul : „Iar eu am învăţat în copilărie : numai practica duce la perfecţiune“.

Regele sudului : „Pentru a trece de la general la particular...“

Cancelarul : „În direcţia aceasta fac tocmai eforturi. V-a lipsit pînă acum prilejul să vă realizaţi planurile“,

Regele sudului : „Pentru a vorbi despre aceasta cu dumneavoastră am venit aici“.

Cancelarul : „Vorbim deja despre aceasta. V-am spus că vă apreciez părerile, cel puţin în esenţa lor şi că v-aş da prilejul să le realizaţi. Desigur, cu anumite condiţii“.

Regele sudului : „Care ?“

Cancelarul : „V-aş propune pentru postul de minche jungtu¹“.

Regele sudului : „Cui ? Împăratului ?“

¹ Guvernator general al provinciilor Zheijiang şi Fujian, în care se aflau printre altele, oraşele importante Hangzhou, Fuzhou şi Ningpo.

Cancelarul : „Desigur — e o chestiune de formă — și o să vă însărcinez să vă realizați reformele în cele două provincii. V-aș lăsa libertatea să ridicați trupe din rîndurile țăranilor provinciilor dumneavoastră. Dacă vă reușește experiența, mulți din vechii adepți, vor fugi la dumneavoastră“.

Regele sudului : „Dar tot dumneavoastră veți sta mai departe în vîrfurile stăpînirii ?“

Cancelarul : „Da. Pentru a extinde reformele dumneavoastră și la alte provincii, mai tîrziu asupra întregului imperiu, avem nevoie de o armată care să lupte pentru cauza dumneavoastră“.

Regele sudului : „Și peste dumneavoastră ar sta în continuare împăratul ?“

Cancelarul : „Ei, împăratul !“

Regele sudului : „M-ați putea concedia în orice moment ?“

Cancelarul : „Eu am făcut o ofertă. Dacă n-o acceptați, aș putea încerca să realizez eu însumi aceste reforme, în măsura în care mi se par utile“.

Regele sudului : „Văd că natura revoluționară a gîndurilor mele nu vă e încă limpede. Numai cine are masele în spate poate realiza planurile și poate frînge rezistența adversarilor săi : a dinastiei străine de țară a păturii de sus, a funcționarilor și a învățaților. Nu puteți cîștiga masele ; nu sînteți un orator“.

Cancelarul : „După informațiile mele, în timpul marșului de la Nanjing spre nord, nici dumneavoastră n-ați găsit decît un slab ecou în rîndul maselor, pentru ideile dumneavoastră. Țăranii nu v-au înțeles“.

Regele sudului : „Numai pentru că nu vorbesc chineza din nord“.

Cancelarul : „Ei, da !“

Regele sudului : „În provinciile din sud, mai ales în vremurile de la începutul mișcării noastre, era altfel“.

Cancelarul : „Am auzit despre asta. După părerea conducerii, ideile dumneavoastră în exclusivitate, au atras populația satelor“.

Regele sudului : „Nu numai ele. Uitați puterea de atracție a regelui divin, asupra maselor“.

Cancelarul : „Sînteți modest. Dar în ciuda succeselor dumneavoastră din sud — ați realizat pe undeva, acolo, reforma dumneavoastră agrară ?“

Regele sudului : „Ceilalți conducători mi-au zădărnicit planurile, pentru că le erau indiferente... Zhu voia imperiul, regele divin vrea să mîntuiască lumea de demoni, iar Wei și Yang vor doar puterea pur și simplu. Și de cînd o au, nu știu să facă altceva decît să construiască palate și să-și instaleze haremură“.

Cancelarul : „Eu nu v-aș da prilejul unei asemenea griji : în palatul cancelarului eu nu ocup decît două curți cu cinci camere în total și n-am nici măcar o primă soție. Dar ce mi-ați relatat acum dovedește că trebuie să conclucăm“.

Regele sudului : „Pentru a aduce o «schimbare a însărcinării» ?“

Cancelarul : „Gîndul nu mă înspăimîntă. Dar nu putem schimba însărcinarea decît dacă amîndoi vom fi destul de puternici : eu în calitate de cancelar, dumneavoastră în cea de conducător de armate țărănești. Mă îngrijorează slăbiciunea dumneavoastră. De ce zîmbiți ?“

Regele sudului : „Trupele mele se află la optzeci de li de Tianjin, două sute cincizeci de li de capitala imperiului. La Beijing domnește panică și foamete. Bogații au fugit, împărăteasa a fost asasinată, împăratul...“

Cancelarul : „Și-a luat singură viața“.

Regele sudului : „...și curtea își pregătește fuga“.

Cancelarul : „Știrile dumneavoastră sînt de mult depășite, armata dumneavoastră din nord nu ne mai înspăimîntă“.

Regele sudului : „Asta o să mai vedem...“

Cancelarul : „Păcat că vreți să-mi demonstrați ceva imposibil, după ce convorbirea noastră a dat naștere, la început, atîtor speranțe“.

Regele sudului : „Poate că vom putea să ne continuăm convorbirea cu altă ocazie“.

Cancelarul : „Mă tem că niciodată constelația nu ne va fi mai prielnică decît acum“.

Regele sudului : „S-ar putea întîmpla ca la viitoarea întîlnire să ne aflăm în poziții cu totul diferite unul față de celălalt“.

Cancelarul : „Chiar dacă influența dumneavoastră în conducerea rebelilor a scăzut foarte mult, acum, tot mai pot încă să tratez cu dumneavoastră. Dacă însă îmi veți fi înaintat ca prizonier, nu v-aș mai putea face niște oferte atât de avantajoase.

Regele sudului : „La ce oferte avantajoase vă referiți ?“

Cancelarul : „La postul de guvernator general al Zhejiang-ului și Fujian-ului“.

Regele sudului : „Ca ceilalți regi ai noștri să mă atace din provinciile învecinate ? Și pentru ca trupelor stăpînirii să li se ușureze lupta împotriva Tianking-ului ?“

Cancelarul : „Regret că întîmpinați propunerile mele cu atîta neîncredere și că puneți în primejdie succesul întîlnirii noastre“.

Regele sudului : „N-ar fi trebuit să-mi faceți o propunere al cărui scop să fie așa ușor de recunoscut“.

Cancelarul : „La ce scop vă referiți ?“

Regele sudului : „Să mă rupeți definitiv de conducerea din Nanjing“.

Cancelarul : „N-am știut că vă temeți de această ruptură. Se înțelege că noi v-am sprijini dacă ați fi guvernatorul nostru general“.

Regele sudului : „Nu mă tem de ruptura cu stăpînirea de la Tianking, dar nici n-o doresc dacă în felul acesta aș deveni dependent de dumneavoastră. În plus : cum vreți să mă sprijiniți din punct de vedere militar, cînd trupele dumneavoastră nu pot asigura nici cel puțin capitala !“

Cancelarul : „Cu propunerea mea, am mers departe în întîmpinarea dumneavoastră. Aveți să-mi faceți alta ?“

Regele sudului : „Dacă mi-ați fi propus să mă numiți guvernator general al provinciei Zhili !“.

Cancelarul : „Imposibil. Pretindeți în felul acesta mai mult decît capitularea trupelor noastre și anume capitala imperiului, stăpînirea imperiului și începutul revoluției, înainte de a fi pregătit“.

Regele sudului : „Eu sînt pregătit, dar văd că dumneavoastră vă temeți înainte de toate că așa vă pierdeți postul“.

¹ E vorba de cel mai important post de guvernator din imperiul chinez. În provincia Zhili se afla Tianjin și Beijing, capitala imperiului.

Cancelarul : „Nu m-a făcut să dau înapoi spaima asen-
timentului la o „schimbare a însărcinării“ ; căci trebuie
să punem imperiul pe baze noi, de la temelii, de jos în
sus. Dar ceea ce propuneți ar însemna haosul, în care v-ați
putea croi tot așa puțin loc ca și în conducerea rebelilor.
Și mă tem într-adevăr de acest haos, nu pentru mine, ci
pentru popor. Nu aveți altă propunere ?“

Regele sudului : „Pentru moment — nu“.

Cancelarul : „Întrucît am ajuns la limita a ceea ce
pot justifica în fața imperiului, trebuie să întrerup con-
vorbirea“.

Regele sudului : „Poate că se va ivi mai tîrziu o îm-
prejurare mai fericită ca să ne continuăm convorbirea“.

Cancelarul : „Mă îndoiesc“.

Cancelarul și regele sudului s-au ridicat în același
timp, și-au luat politicos rămas-bun, au chemat suita din
camera alăturată și au părăsit templul.

DIN ANALELE IMPERIULUI

Înălțatul divin a binevoit să trimită jos, arhivei im-
periului, o însemnare asupra convorbirii pe care a pur-
tat-o ieri cu prințul Ye. A binevoit, să ordone ca această
convorbire să fie consemnată în Analele imperiului. Deși
cronicarii imperiului nu sînt obligați să dea ascultare or-
dinelor înălțatului divin, ei satisfac dorința lui incluzînd
protocolul, căruia nu-i pot acorda o însemnătate politică,
într-o formă prescurtată, în anexa la volumul de față.

ANALELE IMPERIULUI, ANEXA

Cînd prințul Ye a pășit în sala tronului, a îngenuncheat
cum era îndatorirea și s-a apropiat în această poziție de
tronul dragonului.

„Slujitorul Ye a venit să se intereseze cu supunere de
sănătatea înălțatului divin“.

Înălțatul divin a răspuns : se simte bine. După aceea
prințul Ye a pus lîngă el pălăria de funcționar de rangul

întîi, s-a aplecat atingînd cu fruntea podeaua și a mulțumit înălțatului divin pentru binefacerile ce-i fuseseră acordate. Înălțatul stăpîn l-a rugat pe prințul Ye să ia loc pe perna de la treptele tronului. Prințul Ye a dat ascultare acestei dorințe abia cînd înălțatul divin a repetat-o în formă de ordin ¹.

Înălțatul divin s-a interesat dacă prințul Ye ar putea să stea la dispoziția tronului dragonului în calitate de consilier permanent și dacă și-ar putea muta reședința la Beijing. Prințul Ye a răspuns că va avea curînd nouăzeci de ani și că era fizicește atît de ruinat încît nu ar mai fi putut îndeplini această slujbă spre mulțumirea stăpînitorului. El ar fi citit totuși memorandum-urile cancelarului Cai, încredințate lui și asupra cărora fusese chemat să-și dea părerea. El a spus :

„Cu adîncă îngrijorare am citit aici opinia cancelarului că a sosit vremea unei ofensive politice împotriva rebelilor. Cuvîntul „ofensivă politică“ îmi trezește bănuieli. Sper că nu s-a gîndit cancelarul la tratative cu revoluționarii. Pledoșii se răzvrătesc împotriva imperiului, tronului și cerului. Ei se află în afara oricărei ordine terestre și divine. Nici nu pot fi parteneri de tratative. Singura datorie a conducerii este să-i distrugă pe răzvrătiți“.

Înălțatul divin a binevoit să observe : „De aceasta nu ne îndoim nici noi. Dar Noi am căutat cauzele revoluției și Ni se pare — însă despre aceasta n-am vorbit nici cu cancelarul și nici cu vreun alt om — că această revoluție s-a produs pentru că masele îndură suferință și pentru că ordinea socială este greșită și nedreaptă. N-a împărțit odinioară ministrul Wang An Shi ² terenul și pămîntul în mod egal populației, n-a iertat pe săraci de impozite, nu le-a dat grîne de sămînță și nu s-a îngrijit de bătrîni și de cei slabi, cînd ordinea socială devenise nedreaptă ? Și nu sînt cuprinse gînduri asemănătoare în proclamațiile rebelilor, chiar dacă par niște perle ascunse sub un deal de paie ?“

¹ Această descriere amănunțită a ceremoniei de salut, cu totul obișnuită, este ieșită din comun, mai ales raportată la faptul că adevăratul conținut al convorbirii, care-l interesa de fapt pe împărat, pare să fi fost mult scurtat de cronicarii imperiului.

² Cam la 1100 e.n.

Prințul Ye a adăugat, completînd : „Cum ar fi scăpat privirii înălțatului divin aceste perle ! Dar pesemne că a recunoscut totuși că ele nu sînt veritabile, ci imitații ca cele pe care le oferă barbarii, la Guangzhou. Trebuie doar să zgîrii și sub pulberea strălucitoare de solzi de pește apare sticla ieftină. Ideile rebelilor sînt tot așa o mizerie străină ieftină, ca și perlele, ele ar putea să se potrivească unor popoare necultivate de pe insulele oceanului, dar nu imperiului de mijloc !

Numai de la stăpînul înălțat vine lumii binele ; numai prin el cerul dăruiește oamenilor dreptate. Reformele lui Wang An Shi au fost numai de scurtă durată, pentru că a vrut să inverseze Susul cu Josul. El nu a luat în seamă cuvintele maestrului Kong Zi : «Rang egal și venituri egale înseamnă egalitatea claselor. Dar numai pe inegalitatea oamenilor și a claselor se bazează faptul că poporul își recunoaște conducătorul»“.

Egalitate pentru toți nu înseamnă dreptate pentru toți. Cerul îi face pe oameni mari sau mici, leneși sau harnici, cultivați sau stupizi, elevați sau mărunți, morali sau imorali. Cine vrea să-i facă la fel, își asumă să corecteze voința cerului.

Desigur că rebelii pot să facă oamenii din popor, pentru scurt timp, egali, plasîndu-i pe cei mici și mărunți pe scăunele, iar celor mari și înalți tăindu-le picioarele dacă nu chiar capul. După o generație însă vor exista din nou sus-puși și mărunți, morali și imorali, mari și mici. Dacă rebelii însă vor să țină oamenii permanent la fel de mari, harnici și morali trebuie să-i presezi pe cei într-adevăr mari în jos la o măsură mijlocie și pe cei într-adevăr mărunți, să-i ridice la înălțimea medie. Aceasta nu se poate întîmpla decît prin forță, cruzime și o teroare fără sfîrșit.

Prin egalizare li se aduce celor mari un prejudiciu și o nedreptate, iar celor de jos li se acordă un avantaj nemeritat. Dreptatea cerului, în imperiul nostru, se afla din timpuri străvechi în recunoașterea diferenței dintre oameni și în tratarea celor înalți și celor mărunți după meritul lor.

Ideile rebelilor contrazic ordinea sacră a imperiului. Nu există decît un mijloc de a-i întîmpina : răzvrătiții să fie distruși“.

Înălțatul divin i-a poruncit prințului Ye să chibzuiască asupra slăbiciunii armatei stăpînirii. Prințul Ye a fost de acord și a spus : „Armata e slabă ; dar mai slabi decît armata sînt conducătorii ei“.

Înălțatul divin a spus :

„E ușor să găsești o mie de soldați, dar dificil un singur general ¹. Ne-ați putea da un sfat ?“

Cînd prințul Ye a pomenit numele fostului cenzor Tang, înălțatul divin a obiectat că Tang ar fi un literat, civilist, dar nu un ofițer de carieră. Ar putea eventual comanda mici unități de miliție, dar era altceva a conduce o armată mare.

Prințul Ye a răspuns :

„Poate că proverbul nu se verifică așa pur și simplu : «Cine a citit San Kuo Qi ² poate acționa strategic. Cine l-a citit pe Sun Tzu ³ înțelege esența tacticii militare». Dacă cititorul acestor scrieri este însă inteligent, curajos și hotărît, proverbul își va păstra adevărul. Tang este mai inteligent, curajos și hotărît decît un conducător militar de profesie. El stăpînește tactica nouă, mobilă, a rebelilor și se pricepe să învingă cu ea“.

Înălțatul divin a spus că nu s-a interesat de un nou comandant suprem al armatei din nord, decît pentru că avea nevoie, în acest loc, de un subaltern foarte devotat. Desigur că nu avea dubii asupra simțului datoriei la Tang, dar că-l cunoscuse ca un autoritar. Prințul Ye a răspuns :

„El va servi de aici înainte pe înălțatul divin cu credință și supunere“.

Cînd prințul Ye a voit atunci să-și ia rămas bun, înălțatul stăpîn a spus :

„Am primit cererea dumneavoastră. Pentru că însăși fiica dumneavoastră și-a exprimat, în ultima scrisoare,

¹ Proverb.

² *Istoria celor trei regate* (190 pînă la 317 e.n.) de San Kuo Qi.

³ Important scriitor militar din secolul 5 î.e.n., ale cărui teorii l-au influențat, alături de cele ale lui Clausewitz, și pe Mao Zedong.

dorința de a odihni în cimitirul familiei ei ¹, v-am aprobat această cerere. După cum ne comunică Kin Tian Kin-ul ², ceasul maimuței din ziua a șaptesprezecea a acestei luni este cel mai potrivit pentru ducerea moartei. Vă punem la dispoziție douăzeci și patru de purtători ai palatului, care o vor transporta pînă în casa dumneavoastră de la Shandong. Locuitorii comunităților pe unde va trece sicriul îi vor acorda toată cinstirea, nu pentru că în el se află împărăteasa decedată, ci pentru sacrificiul pe care l-a adus imperiului“.

Prințul Ye a mulțumit pentru această dovadă de bunăvoință cu o plecăciune la pămînt. Înălțatul a continuat : „Îndeplinind dorința defunctei, nu vom participa la înălțarea monumentului funerar. Am dispus totuși să se ridice în fața casei un arc de onoare, pentru care vom concepe noi înșine inscripția. Nu mi se cade ca stăpînitor să vă vorbesc despre sentimentele pe care le-am nutrit pentru fiica dumneavoastră și le mai nutrim încă. Vi le va spune inscripția ³“.

Prințul Ye s-a mai plecat o dată la pămînt și s-a îndepărtat în genunchi.

PRINȚUL YE

Ducerea lui Mei Ling acasă

Necunoscută. **Cursul** unui rîu scînteiază în soare. A mers copil, lîngă noi, dar noi n-am cunoscut-o. Trimisă la nouă ani în încăperile femeilor. Ce mai rămînea, în afară de imagini ! Aplecată peste gherghef, cu codița subțire pe ceafă. Retrăgîndu-se cu teamă, cînd intram. Ochi limpezi și glas de argint. La cincisprezece ani : un copil împodobit, obraji și ceafa pudrate alb. Eunuci o sprijineau pe drumul spre litiera împăratului. Mama ei și cu mine stăm pe treptele sălii. Copilul merge

¹ În textul scrisorii ce-l avem în față nu e vorba de așa ceva (vezi p. 215).

² Colegiu astronomic imperial care avea sarcina de a rezolva și probleme astrologice.

³ Inscripția obscură, greu traductibilă, sună cam așa :

„Mireasma de santal înroșește cerul, își trezește fiul din lacrimi și somn“. Arcul de onoare a fost distrus în 1967.

curajos înainte. Figură serioasă cînd împinge fereastra litierei. Lacrimi i se rostogolesc peste pudra albă. Ochi temători.

Necunoscută de părinți. Smulsă din pămînt, însetată. De ce n-am cunoscut-o, de ce n-am pus *niciodată* mîna pe cărarea ei, cînd a plecat ca animalul la tăiere? Și lovitura de moarte cu mîna mea, prin scrisoarea mea. Lege în care ne-am născut. Lacrimile, de mult secate. Ca umbre ale norilor zburăm peste pămînt; urma unei corăbii care a trecut peste mare cu mii de ani în urmă. Piatra Nemuritorului pe munte. Roasă de vreme. Mușchiul vindecă. Fericit ceas al maimuței! Acum ridică sicriul alb și el se leagănă, ca litiera atunci. În spatele ferestrelor pavilionului palatului trebuie să stea El acum, ascuns în cutele unei perdele, pentru că nu se cade ca El să-și arate sentimentele.

LI XIU

Din mărturisirea lui

Într-o seară, tocmai cînd mă pregăteam să mă culc, m-a chemat regele divin. El mi-a poruncit să merg, cam cu cincizeci de călăreți, la armata din nord și să-i spun regelui sudului personal și în secret, următoarele:

„Regele divin s-a hotărît să aplice planurile tale de reformă și să dea legi corespunzătoare tuturor regiunilor cucerite. El nu va accepta nici o opoziție, indiferent de unde ar veni. Te roagă să te întorci imediat la Nanjing cu solul care-ți aduce vestea“.

Am ajuns la armata nordică în opt zile. Regele sudului nu s-a bucurat de sarcina primită și întîi s-a codit să vină cu mine, pentru că forțele de luptă ale demonilor pregăteau un atac și el nu voia să lase armata din nord fără conducător. Acest răspuns m-a pus în mare încurcătură. Seara mi-a trimis totuși vorbă, că-și schimbase hotărîrea. Douăsprezece zile mai tîrziu ne aflam la Yang Zi.

În timpul călătoriei mele, regele divin aflase de trădarea Regelui sudului. Încă în fața porților orașului Nanjing am primit ordinul să-l arestez imediat pe Regele

sudului și să-l aduc în cătușe, într-o lectică obișnuită în palatul regelui divin. Am dispus să ne dăm jos și în timp ce bea ceai dintr-o gurdă l-am imobilizat împreună cu cinci oameni de încredere, însă cu mare greutate, pentru că s-a apărat cu dîrzenie și era foarte puternic.

SHI DAGAI

Sfatul regelui nordului Wei, ca procesul împotriva lui Fong să se desfășoare în Yamen și public n-a găsit ecou. De fapt totul a mers bine pînă cînd Wei a citit actul de acuzare și extrase din protocolul privitor la întîlnirea dintre Fong și cancelarul Cai. Însă atunci Fong, care stătea încătușat în fața mesei judecătorești, dar — nu în genunchi! — a trecut la contra acuzare. El a batjocorit modul de viață al regilor, dar m-a exceptat, și a spus că ei voiseră să-l ucidă. Wei a pus repede să i se aplice preșele la degetele de la mîini și picioare și l-a împiedicat astfel să mai vorbească. Fong n-a răspuns nici actului de acuzare și nici n-a făcut vreo mărturisire. Cu toate acestea, Wei l-a condamnat la moarte prin decapitare. Pedeapsa a fost imediat executată în fața Yamen-ului.

După cum am aflat de la Wei, Li Xiu știa dinainte, prin urmare încă înainte de drumul lui rapid spre nord, că Fong urma să fie condamnat și executat. Ca recompensă pentru faptul că-l ademenise înapoi în capitală și-l arestase, el a fost numit astăzi, de către regele divin, în cadrul unei ceremonii solemne, „Rege al fidelității“. El primește acum o armată și ia în Consiliul regilor locul lui Fong, a cărui trădare „fidelul“ a înfierat-o intenționat în cuvîntarea cu prilejul întronării.

Înainte de a îngenunchea pe locul de execuție, pentru a primi lovitura de sabie, a privit în jur și a strigat mulțimii curioase: „Să faceți tot așa cu regii care v-au trădat cauza!“

Capul lui a căzut apoi în nisip. La porțile orașului s-au pus gărzi duble și pe străzi patrulează soldații regilor de răsărit și nord.

Rebelii pletosi au dat publicității la Nanjing un protocol asupra unor tratative între cancelarul imperiului, prințul Cai, și conducătorul rebelilor, Fong. Documentul este mincinos de la un capăt la altul. Rebelii de la Nanjing l-au născocit pentru a înscena camaradului lor Fong un proces și pentru a tirî în noroi credința nobilă și absolut ireproșabilă a cancelarului, prințul Cai.

CIRCULARA CANCELARULUI, PRINȚUL CAI

Către guvernatorii provinciilor și conducătorii celor mai înalte foruri ale imperiului

Secret !

Cu privire la publicația de astăzi din Buletinul conducerii se ordonă următoarele :

Se va împiedica în modul cel mai sever răspîndirea așa-zisului Protocol publicat de rebelii pletosi. Exemplare ale falsului care ar apare eventual, trebuie retrase imediat și distruse. Cine va fi găsit în posesia lor va fi pedepsit ca vinovat de înaltă trădare.

Se explică încă o dată categoric că în Protocol nu exista nici un cuvînt adevărat. El e plin de afirmații monstruoase și de absurdități. Evidentă e chiar și următoarea contradicție : autorul Protocolului pretinde că întrevederea ar fi avut loc între patru ochi ; cu toate acestea, creează aparența de a fi asistat la convorbire.

Pentru o informare cu caracter personal și strict secret se comunică următoarele :

Conducătorul rebelilor Fong a solicitat, cu cîtva timp în urmă, printr-un intermediar, o întrevedere. El a pretextat că vrea să trateze capitularea armatei rebelilor din nord. După o examinare atentă a acestei rugămînți, în repetate rînduri exprimată, a rebelului Fong, cancelarul s-a declarat gata să-l primească, călăuzit numai de dorința de a-i dezarma cît mai repede posibil pe rebeli și de a pune capăt luptelor din provincia Qili. Cancelarul a considerat de asemeni că întrevederea nu va putea duce la nici un rezultat ; a ținut totuși seama de faptul că

știrea tratatelor de capitulare îl va compromite pe rebelul Fong în ochii camarazilor săi și că va paraliza forța de luptă a trupelor revoluționare.

În cursul convorbirii, cancelarul i-a cerut rebelului să lase armele imediat și necondiționat. Întrucît revoluționarul nu a fost dispus la aceasta decît dacă i se asigura viața, cancelarul a întrerupt convorbirea după scurt timp.

Alte tratative nu au avut loc.

PANTAI, ȘEFUL DE CABINET AL CANCELARULUI CAI

Dintr-o scrisoare către Tang

Cînd m-am întors cu cancelarul la Beijing, am găsit edictul prin care înălțatul divin v-a numit comandantul suprem al trupelor din nord. Alături se mai afla un edict în care stăpînitorul îi transmitea cancelarului o severă observație că părăsise Beijing-ul fără a cere încuviințarea. Înălțatul divin folosește în acest edict un ton neobișnuit de ferm și pe același ton i-a vorbit cancelarului la audiență, pe care el a solicitat-o imediat. Cancelarul a vrut — dar aceasta absolut confidențial — să împiedice numirea dumneavoastră sau cel puțin să reducă, îngrădindu-le, puterile dumneavoastră depline. În zadar. Înălțatul divin și-a impus voința. De atunci, cancelarul este dus pe gânduri și morocănos, iar în raport cu ceilalți oameni, mai jignitor ca niciodată. A simțit poate că începe un nou fel de a stăpîni, pentru că soția imperială nu mai e în palat. E revoltat de faptul că acum, după ce a salvat imperiul de la prăbușire, cuvîntul lui nu mai e ascultat.

Publicarea așa-zisului Protocol este lovitura cea mai grea pe care a suferit-o pînă acum. Nu știu cine ar putea fi autorul. Cancelarul, fără îndoială, nu. Nu e stilul lui : el n-a folosit încă niciodată într-o însemnare sau într-un act, vorbirea directă. Mi se pare de asemenea neverosimil ca Fong să fi fost atît de imprudent încît să noteze convorbirea : de altfel la ce i-ar fi folosit un asemenea protocol, în afară de ștreang ! Să fie totuși autentic ? Cancelarul desigur că neagă ; dar tot nu sînt convinși că nu redă exact cel puțin cîteva, din temele convorbirii. Eu am studiat atent documentul, de care aici nimeni nu vrea să știe,

dar pe care toți l-au citit. La multe întrebări nu-mi dă un răspuns fără echivoc : ce așteptase cancelarul inițial de la această convorbire ? A vrut doar să-l compromită pe Fong ? Asta a făcut-o, dar cu ce preț ! Nemărturisit, nimeni nu mai crede, aici, în loialitatea lui. Sau a vrut numai să-l tragă pe Fong de limbă, să-i sondeze puterea și să vadă cât de departe ar putea merge împreună cu el !

Felul cum a fost condusă convorbirea, înainte de toate introducerea și în special propunerea să-l facă pe Fong guvernator general al Zhekiang-ului și Fujian-ului, îi seamănă de fapt bătrînului vulpoi. În situația aceasta precară, ca vecin al foștilor săi confrăți-regi, Fong ar fi fost cu totul în mîna cancelarului ; însă Fong a înțeles imediat lucrul acesta.

Dar planurile mari : schimbarea misiunii — aceasta ar fi însemnat totuși, că a năzuit la tronul dragonului ! De așa ceva nu-l cred în stare. Pe de altă parte : momentul pentru un asemenea plan n-ar fi fost rău ales. Cancelarul încă mai are puterea. Dar trebuie să se teamă că înălțatul divin va îngădi această putere, acum că împărăteasa e moartă. În plus, i-ar sta în fire cancelarului să se servească în această acțiune de un om care aduce tocmai ce-i lipsește lui : capacitatea de a cîștiga masele. Și nu este oare cancelarul un maestru în folosirea momentului cel mai potrivit ? Crede oare că timpul marii schimbări a însărcinării a sosit ?

De altfel, regele sudului l-a decepționat. În seara care a urmat întîlnirii, m-a întrerupt deodată în expunerea mea, privind programul zilei următoare și a spus că regele sudului va eșua precis ; ar fi trebuit să rămînă la Nanjing și să-și strîngă în jur adepții. Poate să fi fost un mare vorbitor capabil să entuziasmeze masele, dar nu era în stare să înfrîngă opoziții politice. Se retrăsese în nord numai pentru că nu mai credea el însuși în planurile sale. Desigur că Fong îi ura pe bogați, dar — și aceasta ar fi fost greșeala sa cea mai mare — îi iubea pe săraci. Însă tocmai pe ei ar fi trebuit să-i silească, dur și fără menajamente să se situeze de partea lui. Planurile mari n-aveau sorți de înfăptuire decît prin forță. Pentru că nu se putea folosi de ea, i-ar fi scăpat adepții din mînă și acum s-ar afla așa în postura aceasta de luptător nobil, de prieten viteaz și

dezinteresat al poporului, dar învins de cei care nu dau înapoi de la nimic. Așa a spus cancelarul atunci. Între timp, regii confrăți ai lui Fong, i-au distrus și această faimă.

TANG

Dintr-o scrisoare de răspuns către Pantai

...Dragă prietene, mă surprindeți cu felul dumneavoastră de a aprofunda ființa șefului dumneavoastră. De aceea, aproape că nu îndrăznesc să vă scriu ceva în sensul acesta. Nu vreau desigur să-i diminuez meritele, dar vă amintesc cuvintele lui Zhuang Zi despre un politician : „Chiar dacă e utilizabil să reprime mișcări ; ca sfătuitor e o nenorocire, ca stăpînitor ar fi un tiran. E superior celorlalți dar caută să ajungă la nivelul naturii prin artă“. Vă dau dreptate : este un maestru al timpului potrivit. Pentru stimatul nostru șef de la Guangzhou¹ nu exista decît Un timp, Un imperiu, Un stăpîn, și Un pămînt sub Un cer. Celălalt însă nu cunoaște acest Unu. Lumea se compune pentru el din pietre de joc și cu acestea se distrează. Pentru el totul este în mișcare. El nu are un pămînt din care să crească, de aceea trebuie să sară dintr-o stîncă în alta și să meargă pe cărări înguste. El nu poate aștepta iarna sosirea verii. Pentru că trăiește numai în mișcare, nu-l speredie nici marea schimbare. Numai să nu-l ucidă !

Am citit protocolul. Fără îndoială că e autentic. Și văd din scrisoarea dumneavoastră că sînteți de aceeași părere...

ACADEMICIANUL LI

Dintr-o scrisoare către fiul său

Veselă nu mai e de mult viața la Nanjing ; acum însă s-a așternut o umbră și mai adîncă asupra orașului. Abia dacă mai ies din casă căci pretutindeni în oraș patrulează soldați și sînt de îndată prezenți dacă stau de vorbă fie și numai trei persoane. Cînd am vrut, nu de mult, să mă plimb în solitudinea campestră a naturii, la iazul lotușilor,

¹ Prințul Ye.

au pus mîna pe mine și m-au arestat ca spion. Nu m-am putut înțelege cu soldații brutali, căci nu vorbeau decît dialectul guandong, iar scrisoarea de protecție a viceregelui nu știau s-o citească. Abia la gardă s-a găsit unul care stăpînea noțiunile de bază ale scrierii. Vă puteți închipui cum m-a impresionat și m-a speriat acest incident.

Și peste casa mea s-a așternut umbra. O ai desigur încă în amintire ca un lăcaș al convorbirilor deschise și libere. Acum trebuie să mă exprim prudent între propriii mei pereți. Chiar și viceregele se întoarce și se uită în jur, în timp ce vorbește, dacă nu cumva se află servitori în apropiere. Este fără îndoială prea fricos și uneori exagerează cu prudența, ca de pildă acum cîteva zile, cînd îl invitase pe regele nordului Wei. Nu fusesem invitat la masă, stăteam în celula mea de studiu și lucram, cînd un slujitor m-a solicitat, în numele ambilor regi să le țin companie. După cum am aflat pe drum de la servitor, regele nordului dorise să mă cunoască. M-a salutat ca pe „cunoscutul și primejdiosul spion“. Era prin urmare informat, prin agenții săi, de arestarea mea la iazul lotușilor. Observația lui m-a speriat, pînă am văzut că nu făcea decît să glumească.

Humorul, sau mai bine să spunem : veselie, pare a fi însușirea lui principală. De aceea face o impresie cu totul neprinciară, chiar și prin înfățișarea lui. E mic și grăsuț și are o figură de hîrciog. Niște ochelari cu ramă de argint îi măresc mult ochii. Ei sînt veșnic mobili și înregistrează tot. După masă, a străbătut încăperile și părea să-și ia note, mintal, despre toate. Pe urmă m-a apucat amețeala cînd a ridicat prețioasele sculpturi de jad de pe soclurile lor de abanos și s-a uitat la fundurile lor, ca și cum ar fi putut fi goale pe dinăuntru și aș fi ascuns ceva în ele. El s-a delectat cu spaima mea și le-a așezat cu grijă, înapoi. Despre artă nu știe, desigur nimic : a socotit micul leu Sung o operă a dinastiei Ming. Cu toate acestea nu vreau să-l denigrez prea tare pentru această eroare penibilă ; există și printre cei care nu știu mare lucru despre jad, oameni cinstiți și cumsecade.

Însă chiar dacă nu înțelege nimic din arta noastră plastică, este totuși un cunoscător și un iubitor al muzicii străine, la care eu, la rîndul meu nu mă pricep. El a spus

că are trei plane mecanice și o culegere de peste o sută de piese muzicale : muzica sacră a barbarilor, dar care spre deosebire de coralurile taipingilor este vie și triumfătoare. El dădea adesea concerte pentru curtea lui și invita la acestea și prieteni și pe unii din ceilalți regi. Nu era o artă minoră să prezinți aceste lucrări. De aceea obișnuia să introducă personal cilindrii și să învîrte el însuși planele. Multe din bucățile muzicale îl transpuneau într-un asemenea extaz religios încît simțea nevoia să bată din picioare tactul. La sfîrșit lăsa să cînte toate trei planele în același timp, iar cu acest prilej stătea în fața instrumentelor și dirija muzica — cum învățase de la un negustor barbar care trăiește aici.

M-am descurcat bine cu regele nordului, poate chiar mai bine decît viceregele, care a fost neobișnuit de rezervat și poate puțin gelos că m-am comportat foarte natural. El este în general unŃori gelos și-mi creează în felul acesta o durere inutilă.

KUI XIANG

Unicul, Mărețul, Fiul Tatălui și al Mamei din ceruri, Fratele mai tînăr al lui Iisus, Mîntuitorul lumii de duhurile rele !

Din vina mea a fost înjosit, îngenunchind jalnic în fața mea și apoi pe un ger năprasnic, în curte. Cum mi se rostogoleau lacrimile pe obraji în vreme ce stăteam în spatele ușii de sticlă ! Tu Unicul, mărețul, umilit de regi, pentru mine. Și taina care ne leagă, jocul de-a gură-la-ureche jucat pentru prima oară, palma peste obraji, ghearele tigru-lui și ale prințului infernului ! Cum se cutremurau sala și pămîntul și nu se mai opreau : n-am să uit niciodată. Vai, îndrăznesc să scriu despre aceasta !

Noi cele șapte surori ale încăperii lăuntrice îl îmbrăcam, i-am dat pantalonii din damasc albastru deschis, haina de mătase ușoară brodată cu nori și dragoni și jacheta ce i se potrivea. Pe o tavă de eben i-am oferit pălăria cu rubinul cel mare și strălucitor. Iar două dintre noi țineam oglinda în timp ce eu îi puneam la gît colanul greu de aur cu crucea bătută în nestemate.

Era nerăbdător în timp ce-l îmbrăcam, dar cred că nu din pricina noastră ; căci deseori cînd e mînios îl apasă treburile statului pe care le urăște. Astfel, proasta lui poziție din timpul cînd îl îmbrăcam provenea și de la faptul că trebuia să ia parte la ceremonia acordării titlului „Zece mii de ani“¹ regelui răsăritului — Duhul Sfînt. Cum am putea noi femeile să măsurăm, în simplitatea și neștiința noastră, întinderea și adîncimea gîndurilor sale !

Două surori au adus tronul și el s-a așezat. Eu am vrut să-i dau cizmele, dar pentru că nu trebuia să mă mai aplec cu trupul meu greu de femeie însărcinată, mi le-a luat sora Yu Zhen și mi-a dat tava de aur cu ceașca de ceai aburind, a îngenuncheat în fața Divinului, i-a scos pantofii de pîslă și l-a ajutat să încalțe o cizmă, în timp ce el a luat ceașca de ceai de pe tavă și a dus-o la gură, controlînd în același timp în oglindă dacă îi stătea crucea drept pe piept.

Dar ceaiul pe care sora Yu Zhen mi l-a dat mie și pe care eu i l-am întins regelui era încă prea fierbinte și sărmanul și-a ars buzele și limba. A țipat o dată de durere, mi-a aruncat ceașca cu ceai în obraz, dar într-un ceas așa de rău încît i-au sărit cîteva picături pe mînele lungi de mătase și damasc ale jachetei. A făcut un salt de pe scaun și m-a lovit în pîtec de am căzut jos și am scăpat tava din mîini. Pentru că m-am chircit pe pămînt și mi-am ferit pîtecele cu mîinile și cu brațele, următoarele lovituri de picior mi le-a repezit în spate și în coastă. Însălmîntată, i-am auzit în durerea mea vocea, îngrozitor de stridentă : „Sclavă neîndemînitecă ! De ai naște o fată ! Ai să slujești de aici încolo în bucătărie, ai să freci oalele, n-ai să mai calci niciodată în odăile din interior, în încăperile din față !“

Și s-a năpustit afară în furia lui, pe marmura rece a galeriei curții, fără cizmă în piciorul stîng. Celelalte femei l-au urmat speriate, Yu Zhen cu cealaltă cizmă în mîină, și pe mine m-au lăsat întinsă jos. Dar eu nu m-am putut ridica, pentru că mă dureau coastele, pentru că mi-era rușine că în delăsarea mea, cu o neglijență de neiertat, rănisem buzele Divinului, murdărisem prețioasa lui îmbrăcăminte

¹ „Zece mii de ani“ (Wan Xui) era titlul și cuvîntul de adresare al împăratului. Prin aceasta Yang își aroga puterea supremă în împărăția Taiping.

de ceremonie și acum trebuia să rămîn pe bună dreptate, departe de el, de înălțatul său chip al dragonului, de trupul său sfînt.

Mă temeam că nenăscutul din mine ar putea fi vătămat. Și înlăuntrul meu s-a iscat furia împotriva sorei Yu Zhen care-mi dăduse ceaiul fierbinte fără să mă prevină. Stăteam pe jos și plîngeam. După multă vreme, cînd începuse deja să se însereze, s-au reîntors surorile, toate cu excepția lui Yu Zhen care se retrăsese în camera ei. Ele m-au implorat să mă ridic, și să mă duc cu ele la regele divin unde trebuia să ne aruncăm în genunchi la pămînt și să-l rugăm să ne ierte. Dar eu nu mă puteam ridica. Ele m-au rugat atunci să le spun unde aveam dureri. Însă eu m-am rușinat de slăbiciunea mea și n-am răspuns.

În cele din urmă au adus o slujnică bătrînă din curtea bucătăriei, care vînduse cîndva plante medicinale și care cunoștea arta de a vindeca. Ea le-a rugat pe surori să mă dezbrace. În timpul acesta, a adus din camera ei uleiuri și esențe. Am fost așezată pe o sofa și servitoarea mi-a frecat locurile învinețite și înegrițe de pe trup cu medicamente arzătoare și apoi m-a masat. Cu mîini pricepute a simțit că nu era nici un os rupt și nici mădularele lăuntrice zdrobite. După tratament îmi era deja mult mai bine astfel încît m-am putut îmbrăca, ajutată de surori și m-am putut așeza într-un fotoliu.

În timp ce stăteau pe lîngă mine și chibzuiau cînd puteam să merg cu ele și să-i cer iertare regelui divin, a intrat una din surorile încăperilor exterioare, foarte agitată și ne-a anunțat că el tot nu se dusese încă la ceremonia de stat, deși trimiseseră de mai multe ori după el. În schimb se pornise pe drum îndreptîndu-se înapoi, spre mine, și trebuia să sosească imediat. O mare spaimă ne-a cuprins pe toate. Văzînd groaza surorilor mele, le-am rugat insistent să se retragă repede și să mă lase singură cu el ; căci în clipa aceasta moartea dată de mîna lui mi-ar fi venit ca o eliberare și dreaptă compensație pentru lipsa mea de atenție. Ele mi-au îndeplinit dorința și cîteva clipe am fost singură în încăperea largă și înaltă. Mi-am fixat privirea în cele două lumînări din sfeșnicul de aur de pe masă. Ce dulce mi-ar fi fost moartea dată de mîna lui !

Cînd a intrat, am vrut să mă ridic ; dar el, încă în veșmîntul său oficial, a alergat spre mine și m-a împiedicat să mă ridic, s-a aruncat la pămînt în fața scaunului meu, mi-a cuprins hohotind picioarele și el, Înălțatul Fiu al Venerabilului Tată ceresc, el, Nepămînteanul, m-a rugat să-l iert eu, lipsita de har, și cu totul nevrednica. În ciuda durerilor din părți, m-am aplecat să-l ridic, plîngînd eu însămi acum, l-am rugat să se oprească, să se ridice și să mă pedepsească. Dar el nu înceta să se scuze, el cel nesfîrșit de generos, mi-a spus numele cu care mă alinta, și-a uscat lacrimile cu tivul rochiei mele și privea, implorîndu-mă, în sus spre mine, ca un miel. A strigat pe Tatăl, pe Mama și pe Fratele său mai mare din ceruri, să se gîndească la multipla lui vină și să-l lase să și-o ispășească.

În clipa aceasta, cîteva surori s-au năpustit în încăpere ; dar cînd l-au văzut jos în fața mea, s-au oprit descumpănite la ușa. Divinul s-a ridicat în genunchi, fără a da drumul picioarelor mele, și-a întors întrebător capul spre surori care au relatat acum agitate că Duhul Sfînt pătrunsese în palatul divin, însoțit de ceilalți regi, cu mulți soldați care purtau torțe. Fiul Părinților divini s-a ridicat, privind în fața lui. Nu-i adevărat ce-au spus unii ! El nu era nici furios și nici înfricoșat. Era cufundat în gînduri, la soarta pe care Tatăl i-o hărăzise ; ca și cum s-ar fi petrecut acum ceva de mult așteptat de el și pe care trebuia să-l ia asupra-și. Atunci a intrat un soldat al regelui răsăritului — Duhul Sfînt, s-a aruncat la pămînt pentru plecăciune și l-a rugat în numele stăpînului său pe regele divin să vină în curte.

Cel care mai adineaori îngenunchease în fața mea, s-a dus încet afară, cu capul plecat, ca și cum ar fi fost ținut de ambele mîini.

Eram din nou singură în încăpere, dar abia acum m-a cuprins teama, teama pentru cel iubit. M-am ridicat și n-am mai simțit dureri. Mă vindecase mîna celui al cărui picior mă rănise.

M-am dus la veranda de sticlă unde stăteau deja celelalte surori speriate și tremurînd și am văzut cum divinul cobora treptele de marmură, cu privirile îndreptate spre pămînt. De ambele părți ale curții stăteau purtătorii de făclii ; în fața scării însă, sub acoperișul porții de intrare, cu

o figură mînioasă și închisă : Duhul Sfînt, lîngă el regele nordului Wei și viceregele Shi Dagai. Cînd Divinul a ajuns în mijlocul curții, Duhul Sfînt l-a strigat cu un glas teribil pe nume, i-a poruncit să îngenuncheze și l-a acuzat că a comis crime împotriva Tatălui ceresc și a moralității. „Cerul te va pedepsi că ai rămas departe de un act de stat sacru prin care Duhul Sfînt, întrupat în mine, trebuia să fie înălțat în fața oamenilor.

Cu spaimă, l-am auzit acum exclamînd :

„În plus ai călcat în picioare o femeie din încăperile tale care așteaptă un copil al tău, încît ființa fără apărare s-a prăbușit însîngerată.“

El voia să continue, însă divinul, îngenunchind pe pie-trișul curții, a ridicat brațele și a strigat :

„Recunosc că sînt vinovat ! Vai, nu e singura faptă rea pe care am comis-o !“

În extaz a privit deasupra regilor, deasupra acoperișului sălii de intrare, frîngîndu-și mîinile :

„Tată ceresc, am trădat însărcinarea pe care mi-ai dat-o. Am dormit, am visat și am uitat, și am lăsat să mi se ruginească spada, în slăbiciunea mea. Pedepsește-mă !“ îi strigă el Duhului Sfînt, care privea întunecat de sus de pe trepte în curte și le porunci acum soldaților, cu glas tare :

„Dați-i patruzeci de lovituri cu bățul de bambus !“ Dar nici unul dintre soldați n-a îndrăznit să se clintească.

„Loviți-mă ! le strigă regele divin, el cel de neînțeles : Împlețiți coroana de spini în jurul capului meu și biciuiți-mă cu vergi !“

„Aruncați-l la pămînt și dați-i patruzeci de lovituri !“ a poruncit încă o dată Duhul Sfînt. Trei sau patru soldați au dat făcliile oamenilor de lîngă ei, i-au luat altuia sulița de bambus și au încercat s-o rupă de parmaclicul de marmură al balustradei. Însă pentru că bambusul era prea tare și mlădios, n-au izbutit. Din priviri, ei și-au implorat camarazii să-i ajute.

Marele și Unicul însă, și-a ridicat fața și a închis ochii. Ploaia rece îi cădea pe obraz și pe haina scumpă. Ireală și dulce, frumusețea chipului său umed și strălucitor, a Regelui umilit, a Iubitului divin, înjosit în fața privirilor întunecate ale soldaților care nu pricepeau ce se petrece aici. Flăcările torțelor se estompau roșii-galbene în lacrimile

mele și în picăturile de ploaie care se scurgeau pe geamuri. Când m-am uitat din nou spre sala de intrare, regii se întorseseră deja. Ei au ieșit afară. Mă cufundasem atîta în contemplarea Marelui divin torturat încît nu auzisem ordinul care le cerea soldaților să părăsească palatul și curtea celui ingenucheat.

Se făcuse deodată întuneric în curte, iar slujnicele și surorile se grăbeau să aducă lumînări și torțe. Eu însă am alergat pe trepte în jos spre cel care stătea tot așa, ingenucheat ca înainte, ținînd capul cu ochii închiși, ridicat în extaz spre cer, în ploaia rece și mai deasă. Am luat chipul ud în mîinile mele și i-am șoptit la ureche că acum se putea ridica, că în curte nu mai era nimeni și regii plecați din palat. Dar el nu mă auzea.

Curînd însă au venit surorile și slujnicele cu lumini și făclii și l-au dus pe regele divin, care deschisese acum ochii însă nu știa pe unde merge și unde se află, în încăperea mare unde mă călcasem în picioare și mă rugasem pe urmă să-l iert.

Cînd ele au rămas pe loc în mijlocul sălii, n-a mers nici el mai departe. Am început acum să-i scoatem hainele ude. Eu i-am desprins în ceafă încheietoarea lanțului de aur și i-am scos jacheta. Celelalte surori au vrut să continue să-l dezbrace, dar el s-a opus cu brațul ridicat și ne-a arătat ușa. Uitîndu-se după noi, mi-a făcut acum semn să mă întorc. M-am dus încet spre el. M-a privit sever, și acum mi-a fost frică de el, pentru prima oară în ziua aceasta.

Am rămas pe loc la cîțiva pași distanță. Dar el mi-a făcut semn să vin și mai aproape, cu o mîna mi-a apucat ishagul peste piept și m-a tras așa de aproape încît capul lui era deasupra mea. Ochii îi luceau ca unui om cu febră. Și-a pus gura la urechea mea și a spus, fără să șoptească : „Nu m-ai umilit de ajuns“.

„Cum te-aș fi putut umili !“ am răspuns.

„De ce nu m-ai bătut ?“

„De ce să te bat !“

„Și afară în curte ?“ Nu mă auzise.

„Eu n-am fost în curte. Acolo au fost numai Duhul Sfînt și ceilalți regi.“

„Bate-mă !“ mi-a poruncit el în ureche și a ingenucheat în fața mea.

„N-am nimic aici cu care te-aş putea bate“, am spus eu ; mi-era frică şi genunchii îmi tremurau. Mi-a tras capul în jos spre el, aşa încît urechea mea se afla lîngă gura lui : „Peste obraz !“ spuse el.

Nu ştiu ce mi-a pus mîna în mişcare de i-am dat o palmă uşoară pe obraz.

El închisese ochii şi deschisese gura.

„Mai tare !“ a spus el.

L-am lovit din nou, iar la porunca lui, din nou şi din nou. Dar nu-i ajungea. M-a tras în jos spre el, pînă cînd am îngenuncheat lîngă el, şi mi-a şoptit :

„Spune-mi la ureche : Tu nu eşti fiul Tatălui din cer !“

„Cum pot să te hulesc pe tine şi pe Tatăl ceresc !“ am întrebat eu îngrozită.

„Ți-o poruncesc.“

Am pus gura atunci foarte aproape de urechea lui şi i-am spus : „Nu eşti fiul venerabilului Tată din cer !“

„Încă o dată şi mai tare !“ a spus el. Închisese din nou ochii şi-şi întorsese capul spre tavan. Am repetat cuvintele mai tare, dar am ținut mîinile în jurul gurii şi a urechii sale, căci ştiam că în faţa uşii femeile trăgeau cu urechea.

„Spune ; nu eşti fratele mai tînăr al lui Iisus !“

Am spus aşa.

„De ce m-ai trădat regelui răsăritului ?“

„Nu te-am trădat.“

„De unde ştia că te-am lovit cu picioarele ?“

„Nu ştiu. Poate că are o spioană în palat.“

„Spune că m-ai trădat !“

M-am aplecat spre urechea lui şi am minţit : „Bine, te-am trădat, i-am comunicat regelui răsăritului, pentru că din el vorbeşte Duhul Sfînt. Din tine însă vorbesc demonii.“

„Da“, a răspuns el în extaz.

„Regele infernului este în trupul tău ; cînd m-ai călcat, aveai chipul, părul zbîrlit şi colţii lui.“

„Ai văzut toate acestea ? a întrebat el.

„Da, şi ghearele picioarelor tale mi-au rupt pielea.“

„Aveam gheare ?“

„Ca prințul infernului.“

„Și m-ai trădat Duhului Sfânt ?“

„Doamne, pedepsește-mă ! Da, te-am trădat.“

„Cum să te pedepsesc ? Cu moartea ?“

„Da, am șoptit eu, da, cu moartea ! Sfîșie-mă cu ghearele tale !“

El a început să respire repede și greu și s-a aruncat deodată asupra mea, încît m-am dat cu capul de podeaua de lemn, lîngă covor și mi-a rupt cu ambele mîini ishagul în așa fel încît i-au sărit toți nasturii de alamă.

Oh, cum îndrăznesc să scriu aceasta !

În timp ce se afla în genunchi deasupra mea, mi-am înfipt unghiile degetelor în haina lui de mătase subțire și am rupt-o în două, îmbătată de sunetul cu care se rupea țesătura, continua să se rupă ; și cînd sunetul s-a sfîrșit, am rupt încă o dată ; însă Divinul, Unicul mi-a apucat mîinile și mi le-a lipit de podea, încît m-am predat.

Umilit, el cel nesfîrșit de mare, de dragul meu, pe pietriș în ploaie, lovit peste obraz, chinuit cu vorbele, pentru mine, Fiul, a cărui locuință se află în ceruri ! Cum răsuna sala, iar eu eram sala și pămîntul și el era Cerul și Tatăl ! N-am să uit niciodată.

YU ZHEN

Nu se mai îndoiește nimeni că este o vulpe cu chip de om. Surorile au observat-o pe vrăjitoare, cum i-a făcut farmece regelui divin, Celui mai iubit, Preafericitului, Preaputernicului, Unicului, cum l-a vrăjit cu cuvinte fermecate, așa încît mai înainte și-a pierdut voința apoi a devenit o fiară. S-au dedat la orgii de neînchipuit, încît mi-ar veni să cad jos de rușine dacă ar trebui să le descriu.

În schimb, pentru că ceaiul a fost prea fierbinte, eu trebuie să stau toată ziua în genunchi pe pietriș, cu un bolovan greu pe cap. Și cînd am leșinat, vulpea a poruncit să mi se toarne apă rece pe obraz, pînă aveam să-mi revin și apoi a trebuit să stau din nou în genunchi pînă la asfințit.

În statul acesta al adoratorilor lui Dumnezeu se petrec lucruri din ce în ce mai uluitoare, de neînțeles pentru un spirit limpede, nealterat. Evenimente fără precedent în istoria noastră multimilenară ! Case și străzi răsună de zvonuri. Nimeni nu-și poate explica povestea absurdă care a fost astăzi publicată în buletinul conducerii. Și mai misterioasă apare justificarea regelui divin.

La început, viceregele nu și-a manifestat dorința de a-mi face confidențe. El se plimba, nefericit, pe terasă și în bibliotecă, în sus și în jos. În cele din urmă mi-a trimis vorbă să vin și și-a ușurat sufletul.

Se întâmplaseră următoarele : Regele divin care poartă titlul ce i se cuvine ca stăpînitor de „zece mii de ani“¹, îi acordase în cele din urmă Duhului Sfînt, regele răsăritului Yang, care dorea același titlu, apelativul „Nouă mii de ani“. Cu acesta însă, el n-a fost mulțumit. Și cînd regele divin l-a întrebat ce titlu ar trebui să poarte el însuși în calitate de conducător suprem, Yang a spus, dînd din umeri disprețuitor : „Din partea mea «Zece milioane de ani»“². Prin urmare un titlu care nu există și care nu spune nimic. Aseară, prin urmare, Duhul Sfînt Yang chemase pe toți demnitarii între care și pe regele divin în palatul său, pentru a i se conferi acolo, în cadrul unei ceremonii festive, titlul de „Zece mii de ani.“ Însă pentru că regele răsăritului Yang ar fi primit același rang ca Tian Wang-ul, regele divin s-a abținut de la această manifestare care în realitate s-ar fi asemănat cu o lovitură de stat.

Văzînd că nu vine, Duhul Sfînt a pornit să asalteze palatul divin și i-a silit și pe ceilalți mari demnitari, care sosiseră la el, să-l însoțească. L-a chemat pe Tian Wang în curte și i-a reproșat că-și maltratase niște concubine.

Regele divin însă a îngenuncheat pe dalele de piatră ale curții și a spus cu vocea tremurînd de spaimă :

¹ Wan Xui.

² Wan Wan Xui — de zece mii de ori zece mii de ani.

„Eu Fiul tău cel mai mic, știu că am făcut rău și rog să fiu pedepsit“.

Se ruga, se ruga, într-adevăr, cu un surîs dulce, să fie pedepsit !

Spre spaima tuturor care ascultau și priveau la lumina torțelor, Duhul Sfînt Yang a strigat :

„Răul înfăptuit de tine merită într-adevăr o pedeapsă mare. Însă pentru că îl recunoști, o să capeți doar patruzeci de bețe“. Regele divin și-a plecat capul și a invitat gărzile Duhului Sfînt să-l bată. Ce spectacol îngrozitor pentru toți cei ce cred că a primit însărcinarea cerului ! De negîndit că vreun înălțat stăpînitor al imperiului nostru să se fi umilit într-atîta ! Chiar și brutalul, incultul Duh Sfînt Yang a fost atît de uluit de ceea ce vedea și avea să mai vadă și, temîndu-se probabil și de urmările de care nu se putea face abstracție, a făcut calea întoarsă și a luat-o la fugă din palatul ceresc.

Duhul Sfînt Yang a dispus să se anunțe în buletinul conducerii, că Tian Wang-ul ar fi lovit-o cu cizma în burtă, pe una din concubinele sale gravidă cu el. Ca urmare a hotărîrii consiliului regilor fusese condamnat pentru aceasta la patruzeci de lovituri cu bățul de bambus. Regele divin ar fi acceptat această pedeapsă. Însuși Duhul Sfînt, regele răsăritului Yang, ar fi ordonat să fie iertat de pedeapsă pentru că Tian Wang-ul dovedise căință.

Azi după amiază însă regele divin a publicat și el un comunicat. Însă nici viceregele Shi Dagai, nici eu, și nici meni altul n-ar putea explica ce a avut în vedere Tian Wang-ul cînd a scris : că el nu a călcat nicidecum concubina cu cizma, ci doar cu piciorul gol, fără cizmă. Aceasta se poate recunoaște și după urma ghearelor de pe trupul ei !

În același timp se face cunoscut că regele divin se gîndește *totuși* să-i acorde acum Duhului Sfînt, care a mai primit între timp și titlurile de onoare „consolatorul“, „Vîntul lui Dumnezeu“, „Mîntuitorul bolnavilor“, în plus titlul „Zece mii de ani“, și anume în cadrul unei ceremonii festive cu prilejul zilei de naștere, luna viitoare. Cu o zi înainte, regele nordului Wei, avea să predea formal celor două regimente ale orașului ce se aflau sub conducerea re-

gelui răsăritului, paza polițienească a Nanjing-ului. Aceasta ar însemna sfârșitul oricărei securități și iată ce-l îngrijorează atîta pe regesul meu prieten, Shi Dagai.

SIR GEOFFREY SKELTON, AMBASADOR ȘI
ÎMPUTERNICIT EXTRAORDINAR

Extras dintr-un raport

După indicațiile primite am făcut o scurtă vizită la Nanjing, capitala conducerii rebelilor. Venind de la Shanghai, am ajuns la 22 mai pe fregata H.M.S. „Encounter“, în fața la Nanjing. Călătoria pe Yang Zi a decurs fără nici un incident. În seara zilei de 24 mai am pornit în călătoria de întoarcere.

Am avut mai multe convorbiri cu Wei, regele nordului și cu Yang, regele răsăritului căruia i se spune și „Duhul Sfînt“, precum și cu viceregele Shi Dagai. Mi s-a oferit posibilitatea să vizitez orașul, cîteva construcții de apărare și să iau parte la o paradă militară.

Convorbirile primelor două zile s-au limitat la protocolul cerut de vizita la așa-zisul „rege divin“, șeful suprem al statului. Mi s-a cerut să-l salut pe acesta cu plecăciune pînă la pămînt, ceea ce bineînțeles că am refuzat¹. Am declarat în același timp că în conformitate cu instrucțiunile mele, nu puteam purta tratative dacă nu urma să fiu primit de căpetenia supremă a rebelilor. Cei doi „regi“ Wei și Yang au încercat de mai multe ori să-l convingă pe „regele divin“ să renunțe la pretenția lui privitoare la plecăciune. Ei nu se așteptaseră la poziția mea fermă în problema aceasta și se aflau într-o vizibilă încurcătură, pentru că nădăjduseră, după toate aparențele, să încheie cu mine o înțelegere asupra unor livrări de armament. Ei n-au izbutit totuși să-l facă pe „regele divin“ să renunțe la pretenția lui. De aceea m-am arătat receptiv, în decursul tuturor convorbirilor, la unele probleme concrete.

¹ Prin plecăciune, Sir Geoffrey, ar fi recunoscut, după concepția chineză, conducerea supremă a Tian Wang-ului.

Poziția „regelui divin“

Din cele relatate mai înainte reiese prin urmare că, în ciuda tuturor zvonurilor, „regele divin“, ține frîul bine, azi ca și în trecut, și că regilor subordonați le este cu nepuțință să-și impună voința față de el. În mod semnificativ ei n-au vorbit niciodată de bună voie despre „fratele mai tânăr al lui Iisus“, și cînd am adus vorba despre el, au răspuns, dar cu vizibilă timiditate și rezervă.

Regii subordonați

Nu sînt cîtuși de puțin căpitani de bandiți, cum susține mereu conducerea imperială, și mai puțin fanatici religioși. Regele răsăritului Yang, pe care adoratorii lui Dumnezeu îl cinstesc ca o încarnare a „Duhului Sfînt“ sau „Vîntul sfînt al Domnului“, a pomenit tot așa puțin ca și ceilalți probleme religioase.

În contrast cu demnitarii imperiali, fac o impresie energetică, deschisă și deloc birocratică. Sînt conștienți de ei, receptivi, iar în raporturile reciproce de o uimitoare degajare, care însă merge uneori prea departe, trădînd mediul din care provin. Singur „viceregele“ Shi Dagai pare — în orice caz după standardul chinez — mai cultivat.

Impresia generală a orașului

Deasupra porților Nanjing-ului erau atîrnate drapelul de mătase cu texte din Sfînta Scriptură și cele zece porunci, iar alături se aflau înfipte capete ale unor oameni care călcase ră aceste porunci. Zidurile de incintă ale orașului au fost din nou reparate în ultimii ani. În ceea ce privește clădirile noi, trebuie menționate în mod special palatele regilor. Cel al „regelui divin“ a fost clădit după modelul orașului interzis de la Beijing, fără însă a atinge mărimea lui. În schimb, palatul regelui răsăritului Yang, seamănă mai degrabă cu o cetate europeană. Ziduri de patruzeci de picioare înălțime înconjoară o curte pătrată, în care nu se poate intra decît pe o poartă. De-a-lungul celor patru pereți

interiori se află sălile palatului de o mărime considerabilă acoperite cu țigle galbene, glasate.

În comparație cu Shanghai, orașul în sine dă impresia unui oraș mort pentru că viața comercială este inexistentă, mărfurile necesare vieții fiind împărțite de stat. Trebuie totuși luat în considerație că de la cucerirea de către rebeli, Nanjing-ul se află practic în stare de ocupație. Se puteau vedea pretutindeni patrule de soldați, uneori ofițeri călare, cărora slujitorii le purtau în urmă, puștile. Am întâlnit frecvent coloane de muncitori destinați muncii forțate, cărora le fusese ars pe obraji semnul „Tai Ping“ cu fierul roșu.

Situația militară

Din câte am putut să înțeleg din convorbirile regilor, ei consideră situația militară, satisfăcătoare.

Distrugerea, cu doi ani în urmă, a armatei din nord, oricum slabă, de către generalul imperial Tang, nu a dus la o slăbire esențială a taipingilor. Înfrângerea fusese probabil determinată de fostul „rege al sudului“ Fong, un caracter dubios. Noua mare ofensivă pentru provinciile riverane, despre care voi relata separat, va fi condusă de „regele credinței“ Li Xiu, care dobândise deja mari succese în lupta împotriva menționatului general imperial Tang, pentru orașele Wuhan-ului ¹, Luptele par a fi foarte grele. Regiunea care se află neîndoielnic în mâinile taipingilor este mult mai mare decât Anglia, Scoția și Wales împreună.

Disciplina în armată pare a fi excelentă, în schimb armele proaste : am văzut mulți soldați care nu erau înarmați decât cu spadă, lance sau arc. Numai cei mai bine înarmați din fața palatelor, purtau arme de foc.

Cu toate acestea, după afirmațiile, ce coincid, ale tuturor regilor, armatele taipingilor sînt astăzi mai puternice ca niciodată. Aceasta este și părerea negustorilor de arme, care mirosind o afacere mare, au venit din toate țările Europei la Shanghai și de acolo caută să înnoade legături subterane prin interpuși chinezi, cu oficialitățile din Nanjing.

¹ Hankau, Wuchang și Hanyang.

Societatea din statul taiping este fundamental diferită de cea chineză de pînă acum. Cel mai mic element al ei nu mai este stirpea, ci gospodăria. Douăzeci și cinci de gospodării la un loc formează o celulă al cărei șef este în același timp preot, judecător, funcționar al breslelor, funcționar administrativ și însărcinat cu educația. Un district cuprinde douăsprezece mii cinci sute de asemenea celule. Fiecare gospodărie trebuie să pună un soldat la dispoziție.

În piața mare din fața palatului regelui divin, se afla scrisă pe o panglică de lozinci, alături de cele zece porunci, legea economică fundamentală a taipingilor. Ea sună astfel : „Recolta țăranilor, produsele meseriei, capitalul negustorilor, aparțin Tatălui ceresc și trebuie predate tezaurului său.“ De aceea zidarii, țăranii, croitorii, cizmarii, tîmplarii etc. lucrează în batalioane pentru stat și sînt plasați acolo unde e nevoie de dînșii. „Negustorii divini“, împart produsele corespunzător nevoilor fiecăruia...

„RENMIN RIBAO, Beijing¹

*Conferință de istorici la Hopei despre
revoluția taipingilor*

În discuția asupra naturii revoluției taipingilor s-au manifestat două școli. După părerea primei școli a fost vorba atunci de o revoluție țărănească pură ; căci simburile programului, „sistemul funciar al stăpînirii divine“, era în principal alcătuit din revendicarea antifeudală de pămînt. Mai departe, programul schițează o ordine socială care se bazează pe sistemul egalitar al proprietății obștești. Împărțirea egală a pămîntului la populație, organizarea „tezaurului sfînt“, introducerea meseriașilor în organizații comunale și interdicția comerțului au împiedicat dezvoltarea capitalismului. După părerea celei de a doua școli e vorba de tipul unei revoluții burghezo-democratice.

¹ „Ziarul poporului“, Beijing, 17 mai 1961.

Banda de patru a născocit o nouă istorie ca un fel de joc de copii, și personalitățile istorice au fost sever împărțite în oameni buni și răi. Ca și cum în istoria taipingilor Hong Xiuquan și alți câțiva ar fi fost numai oameni „buni“ și toți ceilalți numai răi ! Lipsurile și slăbiciunile lui Hong, care au ieșit la iveală în timpul revoluției, au fost trecute sub tăcere, înfrumusețate, sau puse în spinarea altora.

Mișcarea Taiping a fost o revoluție țărănească și nu o revoluție proletară. Ea a putut ataca sistemul de conducere feudal, fără însă a-l schimba fundamental. Desigur că ideologia și programul lor se află pe o treaptă mai înaltă decât revoltele și războaiele țărănești din vremuri mai vechi, dar, în condițiile timpului său, Hong a trebuit să dea ținuturilor politice și economice ale celor ce muncesc un înveliș religios, să caute refugiu la misticul Huang Shang Di și să ia o aparență de sfânt. În vreme ce imperiul taiping a trebuit să se apere în anii săi mai târzii de atacuri contrarevoluționare chineze și străine, din afară, în interior reieșea din ce în ce mai limpede slăbiciunea regimului țărănesc. Pasiunea pentru o viață agreabilă, împărțirea severă între distins și ordinar, elementul de clică și realitatea că Hong și unii dintre tovarășii săi s-au arătat fie lipsiți de interes și apatici, fie extrem de pretențioși, toate acestea și-au arătat din ce în ce mai mult efectele.

Cînd Hong și-a recunoscut slăbiciunea, în fața adversarilor săi puternici, s-a lăsat orbit mai mult ca înainte de iluzii religioase. El și-a întemeiat speranța de a nimici dușmanii din afară și din interior pe un „împărat-Dumnezeu“ (Huang Shang Di), care desigur că nu există. Pînă la moarte el a vrut să-i facă pe oameni să creadă că acest împărat-Dumnezeu o să le aducă funcționarilor și poporului noroc și victorie. Adorarea lui Dumnezeu, care la început îi mișcase și-i dezmeticise pe oameni, împiedica acum desfășurarea în continuare a revoluției. Palatul stăpînirii al regelui divin, inițial un simbol al pu-

¹ „Ziarul poporului“, Beijing, 15 aprilie 1978. Fragment din articolul *Observații pe marginea temei divinizare* de Chen Tieh-chien.

terii politice a mișcării țărănești, a devenit semnul unei forțe stăpînitoare feudale. Dacă astăzi scriitorii vor crea un roman istoric despre tragedia capitalei divine, istoricii noștri ar trebui să descrie pe larg creșterea și dispariția, succesul și eșecul mișcării taiping și să înfățișeze învățămintele istorice și legitățile care decurg din aceasta.

SIR GEOFFREY SKELTON

Dintr-o scrisoare personală

Dragă Jim,

...Duhul Sfînt, cum este cîteodată denumit regele rășăritului, pare a fi într-adevăr un original. Episodul cel mai comic din toată cariera mea — prea comic pentru a fi relatat într-un raport diplomatic — a avut loc înainte de un dineu oficial, pe care ni l-a dat în palatul său.

Chinezii păreau puțin nesiguri în prezența noastră, în vreme ce noi mă tem că le-am părut destul de rigizi și formalști.

În această atmosferă și tocmai cînd voiam să ne așezăm, Duhul Sfînt a tras pe furiș scaunul de sub fundul colegului său, regele nordului Wei, care a căzut neîntîrziat pe spate, cu picioarele sus în aer. Duhul Sfînt murea de rîs, tot așa și noi și întreg anturajul, mai ales cînd victima acestei glume succulente a apărut din nou la suprafață. Însă după ce regele nordului și-a recîștigat echilibrul trupesc și spiritual a participat și el la veselia noastră.

ACADEMICIANUL LI

Dintr-o scrisoare către fiul său

Incredibilele păcate împotriva etichetei de care regele nordului Wei și Duhul Sfînt, s-au făcut vinovați, cu prilejul primirii ambasadorului barbar, ar trebui de fapt să constituie prilejul unei scrisori lungi și vesele: ce te-ai putea aștepta de la un fost cărbunar și de la proprietarul unei case de amanetare care fac pe principii și primesc un barbar căruia îi sînt străine pînă și elementele funda-

mentale ale politeții și ale buneicuviințe omenești ! Dar veselia curată, nestînjenită pricinuită de acest spectacol burlesc, nu vrea totuși să mă cuprindă pentru că unele incidente care s-au petrecut în ultima vreme îmi dau temei de îngrijorare : încă din prima zi a vizitei, Shi Dagai, regescul meu prieten, căci așa mi-e îngăduit să-l numesc, a avut un scurt dar violent schimb de cuvinte cu Duhul Sfînt Yang și cu regele nordului Wei. Căci aceștia doi voiau să împiedice primirea ambasadorului poporului britanic de către Tian Wang, pretextînd că nu voiau să se afle despre demența regelui divin ; în realitate însă, pentru că se temeau că acesta ar fi putut încheia cu străinul cine știe ce acord dezavantajos pentru ei. Prin urmare, ei au susținut că Tian Wang-ul îl va primi pe barbar numai în cazul cînd acesta avea să facă plecăciunea, în fața tronului — deși regele divin ar fi fost gata să facă, în acest caz, o excepție.

Shi Dagai s-a opus acestui vicleșug și i-a prevenit să nu subestimeze inteligența străinilor. Nu trebuiau judecați numai după nepriceperea lor în treburi literare, istorice și de politețe. Ei erau foarte îndemînatici în inventarea unor aparate și mașini inteligent gîndite. Spiritul pătrunzător pe care-l dovedeau în această direcție avea să-i facă apți să pătrundă și pretextul cu plecăciunea.

Yang în schimb era de părere că în cazul în care poporul englez era în general interesat în livrarea de armament, ambasadorul avea să ducă tratative chiar cu ei, ba și cu viceregele.

Iar regele nordului Wei, a spus să nu se cumpere deloc arme de la britanici care se făcuseră vinovați de cea mai mare crimă față de poporul nostru, prin comerțul cu opiu. El de pildă, ar avea o sursă mai bună, un om simplu, cinstit, dintr-o țară căreia o asemenea crimă îi era străină, considerînd-o o oroare, și care era pe drept numită „Țara virtuții“ ¹.

Dar cînd Shi Dagai a continuat să recomande o primire a ambasadorului britanic la regele divin, regele nordului și-a pierdut măsura și l-a jignit pe prietenul meu cu expresii vulgare, pentru că acesta eliberase nu de mult doi tineri din serviciul militar și-i primise în casa

¹ De Guo, adică Germania.

noastră. „Este ușor să eviți o lance la lumina zilei, dar greu o săgeată pe întuneric.“

Dar nici între regele nordului Wei și Duhul Sfânt lucrurile nu mai stau bine. Acesta din urmă a dispus ca în profesiunea de credință să nu mai fie numiți decât Tatăl ceresc, fiul cel mare Iisus și el însuși, adică Duhul Sfânt, dar nu fiul mai tânăr. El l-a însărcinat pe Ma să organizeze cursuri pentru predicatori. Acești predicatori să fie trimiși în armată și să observe dacă comandanții trupelor sînt credincioși și respectă cele zece porunci.

În schimb regele nordului Wei, căruia îi sînt subordonate trupele polițienești din Nanjing a răspîndit peste oraș o rețea de informatori și denunțatori. Afirmațiile calomnioase despre viceregele Shi Dagai provin de la unul din zbirii lui, care slujise ca bucătar în casa noastră.

BULETIN AL CONDUCERII DIN NANJING

I-a plăcut lui Huang Shang Di, Tatăl, al cărui nume fie laudat, să-l cheme din nou la el, în sălile cerești, pe regele răsăritului, vîntul sfînt al lui Dumnezeu, mîntuitorul bolnavilor, nefericiților și trudiților, pe fratele „nouă mii de ani“, în unsprezece ale lunii a șaptea. Printr-o minune cerească a fost salvat de foc, sigiliul imperiului pe care cîstitul Tată din ceruri i l-a predat fiului său mai tânăr. El se găsește acum în mîinile regelui nordului, care-l va administra în numele și din însărcinarea Tian Wang-ului.

LENG, CĂPITANUL GĂRZII PERSONALE A REGELUI NORDULUI WEI

*Din mărturisirea sa*¹

Ordinul regelui nordului mi-a căzut foarte greu, după cum poate mărturisi camaradul meu, căpitanul Kong. Dar regele nordului mi-a spus totuși că Tian Wang-ul era de acord și că fapta trebuia săvîrșită pentru a-l salva pe el.

¹ Nu s-a folosit tortura, căpitanul Leng a fost mai tîrziu condamnat de Shi Dagai și decapitat.

Planul îl ticluise regele nordului însuși. Eu mă îngrijisem personal din însărcinarea lui de petrol și torțe. Nu sînt vinovat, pentru că n-am făcut decît să execut ordinul superiorului meu. În afară de aceasta, repet, ordinul mi-a fost foarte neplăcut.

Serbarea, în cadrul căreia două regimente ale Duhului Sfînt trebuiau să fie predate apărării polițienești a Nanjing-ului, a început la ora Șobolanului¹. Cei trei mii și cinci sute de oameni ai Duhului Sfînt stăteau atît de aproape unul de celălalt, în curtea palatului său, încît abia au găsit loc să ingenuncheze cînd s-a rostit crezul. De aceea s-au și împiedicat unii pe alții, după aceea, cînd au încercat să scape de foc. La tribună se aflau regele răsăritului — Duhul Sfînt, regele nordului, Wei, precum și cîte doi oameni din garda personală a fiecăruia ; în afară de aceasta, lateral, zece purtători de torțe ai trupelor polițienești. Eu stăteam cu zece oameni în fund, la ușa care duce de la turnul porții la tribună.

După predica Duhului Sfînt soldații din curte au început să intoneze cîntecul de slavă și Duhul Sfînt s-a dat înapoi ca să se așeze. Dar regele nordului i-a tras pe furiș de sub el scaunul regal, așa încît a căzut pe spate, ceea ce l-a făcut pe Wei să rîdă cu hohote. Cei doi oameni din garda personală a Duhului Sfînt au sărit să-și ridice stăpînul, care părea să mai creadă că cineva își permisese o glumă proastă cu el. Dar cînd s-au aplecat, cîțiva dintre ai noștri au alergat și i-au străpuns. Celălți s-au năpustit asupra Duhului Sfînt și l-au ucis cu lovituri în gît. Eu personal n-am luat parte la luptă, nu l-am atins deloc pe Duhul Sfînt, ci m-am îngrijit numai ca purtătorii de torțe să treacă numaidecît în fața tribunei.

Soldații din curte n-au priceput desigur ce se petrecea pentru că numai ultimele rînduri din spate puteau privi peste întreaga tribună. Cînd purtătorii de torțe au avansat, oamenii noștri au turnat petrolul în palat și i-au dat foc.

După ce regele nordului s-a convins că Duhul Sfînt murise într-adevăr, a plecat încet cu noi de la tribună în turnul porții și de acolo am coborît în grabă treptele, ieșind pe poartă din palat. Ultimii au încercat să coboare

¹ Ora 23.

gratiile mobile, dar erau ruginite sau înțepenite. De aceea au închis doar canaturile grele ale porților. Noi ceilalți însă am împins o căruță care se afla în piață, în fața porții, ca s-o închidem.

Am mai auzit încă puțin timp cîntecul, care scădea însă treptat. În același timp peste zidurile palatului se înălța un fum gros. Soldații din curte au început acum să strige tare și noi am luat puștile la umăr crezînd că vor încerca să țîșnească afară. Dar în mod inexplicabil, poarta nu s-a deschis deloc. Cînd ne-am uitat dimineața acolo, am văzut că soldații se înghesuiseră atît de tare la ieșire, încît o astupaseră.

În fața ușii zăceau cadavrele mormane, cît înălțimea unui om.

Am auzit încă multă vreme soldații strigînd. Dar nici unul n-a izbutit să scape din incendiu, în afară de cîțiva care găsiseră o ieșire în zid și săriseră în partea orașului. Din ordinul regelui nordului au fost uciși pe loc. Eu însă n-am avut nici un amestec în aceasta. Cîțiva din camarazii mei care purtaseră pe scenă torțele, au pierit de asemenea în flăcări.

TUNAR IRLANDEZ NECUNOSCUȚ

*Extras dintr-o relatare*¹

We never noticed any of the rebels mourning after the death of No. 2 and we are certain that if any had done so they would have been beheaded by No. 5 and No. 7's

¹ Relatarea a fost înregistrată de un anume E. A. Reynolds, „chief officer of a large opium ship” (ofițer comandant al unui mare vas cu opium — n.t.) după dictarea unui tunar necunoscut nouă, probabil un irlandez, care inițial se aflase în slujba marinei chineze imperiale, dar care se alăturase apoi taipingilor cu doi sau trei europeni, cinci filipinezi și un negru. Irlandezul împreună cu un alt european s-au reîntors după trei sferturi de an la Shanghai. Relatarea redată mai sus a apărut la 21 și 30 ianuarie 1857 în „Overland Friend of China”, Supplement, Shanghai. Fonetica și ortografia au fost menținute fără corecturi. El denumește pe regi după succesiunea rangului cu numere, pesemne pentru că numele chinezești nu-i erau accesibile. În traducerea germană au fost introduse în locul lor numele respective.

men. During the time of the slaughter of No. 2's adherents, occupying a space of three months — their religious observances were suspended. We saw all the five hundred women of No. 2's household beheaded. For three months the massacre of No. 2's adherents continued, and we estimated that forty thousand (more or less) men women and children must have perished.

Every master of a house in the city had to give an account of how many men women and children were residing under his roof, to every one of whom was given a small chop which they wore on their breast, and if they found any of No. 2's men they were to secure them — For several weeks these people were brought to the execution ground in parcels of fives, tens, hundreds and thousands, who were all beheaded. All the women and children also, any one who had eaten of No. 2's rice suffered.

About six thousand of No. 2's officers and men were unsuspecting taken prisoners and put in to two large houses one on each side of No. 1's palace. As we were returning to No. 7's house we met our officious interpreter with two soldiers fringing two of No. 2's officers prisoner — who had been caught concealing themselves. During the night we accompanied Nos. 5 & 7 who inspected the prison of these 6,000 men, listened at the windows, and planned their destruction. Next morning at daylight the doors and windows of these prisons were opened, and several powder bags thrown in on the prisoners, while the entrance was strongly guarded. In one house the soldiers entered with little resistance and massacred the whole, but in the other the prisoners fought with the bricks from the walls and partitions, most desperately for upwards of six hours before they got under. In addition to musketry, a two pounder discharged grape at them.

These poor devils then stripped themselves, and many were seen to fall from sheer exhaustion. At last Nos. 5 & 7 called upon their men to draw their right arms from their sleeves, so as to distinguish them from No. 2's men ; then they rushed in and massacred the remainder. — We shortly after entered, and, good heaven ! — such a scene, the dead bodies were in some place five or six deep ; some had

hung themselves and others were severely scorched from the explosion of the powder bags thrown in. — These bodies were removed from this to a field and remained uncovered.

About six weeks after No. 2 was killed, No. 6 (Schi Takai) and a part of his force went to No. 1's, where he met Nos. 5 & 7, who shewed him an account of their proceedings, upon which No. 6 said, "Why have you destroyed so many people who have all long hair and fought for us — would not the death of No. 2 and a few of the principal officers have satisfied you?" — to which No. 5 replies you are a thief — No. 6 in reply says you are also a thief, we are both fighting for one cause, consequently we must both be thieves. After this No. 6 said as you have gone so far yourselves you can finish it, I will have nothing to do with it. That night he quietly collected his forces and came towards the West gate, but was refused to pass without permission from No. 5, upon which he slew the gateman and with the greater part of his force passed out. Had he not gone out that night he was to have been beheaded. A great number of the people availed themselves of the chance and went out. — The next morning the City was in the greatest state of excitement, every one being under arms. They were about going out to apprehend No. 6, but were not certain which way he had gone.

N-am putut stabili niciodată dacă vreunul dintre rebeli a jeli moartea numărului doi (regele răsăritului Yang) și sîntem siguri că în cazul cînd cineva ar fi făcut-o ar fi fost decapitat de oamenii lui Wei și Yen-Wang. În timpul măcelăririi adepților regelui de răsărit, care a ținut vreme de trei luni, au fost suspendate ceremoniile religioase. Am văzut cum toate cele cinci sute de femei din gospodăria regelui răsăritului au fost decapitate. Masacrul adepților regelui răsăritului a durat trei luni și am apreciat că trebuie să fi pierit cu acest prilej, patruzeci de mii de bărbați, femei și copii.

Fiecare reprezentant al unei case din oraș trebuia să dea socoteală de câți bărbați, femei și copii locuiesc sub acoperișul lui. Fiecare dintre ei primea câte o mică insignă de recunoaștere pe care o purtau pe piept. Și când găseau câte un om al regelui răsăritului trebuiau să-l țină bine. Mai multe săptămîni de-a-rîndul oamenii aceștia au fost duși pe cîmpul de execuție în grupuri de cinci, zece, sute, mii și toți au fost decapitați. De asemenea, toate femeile și copiii, toți cei care mîncaseră orez de la regele răsăritului au suferit.

Aproximativ șase mii de ofițeri și trupe ale regelui răsăritului au fost făcuți prizonieri, prin surprindere și au fost băgați în două case mari de ambele părți ale palatului regelui divin. Cînd ne-am întors la casa lui Yen-Wang l-am întîlnit pe translatorul dat să ne însoțească, cu doi soldați care se învîrteau pe lîngă doi ofițeri ai regelui răsăritului și care fuseseră prinși în timp ce voiau să se ascundă.

În timpul nopții l-am însoțit pe regele nordului Wei și pe Yen-Wang cînd au inspectat închisoarea acelor șase mii de bărbați și au ascultat la ferestre, plănuiind distrugerea lor. În dimineața următoare cînd s-a făcut ziuă au fost deschise ușile și ferestrele acestor închisori și mai mulți saci cu praf de pușcă au fost aruncați înăuntru peste prizonieri, în timp ce intrarea era bine păzită. Într-una din case, soldații au pătruns fără a întîmpina prea mare rezistență și au masacrat pe toată lumea, dar în cealaltă, prizonierii s-au luptat cu o cumplită disperare, folosind cărămizile pereților și ale zidurilor despărțitoare, timp de aproape șase ore, pînă au fost învinși. Suplimentar prafului de pușcă au fost trași asupra lor doi pfunzi de cartușe. Bieții nefericiți și-au rupt apoi hainele de pe trup și s-au văzut mulți care s-au prăbușit numai de epuizare.

În cele din urmă regele nordului Wei și Yen-Wang le-au poruncit oamenilor lor să-și

scoată mîna dreaptă din mîneacă ca să se distingă de oamenii regelui răsăritului. Pe urmă s-au năpustit înăuntru și au masacrat restul.

Am intrat la scurt timp după aceea înăuntru și — Dumnezeule mare ! — ce priveliște. Cadavrele zăceau în unele locuri pînă la o adîncime de cinci sau șase oameni. Unii se spînzuraseră și alții erau grav arși de explozia sacilor de praf de pușcă care fuseseră aruncați înăuntru. Cadavrele au fost duse de acolo pe un cîmp și lăsate neîngropate.

Cam la șase săptămîni după moartea regelui răsăritului, Shi Dagai s-a dus la palatul regelui divin unde i-a găsit pe regele nordului Wei și Yen-Wang care i-au făcut o relatare a faptelor comise de ei, la care Shi Dagai a spus : „De ce ați distrus atîția oameni, care au purtat toți părul lung și au luptat cu noi ? Nu v-ar fi ajuns moartea regelui răsăritului și a unora din cei mai importanți ofițeri ai săi ?“ La care regele nordului Wei i-a răspuns, ești un hoț ! Shi Dagai i-a răspuns și a spus și tu ești un hoț ! Noi luptăm amîndoi pentru aceeași cauză, ca urmare trebuie să fim amîndoi hoți ; în legătură cu aceasta, Shi Dagai a spus, pentru că voi ați mers așa departe, tot voi puteți să și terminați. Eu nu vreau să am nici un amestec.

În aceeași noapte și-a strîns pe tăcute forțele de luptă și s-a dus la poarta de apus. Dar n-a fost lăsat să treacă fără încuviințarea regelui nordului Wei, drept care l-a ucis pe paznic și a ieșit cu cea mai mare parte din forțele sale. Dacă n-ar fi plecat în noaptea aceea, ar fi fost decapitat. Un mare număr de oameni a folosit prilejul acesta și a ieșit (de asemenea).

În dimineața următoare, orașul se afla într-o stare de mare agitație și toată lumea era sub arme. Se pregăteau să iasă pentru a-l prinde pe Shi Dagai, dar n-au știut pe ce drum a apucat-o.

Abia pot să țin pensula drept și fără să tremur pe hîrtia albă, dar încă să descriu cu ea ce-am suferit în ultimele două luni, ca siluire și durere ! Aceste cîteva semne trebuie doar să anunțe că mai sînt încă în viață, că mă aflu din nou în casa mea și că sînt îngrijit de vicerege și slujitorii săi. Nu sînt nici rănit și nici bolnav, dar totuși foarte slăbit. Te rog comunică aceasta și familiei mele, care poate și-a făcut griji pentru că a rămas atîta vreme fără știri de la mine.

Ce rușinos m-a decepționat regele nordului Wei ! „Poți desena figura unui tigru dar nu și oasele. Poți cunoaște figura unui om, dar nu și inima sa.“

Desigur că sîntem mîntuiți de tirania „Duhului Sfînt“, a „Mîntuitorului“ ; dar stăpînirea sîngeroasă a regelui nordului Wei este și mai greu de îndurat. Prietenul și musafirul meu, viceregele Shi Dagai a venit de curînd de pe front, la Nanjing, pentru cîteva zile, a văzut măcelul și a cerut să fie informat despre faptele monstruoase ale lui Wei. În fața regelui divin a avut o explicație furtunoasă cu Wei. Însă pentru că nu poate schimba situația a părăsit orașul. Vai, de ce nu i-am ascultat sfatul să plec cu el ! Căci imediat oamenii lui Wei m-au arestat pe mine și pe cei doi tineri care locuiau în casa noastră și erau prietenește legați de mine și de Shi Dagai. Aceștia s-a spus că au fost repartizați unei armate și au dispărut de atunci. Eu însumi am fost înghesuit într-un lagăr de muncă și a trebuit să vopsesc țigle la Pukau¹. Dragă prietene, lasă-mă să păstrez tăcerea asupra chinului din ultimele două luni, printre muncitori !

Cam cu o lună în urmă, regele divin l-a ademenit din nou înapoi la Nanjing pe Shi Dagai și l-a asigurat solemn că timpul faptelor sîngeroase și a actelor de forță trecuse. Shi Dagai avea să primească sarcini de conducere mai importante în capitala divină.

Dar s-a dovedit că nimeni nu se gîndea măcar să-i încredințeze sarcini noi.

Tian Wang-ul îl consola mereu pe prietenul meu.

¹ Pe malul fluviului Yang Zi, în fața Nanjing-ului.

Fusese doar ademenit să se întoarcă de la armată pentru că exista temerea că va reveni cu forțele lui, pornind împotriva capitalei și că va pune capăt întregului bîlci.

Într-o zi însă, regele nordului i-a spus că înainte de a-i încredința sarcini mai mari și mai importante voia să-i încredințeze conducerea cartierului femeilor din Nan-jing. Shi Dagai s-a făcut că nu aude batjocura servită din plin cu care regele nordului i-a făcut această propunere și a acceptat-o.

VICEREGELE SHI DAGAI

Portăreasa grasă a deschis ușa de lemn din gardul palisadei care despărțea cartierul femeilor de oraș. L-am salutat pe regele nordului Wei cînd a intrat. Cei cinci oameni din garda lui personală au vrut să-l însoțească, dar paznica porții li s-a așezat în cale și a întins brațele. Însoțitorii s-au oprit nehotărîți. Wei s-a încruntat și s-a întors furios către mine : „Spune-i să lase drumul liber !“

Am zîmbit doar și portăreasa a început să povestească indignată cum Duhul Sfînt inspectase odată cu garda lui personală, cartierul femeilor și cum unii din bărbații lui, ascunși de femei, ar fi fost găsiți abia a doua zi și complet epuizați.

L-am întrebat pe Wei, dacă dorea poate în timpul vizitei o gardă personală feminină. Cînd și oamenii lui au zîmbit pe sub mustață, Wei s-a declarat în sfîrșit mulțumit, și le-a poruncit cu un gest să aștepte în fața porții.

Portăreasa a închis poarta și Wei a trecut cu mine peste piață. Am auzit cum femeia a împins în urma noastră zăvorul. Piața era goală, iarba arsă de căldură și brună. Pe lîngă case, cîteva femei puneau rufe pe frînghie.

În fața intrării, spre strada principală a cartierului, femeile ridicaseră un arc de triumf, cu panglici pentru lozinci, prin care îi exprimau regelui nordului bun venit. Un cor se instalase de ambele părți și intonasă un cîntec în cinstea Sfîntei Treimi. După ce a terminat ne-am dus mai departe. Femeile de pe strada principală au îngenuncheat în fața caselor și și-au plecat frunțile la pămînt cînd am trecut. Nici Wei nici agenții lui nu fuseseră

vreodată aici. El nu-și aruncase încă plasa polițienească asupra acestui cartier.

„Am crezut că, odată Yang mort, voi avea puterea să fac ce vreau, a spus el, dar m-am înșelat. Denunțătorii și purtătorii de zvonuri dețin adevărata putere. Trebuie să acționez, chiar dacă îmi servesc o minciună gogonată. Căci nu pot s-o cercetez pe fiecare în parte. Ar trebui să ai în jur oameni în care să te poți încrede.“

Nu i-am răspuns. El s-a oprit. „N-ai bănuț niciodată că proprietarul casei tale Li a fost un spion ?“

„N-a fost un spion.“

„Nu ? Dar mi s-a adus una din scrisorile lui, în care scrie niște lucruri foarte indiscrete despre noi, regii.“

Eu am spus : „Poate că trăncăne uneori puțin, dar nu e spion. Unde e acum ?“

„Cred că la Pukau. Dacă garantezi pentru el, pot să spun să fie imediat adus înapoi.“

Wei părea că vrea să se întoarcă pe loc pentru a da ordinul gărzilor sale de la poartă. Dar eu i-am răspuns : „Nu-i grabă. Femeile din sălile de brodat s-au pregătit pentru inspecție. Acum nu le putem decepționa.“

El mergea mai încet ca mine, devenise bănuitor. Când am intrat în vechea mănăstire budhistă, care ne servea acum ca manufactură de broderie l-am întrebat unde erau Mao și Bai¹.

„Pe urmă“, spuse el. Acesta era însă ultimul prilej să primesc vreo lămurire de la el și mi-am repetat întrebarea. El s-a oprit din nou. Dar pentru că nu voiam să-mi zădărnicesc planul, am renunțat și n-am insistat să-mi răspundă.

Ne-am dus în sala unde dormiseră înainte novicele. Acum se aflau aici peste zece rînduri de mese și pe fiecare rînd erau locuri de lucru pentru cîte douăzeci de femei. Femeile au îngenuncheat pe culoarul din mijloc și pe rîndurile laterale. Le-am poruncit să se ridice și să treacă înapoi în rînduri. „Ar trebui să le spun acum cîteva cuvinte ?“, întrebă Wei. Era nesigur și simțeam că vrea să iasă cît mai repede cu puțință. I-am răspuns că nu trebuie să țină nici un discurs. Era suficient dacă se

¹ Probabil cei doi tineri pomeniți de academicianul Li, pe care Wei dispusese să fie arestați.

uita la broderii și-i mulțumea pe urmă scurt supraveghetorei sălii.

„Dar unde sînt broderiile ?“

„Pe mese, desigur !“

Aproape că a trebuit să-l împing pe cărarea din mijloc. Femeile stăteau mute în fața locurilor lor de lucru și se uitau la noi. Ele purtau pantaloni largi de mătase neagră și — din pricina căldurii — numai bluze — cămăși din batist.

Ușile cu geamuri erau închise.

El s-a oprit la primul rînd și a pus întrebările obișnuite :

„Ești măritată ?“

Femeia avea o figură osoasă țărănească și era sașie.

„Am fost măritată.“

„Unde a rămas soțul tău ? A căzut în război ?“

„Nu. Femeia s-a uitat la mine înainte de a răspunde : N-a căzut, a ars !“

Wei s-a întors repede către următoarea și a întins degetul spre ea.

„Și soțul meu a ars.“

Wei s-a întors către mine : „Ce înseamnă asta ?“

„Nu trebuie să întrebi mai departe, frate rege al nordului“, i-am răspuns eu. Soții, frații sau fiii tuturor acestor femei au pierit într-un foc. S-au li s-a aruncat praf de pușcă în închisoare, sau au fost trase înăuntru gloanțe, iar cine a mai scăpat cu viață a fost pe urmă masacrat. Și femeile știu cine a fost vinovat de aceasta.“

El își îndreptă ochelarii. Însă eu am strigat, peste capul lui, femeilor :

„Surori, iată-l ! Vi l-am promis. Și regele divin binecuvîntează ceea ce veți înfăptui asupra lui.“

Dar ele nu s-au mișcat.

Wei s-a întors, dar nu spre mine, ci ca să se uite la ușă. Acolo însă stăteau deja cîteva femei care împiedicau ieșirea. El își mișcă buzele groase, ca și cum ar fi încercat să spună o glumă ; n-a găsit-o. Pe urmă însă, cu o mișcare neașteptată, uimitoare, a luat-o la fugă ca un șobolan gras, pe una din ușile cu geam care duceau în curte.

Ca și cum ar fi așteptat acest moment, femeile au sărit acum peste mese sau au fugit, de asemenea, printre

rîndurile înguste în aceeași direcție și i-au închis drumul. El s-a grăbit înapoi, pe picioarele lui scurte, spre ușă, și a încercat acolo să răzbată prin grupul de femei, dar ele s-au strîns mai tare unele lîngă celelalte și și-au prins coatele între ele. Femeile din sală și de la geamuri l-au urmat. Aveau în mîini foarfeci, cuțite de croitorie sau croșete.

Cîteva îl apucaseră de mîneci. El a guițat tare, ca un porc, și-a tras fulgerător brațele din jachetă, lăsînd haina în mîinile femeilor. Cînd a vrut să mă ocolească în fugă, i-am pus o piedică. A încercat să se ridice, însă atunci o femeie i-a băgat, pe la spate, mîinile între picioare așa încît el a întors capul rîzînd și țipînd, pierzîndu-și cu acest prilej ochelarii. Femeia stătea acolo înfiptă pe picioarele ei masive, își împinsese înainte bustul și ca și cum ar fi vrut să savureze clipa, a coborît încet mîna și apoi i-a implîntat croșeta între omoplați. El se uita întrebător în sus spre ea, ca și cum n-ar fi înțeles durerea ; însă atunci l-au străpuns și celelalte. L-au înțepat cu foarfeci, cuțite de lucru și cu iglițe subțiri de dantelărie. Pe cămașa lui galbenă se întindeau pete de sînge. O femeie lungă și slabă s-a aruncat asupra lui și i-a înfipt foarfeca în ceafă, odată și apoi încă de nu mai știu cîte ori, țipînd de fiecare dată. Pe urmă, corpul i-a dispărut în grămada de femei.

Am ieșit afară. Nu se mai afla nimeni la ușă. Femeile mă uitaseră. Am respirat adînc în aerul curat și mi-am șters sudoarea de pe față.

„MAGAZINUL MISIUNII EVANGHELICE“¹

A fost o vreme critică, urgisită de soartă. Dacă întreaga cauză a lui Xiuquan și a adepților *săi ar fi venit numai de la oameni*, atunci ea ar fi trebuit să piară de pe urma răului pricinuit de intervențiile derutante și distrugătoare ale regelui răsăritului, Yang. Dar noi recunoaștem după criza teribilă, asemănătoare trăsnetului furtunii care s-a produs acum, dar încă și mai mult după

¹ „Evangelisches Missionsmagazin“, Neue Folge, Basel, anul 5, p. 358.

împrejurarea că imediat după aceea a apărut în mijlocul taipingilor un element nou, reformator în persoana lui Hong Renda — recunoaştem în aceste două evenimente un nou semn că această mişcare *nu este numai a oamenilor*.

Încă din ziua de 30 a lunii trecute, „North China Herald“ relatează : „Din interior se aud puţine lucruri demne de încredere. Un zvon destul de vrednic de crezare anunţă că regele Shi Dagai (aşa-numitul vicerege) l-ar fi prins pe regele nordului Wei şi l-ar fi ucis pentru că acesta din urmă îl omorâse pe regele răsăritului Yang. Dacă aceasta se confirmă, şi dacă Hong Xiuquan mai este în viaţă, el poate duce de aici înainte, cu ajutorul celorlalţi şefi, o politică mai înțeleaptă sau cel puțin poate folosi măsuri mai paşnice şi mai puțin crude.

L.G.¹

Scrisoarea unui cititor către „Magazinul misiunii evanghelice“ din Basel

Deşi nu activez pentru societatea dumneavoastră de misionari, primesc regulat de la prieteni foaia ei. Într-unul din ultimele numere, scrieţi stimate domnule redactor, că mişcarea taipingilor n-ar fi *numai a oamenilor*. Relele manifestări ale acestei comunităţi dumneavoastră le puneţi doar pe seama „intervenţiilor derutante şi distrugătoare ale lui Yang“ şi preluaţi din ziarul englez de la Shanghai, afirmaţia că aşa-numitul rege divin va „putea duce de aici înainte o politică mai înțeleaptă.“

Să dea Domnul să vi se adeverească această părere ! Eu însumi, care-mi duc activitatea de misionar cu trudă şi cu mari renunţări, de ani de zile, în interiorul Chinei, iar în ultima vreme mai ales în regiunea adoratorilor lui Dumnezeu, observînd prin urmare această mişcare, nu cum pare s-o facă omul dumneavoastră de încredere de la Shanghai — eu însumi nu mai sînt sigur, dacă în faptele taipingilor trebuie să văd mîna lui Dumnezeu.

Vă puneţi speranţele în Tian Wang — dar mai trăieşte oare acest aşa-numit rege divin ? Fără îndoială că edic-

¹ Numele complet nu s-a putut stabili.

tele stăpînirii rebelilor apar cu sigiliul lui dar la Nanjing nici nu se mai face un secret din faptul că el nu-l mai administrează. Cu toate acestea, chiar dacă ar mai fi în mîna lui, cum a putut să admită ororile care s-au comis și de alți regi decît Yang ! Oare n-a dat foc în chip înspăimîntător regele nordului confratelui său și împreună cu el la o mulțime de soldați ? Și n-au făcut taipingii din ziua acestei crime o sărbătoare oficială, dîndu-i denumirea de „Ridicarea la cer a Duhului Sfînt“ ? N-a dezarmat prin viclenie regele nordului Wei treizeci de mii de adepți ai lui Yang și nu i-a ucis apoi ? N-a binecuvîntat regele divin pe regele Shi Dagai, cînd acesta, la rîndul lui, a pus la cale uciderea confratelui său Wei ? Cadavrul regelui nordului ucis a stat agățat trei zile în fața porților „palatului ceresc“ și cîțiva din copiii spirituali ai misiunii mele l-au văzut. Rușinea firească mă împiedică să descriu în ce chip înfiorător era mutilat. Puteți vedea în aceste crime și în acest măcel, mîna tatălui din cer ?

Acum, unii cred că pot recunoaște numele lui Dumnezeu în viziunile despre care vorbește regele divin. Nu vreau să neg cu desăvîrșire că a avut aceste viziuni. Dar mie mi se pare că au fost mai degrabă spirite necurate asemenea broaștelor despre care Apocalipsa (16, 14) spune : „Acestea sînt duhuri de draci, cari fac semne nemaipomenite, și care se duc la împărații pămîntului întreg ca să-i strîngă pentru războiul zilei celei mari a Dumnezeului celui Atotputernic“.

Oare nu ne-a prevenit serios și apostolul Pavel să nu ne semețim cu revelațiile înalte și să nu ne lăudăm cu ele ? „Deci mă voi lăuda mult mai bucuros cu slăbiciunile mele, pentru ca puterea lui Hristos să rămînă în mine.“ (2 Cor. 12, 9).

Ei bine, poate că vedeți opera lui mai degrabă în acțiunile conducătorilor și de stat. Fără îndoială, adoratorii lui Dumnezeu și-au împins granițele mai departe, au pătruns la sud de Shanghai, pînă la coastă, au cucerit Hangzhou, Sudzhou și acum chiar Ningpo, datorită noului lor comandant pe care îl numesc „regele credinței“. Au făcut legi care pe hîrtie se arată îndrăznețe, impunătoare și amintesc de viața primelor comunități creștine. Dar unde au fost puse în aplicare aceste legi ? În orice caz,

nu în părțile din imperiul taipingilor pe care le-am văzut eu. Și succesele militare ? Mai așteptați puțin ! Imperialii încă nu și-au terminat înarmarea ! De mulți ani, campaniile adoratorilor lui Dumnezeu nu se mai pot compara cu marșul victorios rapid în cursul căruia au cucerit părți mari din China de sud. Războiul a devenit și mai crud : am mers călare zile întregi prin regiuni în care satele odinioară înfloritoare au rămas pustii : taipingii fuseseră pe acolo. Și am vizitat Hankau : din cele două milioane de locuitori mai trăiau în oraș treizeci de mii : imperialii își făcuseră sălașul acolo.

Întocmai cum torentul de munte inundă pământul după o furtună, ducînd cu valurile sale înspumate oameni, animale și lucrurile din gospodării, așa se revarsă armatele celor două partide peste țară, smulg oamenii din străvechile lor lăcașuri și-i depun apoi, vii sau morți, departe de căminul lor. Am văzut acești nefericiți, înfometați și bolnavi, înoptînd sub cerul liber sau sub mizerabile acoperișuri de papură, blestemați sau izgoniți de localnici ; nu cu sutele sau cu miile, ci cu sutele de mii, ba poate cu milioanele — cine-i poate număra !

Cînd stai în depărtata Europă, într-o cameră de studiu liniștită la Basel, îți este poate la îndemînă să scrii despre intervenția lui Dumnezeu în dezordinile din China. Mie însă, care am văzut cu ochii mei nenorocirea acestui mare număr de suflete nevinovate, deși nebotezate, îmi vine greu să recunosc aici mîna Domnului, în schimb însă foarte ușor, copita diavolului.

O CHINEZOAICĂ NECUNOSCUTĂ DIN SUDZHOU ¹

Ceea ce scriu acum, scriu fără lacrimi. Inima mi s-a uscat și e ca din piele. Nu mai există nimic ce m-ar putea face să plîng. Nu-mi mai amintesc ce am simțit săptămîna trecută. Scriu numai ce-am văzut, ca să nu uit.

¹ Nu-i cunoaștem decît numele de familie Li — care este însă foarte frecvent. Sudzhou sau Su~~u~~ou, sau Soochow, „Veneția chineză“, odinioară unul din cele mai frumoase și bogate orașe ale țării, se află pe malul lui Taihu, marele lac, la apus de Shanghai. Înainte de cucerire avea aproximativ două milioane de locuitori.

În prima zi a lunii a noua, ne-au parvenit zvonuri că imperialii nu se mai află decît la optzeci de li depărtare. De aceea, soțul meu a poruncit să se pregătească totul pentru fugă. Fiecare trebuia să ia atît cît putea duce. Cei doi fii ai mei, precum și cele două fiice ale soției a doua trebuiau să stea într-un cărucior pe care voia să-l împingă chiar soțul meu. Vite de tracțiune nu se mai găseau ; de altfel ele ne-ar fi fost curînd deshămate pe drum. Noi, cele trei femei, pentru că aveam picioare bandajate trebuia să ne ținem în timpul mersului de cariolă. Cel mai mare dintre fiii mei, Dunglai, trebuia să ajute la tras. În felul acesta, nădăjduiam să facem în patru-cinci zile drumul la unchiul nostru de la Shanghai.

Împachetam tocmai strictul necesar, cînd am văzut ridicîndu-se nori groși de fum negru în nordul, răsăritul și sudul orașului. Servitorul nostru Shu, pe care-l trimiseseam să se intereseze ce se întîmpla, s-a întors cu știrea că taipingii ardeau suburbiile din afara zidurilor și că locuitorii năvăleau în oraș. Am încuiat așadar poarta curții, cu grinzi grele. Cînd am vrut să pornim la drum spre prînz, porțile orașului erau deja închise.

Eram de acum prinși. Peste lac nu puteam scăpa pentru că bandiții și pirații jefuiau fiecare barcă iar pe călători îi aruncau în apă. Seara un crainic a anunțat pe străzi ordinul comandantului taipingilor ca toți bărbații din cartierul nostru, între doisprezece și șaiszeci și cinci de ani, să se prezinte imediat la poarta de nord. Trebuiau să aducă cu ei toate lopețile, sapele și roabele disponibile. Fiul meu mai mare Dunglai era deja în pat. Împlinise doisprezece ani dar am hotărît să-l lăsăm să doarmă și în cel mai rău caz să spunem că are unsprezece ani. Soțul meu și-a îmbrăcat haine de culi și avea în ele o înfățișare așa neobișnuită, încît nouă femeilor ne-a venit să rîdem. Asta l-a indispus și ne-a muștrat că nu ne putem păstra seriozitatea nici în ceasul acesta. S-a închinat în fața tablelor strămoșilor, mi-a încredințat copiii în calitate de primă soție și și-a luat rămas bun de la noi, făcîndu-ne o plecăciune după etichetă. Nu l-am mai văzut niciodată și nu știu cum și-a pierdut viața. Cei șapte servitori ai noștri l-au urmat. Noi femeile eram acum singure.

În zorii zilei s-au auzit bătăi puternice la poarta noastră. După vorbă am recunoscut că erau soldați taiping din provinciile sudice. Au controlat toată casa și l-au găsit pe Dunglai în pat. Noi am spus că are numai unsprezece ani. Dar ei l-au zgâlțit pînă s-a trezit și cînd a deschis ochii, l-au întrebat, năuc de somn cum era, cîți ani are. El a răspuns, speriat : „Doisprezece ani“.

Atunci l-au smuls fără altă vorbă din pat și l-au ținut cu ei pe stradă așa cum era ; în lenjerie de noapte și desculț. Pe drum i-au încătușat mîinile și l-au legat împreună cu bărbatii pe care îi găsiseră în raidul lor. Am alergat strigînd din răsuputeri la soldați și i-am rugat să-l cruțe pe băiat, l-am luat pe conducător de o parte și i-am oferit o bară de aur. Zece. Pe toate. Dar el m-a împins la o parte, spunîndu-mi să mă întorc imediat în casă dacă nu voiam să mă ia și pe mine cu toată familia.

Dunglai a fost decapitat, cîteva străzi mai departe, în piața din fața fostului templu taoist, împreună cu ceilalți bărbai. Nu ni s-a permis să luăm cadavrul acasă : trebuia să rămînă în piață pentru a înspăimînta pe locuitori.

În noaptea următoare s-a întors servitorul nostru Shu. Fugise din batalionul de muncă, se strecurase în întuneric de la o stradă la alta și se cățăraseră peste zidul grădinii noastre. El ne-a spus că soțul meu cu servitorii trebuiau să care pietre pentru că porțile orașului urmau să fie zidite. Shu voia să se ascundă în magazia de unelte a grădinii ; dar noi nu i-am îngăduit s-o facă căci dacă ar fi fost descoperit în prezența noastră ne-ar fi executat pe toți. A îngenunchat plîngînd în fața noastră și ne-a implorat să-l lăsăm, dar noi l-am pus să aleagă, ori să se întoarcă la batalionul lui de lucru ori să fie denunțat de noi. El ne-a spus că fuga lui fusese descoperită și că urma să fie executat, dacă mai apărea acolo. Dar cînd m-am dus la poarta dinspre stradă și mă pregăteam s-o deschid s-a cățărat peste zid, într-una din ulițele din spatele casei noastre. Noi femeile am pîndit cu schimbul în grădină, căci ne temeam că se va întoarce și se va ascunde. Dar nu l-am mai văzut niciodată.

O zi după aceea, am auzit lovituri de tun. După masă au căzut și cîteva proiectile în oraș, dar ele n-au făcut

decît puține pagube. Nu mai aveam alimente și culegeam din grădină crizanteme mici din care pregăteam un fel ca de legume. Loviturile de tun au continuat și ziua următoare. În cea de a patra zi am auzit explozia surdă a unor mine de ziduri.

După-amiază am văzut prin geamul acoperișului de la căsuța porții soldați cu cozi, mergînd pe străzi, lîngă ei, prostituate îmbrăcate în culori pestrițe și pudrate cu un alb țipător. Orașul căzuse.

Puțin după asfințit a apărut deodată cumnatul meu, fratele soțului meu, și el îmbrăcat de culi. Întocmai ca Shu, cu cîteva zile înainte, se cățăraseră și el peste zidul grădinii. Era atît de extenuat, încît omul acesta serios rîdea întruna și se felicita că scăpase cu viață. De la el am aflat că majoritatea bărbaților care lucraseră la zid, fuseseră duși ca prizonieri, împreună cu soldații taipingi, afară din oraș. Fără îndoială că toți aveau să fie executați, a spus el și a rîs, deși soțul meu, fratele lui se afla printre acești bărbați. În oraș, el văzuse deja mulți uciși și imperiali care jefuiau.

Noi, cele trei femei, și slujnicele am hotărît să ne luăm viața pentru că ne temeam de siluire. Cumnatul meu ne-a convins să nu facem lucrul acesta pentru că era de datoria noastră să salvăm copiii. Trebuia să încercăm să ajungem prin grădini pînă la casa lui, și să ne sfătuim acolo cu cele două soții și cu cumnata lui, ce era de făcut. Dacă soldații aveau să pătrundă în casă era bine ca toată familia să moară împreună. Am luat prin urmare tabla străbunilor sub braț, copiii de mîină și cățărîndu-ne cu mare trudă peste zidul grădinii am ajuns, după cîteva ore, la casa lui. Căzînd după o scară, mă rănisem la coapsă și sîngeram, dar mai puteam merge.

Abia salutasem pe cele două soții ale cumnatului meu și pe cumnata Li din Nanjing cînd s-au auzit bătăi în poartă. Noi n-am deschis și am alergat toți în grădină. Eu mi-am luat cei doi băieței și m-am ascuns cu ei sub o plapumă, într-o cameră din casa servitorilor. Afară am auzit țipete, pe urmă s-a făcut liniște.

Am crezut că soldații plecaseră, cînd am auzit pași pe culoar. Un soldat cu sabia scoasă a intrat în cameră, a forțat lăzile și m-a descoperit cînd a smuls plapuma.

Era beat și a vrut să se culce lângă mine. Atunci a văzut cei doi copii la capătul patului. I-a luat de picioare și le-a izbit capetele de un stîlp de lemn. Au murit pe loc. Cînd s-a întors spre mine i-am spus că eram pe punctul să nasc ; că mă rănisem dintr-o căzătură și că sîngeram. Mi-a ridicat veșmîntul și cînd a văzut sîngele care provenea de la rana din picior, a plecat înjurînd. Am luat copiii morți, la mine în pat.

Cînd s-a lăsat seara, mi-a venit cumnatul. Cele două soții ale sale luaseră opiu și se aruncaseră în fîntînă. Două slujnice erau încă în viață, celelalte băuseră o soluție tare de sare. Le-am găsit aproape pe moarte. Am întîlnit-o pe cumnata Li din Nanjing în căsuța grădinii. Soldații îi aruncaseră băiețelul în fîntînă și-o siluieră. Voia să se spînzure. Am împiedicat-o cu forța și am luat-o cu noi. Pe cele două soții secundare ale bărbatului meu nu le-am mai găsit. Se aruncaseră și ele cu fiicele lor în fîntînă.

Noi cei rămași am așteptat în camera servitorilor de unde ne puteam uita în curtea vecină. De la bucătăreasa de alături am auzit spre prînz că toți locuitorii cartierului trebuiau să se prezinte în piața din fața templului. Acolo voiau să ne dea o banderolă. Cine avea s-o poarte, era cruțat ; însă cei ce stăteau ascunși urmau să fie executați.

Ne-am prezentat deci, pentru că voiam să murim împreună dacă trebuia. Ne-au încătușat de mîini și de genunchi. În piață erau strînși cam o mie de oameni sau chiar mai mulți. După-amiază, cînd a început să plouă, cîteva sute de femei goale — bătrîne, tinere și fete, au fost mîinate la noi. Și ele au fost puse în cătușe.

Soldații aprinseseră multe case. Nu le stingea nimeni. Se făcuse seară, dar era încă atît de multă lumină încît ai fi putut citi la văpaia focului. Ne temeam să nu ardem cu toții ; dar cînd focul era gata să ne ajungă, s-a schimbat bătaia vîntului și am fost cruțați. Am stat acolo în picioare, sau pe vine, toată noaptea și ziua următoare. Cumnatul meu, cumnata Li, cele două servitoare și eu ne prăbușisem de epuizare. Seara ni s-au scos cătușele de la genunchi și am fost scoși din oraș. La dreapta și la stînga drumului, zăceau rînduri lungi de morți. O trupă

de călăreți ne-a ieșit în cale și a trebuit să le facem loc, retrăgându-ne pe cîmp. Cu acest prilej am izbutit, să scăpăm, cumnatul meu, cumnata Li, o servitoare și cu mine : ne-am aruncat într-o parte, în țărîină, lîngă morți și am rămas așa nemișcați. Multă vreme, concetățenii noștri au trecut pe lîngă noi.

La începutul serii am văzut cum soldații îi decapitau, sau pur și simplu le dădeau în cap tovarășilor noștri de prizonierat. Nu se apăra nimeni. Ne-am tîrît prudent spre o grămadă mai mare de morți sau muribunzi și am rămas întinși acolo. O vreme trebuie să fi dormit, căci m-a sculat servitoarea și mi-a arătat soldații care căutau cadavrele de lucruri prețioase, și se apropiau. Nu mai aveam nici putere nici voință să fugim.

Deodată însă, soldații au părăsit cadavrele și s-au făcut nevăzuți : unul din generalii imperiali venea în litiera lui. S-a infuriat foarte tare cînd a văzut mulțimea de cadavre și și-a trimis imediat însoțitorii să pună mîna pe soldații fugari. Au fost prinși și executați pe loc. Atunci ne-am ridicat și odată cu noi s-au ridicat pe cîmp, ici, colo, bărbați și femei care scăpaseră de moarte ca și noi. Generalul ne-a poruncit să mergem în urma lecticii lui, în oraș. El avea să se îngrijească de securitatea noastră și în general dăduse ordine severe ca populația din Sudzhou să nu aibă de suferit.

Cumnata Li nu s-a întors cu noi. S-a așezat pe marginea drumului și cînd am vrut s-o ridicăm s-a opus. I-am vorbit multă vreme, dar nici nu ne asculta. A trebuit s-o lăsăm în urmă. Ea a dispărut.

Ne-am găsit casele arse. Cumnatul meu, servitoarea și cu mine ne-am instalat în căsuța lui din grădină, am cerșit ceva de mîncare de la soldați și ne-am îngropat morții.

Acestea le-am trăit. Am fost în stare să le scriu, fără lacrimi. Pot să povestesc fără sentimente tot ce-am văzut, deși înainte era destul ca soțul meu să-mi facă observații nedrepte, pentru ca să încep să plîng. Cîteodată mi se pare straniu că sentimentele mele s-au stins ; dar nu le pot readuce la viață. Și nu pot spune cînd și unde au murit. Nu știu.

Auzisem de prea multe ori zvonul că ar sosi rebelii pletoși, ca să-i mai dăm crezare. Am înțeles că de rîndul acesta era serios abia cînd trupele imperiale au trecut prin satul nostru. Am fost în măsură să trag concluzia că taipingii îi urmăreau îndeaproape, după felul lor modest și politicos de a se comporta. I-am trimis imediat pe copiii din școala mea acasă, am făcut cîteva boccele și m-am pornit la drum cu soția și cei doi fii micuți ai noștri, îndreptîndu-ne spre Hangzhou ¹.

La porțile orașului am găsit cea mai mare zăpăceală : un număr tot atît de mare de oameni se înghesuiau să iasă afară ca alții, să intre înăuntru. Unii se credeau mai siguri în sate, alții în spatele zidurilor orașelor. Ne-au trebuit două ore duble numai ca să trecem de poartă. Am găsit închisă casa fratelui meu la care voiam să stăm. Vecinii mi-au spus că se refugiase la mine la țară. Dar mă puteam adăposti cu familia mea la cumnatul fratelui meu, meșterul croitor Wu.

În aceeași seară, toți bărbații, cetățeni ai cartierului au fost chemați să ia parte la apărare. Dar cumnatul meu l-a mituit pe reprezentantul tuturor celor învecinați și am închis și zăvorît casa și prăvălia, ca și cum am fi fost fugiți.

În dimineața următoare pletoșii se aflau în fața porților lor. În timp ce o parte a armatei lor asalta zidurile de sud, o altă parte pătrundea prin poarta nordică : le deschiseseră prieteni ai rebelilor, din rîndurile trupelor imperiale. Orașul a căzut în puține ore și doar cîteva regimente ale imperialilor s-au putut salva în citadelă. Cînd rebelii pletoși au intrat în oraș, zbierîndu-și fanaticele cîntece religioase, mulți cetățeni — pare să fi fost peste cincizeci de mii — s-au sinucis pentru a scăpa de torturi și de moartea prin decapitare ².

¹ Hangzhou, care avea pe atunci cam un milion de locuitori, era capitala provinciei Zhekiang. Se află într-un peisaj plăcut, pe malul unui întins lac artificial, „lacul de apus“. E un oraș cu o tradiție culturală din cele mai bogate. Marco Polo nu s-a săturat laudînd farmecele orașului, a vieții lui și mai ales a curtezanelor sale.

² Despărțirea capului de trup împiedica migrațiunea sufletului.

Am stat nemișcați. După-amiaza taipingii au bătut la ușa prăvăliei noastre ; pentru că n-a deschis nimeni, au spart obloanele de lemn, au smuls prețioasele țesături de mătase din rafturi și le-au aruncat în stradă unde o mulțime de oameni de jos — culi, hamali, muncitori din port — barcagii — se băteau pentru pradă. Ne refugiasem în camerele din fund și așteptam tremurînd să fim predați vulgului. Însă jefuitorii au plecat mai departe : lîngă locuința noastră se găsea o casă de amanetare. Pletosii și-au făcut o distracție să arunce pe geam obiectele amanetate în fața plebei delirante.

Seara au sosit soldații faimoasei trupe a drapelului negru. Au trecut prin casă și ne-au găsit. A trebuit să ne așezăm în grădină cu brațele ridicate lîngă zid, în timp ce ne percheziționau ; femeile doar superficial și fără să le atingă necuviincios, însă pe cumnatul meu, pe cei doi ucenici și pe mine, riguros. La cumnatul meu au găsit o doză de opiu, pe care o cumpărase pentru ca să ne luăm cu toții viața, în caz de nevoie. Ei aveau o listă pe care erau notați toți cetățenii cartierului care se manifestaseră împotriva taipingilor sau care lucraseră pentru conducerea imperială. Cumnatul meu nu se afla pe ea. De aceea ei i-au explicat că renunțau la decapitarea lui ; deținerea de opiu se pedepsea însă cu moartea. Ca urmare îi ofereau alegerea : ori să sară în lacul din parcul învecinat și să se înece ori să fie decapitat. Cumnatul meu a preferat să se înece. Pentru a ne cruța de o despărțire dureroasă a alergat pe loc la debarcader și a sărit în apă. Însă după cîteva clipe a reapărut la suprafață căci lacul nu era prea adînc. Soldații i-au strigat că în cazul în care nu se afunda imediat, ne vor împușca pe toți. Atunci cumnatul meu ne-a mai strigat un cuvînt de bun rămas și s-a dat la fund.

Cumnata înnebunise de durere și a vrut să-l urmeze cu copiii. Însă ucenicii, soldații și cu mine am reținut-o cu toții. Soldații au spus că nu-și făcuseră decît datoria și, contrar trupelor imperiale, s-ar fi purtat corect față de noi, în special față de femei. Aceste cuvinte nu puteau totuși s-o consoleze pe cumnata mea. Ea a încercat să-și ia viața alergînd către zidul grădinii de care voia să-și sfarme capul. Dar ucenicii și cu mine am reținut-o cu

forța, în timp ce soldații se îndepărtau. Ucenicii ne-au părăsit după aceea, pentru că nu se simțeau în siguranță la noi.

Seara au venit jefuitorii, oamenii de jos din oraș și din port. Au scos din balamale toate dulapurile și sifonierele. Ne-au găsit și pe noi în magazia de lemne din curte și au tîrît în casă pe soția mea, cumnata și bucătăreasa. Pe mine m-au amenințat cu moartea dacă le urmam. De aceea a trebuit să rămîn cu copiii în magazie și să ascult țipetele femeilor din camere.

Cînd am ieșit dimineța din remiză jefuitorii dispăruseră. Am lăsat copiii jos și am trecut cu băgare de seamă în casă dar n-am găsit femeile decît în ultima încăpere unde se spînzuraseră. Le-am scos din laț, le-am întins pe paturi și am rămas așezat pe podea, în fața lor. Nu mai aveam putere să văd de copii. După multă vreme am auzit pe cineva strigînd numele fratelui meu. M-am uitat printr-o crăpătură a oblonului ferestrei și l-am recunoscut în curte pe vecin, administratorul casei de amanetare. Mi-a relatat că spre amiază, pletoșii se retrăseseră din nou, pentru că sosea armata imperială. Ei lăsaseră în urma lor afișe pe ziduri, în toate cartierele orașelor, în care erau preveniți să nu-i sprijinim pe „demonii-soldați”. Ei, pletoșii, aveau să se întoarcă în scurt timp și să distrugă pe toți prietenii stăpînirii satanei.

Am dat copiii în grija soției vecinului și am ajutat trupele imperiale să-i aresteze pe jefuitori. Pe cei ce izbuteam să-i prindem vii îi încătușam și-i duceam în bărci care o luau pe fluviul Tiantang. Acolo criminalii erau aruncați peste bord. Acum cartierul portuar este din nou eliberat de aceste elemente turbulente.

Fratele meu s-a reîntors la Hangzhou în ziua următoare, cu toată familia lui nevătămată. Orașul în sine nu avusese decît puțin de suferit. Doar templele fuseseră arse de pletoși. În templele și altarele înconjurte de case, rebelii nu distruseseră decît statuile sfinților atît cît le ajunsese timpul. În total, au pierit la Hangzhou cam două sute de mii de persoane.

În ciuda faptului că atitudinea insurgenților nu poate fi scuzată, Dumnezeu îi folosește totuși ca nișe vergi de pedepsire, ca să sancționeze națiunea chineză pentru străvechea și simplista ei credință în zei, pentru a zdruncina din temelii superstiția poporului și pentru a-l face apt să primească Evanghelia pură. În clipa de față, oamenii aceștia au depășit cu efort păgînismul, sînt fără învățător, au fost permanent expuși influenței demoralizatoare a războiului și se văd, în politica și practica lor, împinși în mod necesar pe drumuri lăaturalnice de către o sumedenie de spirite fără etică și fără legi care li se alătură; într-adevăr, unor astfel de oameni trebuie să le treci multe cu vederea. Dar fapul că învățătura Domnului mai are valoare la ei și se tratează cu un respect neștirbit, este în fapt foarte promițător. Se spune că în timpul scurtei ocupații a Hangzhou-ului au început să vorbească despre organizarea unor examene de stat ale căror teme să fie luate din Sfînta Scriptură. Este oare nerațional să sperăm atunci că lumina divină a cuvîntului lui Dumnezeu va irumpe în curînd, cu strălucirea ei, că va învinge întunericul de care este încă înconjurat și că va da la sfîrșit o formă tot atît de minunată și uimitoare acestei mișcări misterioase și unice în felul ei, cum i-a fost începutul?

PANTAI, ȘEFUL DE CABINET AL CANCELARULUI CAI

Către Tang, comandant suprem al armatei de nord și de mijloc

Am primit plîngerile dumneavoastră, dragă prietene, că stăpînirea nu v-a pus la dispoziție destui bani, echipament și arme, și pe o cale specială, le-am putut aduce la cunoștință înălțatului conducător, care este într-adevăr cam nerăbdător și a așteptat de la dumneavoastră succese

¹ „Evangelisches Missionsmagazin“, Basel, Neue Folge, 5 Jg., p. 368. În mod obișnuit, Nevius avea față de taipingi o poziție critică.

mai rapide, de plidă în construcția unei mari flote fluviale, chiar dacă nu-i acordă o valoare militară 'decisivă. Cu toate acestea puteți fi sigur că vă acordă aceeași încredere ca și în trecut și că nu vă va lăsa să cădeți în dizgrație în ciuda tuturor opozițiilor.

Deși finanțele imperiului sînt într-o stare jalnică, cancelarul ar putea să vă atribuie, și aici aveți dreptate, fonduri mai mari și mai multe arme. Cînd abordez această temă în fața lui, întîmpin întotdeauna refuzuri. Nu mai cred desigur că neîncrederea lui are ca obiect persoana dumneavoastră, ci mai degrabă modul în care v-ați constituit trupele și popularitatea de care vă bucurați în rîndurile lor și ale populației. Iată ce determină, fără îndoială, puțină gelozie din partea lui.

El s-a așteptat, poate, ca odată numit în funcția de comandant suprem al armatelor din nord și mijloc, să deveniți un comandant de oști cum au fost ceilalți. Și acum vede că transformați aceste armate, încet dar sigur, într-un instrument al dumneavoastră personal, prin încorporarea trupelor de miliție ale provinciilor. După cum afirmă, el consideră aceasta o primejdie pentru imperiu. În realitate, se teme însă, că astfel va fi limitată puterea centrală, adică propria lui putere pe care a dezvoltat-o și întărit-o permanent în ultimii ani — și de care are mare nevoie : căci întocmai cum trebuie să luptați dumneavoastră împotriva neîncrederii lui, trebuie să lupte și el împotriva suspiciunii înălțatului divin, care n-a uitat încă protocolul convorbirii cu rebelul Fong.

Cancelarului i s-a îndoit spinarea și a albit, iar ochii lui de pește par de multe ori obosiți în spatele ochelarilor, așa încît uneori aproape că mă cuprinde mila sau în orice caz un fel de înduioșare, ceea ce mă feresc să-l las să simtă ; căci felul lui de a fi jignitor, incisiv, nu s-a atenuat cîtuși de puțin, dimpotrivă.

Cu toate acestea, încep să mă îndoiesc totuși că l-am judecat bine. Nu știu dacă a fost sau mai este și acum puterea pentru care se luptă și pe care vrea s-o păstreze. S-ar putea întîmpla să aibă un scop, care să depășească persoana lui.

Vai cât de jalnic au eşuat raţiunea şi cinstea, bună-voinţa şi dreptatea şi cât s-a adevărit din nou proverbul : „Cine clădeşte din milă poduri şi drumuri, acela este ucis ; criminalii şi hoţii au însă de mîncare peste măsură !“

Viceregele s-a aruncat ca un erou în mersul evenimentelor, a vrut să le oprească şi să le întoarcă. El n-a avut în vedere decît binele, fericirea oamenilor şi a dus la îndeplinire, cu putere de acţiune, îndrăzneală şi fără teamă, tot ceea ce socotisem necesar, în lungile seri cît am stat de vorbă. Întîi şi-ntîi, a distrus reţeaua pe care regele răsăritului, Yang, şi mai tîrziu regele nordului, Wei, îndesindu-i ochiurile, o întinsese peste oraş. Viceregele le-a arătat informatorilor şi agenţilor blîndeţe şi le-a dat drumul doar cu avertismentul să renunţe la ocupaţia lor. L-a chemat pe preotul Ma la el, poruncindu-i să fie îngăduitor şi umil. A dizolvat batalioanele de muncă forţată, iar la toţi academicienii le-a dat drumul necondiţionat şi fără să cerceteze măcar denunţurile împotriva lor.

I-au răsplătit toţi generozitatea cu lipsă de recunoştinţă, toţi ! Academicienii, roşesc cînd scriu aceasta — au putut respira din nou, după şapte ani, — dar au folosit libertatea ca să răspîndească pamflete împotriva adoratorilor lui Dumnezeu, ba nici nu se sfiesc să mă trateze cu dispreţ, chiar şi pe mine, care le-am fost la nevoie un ajutor atît de necesar. Ma şi agenţii săi clericali l-au pîrît pe Shi Dagai regelui divin că e delăsător în îndeplinirea unor rituri religioase, dar în realitate nu voiau altceva decît să-şi recapete puterea asupra gîndurilor oamenilor.

Agenţii poliţieneşti, deşi eliberaţi cu blîndeţe, s-au aliat din nou cu adepţii Duhului Sfînt făcînd o conjuraţie împotriva binefăcătorului lor, şi au ocupat într-o dimineaţă, înainte de începerea zilei de lucru, clădirea conducerii.

Din fericire, fusesem avertizaţi. Împreună cu vice-regele am fugit în puterea nopţii printr-o poartă a ora-

şului, păzită de soldaţi care-i erau devotaţi şi am ieşit afară. În timp ce eu am găsit în apropiere, la nişte ţărani, o ascunzătoare pentru această împrejurare, viceregele s-a aşezat în fruntea câtorva regimente ale regelui credinţei şi a pătruns în oraş unde domnea deja o debandadă de nedescris pentru că cele două partide dezbinată, cea a agenţilor poliţieneşti ai lui Wei şi a vechilor adepţi ai lui Yang se luptau pentru putere.

Shi Dagai însă a măturat ca răpăitul nestăvilit al tobelor pe bandiţi de pe străzi şi din clădirile stăpînirii şi i-a supus unei judecăţi severe. Agenţii poliţieneşti şi informatorii, printre care adepţii, de un bigotism dezgustător, ai corpului tineretului, cărora le datorasem nenorocirea mea, au fost în cel mai scurt timp spînzuraţi — se înţelege că după interogatoriul legal. Cartierul femeilor a fost dizolvat, în măsura în care s-au regăsit, familiile s-au putut reuni.

Dar o nouă forţă s-a format, la adăpostul şi sub ocrotirea regelui divin : familia lui, pe care o atrăsese puţin cîte puţin la curte sau care, se prezentase singură, după ce se stabilise la Nanjing. Doi fraţi mai mari, despre care nu se auzise înainte nimic şi pe care i-a făcut imediat regi, apoi veri de gradul întâi şi doi ; toţi cu soţii şi copii.

Această familie împiedica cuvîntul justiţiei, înainte de toate cînd era vorba de returnarea bunurilor furate de bandiţi proprietarilor legali ; bineînţeles că nu se punea problema decît pentru membrii cercului conducător, căci „soldaţii sfinţi“ nu aveau nici o proprietate. Fratele lui Hong, Renda, care fusese înainte misionar¹ creştin la Hongkong, încorporase colecţiei sale de ceramică pînă şi minunatul meu cal Tang. O bandă trimisă de familia regelui divin jefuise sistematic casele celor arestaţi. Acest cal Tang fusese de generaţii întregi în familia noastră. Am plîns cu lacrimi grele.

¹ Confuzie a lui Li. Renda fusese într-adevăr instruit de misionarul Hamberg (vezi nota de la pag. 31) în credinţa evanghelică, dar nu lucrase sub îndrumarea lui, ci mai tîrziu sub aceea a misionarului M. Schmidt, numai în calitate de catihet (asistent din naţionalitatea respectivă).

Prietenul meu Shi Dagai a vorbit despre acest furt în fața Tian Wang-ului ; acesta nu asculta însă niciodată cînd i se aduceau la cunoștință faptele urîte ale familiei sale, dădea cel mult semne de nerăbdare. El l-a întrerupt pe prietenul meu, comunicîndu-i că hotărîse să-l facă rege, pe fiul său Tian-Kuei care împlinise paisprezece ani. În aceeași zi palatul a publicat un decret în care se arăta că regele divin binevoia să primească de aici înainte și daruri produse în străinătate. Pentru că regele ceresc acorda încredere numai membrilor familiei sale și aceștia își puteau permite orice, Shi Dagai a înmînat din nou sigiliul Tian Wang-ului și a preluat comanda supremă asupra vechilor sale forțe de luptă și a unor regimente selecționate din cele ale altor comandanți.

Într-o dimineată senină de toamnă ne-am luat rămas bun pe terasa pavilionului meu. Shi Dagai m-a implorat din adîncul inimii, să părăsesc Nanjing-ul.

„Căci dispariția acestui oraș, a spus el, este sigură, mai puțin că le-ar lipsi soldaților curajul, ci mult mai mult din pricina conducătorilor care sînt fie incapabili, fie nebuni. Prietene iubit, folosiți ultima lumină a înserării, care vă îngăduie să găsiți drumul afară din oraș, și veniți cu mine ! Vă veți afla sub protecția mea și nu veți duce lipsă de nimic.“

Recunosc că această ofertă de mare mărinimie m-a mișcat pînă la lacrimi și am ezitat dacă să n-o accept. Pe urmă însă, am privit în jurul meu, spre intrarea către biblioteca mea, cu valorile ei de neînlocuit pentru mine, spre povîrnișul abrupt de sub terasă, pe deasupra orașului cufundat în aburi, pînă la panglica depărtată, strălucitoare a rîului ; m-am gîndit că ar trebui să schimb acest loc cu un lagăr al armatei, veșnic schimbător, cu neliniștea unui cartier general militar ; cu primejdiile războiului și cu truda marșurilor. Și am răspuns că aș prefera să rămîn la Nanjing.

„Există, stimate prieten, am spus eu, nu numai o credință față de om, ci și o credință față de loc. Pot eu, mi-e îngăduit oare să părăsesc casa aceasta, orașul acesta care m-au format și mi-au lăsat amprenta lor ? Oare nu mi s-ar părea că sînt un trădător dacă aș lăsa de izbeliște, fără apărare și pradă elementelor sălbatice, acest

loc învăluit de arta și literatura unor generații trecute pentru a scăpa de o eventuală primejdie ? Lăsați-mă să rămân aici, unde voi cultiva amintirea prieteniei dumneavoastră ca o prețioasă moștenire ! Retras ca un pustnic, îmi voi petrece timpul în încăperile acestea, voi rupe legăturile cu lumea, voi trăi și voi zăbovi în trecut și în operele bătrînilor. Furtuna vremurilor n-are decît să zgîlție și geamurile acestea, în chilia mea nu va pătrunde !

La aceste cuvinte m-a privit gînditor, zîmbind și în grija lui înduioșătoare pentru mine a poruncit la trei soldați din garda lui personală să rămînă totdeauna cu mine, să mă slujească și să mă apere. Apoi m-a cuprins în brațe, și-a luat rămas bun, a pășit prin fața mea în curtea frunzelor de toamnă măturate și și-a încălecat calul.

„MAGAZINUL MISIUNII EVANGHELICE“

Sarcina noastră în ceea ce privește descrierea și caracterizarea acestei mișcări — nu putem s-o ascundem — se complică din ce în ce. Manifestările în sine, așa cum ne apar din diverse relatări, devin din ce în ce mai greu de pătruns, ba chiar mai înfricoșătoare, și punctele de sprijin de care s-a agățat pînă acum fericita așteptare a unui sfîrșit îmbucurător în privința adevăratei mîntuiri a Chinei devin din ce în ce mai inconsistente și mai șubrede. În plus, relatările martorilor oculari și auditivi se contrazic, după împrejurări, într-o măsură atît de uimitoare, încît noi, care pe deasupra ne mai găsim și așa departe de teatrul de acțiune, ne asemănăm, cu sarcina noastră, unui om într-o barcă care se leagănă și care trebuie să prindă și să deseneze cu mîna sigură în timpul ridicării și coborîrii valurilor mării, peisajul malului îndepărtat și învăluit în ceață. Această stare de lucruri ne va servi de scuză dacă liniile cu care ne vom strădui să umplem desenul nu vor putea reda întotdeauna adevărul.

Evenimentul cel mai important care va inaugura o nouă etapă în mișcarea taipingilor, este sosirea lui Hong Renda la cartierul general al rebelilor de la Nanjing...

Convingerea că Hong Xiuquan are intenții cinstite, că este cu adevărat unealta aleasă de Dumnezeu să înfăptuiască renașterea Chinei, că intențiile lui corecte au fost zădărnicate numai de gelozia și ambiția distrugătoare a unor fanatici, că acum are din nou mîna liberă și atmosfera s-a purificat de miasmele putrede, că pare să fie în curs o nouă perioadă plină de speranțe și că acum totul depinde numai de faptul că Hong Xiuquan, conducătorul menit de Dumnezeu al întregii misiuni, să fie

sprijinit de prieteni credincioși și cinstiți — iată convingerea care s-a impus din ce în ce mai puternic spiritului lui Renda. Oare să nu fi fost *el însuși* (Renda) chemat de Domnul să devină la Nanjing sprijinitor al fratelui chemat la o asemenea măreață îndatorire ? Nu fusese el oare îndrumat în scopul acesta la Hongkong de previziunea divină și păstrat atîția ani pe lângă misionari europeni, pentru a se familiariza cu învățătura pură a Evangheliei ca să poată completa de aici înainte lipsurile cunoașterii creștine ale prietenului și fratelui său ?

RENDA

Dintr-o scrisoare către misionarul Matthias Schmidt

Oh, cum mi-am regăsit fratele ! El mi-a venit în întâmpinare pînă la intrarea în palat și pusese să se deschidă pentru mine poarta din mijloc¹. Cînd am părăsit lectica s-a grăbit spre mine și cînd am vrut să-l salut îngenunchind, el, fiind și mai vîrstnic și superior, m-a ridicat și m-a strîns la piept. Prea emoționat pentru a rosti cuvintele de bun sosit, m-a condus repede prin curțile de marmură strălucitoare în încăperile din interior unde ne-am așezat și am zăbovit îndelung stînd de vorbă. El e foarte singur ; nu există nimeni căruia să i se poată deschide și chiar în convorbirea cu mine s-a retras speriat în fața unor întrebări, ca și cum aș fi atins niște tainice ascunzișuri. Dar să mă mir oare de aceasta ? Ar fi trebuit să mă aștept să-i vorbesc ca unui om obișnuit ? Căci se poate vedea că este alesul Domnului, dar mă ametește gîndul scopului cu care El a făcut alegerea lui. Fără îndoială că fratele meu a îmbătrînit în ultimii zece ani de cînd nu l-am văzut, s-a împlinit și a devenit mai puternic, un bărbat în toată firea, cu trăsături armonioase, regulate ; dacă ar fi femeie, s-ar putea spune că are o față frumoasă. Și totuși din cînd în cînd mi s-a părut ca o mască : căci în figura lui numai ochii

¹ Care nu ere destinată decît stăpînitorului.

au viață și cînd m-am apropiat prea mult de el cu întrebările mele, de cîteva ori a coborît repede pleoapele, înspăimîntat, ca și cum s-ar fi temut că i se descoperă o taină.

Din păcate, temerile noastre că este în mrejele unor erori, în ce privește învățătura adevărată, se adevăresc, așa cum am înțeles de pe acum, deși nu pot vorbi cu el decît prudent, pentru că nu mi se cade mie să-l catehisez, în calitatea mea de frate mai tînăr. Exprimiîndu-mi doar o dată numai îndoiala că tatăl ceresc ar avea o soție, am provocat la el o izbucnire de nemulțumire și mi-a spus : „N-am văzut-o, cînd am fost în cer ?“ Viitoarea mea sarcină va fi să-i îndrept erorile, dar singur nu voi face față. După prima convorbire, m-am simțit nesigur și n-am știut dacă nu era bine să scutur praful orașului de pe picioarele mele, dar atunci a ajuns la mine un edict prin care mă ridică la rangul de „rege purtător al pavezei“, care avea ca îndatorire să rămînă totdeauna lîngă el. Am încercat de fapt să determin retragerea numirii ca să rămîn liber să decid, dar zadarnic : viceregele Shi Dagai ridicase deja obiecție împotriva numirii mele și frațele meu nu mai putea să dea înapoi.

Însă acest vicerege Shi Dagai, în care ne pusesem speranțe atît de mari la Shanghai, mi-a înșelat amarnic așteptările. Cînd am intrat în capitală pe poarta mare, mi-au căzut ochii pe cel puțin o sută de stîlpi cu spînzurați : opera lui. Cu cîteva zile înainte, a condamnat pe cei ce se opuseseră regimului său, la o cumplită baie de sînge căreia îi căzuseră victimă cel puțin o mie de oameni și aceasta la cîteva luni după ce a ademenit într-o cursă pe regele nordului și l-a ucis cu cruzime : a pus să fie torturat cu andrele și croșete pînă a murit, și s-a mai și delectat în fața acestei îngrozitoare priveliști.

Apoi, pentru a lua fratelui meu orice putere, a distrus căile strict necesare întreținerii disciplinei credinței. El a avut ca scop să scadă pe cît posibil prestigiul fratelui meu și pe al Evangheliei chiar dacă nu e decît incomplet înțeleasă în orașul acesta și să instaureze un imperiu laic. După masacru, fratele meu i-a luat funcția, i-a smuls sigiliul imperiului și l-a trimis pe front cu o trupă mică.

Nu vreau să încredințez acestei scrisori știri despre situația militară ; însă după cele ce mi s-au relatat ea s-ar putea schimba în mod hotărîtor dacă puterile europene ne-ar acorda ajutor, dacă ne-ar asigura, înainte de orice, arme și muniție. Nu ar fi oare răsplătit acest mic ajutor dacă întreg poporul chinez ar fi, în felul acesta, cîștigat pentru Evanghelie ?

Vă rog insistent să ne acordați vizita. Fratele meu e gata să se întrețină cu dumneavoastră. Vă scutește de plecaciunea la pămînt și nu trebuie să ingenuncheați. Își amintește încă foarte bine cîtă consolare i-ați adus în închisoarea de la Jintian, iar exemplarul dumneavoastră din Sfînta Scriptură în traducerea lui Gützlöff este astăzi încă lectura lui zilnică.

MISIONARUL MATTHIAS SCHMIDT, SHANGHAI

Dintr-o relatare misionară

N-am dat cu ușurință curs invitației lui Renda de a-l vizita pe regele rebelilor Hong Xiuquan, ci am cîntărit cu grijă argumentele pro și contra și m-am străduit multă vreme să găsesc calea cea bună, prin rugăciune. Am renunțat la numeroasele mele îndoieli, abia cînd mi-a ajuns la urechi că misionari sectanți americani voiau să se ducă, deși neinvitați, la Nanjing și s-o ia înaintea vizitei mele.

Revederea cu fostul meu catehumen Renda, la Nanjing, a fost cordială. Dar nu pot trece cu vederea că am văzut de la început cu durere și grijă cum acest slujitor, odinioară atît de modest, al cuvîntului, pe care eram obișnuit să-l văd doar în haina simplă, neagră de ajutor de predicator, purta acum foarte natural, ba chiar cu o anumită conștiință de sine, haine de brocart brodate cu aur, ba chiar la primirea mea, un fel de coroană de aur, pîrînd a se complăce în strălucirea înaltei sale poziții.

Fără a ține însă seama că el, fostul meu ajutor, era acum ridicat la rangul de rege al pavezei, l-am somat încă din prima zi să-mi spună ce era cu zvonul care ajunsese pînă la Shanghai și anume că-și luase patru soții. Căci în ce fel l-aș fi putut corecta pe „regele divin“, în erorile

învățăturii lui, dacă aş fi închis ochii în faţa păcatului fostului meu catihet ! Oare n-a păşit Natan în faţa regelui David cînd acesta luase femeia lui Urie — iar eu să fi tăcut în faţa fostului meu ajutor ?

Regele pavezei a recunoscut ruşinat că zvonul nu minşise. „Dar, a spus el, eu n-aş fi luat femeile de dragul plăcerii, ci pentru că fratele meu, regele divin, mi-a poruncit să fac aşa. De altfel, înainte de a le duce acasă, le-am făcut cunoscută Evanghelia şi le-am botezat.“

Cînd a văzut că acest răspuns nu m-a mulţumit cîtuşi de puţin, a adăugat :

„Vă rog din suflet să nu supraestimaţi poziţia mea la această curte. Dacă vreau să acţionez pentru Evanghelie, trebuie să mă acomodez şi să fac compromisuri“.

I-am răspuns la aceasta că eu nu venisem cîtuşi de puţin să mă acomodez, ci numai şi numai să vestesc adevărul Sfintei Scripturi. Arăta destul de apăsător şi gînditor la aceste cuvinte. „Regele divin“ a dispus să fiu chemat la el chiar în dimineaţa următoare. Era greu să recunoşti în omul care stătea singur în sala mare, aşezat pe un scaun de aur, îmbrăcat în brocart greu, brodat, cu o cruce de aur împodobită cu pietre preţioase, era greu, spun, să-l recunoşti pe cel pe care-l văzusem cu nouă ani în urmă, cu cătuşe la picioare, ghemuit pe o bancă de lemn, într-un beci îmbîcsit, din Jintian. A răspuns înclinaţiei mele, dînd uşor din cap, şi mi-a făcut semn să mă apropiu, dar a rămas aşezat. Cu vocea scăzută, mi-a spus că-i părea bine, să mă revadă, mi-a arătat apoi Biblia pe care i-o dăruisem pe vremuri şi care era acum deja foarte uzată. Mi-a spus că avusese întotdeauna dorinţa de a vorbi cu mine şi de a-mi arăta cum binecuvîntase nemăsurata bunătate a Domnului, opera sa. Nădăjduia că după mine, mulţi misionari aveau să găsească drumul spre capitala divină ; căci în ciuda faptului că avea toate posibilităţile să instaureze pe pămînt, cu ajutorul Tatălui său, împărăţia cerească, asistenţa noastră îi era binevenită. În timp ce vorbea, am avut răgaz să-l privesc. Am găsit descrierea lui Renda exactă. Mi-a atras însă atenţia faptul că ţinea pleopele coborîte şi că mă privea rar şi atunci scurt. Degetele-i jucau incon-

știent pe catarama cingătorii. Mi-a făcut impresia că era înfricoșat.

„Noi dorim, a spus el, un număr cât mai mare posibil de frați străini în imperiul nostru al Marii Păci pentru ca să distrugem cu atât mai repede oroarea adoratorilor zeilor și să contribuim la victoria adevăratei mîntuiri. Și Noi nu înțelegem prea bine de ce ezitați“.

„Cauza este —, am răspuns eu ferm și gîndindu-mă la propunerea ce mi-o făcusem să nu-i ascund adevărul, chiar dacă l-ar fi durut —, „cauza trebuie căutată în faptul că orientîndu-ne după știrile, desigur nu totdeauna sigure, care au ajuns pînă la noi, ar exista unele diferențe în concepțiile noastre asupra mesajului lui Iisus Hristos.“

El se uita la mîini și între sprîncene i-a apărut o cută. A întrebat încet :

„Se susține cumva că Ne-am fi înțeles greșit, în-sărcinarea ?“

„După cum se spune, ați nega esența divină a lui Iisus“, i-am răspuns limpede și fără să ezit.

„A fost Iisus Dumnezeu ? Este Iisus Dumnezeu ?“ a întrebat el dus pe gînduri și a continuat mai ferm și curgător : „Nu, Dumnezeu (Shang Di) este cel mai înalt și cel mai vrednic de cinstire, unicul. Iisus este Fiul lui. Fiul este zămislit de Tatăl și alcătuieste cu el o persoană de aceeași esență. Dar totuși Tatăl este Tatăl și Fiul este Fiul. Fratele mai Mare este Fratele mai Mare, și Fratele mai Tînăr este Fratele mai Tînăr — diferit și totuși reuniți. Fratele mai Mare m-a învățat el însuși, adresîndu-mi cuvintele : „Dragul meu Frate Xiuquan, să nu mă numești de aci înainte Dumnezeu ! Hong Shang Di este Dumnezeul vostru. Fratele mai Mare și Noi am fost născuți înainte de crearea cerului și a pămîntului din trupul femeii inițiale și prima a Tatălui ceresc, care este Mama divină. Pe urmă Tatăl a trimis pe Fratele mai Mare să se întrupeze din corpul matern al Mariei și să devină un om muritor. De aceea a spus Fratele mai Mare că el a fost înainte de a fi Avraam. Ne amintim că Noi am înțeles, înainte de timpul lui Avraam intuiția Tatălui, de a trimite pe Fratele mai Mare în lume, în seminția lui Avraam. De aceea Noi am venit pentru a-l

mîntui pe Avraam. Noi ştiam atunci că Tatăl ne va trimite pe urmă din nou pe pămînt pentru a domni peste acesta şi de aceea am folosit cu nesaţ prilejul să ne arătăm ca stăpîn al pămîntului. Noi ştiam pe atunci că Satana, diavolul, a devenit un demon şi l-am rugat pe Tatăl să Ne apere de puterea lui. Hong Shang Di, Ne-a trimis înainte de toate pentru a-l ucide pe acest demon. De aceea a încercat Satana să înghită copilul. El nu ştia că Hong Shang Di este atotputernic şi că el nu putea face nici un rău copilului. Acum, în timpul acesta, demonii s-au prezentat de bună voie la locul de execuţie şi pacea domneşte pe întreg pămîntul.

Dar nici Fratele mai Mare, nici Noi nu sîntem Shang Di. Noi înşine am fost în ceruri şi am văzut în mai multe rînduri pe Tatăl ceresc, pe Mama cerească, pe Fratele mai Mare şi pe Cumnata divină. Şi avem multe dovezi şi semne pentru aceasta.

În timp, ce rostea acest înfiorător galimatias îşi îndreptase ochii spre tavanul sălii. El îşi întinsese mîinile, dar nu le mişca ci le ţinea înţepenite şi abia după ce a terminat le-a lăsat din nou să cadă în poală. Eram speriat : ce diferenţă între tinărul însetat de învăţătură, simplu, profund, sensibil căruia îi adresasem cuvinte consolatoare în închisoarea de la Jintian ! Ce să-i răspund însă acestuia de aici ? De unde să încep ?

Doar cu un efort extrem de voinţă, mi-am smuls o obiecţie din inimă :

„Vorbeaţi de Cumnata divină. Sfînta Scriptură nu conţine o vorbă despre ea.“

Am crezut că nu m-a auzit, pentru că n-a răspuns şi privea ţintă în faţa lui. De aceea am repetat întrebarea mea. El a răsfoit Biblia, a căutat un pasaj, l-a găsit şi a citit :

„Oare nu stă scris aici : «Vino să-ţi arăt mireasa, nevasta Mielului !¹»“. S-a uitat prietenos la mine, aproape cu indulgenţă.

„Nevasta Mielului este Cumnata divină, pe care Noi am văzut-o în diferite rînduri în ceruri.“ Apoi s-a aplecat

¹ Apocalipsa, 21, 9.

confidențial înainte și a spus ca și cum mi-ar fi împărtășit o taină :

„Dar și ea a coborât acum pe pământ. Însă nu trebuie totuși să-i divulgăm numele !“

Am înțeles că nu-mi mai rămânea nimic de făcut aici. Însă dintr-o dată, el a rostit din nou foarte natural :

„După cum vedem, sînteți surprins. Noi putem înțelege aceasta și pentru prima oară nu vrem să vă supunem la prea mult. Dacă doriți, vă dăm ceea ce v-am spus acum și în formă scrisă pentru un studiu aprofundat“.¹

Cu aceasta m-a concediat. Eram aproape de ușă cînd mi-a făcut încă o dată semn să mă întorc, foarte aproape de el, și-a pus mîna la gură, și m-a întrebat în șoaptă :

„Oare cum se prezintă dinții Tatălui ceresc ?“

Eram consternat și n-am știut ce să răspund.

„Tatăl ceresc nu are un trup“, am reușit eu în sfîrșit să articulez.

„Ba da, a spus el. Noi înșine l-am văzut în mai multe rînduri. În afară de aceasta, i-am găsit imagini în multe opere ale fraților noștri străini. Dar e întotdeauna înfățișat cu gura închisă, și cînd Ne-a vorbit în ceruri, a ascuns-o mereu în spatele mîinii. Poate că e o taină. Dacă ne-o dezvăluiți vă spunem și Noi în schimb numele Cumnatei Noastre divine.“

El se referea — abia dacă cutez să scriu — la soția lui Iisus Hristos. N-am răspuns.

El a spus : „ O cheamă Mireasmă de cassia² și acum e rîndul dumneavoastră să ne răspundeți“.

„Nimeni nu l-a văzut pe Tatăl nostru din ceruri, în afară de...“ am început eu și era cît pe aci să spun „în afară de Fratele mai Mare“ — dar m-am stăpînit la timp : „Nimeni în afară de Domnul nostru Iisus Hristos nu l-a văzut vreodată pe Tatăl din ceruri.“

¹ Aceasta s-a și întîmplat. Textul a apărut ca o interpretare a anumitor pasaje din Apocalipsa lui Ioan și este și mai prolix. O traducere engleză a apărut în „North China Herald“, o alta germană în „Evang. Missionsmagazin“, Neue Folge, 71 Jg. p. 167 ș.a.

² Kiu Xiang (Guei Xiang), Floarea arbustului cassia care crește mai ales în China de Sud, are un parfum puternic, amețitor.

El m-a privit cu tristețe, ca și cum l-aș fi decepționat și m-a concediat acum definitiv cu o ușoară mișcare a mîinii.

M-am retras în camera mea din palatul Purpurei Zorilor pentru a-mi nota neîntîrziat această memorabilă convorbire, căci nu voiam să uit nimic. Pe urmă m-am dus la Renda și i-am relatat cele de mai sus.

„Iertați-mă, părinte, a spus el, n-am îndrăznit să vă scriu care este situația lui reală. Nădăjduisem să nu se petreacă astăzi tot ce poate fi mai rău.“

„Explicați-mi mai clar !“ am spus eu.

„L-ați surprins într-unul din momentele rare cînd nu e în firea lui. Dacă-l veți vedea mîine, va fi cu totul altfel și atunci nu mai știe nimic din ceea ce v-a spus astăzi.“

„N-o să-l mai văd mîine“, am răspuns eu, căci eram ferm hotărît să părăsesc imediat orașul. „Și dumneavoastră personal — întoarceți-vă la mine ! Fără îndoială că n-o să mai purtați atunci haine brodate cu aur, ci numai veșmîntul negru al catiheților ; n-o să mai locuiți într-un palat de marmură, ci într-o colibă modestă, dar pacea lui Dumnezeu va domni în inima dumneavoastră. Dacă noi am devenit drepecți prin credință, atunci avem pace în Dumnezeu prin Domnul nostru Iisus Hristos.“

Dar el nu avea dorința să-mi urmeze sfatul.

„Cum pot eu, a spus el, să părăsesc mișcarea, care desigur că adăpostește multe erori, dar care totuși a afinat pămîntul, pregătindu-l să primească sămînța Evangheliei adevărate — cum să părăsesc mișcarea în acest moment ! Fratele meu a chemat într-adevăr și a deșteptat oamenii, dar n-a exercitat niciodată puterea, în cadrul mișcării, care va fi și în viitor, cum am convingerea, mai puternică decît fratele meu, dacă veți fi lingă noi, dumneavoastră și ceilalți frați. N-a fost oare și biserica mai puternică decît Iisus Hristos și gîndurile lui nu le-a...“

„Renda ! am strigat eu sever regelui pavăzei. Nu mai vorbiți ! Cu ce oameni ați venit în contact de puteți exprima asemenea gînduri blasfematorii, mincinoase !“

Desigur că era el însuși speriat, dar cu toate acestea a încercat să depene mai departe, într-o formă mai blajină,

deși nu mai puțin primejdioasă, gîndurile sale : „Nu putem, a spus el, să arătăm cel puțin bunătate și îngăduință cu puterea pe care Dumnezeu ne-a dat-o asupra oamenilor ?“

„Biserica, i-am răspuns eu, nu este creată să facă opere îngăduitoare, ci să conducă sufletele oamenilor la Iisus ca să fie mîntuiți prin el. Acea biserică însă care nu se întemeiază pe El, pe cuvîntul, pe supliciul și pe moartea lui, este de la diavol.“

Regele pavăzei își coborîse trist capul pentru că vorbele mele îi pătrundeau în suflet.

„Lăsați în urmă ceea ce aveți, i-am strigat, și dați săracilor, și veți avea astfel o comoară în ceruri ! Veniți cu mine !“

Dar el a scuturat din cap și a spus :

„Este totuși fratele meu.“

GENERALUL LI XIU „REGELE CREDINȚEI“

Din mărturisirea sa

Tian Wang-ul și-a făcut din tot neamul regi. Era desigur conștient că mi-era dator o recunoaștere pentru succesele mele militare, dar s-a temut că popularitatea mea avea să mai crească în rîndurile armatei. Nu mai are încredere în nimeni decît în rudele sale.

Atunci am primit de la generalul Li¹ care a trecut la imperiali, o scrisoare ce sosise tocmai cînd Tian Wang-ul trimisese șase oameni din anturajul lui cel mai apropiat ca „inspectori“ la armata mea, dar care în realitate aveau menirea să afle dacă ascundeam ceva.

Generalul Li trimisese emisarul său personal. Acesta fusese înainte stegarul meu dar trecuse cu Li la marea armată imperială.

Cînd a venit la noi în cartierul general l-au arestat gărzile și i-au luat un interogatoriu. Insistînd să-mi transmită ceva personal, a fost adus în fața mea. El mi-a înmînat scrisoarea în timp ce „inspectorii“ se aflau de față.

¹ Li Qao-shou.

În scrisoare, pe care n-am deschis-o și n-am citit-o decît mai tîrziu, vechiul meu prieten Li m-a rugat să trec și eu la imperiați... N-am știut ce să spun la aceasta și mi-am trimis vechiul stegar înapoi, fără răspuns.

Am auzit că regele divin a fost foarte neliniștit. Dar cînd a văzut că după cîteva săptămîni nu se întîmplase nimic, mi-a trimis patru hieroglife scrise pe mătase imperială galbenă și strînse într-un tablou rulat. Cele patru semne, scrise chiar de el, sună : „Wan ku chung i“¹. Așa am devenit „rege al credinței“ : pentru că în felul acesta voia să mă lege de el și să mă împiedice să trec la dușman. Era aceeași tactică folosită pe vremuri la Yun Gan².

Pe urmă au fost numiți zi de zi regi mai mulți dintre oameni.

Funcționarii din ministerul respectiv, au făcut din aceasta o afacere înfloritoare. Cine avea bani îi mituia și era propus pentru numire. Comandanții de pe cîmpul de luptă au fost indignați și fiecare purta trădarea în inimă.

SHI DAGAI, VICEREGELE

Scrisoare către academicianul Li

Dragă prietene, vă trimit această scrisoare dintr-o lume fără cărți și tablouri³. Ne aflăm la fluviul Tatu și străbatem regiunea unei populații care nu ne înțelege limba. În timpul verii o să cucerim Sichuan din partea vestică. Atunci campania noastră va lua sfîrșit și în această provincie bogată, noi ne vom instaura imperiul, desigur unul mai mic, dar liber.

La numai cîteva zile de marș după Nanjing, am lăsat predicatorii și agenții credinței pe cîmp, în ploaie și le-am

¹ Zece mii de ani credincios și cinstit.

² Vezi p. 161.

³ Shi Dagai pornise cu armata lui de-a lungul și de-a latul Chinei de sud și sud-vest, fără să-i pese de lupta celorlalte armate ale taipingilor, dar și fără să rupă formal relațiile cu conducerea taiping.

interzis sub amenințarea pedepsei cu moartea să ne urmeze armata. Pe urmă am mărsăluit cu mult mai ușor.

Am suferit, după cum știți probabil, grele înfrângeri și a trebuit să mă retrag pînă în provincia Yunnan din sud. Am pierdut mulți soldați viteji, dar alții mi-au sosit în număr foarte mare. A trebuit să fug deseori, dar am avut și victorii, am cucerit multe sate și orașe, i-am stors pe moșieri de bani, dar i-am lăsat în viață și am împărțit armatelor noastre din pradă.

Ziua mi-o petrec în șa, iar noaptea la foc de tabără. Bem apa izvoarelor și a fluviilor curate și frigem oile sau porcii la frigare. Atunci cînd cumpărăm prea puțin de la localnici sau nu putem dobîndi nimic de la bogați, vin soldații și-mi aduc ce au mai bun din rația lor. Și după ce am mîncat și am băut ascultăm de la cîntăreți și povestitori baladele și legendele din vremurile vechi.

Dormim de multe ori sub cerul liber ; vîntul e răcoros, iar văzduhul limpede și curat. Cînd se face, dimineata, răcoare și cade roua, ne ridicăm și-o pornim. Desigur că priveliștea de pe terasa dumneavoastră e frumoasă, dar și mai frumos este să călărești în zori prin văi cînd ceața mai stăruie în munți, sau peste întinderi brune cînd soarele urcă peste lanțul culmilor.

PANTAI

Dintr-o scrisoare către Tang

...Înțeleg foarte bine că nu vreți să retrageți acum trupe de la Anking ¹ ; dar rapoartele din provincia Sichuan sînt alarmante. Conducătorul rebelilor Shi Dagai a asediat Qengtu, iar garnizoana noastră nu mai are provizii decît pentru o lună și jumătate. Pentru că n-ați dat ascultare celor două porunci ale înălțatului stăpîn, cancelarul Cai a propus serios și formal într-un memorandum către tronul dragonului să fiți imediat destituit. Înălțatul vă trimite totuși astăzi un al treilea și ultim sever ordin să trimiteți neîntîrziat trupe de rezervă la Sichuan.

¹ La 270 km vest de Nanjing.

Fără îndoială că eu împărtășesc părerea dumneavoastră că e mai important să învingeți armata principală a rebelilor, de sub conducerea „regelui credinței“, decît să salvați provincia limitrofă Sichuan și poate că aveți dreptate că *acum* e și mult prea tîrziu să se mai trimită trupe de rezervă la Qengtu — dar consider de datoria mea prietenească să vă informez asupra intențiilor cancelarului și tronului dragonului.

LI XIU, „REGELE CREDINȚEI“

Din mărturisirea sa

Strînsesem o sută douăzeci de mii de oameni din și în fața Anking-ului. Generalul Tang trebuie să fi adunat poate aproximativ două sute de mii de oameni, dar nu îndrăznea să atace pentru că poziția noastră, avînd Yang Zi și orașul bine întărit în spate, era mai avantajoasă. Prin urmare eram în așteptare și ne consolidam pozițiile. La mijlocul lunii s-au înmulțit semnele că voiau să forțeze o decizie. După cum am aflat de la agenți, împăratul din Beijing îl silea să trimită o parte din trupe împotriva lui Shi Dagai.

În același timp au apărut la mine soli ai regelui divin care m-au solicitat să merg urgent la Tianking. I-am trimis înapoi cu lămurirea că nu puteam lăsa armata singură în zilele acestea și că rugam să fiu înștiințat de ce trebuia să mă duc.

La cîteva zile, regele ceresc mi-a trimis din nou, a treia oară, soli care au repetat, într-un limbaj sever, ordinul lui.

Deși existau indicii că atacul trupelor imperiale era iminent, am urmat, împotriva voinței mele, indicația Tian Wang-ului, după ce am spus comandanților ce aveau de făcut.

Ajuns la Tianking, m-am anunțat imediat la regele divin, care însă nu a vrut să mă primească, ci m-a făcut să aștept. După ce mi-a refuzat și a doua zi audiența, a intervenit în sfîrșit regele pavezei pe lîngă fratele său, pentru convorbire.

Regele ceresc m-a primit în sala tronului. M-a lăsat să vorbesc în genunchi și nu m-a invitat să iau loc la picioarele lui. Furios și cu glasul ridicat, a țipat la mine :

„Succesele militare vi s-au urcat pesemne la cap ? Se pare că ați uitat și grelele înfrîngeri pe care le-ați suferit. Vă neglijați datoria și ne puneți imperiul în primejdie“.

L-am rugat pe regele ceresc să spună cu ce greșisem.

„Vă ocupați numai de treburi militare, de muniție, de tunuri, de ziduri, de blocarea fluviilor. Cu adevărat vă spunem că toate acestea nu v-ar servi la nimic dacă în ceruri n-am ține mîna Noastră asupra armatei. Cu o răsufclare a gurii, înălțatul Nostru Tată, înlătură toate lucrările Dumneavoastră de apărare.“

I-am spus că ne rugăm zilnic pentru sprijinul și apărarea Tatălui. Dar regele ceresc a țipat la mine :

— Nu ! Asta n-o faceți. Acum o săptămînă unul dintre soldații dumneavoastră pe nume Sun, un om din Hupei, a trimis o rugăciune către cer și s-a plîns că trebuie să facă zilnic de gardă și că din acest motiv nu are prilejul să ia parte la ceremoniile de sacrificiu“.

Am spus că nu știu nimic despre aceasta și că nici nu-l cunosc pe omul respectiv.

„Nici Noi nu-l cunoaștem, a spus Tian Wang-ul, dar Tatăl venerabil și Fratele Nostru mai Mare ne-a cerut socoteală în cer și ne-a mustrat. Grăbiți-vă imediat înapoi la trupe și îngrijiți-vă ca asemenea plîngeri să nu mai ajungă la urechile noastre !“

După audiență m-am dus imediat la regele pavezei și i-am relatat cuvintele fratelui său. Regele pavezei nu părea prea mirat. Cînd am spus însă că era timpul să se tragă din asemenea ordine proteste o singură concluzie posibilă, ochii i-au devenit tăioși și a ținut să-mi aducă aminte că fratele lui mă ridicase la rangul de rege al credinței și că-i datoram fidelitate și supunere.

Am înțeles că nu mai aveam ce să ne spunem și am luat imediat drumul spre Anking, la armata mea. Dar abia făcusem cîteva ore în susul fluviului, cînd mi-au sosit în cale jonci încărcate cu soldați. Aceștia ne-au relatat că Anking-ul căzuse și că aproape toată armata era distrusă. Generalul imperial Tang atacase simbătă dimineața în zori, cînd trupele noastre erau obosite de pe urma slujbei

divine de la miezul nopții. În timp ce luptele se desfășurau din plin, adusesese prin surprindere treizeci de mii de oameni pe bărcile sale fluviale noi, și-i debarcase în spatele nostru.

M-am întors în Capitala divină să mai salvez acolo ce se mai putea salva. Între timp însă Renda, regele pavezei, fratele Tian Wang-ului, ne părăsise sub pretextul că merge să ridice o armată de înlocuire în provincia Zhejiang¹. Mulți însă erau de părere că înțelesese semnele timpului și că voise să se pună la adăpost la frații săi misionari din Shanghai.

TANG

Dintr-un raport către împărat

...Ieri, în ziua a cincea a lunii a noua, trupele mele au atacat armata rebelilor la Anking și au distrus-o. Orașul este în mîna noastră, fluviul Yang Zi închis. Dintre cei o sută douăzeci de mii de rebeli pletoși, cinci mii au scăpat pe Yang Zi. Nouăzeci și cinci de mii au căzut, douăzeci de mii au fost prinși și executați. Pierderile noastre comportă două mii de oameni căzuți și trei mii de răniți.

Am început atacul ieri la ceasul iepurelui² pe care colegiul astronomic l-a desemnat ca deosebit de norocos, pentru că atunci luna și soarele răsar în același timp, iar cele cinci planete stau în linie dreaptă.

În afară de ceasul norocos, a contribuit la succes faptul că așa-numitul „rege al credinței“, fără îndoială cel mai primejdios și înzestrat dintre dușmanii noștri, nu a fost în ziua bătăliei cu trupele sale : așa-numitul rege divin îi poruncise să vină la Nanjing. Stăpînit de o falsă concepție despre credință și ascultare, el a urmat acest ordin și a lăsat baltă armata principală a rebelilor în ceasul decisiv.

¹ A încercat într-adevăr să constituie o armată de înlocuire, dar fără succes. După prăbușire, a întâlnit în provincia Kiangsi, doi dintre frații săi și pe Tian-Kuei, fiul și urmașul regelui divin. Au fost toți prinși și decapitați.

² De la ora 5 la 7.

Soldații din acest motiv au rezistat mai puțin ca altădată. Astfel se explică și numărul neobișnuit de mare al prizonierilor.

„NORTH CHINA HERALD“, SHANGHAI

De curînd a ajuns la Shanghai muzicianul Ambrosius de naționalitate prusacă, care a locuit aproape zece ani, neîntrerupt, în „capitala divină“. Relatarea sa este mai ales interesantă pentru faptul că domnul A. a fost în serviciul taipingilor și înainte, le-a luat totdeauna apărarea în scrisorile sale către redacție. Domnul A. și-a lăsat tot avutul la Nanjing și nu și-a salvat decît viața. (Red. germ.).

Am fugit din Nanjing cu ajutorul unui prieten chinez. Pentru a nu-l compromite, nu vreau să relatez cum am ieșit din oraș. Drumul meu m-a dus pe canale mici pînă la Suzhou și apoi din nou în direcția nord-est spre Shanghai.

Toată regiunea aceasta, de-a lungul drumului pe care l-am străbătut, odinioară înfloritoare și populată, este acum pustiită. Satele sînt incendiate și goale. În orașe, care numărau odinioară sute de mii de locuitori, abia dacă am găsit o sută de oameni printre ruine. Pe străzile și din dărîmăturile orașului Suzhou crește iarba de cîțiva metri, din care își iau zborul, la apropierea oamenilor, fazani și prepelițe. Ogoarele se află cam pretutindeni întelenite, pentru că soldații răzlețiți și jefuitorii străbat țara și-i împiedică pe țărani să lucreze pămîntul. Abia la zece pînă la unsprezece mile înainte de Shanghai, țăranii se simt ceva mai siguri și-și reclădesc colibe.

Orașul Nanjing este un lagăr militar. Comerțul, chiar cel cu oficialitățile, e mort. Porțile și zidurile sînt permanent pázite. Intrarea și ieșirea persoanelor particulare nu este îngăduită decît cu permise speciale, solicitate cu o săptămîină înainte și amănunțit motivate. Persoanele în trecere sînt supuse, la porți, controlului corporal. Pentru transportul de scrisori, însemnări de orice fel, bani, metale prețioase lucrate sau nelucrate, se dă pedeapsa cu moartea, care poate fi executată de comandantul porții și se aplică imediat în fața zidului exterior.

Toate persoanele care li se par suspecte taipingilor — făceam și eu parte din grupul acesta, ca fiind singurul străin care mai trăia la Nanjing — trebuie să se prezinte zilnic la un comisariat de poliție.

Proviziile de alimente ale orașului și înainte în cantitate mică, se apropie de sfârșit, întâi pentru că, așa cum am arătat înainte, provinciile fertile din jurul Nanjingului nu mai cultivă pământul, al doilea pentru că principalele căi de circulație, înainte de toate Yang-Zi-ul, sînt închise, al treilea pentru că întreaga forță armată a rebelilor este concentrată la Nanjing, al patrulea pentru că un număr indefinit de refugiați din regiunile înconjurătoare, caută adăpost în interiorul zidurilor astfel încît toate casele sînt supraaglomerate. Armata a ocupat cartiere întregi ale orașului.

Poliția este extrem de severă. Nu mai există decît o singură pedeapsă : pedeapsa cu moartea, care îl atinge de pe acum pe cel ce fură alimente pentru nevoia lui proprie, sau le cumpără pe sub mînă. Tot așa se pedepesc afirmațiile critice cu privire la situația militară, la conducătorii taiping, la administrație sau la învățăturile religioase și obiceiuri. Nu poți face un drum mai lung prin oraș fără a da cel puțin peste cadavrul unui decapitat expus public, al unui strangulat la stîlp sau al unui executat „prin moarte lentă”¹.

Poporul însă apreciază, ba chiar cere aceste pedepse !

Cu toate acestea, circulă la Nanjing cele mai prostești zvonuri, înainte de toate despre „regele divin”. Am întâlnit cîțiva oameni așezați și culți care susțineau că încunbunise. Despre viața lui particulară se răspîndiseră cele mai nesăbuite vorbe : că face orgii în palat cu femeile lui, că ar umbla acolo mai mult dezbrăcat și așa mai departe. Nu face să relatăm aceste zvonuri, care sînt ne-

¹ În textul original *Slow-death (slicing method)* (moarte lentă — metoda tăierii în bucăți). Condamnatul era legat de un stîlp, apoi i se tăiau cu un cuțit degetele de la mîini și picioare, organele sexuale (la femei sinii) urechile, nasul, apoi li se tăiau cu ferăstrăul brațele și picioarele. Se dovedea inventivitate în găsirea de variante. Ne economisim descrierea lor. Articolul nu pomenește de pedeapsa cu moartea, agreată de taipingi, „lanterna vie” : delicventului legat de un stîlp i se înfășura capul într-o cîrpă înmuiată în petrol, căreia i se dădea apoi foc.

îndoielnic, tot așa inventate cum a fost știrea de acum cîțiva ani, publicată în Buletin de către „Duhul Sfînt“ și anume că Tian Wang-ul ar fi călcat-o de mai multe ori în picioare pe una din soțiile sale, gravidă.

Eu cred mai degrabă că „regele divin“ a acționat foarte abil și cu cap : odată înșelat de confrății săi regi, a așteptat cu răbdare pînă la sfîrșit, cînd s-au ucis între ei. Diferite indicii arată că, fără să se descopere, a incitat chiar această luptă și a sprijinit în taină grupurile opuse. După ce s-a descotorisit și de Shi Dagai, ultimul dintre inițialii săi confrăți regi, și-a făcut rudele regi : veri, frați, și pe fiul său de paisprezece ani, care oricum îi sînt toți datori ascultare, ca unei rude mai vîrstnice. În afară de aceasta, sînt atît de incapabili încît nu se poate aștepta la greutăți din partea lor, în schimb au un dezvoltat simț al proprietății, cu mult peste măsura obișnuită. Și cu cît situația a devenit mai lipsită de speranță în capitala divină, cu atît mai lipsit de considerație au procedat față de cei care mai aveau obiecte prețioase.

Aș vrea să-l exceptez de la această apreciere pe Renda, regele pavezei. Era fără îndoială bine intenționat și avea cele mai bune gînduri, însă de îndată ce a ajuns la Nan-jing, a văzut că sarcina pe care și-o asumase îi depășea puterile.

Tian Wang-ul însuși nu se interesează de apărarea imperiului său, pe care o lasă pe seama armatelor cerești, în intervenția cărora pare să creadă ferm. În schimb, se consacră cu cea mai mare atenție numirii de regi și inventării unor titluri noi și pentru demnitari decedați ai imperiului divin. Astfel, a dat unor regi din primele timpuri, titlurile de maestru al tunetului, maestru al fulgerului, maestru al ploii, maestru al norilor, al gheții. El însuși și-a adăugat, încă de mult, numele de Hong Zhi, adică Hong soarele. Corespundea logicii că și-a denumit prima soție „maiestatea sa luna“ și pe prima concubină „maiestatea sa secundară, luna“¹. Pe vremea fugii mele, aproximativ nouăzeci de demnitari purtau titlul de „regi“. Printre aceștia se pare că există diferite clase. Cine să poată pricepe așa ceva !

¹ Zheng Yüe-kong și Yuzheng Yüe-kong.

Oricum, a împiedicat în felul acesta, ca vreunul din regii respectivi să concentreze atîta putere, încît să devină primejdios pentru el. Prin urmare, el este astăzi din nou, ca la începutul mișcării, personalitatea hotărîtoare. Cu două săptămîni înainte de fuga mea, a strîns într-o simbătă, pe care taipingii o sărbătoresc ca ziua Domnului, pe terasa ¹ divină, locuitorii orașului. Veniseră cam o sută de mii de oameni. El stătea pe un podium, în lumina torțelor și a reușit să-și transpună auditoriul în extaz și nebunie, deși, considerate la lumina zilei, cuvintele lui erau prostii curate. Dar cu cît expresiile sale erau mai lipsite de sens, mai absurde, mai similare unor oracole, cu atît mai fascinați îl urmăreau oamenii, care-și uitaseră de tot, foamea. El a ținut predica despre Apocalipsa lui Ioan și despre Judecata de apoi apropiată, unde va interveni, ca asistent al Tatălui ceresc, pentru sufletele chineze. Iisus în schimb, doar pentru țările barbare, care nu au după părerea chineză, decît o populație neînsemnată.

Cu mare abilitate, a pus în valoare legenda despre puterea lui de a face minuni, aducînd în față trei orbi, în niște zdrențe de nedescris, dintre care pe unul se pare că-l vindecase odată, demult. Dar pentru că acesta păcătuise mai tîrziu, după cum confirmau cei doi camarazi ai săi, el ar fi orbit din nou și de data aceasta definitiv! Acum s-ar fi întors plin de remușcări la el și atît orbii, cît și mulțimea l-au crezut cînd i-a binecuvîntat pe cei trei și le-a promis să le redea vederea în ziua Judecății de apoi!

El a transpus lumea într-o adevărată transă, întrebîndu-i și lăsîndu-i să răspundă mereu în cor, dacă voiau să-și dea viața pentru Tatăl ceresc, pentru Fratele mai Mare din ceruri și pentru El însuși, regele divin pe pămînt. Ei voiau aceasta și i-au strigat-o în față. S-ar fi năpustit atunci orbește și fără arme chiar și în cea mai cruntă bătălie. Simbătă, înainte de fuga mea, a vrut să repete această chemare. Dar fie că oamenii mai reflectaseră

¹ „Tian tai“, la sud de sectorul palatului și de „Sfînta poartă divină a Dumnezeuului adevărat“. Construcția corespundea lui Tian An Men, piața din fața porții păcii divine de la Beijing.

între timp și se rușinaseră de ovațiile lor nestăpânite din simbăta precedentă, fie că erau flămânzi și mai slăbiți — în orice caz, n-au venit decît cîteva mii, iar poliția strîngea pe toți oamenii pe care puteau pune mîna și-i ducea pe terasa divină, care totuși dădea impresia de gol. Deși răsuna peste toată piața orga la care se cînta pe toate registrele, la primul etaj din turnul central al porții, cîntecul obștii nu răsuna decît jalnic.

Regele divin n-a reușit să atragă oamenii în magia lui. Părea că nici nu-l ascultă. Cîțiva, care au vrut să se depărteze, au fost prinși de poliție pe străzile laterale și trimiși înapoi pe terasă, cu ghionturi și lovituri.

Dar cînd a început să plouă ușor, predicatorul s-a oprit dintr-o dată, a coborît de pe podium și s-a dus înapoi în palat însoțit de purtătorii de torțe și de femeile sale.

Nu pot să emit o părere autorizată asupra situației militare. Nucleul trupei taipingilor, armata lor principală a fost distrusă cu două luni în urmă la Anking, pentru că „regele credinței“, necredincios numelui său, s-a pus în siguranță la timp, înainte de bătălie, lăsînd armata de izbeliște, faptă pentru care regele divin l-a certat în public. Cu toate acestea, l-a însărcinat pe urmă să strîngă din nou trupele și să pregătească apărarea Nanjing-ului. Imperialii par să avanseze concentric spre Nanjing, pentru a tăia legăturile orașului cu provinciile. În Nanjing s-au auzit deja de mai multe ori focuri de tunuri. Subliniez însă că nu trebuie să se subestimeze forța taipingilor. Nu este imposibil ca și de data aceasta, — cum s-a întîmplat la începutul campaniei lor victorioase în Yun Gan — să spargă încercuirea și să pornească din nou, plini de elan religios, o nouă expediție în imperiu.

ACADEMICIANUL LI

Scrisoare către viceregele Shi Dagai

Ce dureros este, stimat prieten, că putem face atît de rar schimb de scrisori ! Adesea am conceput în gînd, lungi epistole către dumneavoastră ; nu numai în gînd ci — întrucît aceasta va fi pentru multă, multă vreme ultimul meu semn, pot s-o mărturisesc liniștit — chiar în

realitate. Le-am scris cu pensula pe cea mai frumoasă hîrtie Qin-Zhu ¹ din care mi-a rămas un mic top, le-am împăturit, apoi le-am aprins la flacăra lămpii mele ieftine cu petrol și vi le-am trimis, cum trimiți cerului sau celor decedați vești, în lumea cealaltă. Căci dumneavoastră, stimate prieten, trăiți doar într-o altă lume ! *Hélas* ², cum vă invidiez ! Ce răcoare a dimineții nu-mi adie din textul ultimei dumneavoastră scrisori, ba chiar din trăsăturile îndrăznețe, sigure, energice ale scrisului dumneavoastră ! Ce bine mă pot integra sufletește în atmosfera clocotind de acțiune, în care trăiți ! Vă văd în fața mea, încăle-cîndu-vă, în dimineața răcoroasă, murgul și luînd-o la drum în fruntea soldaților dumneavoastră credincioși, peste întinderile acoperite cu rouă. Ah, cît vă invidiez ! Mă rog cerului ca de rîndul acesta, scrisoarea aceasta să vă parvină. Ați primit-o pe ultima, pe care v-am scris-o acum șase luni — v-am scris-o cu adevărat și v-am trimis-o cu un prieten devotat care a vrut să meargă la dumneavoastră — ați primit-o ? Vă scriam în ea că fiul și soția mea au dispărut și probabil că au pierit cînd a fost cucerit Suzhou-ul.

Desigur că acum aș fi urmat chemarea dumneavoastră pentru că am certitudinea că vă sînt încă bine venit. M-aș fi așternut la drum și fără cărți. Fără cărți ? Vă văd ridicînd din sprîncene mirat și puțin amuzat. Nu, nu negați : ați zîmbit adesea în sinea dumneavoastră că sînt așa legat de biblioteca mea ! Desigur, nu vă trebuie cărți într-o lume în care faptele sînt posibile. Aici însă, scrierile sînt refugiul meu, ascunzătoarea mea, fereastra la care mai pot respira, prin care pot privi peisajul vast al istoriei noastre și pot să aud cuvintele oamenilor noștri de seamă.

Numai datorită relației cu cărțile, am izbutit să scap de aceste optsprezece luni de cînd sînteți departe de mine, și abia dacă am știut ce se petrece jos în oraș, în timpul cînt am scris o monografie despre soarta zguduitoare a Nanjing-ului în vremea cuceririi de către manciurieni ³.

¹ Vezi nota de la p. 206.

² Vai (în franceză în original — n.t.).

³ În secolul al XVII-lea. Această monografie nu poate fi regăsită în bibliografii. Probabil că n-a fost publicată.

Dar încă nu v-am răspuns de ce nu dau curs invitației dumneavoastră. Un motiv foarte simplu : nu obțin permisiunea să părăsesc orașul. Eu sînt de fapt considerat suspect și trebuie să mă prezint zilnic la garda polițienească în strada Fasolei. Atît emisarul dumneavoastră care a venit în calitate de curier, cît și cei trei păzitori ai mei, au încercat să obțină pentru mine permisiunea de a pleca, dar în zadar. Pe urmă i-am eliberat pe cei trei fideli gardieni ai mei, să-și obțină pentru ei înșiși permisul, sau fiind mai voinici ca mine, să-și croiască drum spre dumneavoastră în orice chip ; căci observasem fără îndoială, că nutreau de mult această dorință în inimile lor. Dar ei mi-au răspuns, neclintîți și credincioși că aveau să părăsească orașul sau cu mine sau deloc.

Vai, s-a întîmplat altfel ! Acum două zile au fost scoși de puterile armatei din casa mea și repartizați la un regiment. Și slujitorii mi-au fost luați. Acum sînt singur.

Sînt singur ? Oh, de-aș fi ! Nu destul că mi-au fost luați paznicii și slujitorii, mi-au fost aduși în casă trei derbedei murdari, împutiți, plini de insecte, nerușinați și orbi, cerșetori care s-au așezat în biblioteca mea pentru că acum, iarna, această încăpere e cea mai călduroasă și care nu pot fi alungați, ba care îmi interzic chiar, cu amenințări, accesul în încăpere și nu-mi permit să-mi iau lucrurile cele mai valoroase și operele de artă din care ei înșiși n-ar alege nimic chiar dacă ar vedea. M-am abținut totuși cu înțelepciune să pornesc la vreo acțiune împotriva lor, așa cum prima furie mă împingea să fac, pentru că cei trei răufăcători se află sub deosebită protecție a Tian Wang-ului, ceea ce mă abțin să comentez.

Acum îmi fac reproșuri că v-am scris totuși atîtea vești neplăcute și dumneavoastră o să mă certați — pe drept — că uitînd de promisiunea mea, n-am ținut seama, în această scrisoare, de nici o prudență. Dar solul dumneavoastră m-a asigurat că trebuie să aducă depeșe prin curier din partea regelui credinței pentru dumneavoastră și că din acest motiv nu trebuie să se teamă de controlul bagajului său de către poliția porții.

Totuși, n-a fost acesta singurul motiv, că în cele din urmă am ieșit ceva mai liber din mine însumi și mi-am descris situația : am socotit că pot îndrăzni să scriu

aceste puține cuvinte care vor să spună mult mai mult, pentru că acesta este poate ultimul prilej să vă fac — în general să fac vreunui om — confidențe. De aici înainte o să vă scriu din nou — oare cît timp încă? — scrisori foarte secrete, deschise, pe hîrtia cea mai fină și o să trebuiască să vi le transmit prin flacăra.

Oare ne vom mai întîlni în viața aceasta, prietene drag? Cît aș fi de fericit dacă aș mai vedea o singură dată scrisul dumneavoastră pe o scrisoare către mine!¹

ENGLEZUL LIN-LE²

La Nanjing se dădea în fiecare zi semnalul pentru începerea rugăciunii, de la palatul regelui ceresc, prin lovirea gongurilor mari din prima curte. Semnalul se transmitea apoi mai departe, de la o casă la alta. Cînd ecourile gongurilor se stingeau în colțurile cele mai îndepărtate ale orașului, după ce fuseseră date și de pe fortificațiile puternice de către soldați stingheri, pînă în suburbiile cele mai periferice, în oraș și în satele din afara zidurilor, genunchii tuturor erau îndoiți pentru rugăciune.

Am stat adesea pe Zidul vechi, ros de vremuri, al Nanjing-ului, cînd ultima lumină a soarelui la asfințit arunca în jurul meu umbre fantastice și am ascultat

¹ Scrisoarea a parvenit în fapt lui Shi Dagai, în orice caz s-a găsit printre hîrțiile lui. Dar un răspuns nu există. Curînd după primirea scrisorii, armata lui Shi a fost distrusă de armata imperială, mult superioară. El însuși a căzut în luptă. Numele lui trăiește mai departe în multe balade și legende, ajungînd pînă în secolul nostru, ca acela al ultimului cavaler rătăcitor, luptător pentru libertate și dreptate.

² Lin-le, adică Augustus F. Lindley. Textul este extras din opera sa în două volume *Ti Ping Tien-Kwoh; The History of the Ti Ping Revolution* (London, 1866, I, 365). Lindley se desemnează în carte ca „ofițer de onoare din garda regelui credinței și însărcinat extraordinar al generalisimului taiping”. El s-a aflat ani de zile în slujba taipingilor și a făcut într-adevăr parte din consiliul cel mai restrîns al sfătuitoarelor regelui credinței. După căderea orașului Suzhou s-a îmbolnăvit grav, comandantul său taiping l-a trimis înapoi în Anglia ca să-și refacă sănătatea și l-a rugat să intervină acolo pentru cauza taipingilor.

zgomotul murmurului rugăciunii poporului, care se înălța pînă la mine. Altă dată am privit în jos, la miezul nopții, cînd răsuna ultima bătaie a tobei de bambus a gărzii, și am observat cum se strîngeau toți locuitorii ca să salute sîmbăta. Și cînd m-am întors apoi spre dealurile îndepărtate încoronate cu întărituri și nenumărate cor-turi ale trupelor imperiale ce se închină la idoli, am simțit că Dumnezeu n-o să-i părăsească niciodată pe cei ce cred atît de profund și-i studiază cuvîntul.

Au început zile întușecate pentru taipingi; însă în ciuda faptului că au căzut mulți care mă asiguraseră, plini de speranță, că Tatăl ceresc îi va ajuta și cu toate că mulți peregrinează departe de regiunea în care au întemeiat un stat creștin — atîta vreme cît mai rămîne un singur credincios în urmă, am încredere în cuvîntul Domnului pentru victoria lor.

LI XIU, „REGELE CREDINȚEI“

Din mărturisirea lui

Abia după intervenția unuia din frații săi mai mari, care ne-au căzut pe cap după ce-am cucerit Nanjing-ul — abia după intervenția „regelui păcii“, de care a trebuit să mă rog de altfel multă vreme și care evident voia să stoarcă de la mine un dar, am fost chemat în audiență la regele divin. Am vrut să-i relatez amănunțit situația noastră militară deznădăjduită, dar el m-a întrerupt de la primele fraze și mi-a spus : „Prin urmare vreți să ne anunțați că demonii ne împresoară ! Nu v-am însărcinat să împiedicați aceasta și să distrugeți diavolii ? De ce nu s-a întâmplat așa ?“

Am răspuns, îngenunchind în fața tronului, că vina nu trebuia să se atribuie decît numai incapacității și delăsării mele și l-am rugat să-mi ia conducerea și să mă pedepsească corespunzător.

El a spus totuși :

„Fără îndoială că ați merita pedeapsa cea mai dureroasă. Însă înainte de a o pronunța, vrem să vă mai oferim prilejul să îndreptați ce ați greșit. Ce propuneți ca măsuri militare ?“

I-am relatat că în momentul de față nu mai exista o altă salvare decît să încercăm imediat o spargere a în-cercuirii cu arme ușoare, muniție și provizii pentru două săptămîni, înainte ca cercul din jurul capitalei să se închidă definitiv, și să pornim cu soldații în marșuri forțate spre apus unde ne-am putea reface, într-o regiune nedistrusă, și ne-am putea uni cu Shi Dagai. Femeile însă, bătrînii neputincioși și copiii trebuiau lăsați aici.

La aceste cerințe, regele ceresc s-a înfuriat.

„N-am primit de la Shang Di porunca să ridicăm aici capitala divină, sala de intrare terestră spre palatul

Lui ? Într-adevăr, vă spun că pentru lipsa dumneavoastră de credință, Domnul Tatăl Nostru nu vă va primi în ceruri. Încă mai ținem imperiul cu mînă de fier, și de zece mii de ori zece mii de îngeri vor coborî cu spade de foc și vor ocroti orașul acesta de soldații diavolului, dacă Ne vom apăra curajos. Cu cît mai mulți dușmani se vor aduna în jurul Tianking-ului, cu atît mai mulți vom putea distruge dintr-o lovitură. Vă ordonăm să pregătiți acum, cu conștiinciozitate, totul, pentru învingerea definitivă a demonilor“.

Am îngenuncheat și făcînd de trei ori plecăciunea am atins cu fruntea podeaua și l-am rugat pe regele divin să coboare de pe tronul său, să ia spada mea și să mă decapiteze pentru a mă scuti de alte pedepse mai tîrziu. Ca slujitor al stăpînului meu nu am altceva în minte decît binele lui și cel al poporului. Numai din acest motiv am expus acum planurile mele. Nu am izbutit să le exprim inteligibil de prima oară. Trebuia să încerc încă o dată :

Pentru că populația orașului divin nu mai are ce mînca am vîndut din timpul iernii lucrurile mele de preț și am dat toți banii, i-am împărțit ca oamenii să-și poată cumpăra orez de la Tan-Yang-xien¹. Acum drumul într-acolo este închis de trupele adversarilor. Am împărțit cu dreptate toate rezervele mele personale de orez și n-am mai păstrat nimic, chiar pentru trupe. Acum nu mai există orez și nici alte alimente la Nanjing, afară de ceea ce este — iertat să-mi fie — aici în palat, căci persoane de vază au percheziționat fiecare casă din oraș și au ridicat proviziile. Regele ceresc n-are decît să-l întrebe, pe fratele său, regele păcii. Nu ne rămîne altă posibilitate decît să părăsim orașul. În orice caz, să lăsăm femeile, copiii și bătrînii să plece.

Dar regele divin a strigat la mine :

„Dacă oamenii nu mai au orez să mănînce manna. Ca să fie limpede, o s-o mai poruncesc o dată poporului, printr-un edict. Încă din ultimii ani am cerut fiecărei familii, să-și facă o provizie de zece banițe. Cine a fost

¹ Important tîrg de mărfuri la circa 45 km depărtare de Nanjing.

prevăzător, n-o să aibă de îndurat mizerie. Noi înșine ne hrănim în palat de multă vreme cu manna ¹.

Interzic tuturor să părăsească orașul“.

M-am ridicat cu lacrimi în ochi și fără să aștept semnul regelui divin pentru sfârșitul audienței am ieșit afară. Am poruncit soldaților mei să lase să plece toate femeile, copiii și bătrînii care voiau să părăsească orașul și să le deschidă porțile. Peste patruzeci de mii de oameni au ieșit pe porți.

Pe urmă însă neamul Hong au pus oamenii din ținutul lor, Guandong, să-i rețină pe oameni cu forța, și să nici nu-i lase să ajungă pînă la intrările porților. Ei le-au furat sărmanilor bagajul și tot ce mai aveau la dînșii ca obiecte valoroase și i-au trimis înapoi în oraș. Cînd am aflat, le-am poruncit soldaților mei să-i ucidă pe acești criminali din Guandong. De atunci, a crescut din nou numărul celor care fug din oraș.

Regele divin a mai încercat o dată la o slujbă de seară, să convingă oamenii să rămînă pe loc. Dar ei nu-l mai ascultau și cîțiva au părăsit chiar terasa divină. Cînd a văzut că vorbele lui nu mai aprind nici o scînteie, s-a oprit în mijlocul frazei, s-a întors jignit și fără un cuvînt s-a dus înapoi în palat, însoțit de un roi de „surori“, în ochii cărora se putea citi spaima !

De atunci nu s-a mai interesat nici de popor, nici de conducere, nici de soldați. A dispus să se închidă porțile palatului și n-a mai fost accesibil nimănui.

TANG

Raport către împărat

Trupele mele au cucerit astăzi fortificațiile de la Yuh-wat'ai ², închizînd astfel și ultima spărtură a cercului din jurului Nanjing-ului. Am dat ordin să se con-

¹ Manuscrisul *Mărturisirii* a fost prelucrat de funcționari imperiali. Nu e limpede dacă regele divin a vorbit de „manna“ (tjăn-lu — rouă dulce) sau de varza foamei (kan-lu) care se minca în China la mare nevoie.

² La cîțiva kilometri de Nanjing.

struiască ziduri de apărare și tranșee în toate punctele amenințate, pentru că armata mea e încă prea slabă pentru asediul zidurilor orașului, pentru că mai sînt răspîndite importante contingente de trupe care luptă în provincie împotriva unui număr încă destul de mare de bande de rebeli și apoi pentru că sînt de așteptat încercări de ieșire din încercuire a rebelilor pletosi.

CANCELARUL, PRINȚUL CAI

Memorandum către tronul dragonului

Secret !

Cu trei luni în urmă, Tang, comandantul suprem al forțelor armate din nord și centru, a anunțat încercuirea Nanjing-ului. Pregătirile pentru asediu s-au încheiat de mult : armata este suficient înzestrată cu muniție, tunuri și puști. O mare parte din forțele eliberate la Sichuan a fost repartizată trupelor de asediu. Cu toate acestea, comandantul suprem Tang nu se poate decide să atace orașul.

Se cere însă ca Nanjing-ul să fie urgent cucerit și să se distrugă cu desăvîrșire plaga adoratorilor lui Dumnezeu. Oamenii provinciilor din mijloc nu mai au nimic de mîncare și suferințele lor sînt insuportabile. Ajutoarele din celelalte provincii nu ajung pînă la ei pentru că bande de hoți primejduiesc drumurile. Nu vom fi în măsură să combatem aceste bande decît atunci cînd vom putea trimite împotriva lor trupele blocate la Nanjing. Orice lună care trece și în cursul căreia nu trimitem provinciilor din mijloc alimente costă milioane de vieți omenești. Pentru că traficul este paralizat în multe alte provincii, iar Yang Zi încă închis, suferă amarnic și ținuturi îndepărtate de regiunea luptelor. Am înălțat de curînd cu supunere către tronul dragonului un memorandum despre rebeliunile noi, foarte serioase, ale nienfeis-ilor ¹, despre mișcările musulmanilor din provinciile nordice și rebeliunile societăților chineze secrete din sud.

¹ Țărani răsculați, mai ales în provinciile Shandong, Anhui, Kiangsu și Honan.

Aceste mișcări amenință să se extindă, dacă nu le înăbușim neîntârziat.

Dar o primejdie și mai mare paște imperiul din afară. Pe măsură ce se extinde durata mișcărilor, barbarii de peste mare, cer cu o insistență crescîndă, executarea contractelor comerciale în vigoare, înainte de toate importul nelimitat de opiu, ba chiar pentru a-i sili execuția, cer concesiile extrateritoriale și în alte orașe. Dacă nu le vom îndeplini dorințele, vor împărți imperiul între ei. Spre durerea noastră, ne-au dovedit deja că ne sînt superiori, dacă nu în vitejie, totuși în armament. Sînt decenii de cînd i-am subestimat pe barbari și am crezut că nu sînt altceva decît pirați de pe micile insule îndepărtate ale oceanului. Astăzi dispunem însă de relatări demne de încredere și obiective, din care reiese că provin din țări bogate, puternice și populate.

Pentru a preîntîmpina însă primejdia din afară și din interior nu e suficient să aducem sistemului nostru statal mici îmbunătățiri ici-colo, să împăcăm țara, să dăm armatei o nouă vigoare printr-o măsură sau alta. După înfrîngerea rebelilor pletosi, trebuie mai degrabă să introducem reforme largi, energice în economie, în sistemul de impozite, de vamă, în armată, în circulație, ba chiar în educație și administrație. Instituțiile existente au fost poate suficiente pentru trecut; acum însă se ivește o epocă nouă. Întrucît însă conducerea imperiului nu se poate apuca de aceste sarcini urgente decît după căderea orașului Nanjing, rog cu supunere să mi se acorde permisiunea să merg pe front să descopăr adevăratele motive ale ezitării comandantului suprem Tang.

ÎMPĂRATUL

Edict către cancelarul, prințul Cai

Secret !

Îi permitem cancelarului prințul Cai să plece din capitala imperiului pentru a se duce la cartierul general al comandantului suprem, credinciosul nostru supus Tang, pentru a dobîndi certitudinea că asediul orașului Nanjing n-a fost pînă acum posibilă.

Plin de uimire și indispoziție am citit părerea cancelarului care consideră necesare reforme largi. Fără îndoială că sînt posibile, ba chiar necesare, îmbunătățiri în multe domenii, înainte de oricare, în armată. Cuvintele cancelarului dau totuși impresia că ar dori reforme mai adînci și mai extinse, care ar modifica sistemul Nostru social, vechi de mii de ani; Noi sîntem însă ținuți de porunca străbunilor și a cerului înalt, să-l păzim, nu să-l distrugem. Căci această alcătuire artistic înfăptuită, însă ușor de deteriorat de o mîină brutală, îndrăzneată, pe care patru sute de generații de oameni din cei mai înțelepți s-au străduit s-o desăvîrșească, este floarea pe care omenirea o oferă cerului.

Dacă am permite ca ea să fie atinsă, Ne-am face vinovați de cel mai mare păcat. Prin ce Ne-am mai deosebi Noi de rebelii împotriva cărora luptăm?

Și ce are cancelarul în vedere cu vorbele sale că s-a ivit o epocă nouă? Cerul își urmează drumul din vremuri imemorabile. Dacă s-ar fi schimbat, n-ar fi fost de datoria colegiului astronomic să Ne informeze imediat despre un asemenea eveniment? El nu Ne-a înălțat încă o asemenea știre.

De aceea îl însărcinăm pe cancelar să supună propuneri de îmbunătățiri exact circumscrise instituțiilor existente, onorabile, dacă aceasta ar fi necesar, dar să cufunde la zece mii de fire adîncime în Ocean toate gîndurile nepioase despre o reformă a imperiului la cap și membre.

PROTOCOLUL POLIȚIEI

La garda polițienească din strada Fasolei a apărut ieri către ceasul puiului¹ văduva Sung, care fusese încartiruită împreună cu sora ei și cei cinci copii ai acesteia în „Pavilionul frunzelor de toamnă măturate“, care face parte din districtul nostru. Ele au depus denunț împotriva a trei numiți orbi Y, Er și San pentru că erau implicați

¹ Între ora 17—19.

într-o bătaie cu proprietarul casei, Li, un academician ce figurează ca suspect în listele poliției.

Ea a inclus următoarele în protocol: „Cei trei orbi au terorizat casa. Nici proprietarul n-a reușit să-i supună. De îndată ce au intrat, s-au așezat în biblioteca lui la care i-au interzis accesul, cu amenințări. Proprietarul n-a îndrăznit să aducă obiecții întrucât orbii au pretextat că se află sub protecția specială a regelui divin. (Aceasta corespunde adevărului numai pentru că repartizarea lor acolo a fost emisă de palat.)

Din pricina putorii insuportabile care ieșea din bibliotecă, proprietarul s-a dus totuși alaltăieri în această încăpere pe care a găsit-o în cea mai mare stare de distrugere. (Existența putorii a fost mai târziu stabilită și de poliție.) Văduva Sung, care s-a ținut în rezervă și nu a pătruns în cameră, a putut totuși să se uite de la ușă, în încăpere. Ea relatează că cei trei orbi nu și-ar fi făcut nevoile numai în colțuri, ci în mijloc, pe covor. Ceea ce însă l-a iritat cel mai tare pe proprietarul Li a fost faptul că cei trei încartiruiți au rupt foi din cărțile lui pentru a-și curăți corpul, și le-au răspândit în cameră. Sub impresia în care se afla, Li a pus mîna pe o mătură de praf i-a lovit pe orbi în obraz — aceștia însă s-au pus imediat pe urlat, ba au scos chiar un cuțit și au amenințat că se aruncă asupra lui astfel încît el s-a retras repede și s-a închis împreună cu femeile și copiii în căsuța portarului. Orbii n-au făcut nici o încercare să-l urmeze. Ieri, prin urmare, cînd Li s-a prezentat, conform îndatoririi la poliție, văduva Sung și sora ei au observat prin ușa întredeschisă a bibliotecii cum orbii distrugeau interiorul, cărțile din rafturi, cum rupeau sulurile de tablouri de pe pereți și le aruncau împreună cu obiecte mai mici de artă care se aflau acolo, de pe terasa alăturată, jos în prăpastie.

Văduva Sung și sora ei l-au informat imediat despre aceasta pe proprietar, cînd s-a întors de la garda polițienească. El s-a dus de îndată în bibliotecă, iar cele două femei l-au urmat de la distanță. După spusele lor, el era neînarmat (orbii au afirmat mai târziu la interogatoriul lor că ar fi avut un cuțit mare în mînă — o afirmație care trebuie pusă la îndoială din capul locului, întrucît

orbii, nevăzînd, n-ar fi putut fi în măsură să observe cuțitul). După afirmațiile femeilor orbii stăteau nemișcați într-un colț, cînd Li a pătruns în bibliotecă. La început el a fost ca amețit de distrugerea din jur, apoi a apucat însă pe unul din orbi de jachetă și l-a lovit cu mîna liberă în obraz după care ceilalți orbi s-au năpustit asupra lui. Văduva Sung și sora ei au luat-o la fugă. În timp ce aceasta din urmă s-a închis cu copiii ei, văduva Sung s-a grăbit la garda polițienească și a făcut reclamația.

Comisariatul de poliție a trimis imediat doi gardieni de serviciu cu reclamanta la Pavilionul frunzelor de toamnă măturate ; aceștia însă nu l-au mai găsit pe proprietar. Orbii au declarat că se aruncase de bună voie de pe terasă.

Într-adevăr, defunctul a fost găsit azi dimineață la poalele prăpastiei. El prezenta în afara rănilor pricinuite de cădere, urme de mușcături și două împunsături de cuțit. Se bănuiește că orbii l-au aruncat pe proprietar, după luptă, peste balustrada terasei, în adîncime. Ei sînt arestați și se află la închisoarea comisariatului din strada Fasolei. Raportul de față a fost întocmit pentru că orbii pretind că se află sub protecția specială a regelui divin. Se cere indicația cum să se procedeze cu deținuții care în ciuda unor repetate preveniri și amenințări cu pedeapsa fac în celulă o gălăgie insuportabilă

HONG XIUQUAN

Ultima viziune

Spaimă în întuneric. Nu-mi aud decît respirația.

Ceva se apropie, ceva va veni.

De jur împrejur e ceață. Stau pe nori.

Unde să mă duc, fără a mă prăbuși în adînc !

Acum — plutind de departe, mult așteptatul sunet al gongului. Cornul de bambus care vestește timpul.

Dar vocea este încă fără cuvinte.

Gong de bronz, gong de cupru, gong de argint, sunetul zăngănit al micului clopot : Tatăl și Mama din ceruri, Fratele mai Mare și Cumnata divină.

Ochiul Tatălui ceresc, deschis și dur, albastru ca cerul, mă privește neclintit. Privirea ca o lance mă țintuiește pe loc. „Frate mai tânăr, glăsuiește vocea blîndă, unde ți-e spada ?“

O ridic în sus și o fac să răsunе deasupra capului meu. Dansez cu spada ; mă trage după ea prin cer, și nu o pot opri, pînă ce gongul nu strigă : stai !

Atunci mă opresc în fața Tatălui ceresc. Dar ochiul privește dur și gol.

„Ți-am dat însărcinarea să dansezi ?“

Înclin capul și mă uit la tăișul lucios al spadei.

„Să ucid demonii“, răspund eu.

Privirea venerabilului bătrîn mă lovește în piept, și răsuflarea lui mă atinge ca gheața.

Atunci se apropie Cumnata divină, aduce în ambele mîini o oglindă și o înclină.

Privesc în ea și-mi recunosc trupul, o boccea neagră care se mișcă precum un șarpe, care întinde brațele ca un pește de cerneală, care se înalță și-mi umple corpul. Și obrazul meu ! Spaimă ! Ce obraz ! Ajută-mă, Tată ceresc !

Dar el deschide gura și rîde. Nu-și mai ascunde gura cu mina...

Sînt colții galbeni ai lui Yen Wang.

El rîde cotcodăcind și se delectează cu spaima mea. Își întinde aripile și bate cu ele nisipul și Mama divină, Fratele mai Mare și Cumnata divină deschid aripile negre și joacă în jurul meu și Tatăl, prințul infernului, se scutură de rîs că i-a izbutit înșelăciunea.

De ce însă m-au ales pe *mine* ?

Ceață și nori se resfiră în jurul meu, și eu sînt singur. Departе se retrage tunetul ca ecoul puternic al gongului și ca zăngănitul sunetului de clopot. De ce pe *mine* ?

KUI XIANG

Tu Unicul, Mărețul, Tu adevăratul Fiu al Tatălui și al Mamei din ceruri, care ai mîntuit lumea și ai luat oamenilor păcatele, Tu cel de Neînțeleș !

Umilirea, pedeapsa pentru greșelile noastre, Tu le-ai purtat și nu Te-ai rugat niciodată să treacă de la Tine paharul, Tu, Minunatul, dulce și pur, plecat în veci ca Învingător !

Cum aş putea pricepe că m-ai ales pe mine, servitoare nevrednică și neînsemnată, să Te însoțesc în ultimul joc ?

Nici una din surori nu va înțelege.

A trimis după mine în timpul nopții. Nu avea pe el decât veșmîntul ușor de vară pentru culcare, pe care îl brodasem eu, și trupul lui strălucea prin el în lumina luminărilor. Stătea în cameră și întreba încet : „Oare de ce pe *mine* ?“ Nu l-am înțeles și l-am condus în pat, l-am culcat pe cearșafurile de mătase, m-am așezat lângă el și i-am luat mîna ca întotdeauna cînd fusese un timp în cer și coborîse din nou printre noi. De data aceasta însă, lacrimi îi izvorau pe sub pleoape și întreba mereu : „De ce m-a ales pe *mine* ?“ M-am aplecat și i-am atins ochii, fruntea scaldată în sudoare și gură cu buzele mele ; dar el m-a împins înapoi și m-a prevenit să nu mă apropii de el, ca nu cumva demonul care se afla înlăuntrul său să pună stăpînire și pe mine. Tocmai i se dezvăluiseră cei care îi dăduseră însărcinarea în tinerețe. Prințul infernului și șlehta lui îl înșelaseră de la început. Și-i arătaseră într-o oglindă demonul care mai trăia în el și se delectaseră cu spaima Unicului, a Eroului poporului nostru, a Celui înșelat de infern.

După multă vreme s-a mai liniștit. M-a însărcinat să-l ajut acum în lupta cu demonul ce pricinuisе moartea a multor milioane de oameni care luptaseră pentru sau împotriva imperiului divin al mării păci. Am crezut că trebuie să aduc cureaua cu care obișnuia să ne lovească pe noi, cu care se biciuia pe el, în nopțile de încercare. Dar el, adevăratul Fiu al adevăratului Tată din ceruri, Mărețul, Soarele privea pierdut în lumina luminărilor, și a spus că acest duh necurat nu se lăsa constrîns de curele, biciuști și pocnitori. Și mi-a poruncit să aduc perlele de aur ¹ din scrinul de lemn de trandafir.

¹ Compoziția lor e necunoscută. Numele lor provine pe-
semne de la culoare.

Le-am găsit într-o cutie veche, roșie, de lac. El m-a întrebat dacă vreau să-l însoțesc pînă la capăt în lupta împotriva duhului rău din trupul lui. I-am promis, lăcrimînd și hohotînd.

Atunci s-a dus la crucea înaltă de aur și sîdef care se afla între geamuri, a îngenuncheat și s-a rugat. A binecuvîntat perlele de aur și a trebuit să-i bag cîteva în gură. Apoi a binecuvîntat vinul din potirul sfînt de aur și eu i-am dat să bea din vin.

El a rămas în genunchi și s-a rugat lui Iisus cel de pe cruce și Dumnezeuului adevărat din ceruri să-l mîntuiască de demon și să-l ierte pentru neînchipuitele păcate pe care el, condus de acest duh le-a înfăptuit și pentru iertarea milioanei de suflete pe care le ispitise în păcat.

Apoi s-a dus înapoi la pat și m-a rugat să-i dau un veșmînt simplu, fără podoabe ; dar n-am găsit nici unul în camera de înveșmîntare și nici n-am vrut să le rog pe surori pentru ca să nu se apropie de el o alta, inferioară, în ceasul acesta ireversibil, unic, care-mi aparținea numai mie.

Zăcea acum așa, în veșmîntul brodat de mine. Am stins lumînările cu excepția uneia și i-am ținut mîna. Ea s-a umezit de sudoare și din respirația și gemetele lui am înțeles că avea dureri. Dar a spus încrezător, deși de pe acum cu limba împletită : „Simt cum Necuratul se apără și se agață de mădulele mele. Dar cînd va fi mort îl voi arăta Tatălui cel adevărat ca semn că am obținut victoria asupra prințului infernului Yen Wang. Și cînd îl voi ridica de ceafă și va sta așa atîrnat, lipsit de viață, va vedea și poporul că nu de mine, ci de el a fost dus în ispită.

Ai și tu dureri ?“

Atunci i-am șoptit în ureche că nu înghițisem perle. „M-ai părăsit și tu ? Trebuie să străbat singur drumul ? a întrebat el îngrozit, sărmanul, a gemut și a încercat să se ridice. A repetat întrebarea mai tare și plin de spaimă. Pentru că mă temeam că ar putea striga și că atunci surorile l-ar putea auzi, ar veni și ar pune întrebări, am pus o pernă brodată cu dragoni imperiali

și cruci încîrligate, și am apăsător cu putere pe gura Minunatului, a Celui pur.

Încă se mai contorsiona trupul regelui divin în lupta împotriva regelui infernului și a duhului său necurat și se răzvrătea răsucindu-se în sus și demonul se apăra și țipa prin gura Unicului.

„Soră !“ strigă Regele, Soarele, încă o dată, cînd am dat puțin drumul pernei ca să poată respira, pe urmă însă cuvintele lui nu mai erau inteligibile. S-a oprit, și ochii i-au devenit ficși. Gura însă zîmbea în extaz și mîntuire. Regele învinsese, duhul necurat din trupul lui era ucis și el se afla acum în fața Tatălui cel adevărat din ceruri în strălucirea luminii.

M-am aplecat peste chipul lui, i-am sărutat buzele și am respirat aroma amară a ultimei sale răsufări. Apoi mi-am pus capul pe mîna lui și am plîns pentru că-l pierdusem pe cel care, acum eliberat, sălășluia în casa Tatălui său.

În dormitor era liniște. M-am dus la vasul de spălat, am muiat cîrpe în apă și i-am spălat trupul, pielea de o paloare strălucitoare. Lacrimi îmi picurau din ochi și cădeau pe corpul sfînt al Eroului. L-am frecat cu ape aromatate, l-am îmbrăcat în veșmîntul imperial brodat, galben auriu, i-am încălțat cizmele, i-am pus lanțul la git, crucea cu pietre prețioase pe piept și i-am pieptănat părul. Apoi am închis sipetul și m-am întins lîngă el, i-am ținut mîna care se răcea și am plîns și am vegheat pînă s-a făcut ziuă și surorile au bătut la ușă ca să-l spele și să-l îmbrace.

DESPRE BOLI RELIGIOASE

Dintr-o prelegere

...Am luat aceste citate ¹ din însemnările chinezoaicei Kui Xiang. Ele constituie un exemplu remarcabil pentru fenomenul pe care știința îl definește ca psihoză indusă

¹ Diferite fragmente din însemnările lui Kui Xiang, vezi p. 251 ș.u. și 329 ș.u.

sau cu expresia franceză „folie à deux“ adică „demență în doi.“

Kui Xiang era o femeie din haremul neîndoielnic al paranoicului „rege divin“, Hong Xiuquan. Acesta a suscitât în China secolului trecut o nebunie colectivă, care în anumite faze demonstrează numai trăsături explicabile psihopatologic. De paralelisme, demne de relevat, cu Mahomed și originile islamismului, m-am ocupat pe larg în lucrarea mea „Profetul ca problemă fenomenologică și ontologică“. Mai limpede decât la aceste două figuri se pot observa totuși simptomele psihopatologice în însemnările femeii mai sus menționate din haremul „regelui divin“ chinez.

Întrebarea pusă de istorici în ce măsură, întâmplarea adevărată a fost, în ceea ce ne privește, real descrisă nu e relevantă. De ajuns să spunem : chiar dacă întâmplările ar fi fost redată aproape de adevăr în trăsăturile lor fundamentale, fără îndoială că de desfășurat totuși s-au desfășurat altfel în multe din amănunte. Cu toate acestea, nu putem respinge relatarea în totalitatea ei, cum fac unii istorici, cu simpla motivare că autoarea ar fi fost „nebună“. Ce înseamnă „nebună“ ! Paranoia nu e o boală molipsitoare și nu poate fi vorba că regele divin i-a trecut-o chinezoaicei, cel mult a trecut conținutul nebuniei.

Bleuler arată deja în manualul său de psihiatrie : „Paranoizii sau paranoicii nu numai că determină persoanele cu care trăiesc în imediata apropiere să creadă în ideile lor patologice ci le infectează în așa măsură, încât acestea le construiesc mai departe, în anumite împrejurări, nebunia.“

Pentru că paranoicii pot de altfel să influențeze persoane sănătoase, rămânând însă după cum se știe, ei înșiși neinfluențabili, înclin să văd în amestecul de extaz religios și sexual descris de Kui Xiang, pe primul plan, simptome de formă isterică și amintesc observațiile mele anterioare la înfățișarea Sfintei Tereza de Bernini și la ideea semnificativă religios-istorică a unirii cu mirele divin. Se potrivește foarte bine diagnosticului de isterie stilul dulceag, ca să nu spunem parfumat, al chinezoaicii precum și refuzul ei să se sinucidă împreună cu Hong,

fapt pentru care nu dă o cauză plauzibilă. Contrar fanaticului religios, „istericul“ nu se jertfește cînd lucrul devine serios și viața îi e pusă în primejdie. De o relevanță care nu trebuie subestimată pentru acest diagnostic este și fenomenul de gelozie, care poate fi recunoscut din timp în timp, cînd pomenește de „surorile“ ei.

De natură neîndoielnic isterică au fost de asemenea și stările de extaz ale maselor chineze în timpul sau după predicile „regelui divin“. Cu aceasta nu se afirmă de fapt că fiecare din auditorii prezenți a fost un isteric, ca doamna din harem ; cu toate acestea, în sufletul colectiv, în care fiecare individ s-a deschis ca un membru al masei, componenta isterică este deosebit de transparentă.

Fenomene asemănătoare de transmitere a unor idei patologice unui individ izolat sau maselor — cu care prilej conținutul însuși al credinței se poate diferenția fundamental — întîlnim adesea în istorie, încă de la începuturile ei, și n-a fost mare numărul popoarelor care au făcut excepție de la aceasta.

Trebuie să ne ferim însă de gîndul că așa ceva nu se mai poate întîmpla și în ziua de azi. Aceasta nu e numai posibil ci există chiar ; nu numai în California și Japonia, ci și la noi. Căci ce altceva sînt sectele de tineri și adulți care numără mii, ba zeci de mii de adepți ! Desigur că ele nu se transformă în mișcări de masă, dar nu pentru că se crede mai puțin intens în ideile lor bolnave, ci pentru faptul că ideile acestea au un conținut care nu aprinde nici o scînteie în societatea actuală și nu se adresează decît unor grupuri periferice. Anumite idei exaltate sau „crazes“ ¹ cuprind la noi și părți mai mari ale societății, prosperează cîțiva ani și se sting apoi din nou, de exemplu credința în metode de vindecare miraculoase, guruși ² indieni, vizite ale extratereștrilor pe planeta noastră, hippy-smul, mișcările de protest cu conținut variabil din universitățile noastre. Ele cuprind mai ales persoane al căror proces de maturizare nu s-a încheiat încă sau oameni care trăiesc la suprafață din punct de vedere spiritual, etic, intelectual. În chineză se spune că cel ce vrea

¹ Obsesii, mode, atracție momentană (n.t.).

² Guru = învățător (n.t.).

să supraviețuiască, trebuie să înfigă în pământ rădăcini adânci. Ideile exaltate produc infecții patologice ușoare, trecătoare ale psihicului maselor, care într-adevăr nu trebuie luate în serios. Ele sînt depășite sau sînt curînd înlocuite de altele. Devin primejdioase numai cînd li se adaugă o motivație religioasă sau o sarcină religioasă.

„*Women's lib*“¹, de pildă, este o asemenea idee exaltată la modă. Nu vorbesc aici de străduințele raționale de a se schimba statutul femeii în societate și în familie, o tendință fundamentală în istoria ultimului secol. *Women's lib* este neprimejdios chiar atunci cînd adeptele lui cele mai active își balansează amenințătoare sutienele pe bariade și cheamă pe ton violent la lupta sexelor.

Doamnelor, dacă frecați acum cu tălpile podeaua pe sub pupitru, desigur că vă deranjați colegii, dar în felul acesta treaba tot nu devine mai amenințătoare.

Ar fi însă fatal, dacă aceste doamne ar fi cuprinse de ideea unei însărcinări religioase ; căci atunci am avea de-a face cu nebunia menadelor, a baccantelor care l-au sfîșiat pe Pentheus, politicianul, omul rațiunii, l-au sfîrtecă l-au ciopîrțit și s-au împodobit cu membrele smulse. Euripide știa ce teribil e Dumnezeu. Unde se înfurie și devine mînios, acolo binecuvîntează Dionysos — și el nu este o excepție în Olimp — chiar cele mai oribile, indescriptibile brutalități ale omului numai să se producă din pioșenie. Nu altfel decît Iehova :

2. Căci Domnul este mîniat pe toate neamurile, și plin de urgie pe toată oștirea lor : El le nimicește cu desăvîrșire, le măcelărește de tot.
3. Morții lor sînt aruncați, trupurile lor moarte, miroase greu, și se topesc munții de sîngele lor.
5. „Căci sabia Mea — zice Domnul — s-a îmbătat în ceruri...”
6. Sabia Domnului este plină de sînge...

ISAIA 34, 2-6.

Și grecii întrebau nedumeriți și înspăimîntați de unde venea mînia zeilor. Ca răspuns au născocit cele mai mi-

¹ Mișcarea de emancipare a femeilor : W.L.M. (n.t.).

nunate povești și tragedii. Și câte povești ale Vechiului Testament nu s-au scris pentru a explica mînia lui Iehova !

Pentru noi, problema se pune astăzi altfel. În limbajul timpului nostru ea ar suna astfel : cum se face că fenomenul de transmitere a ideilor exaltate în mase apare frecvent în unele epoci ale istoriei — amintesc doar de molimile psihice ale secolului al XIV-lea sau de epidemiile mînăstirești din secolele XVI și XVII — în timp ce în alte vremuri el lipsește cu desăvîrșire, eventual există și atunci, dar latent, ținut la întunecată adîncime de lumina, logica și rațiunea epocii respective ?

Ne punem întrebarea, ce legi secrete acționează aici, făcînd uneori un popor accesibil unei asemenea nebulii colective, iar alteori, făcîndu-l invulnerabil la ea ; și ne întrebăm dacă aceste distrugătoare, imprevizibile molime ale popoarelor pot lua naștere din experiențe colective, traume colective și dacă nu cumva sentimentul unei eventuale vinovății colective promovează sau împiedică asemenea epidemii. Răspunsul ? N-am nici unul. Am impresia că sîntem astăzi încă foarte departe de un răspuns concludent la aceste întrebări, tot atît de departe ca și grecii și evreii care trebuiau să spună o poveste cînd voiau să explice inexplicabilul.

PU, POVESTITORUL PIETEI

E deja tîrziu.

Vinzătorul de pepeni verzi își golește taraba. Plăcintarul a turnat cenușă peste cărbuni și a stins lampionul. Acum am să leg și eu sacul cu povești — și așa e aproape gol. Ia te uită ! — și mă voi duce acasă. Mîine va fi iarăși plin. Veniți mîine din nou ! Plecați, îndurați-vă de mine și de ochii mei ! Sînt deja atît de proști — sau poate e de vină lumina că nu mai văd nici un bănuț de aramă în talerul meu ? Unu, doi, trei, mulțumesc, patru, cinci, mulțumesc ! Ei bine, acum la sfîrșit, povestea despre felul cum s-au salvat din Nanjing, cei trei orbi și unul sau altul dintre ceilalți.

Capitala imperiului păcii era înconjurată de peste trei luni, dar trupele împăratului încă nu cutezau s-o ase-

dieze. Regele divin și credincioșii lui îndurau foame și tînjeau ca Shi Dagai să apară cu armata lui și să atace trupele împăratului din spate. Dar cum nu venea — au hotărît ca unul, singurul care avea forța aceasta — să se strecoare prin liniile dușmane și să-l aducă pe vicerege cu armata sa.

Așa s-a întîmplat, că într-o noapte a fost deschisă poarta Shui-xi din zidul de sud-vest al orașului. Purtătorii de torțe stăteau de ambele părți ale arcadei înalte a porții și luminau drumul. Comandantul suprem al celor încercuiți, regele credinței însuși, venise acolo și s-a înclinat adînc în fața celor patru siluete în zdrențe, care purtau niște apărători de ploaie din paie de orez, uzate și jerpelite în jurul umerilor și toiege de orbi în mînă. Cei patru au ieșit pe poartă, omul din urmă mereu cu o mînă pe umărul celui din față ; și canaturile porților înalte, ferecate, s-au închis încet și scîrîind în urma lor.

Acum se aflau afară în întuneric și în ploaie în fața zidului orașului. Y, Primul, a mormăit doar scurt și cei patru s-au așternut la drum. Au mers desculți prin lutul muiat al drumului porții. Ploaia s-a liniștit curînd și nori grei treceau peste cer și lună, ca o turmă de oi gonite de un tigru.

După ce străbătuseră un li, omul ce mergea pe locul doi și al cărui nume nu vreau încă să-l pomenesc aici — nu, te înșeli venerabile străbun : nu era Er, orbul care mergea deobicei în urma lui Y, ci un altul. Ai răbdare ! La sfîrșitul poveștii mele ai să-i ghicești numele. Al doilea, prin urmare, a spus încet că aici se desprinde un drum de țară care duce peste cîmpul de morminte al celor Șase dinastii. Acolo s-ar putea să nu staționeze soldați ai armatei diavolului ¹.

Dar Y primul a răspuns doar scurt : „O luăm pe drumul larg care trece prin mijlocul trupelor imperiale.“ „Atunci lasă-mă cel puțin s-o iau înainte !“

Dar cei trei orbi n-au mai răspuns deloc. Y a mers mai departe, și Er l-a împins pe al doilea înainte.

¹ Din pricina fantomelor care bîntuiau acolo. Dar Pu, povestitorul pieței nu cunoaște, după toate aparențele, topografia Nanjing-ului. Mormintele celor Șase dinastii nu se află în apropierea porții de sud-vest, ci în partea de sud-est a orașului.

Pe măsură ce înaintau în ținut, se înrăutățea drumul. Alunecau, se întindeau pe jos, se ridicau din nou, se stropiseră cu noroi și nu-și vorbeau.

După o oră dublă, al doilea, al cărui nume n-am vrut să-l pronunț, a văzut în față, pe drum, un foc și le-a spus-o și camarazilor săi. Ce vrei să știi venerabile bunice? Dacă vedea? Fără îndoială, fiți atenți, al doilea vedea. Să fi uitat eu oare să vă povestesc aceasta? Doar Y, Er și San erau orbi, al Doilea însă, rețineți bine, al Doilea avea ochi buni, sănătoși.

„Poate că putem ocoli focul“, spuse el. Dar Y nici nu răspunse limbutului inoportun și o porni înainte.

„Stai!“ strigă caporalul, el însuși speriat când auzi pașii orbilor. Sări din raza focului și cei trei camarazi ai săi se retraseră în întuneric. „De unde veniți?“

„De unde am putea veni!“ mormăi Y și merse mai departe. „De la Nanjing“. „Opriti-vă!“ strigă caporalul încă o dată când cele patru figuri murdare de noroi ieșiră din întuneric, în lumina focului.

„Cum să fi venit de la Nanjing?“

„Pe poarta Shui-xi“, răspunse Y morocănos.

„Poarta e deschisă?“

„Nu mai e.“

„Vreți în sfârșit să deschideți gura și să vorbiți!“ strigă caporalul.

„Am răspuns la toate întrebările“, îi replică Y. „Taipingii au fost mai politicoși cu noi, orbii.“

„Maica-mătii!¹ Taipingii vor să facă o ieșire?“

„Faceți imediat în pantaloni când taipingii deschid doar o dată poarta.“

„Ia te uită la schilozii ăștia nenorociți! Dar las' că vă facem noi să vorbiți.“

„Au reparat poarta noaptea“, spuse Er, care media cu plăcere. Și cu acest prilej ne-au lăsat să ieșim din oraș, pentru că tot nu sîntem buni de nimic“.

„Și unde vreți să mergeți acum?“

„La generalul vostru.“

„Maica-mătii!“ strigară soldații rîzînd.

¹ Înjurătură chineză preferată.

„Dar avem ceva să-i transmitem !“ strigă Y și lovi furios cu bățul în noroi.

„Pesemne că ceea ce ați văzut cu ochii voștri la Nanjing, schilozilor“, interveni unul dintre soldați.

„Ce vreți să-i spuneți generalului, pe care oricum n-o să-l vedeți niciodată, ne puteți spune tot așa bine nouă“, propuse caporalul.

„Ca să primiți voi recompensa !“

„Hei, strigă unul din soldați, de ce nu-i percheziționăm pe țopirlanii ăștia ! Poate că atunci o să spună mai multe.“

Se duse la ei și orbii întoarseră capetele în direcția din care venea zgometul pașilor săi. Cînd i-a apucat însă lui Y haina de ploaie de piept, acesta a tras tare și cu putere un vînt rău mirositor de s-a dat soldatul speriat un pas înapoi.

„Știți să citiți ?“ a întrebat Y.

A scotocit în căptușeala jachetei sale și a scos un bilet murdar.

„Nici un om nu poate citi în întunericul acesta“, a răspuns caporalul. „Ce hîrtie e asta ?“

„Un bilet de liberă trecere al generalului Pao Chao. Oare este incultura voastră atît de adîncă și lată încît nu puteți recunoaște sigiliul mare de serviciu ?“

„Pao Chao se află pe frontul de răsărit. Aici comandă generalul Chen ¹.“

„Atunci duceți-ne la Chen. N-avem chef să mai așteptăm mult aici !“ a țipat Y furios.

„Maica-mății !“ răspunse caporalul din nou, căci avea, ca toți soldații, un vocabular sărac. Le întoarse spatele și se întoarse la foc.

„Broaște țestoase împutite, sînteți așa de nepoliticoși, încît jigniți și niște bieți orbi fără apărare ! Progenituri de bandiți !“ strigă Y. Începuse să plouă și soldații s-au retras într-o colibă mică țărănească acoperită cu paie.

¹ Și aici i-a scăpat lui Pu povestitorul pieței o confuzie : generalul Chen a comandat, după cum se știe, sectorul de nord al armatei de asediu în vreme ce generalul Pao Chao fusese retrogradat cu un an în urmă comandant de garnizoană a unui orașel din Shansi.

Y încetă să se certe, pipăi cu toiagul urmele de drum și piecă mai departe cu cei trei tovarăși ai săi.

Au alunecat, au căzut în băltoace și noroi și s-au ridicat din nou înjurînd.

Al Doilea — ca să-ți amintesc venerabile bătrîn : acesta era omul cu ochii sănătoși — prin urmare al Doilea, întrebă bănuitor :

„A fost acesta într-adevăr un bilet de trecere al generalului Pao Chao ?“ Y nu-i răspunse.

„Lasă-mă să merg înainte !“ spuse al Doilea.

„Tăceți odată“, spuse Er, îl zăpăciți de tot pe Y.“

„Afară de asta e întuneric“, adăugă San.

„Nu, uneori strălucește luna.“

„Y este conducătorul nostru, replică San, și a găsit totdeauna calea cea bună.

„Vreți oare să mă trădați ?“ întrebă al Doilea, dar nu cu teamă, ci blind și întristat.

Er îl apucă grosolan de umăr, îl împinse înainte și spuse :

„Marș, înainte ! Nu ne mai ține în loc cu vorbele tale, altfel nu mai ajungem niciodată la țintă !“

Vai, prieteni ținta e uneori mai aproape decît bănuiam. Luna și-a șters norii de pe ochi și a văzut un vierme orb cu opt picioare, tîrîndu-se pe pămînt, prin noroi, mîzgă și băltoace.

Al doilea se opri, iar celelalte picioare se opriră și ele.

„Nu auziți nimic ?“

Orbii își ridicară capetele fără ochi spre cer și ascultară.

„Nu se aude nimic.“

„Dar a rîs cineva.“

„Cine să rîdă aici pe cîmp, noaptea ?“

După o vreme, al Doilea a văzut lîngă drum un mic altar al călătorilor și acum știa de unde venise hohotul de rîs. Luna privea strălucitoare, inscripția de pe frontonul nișei :

Demonul Kong, primul sol al prințului infernului Yen Wang.

Oare nu avea Kong un altar la poalele Muntelui mărăcinilor, acest altar și statuia lui nu fuseseră distruse de regele divin, iar cu acest prilej nu fusese sfîșiată și o femeie, dar nu de mulțime cum erau de părere unii, ci

de Kong însuși, primul sol al prințului întunericului ? E mult de atunci, spuneți voi ? Dar acolo jos, nu se uită nici în zece mii de ani !

Cu picioare late stătea în nișa altarului drumului, a deschis gura cu colții săi și a făcut semn cu lancea. Atunci al Doilea, al cărui nume încă îl mai ascund, a căzut jos la pământ și în vreme ce cei trei orbi pipăiau pe jos după el, s-a ridicat, a dat la o parte veșmîntul lung și a scos sabia. Trupul însă l-a lăsat în urmă, orbilor care se certau și înjurau și voiau să-l pună din nou pe picioare. El însă s-a îndreptat spre demon, dar acesta a apucat lancea, cu ambele mîini și o ținea în așa fel în fața lui încît omul nu se putea apropia de el. Și de fiecare dată cînd omul dădea cu spada el rîdea tare. Dar cel încă Nenumit se azvîrlea din nou asupra lui și rotea sabia pe sus de vuia și dădea cu ea și împungea și lovea ; dar demonul Kong nu-l lăsa să se apropie, stătea pe picioare late în nișa micului altar al drumeților și rotea încoace și încolo lancea grea de fier ca și cînd ar fi fost un bețîșor. Atunci omul s-a dat înapoi cîțiva pași, a luat viteză, s-a izbit de demon și i-a tras cu spada în cap. Dar Kong a ridicat ușor lancea, așa încît spada Ucigătorului demonilor s-a rupt la mijloc, în două. El își aruncă înapoi capul cu părul zbîrlit și coarneau ascuțite, deschise larg botul rîse adînc și tare, se scutură și de bucurie, sărea cu picioarele depărtate în sus și în jos, încît scrișneau canaturile altarului.

Omul însă aruncă spada, atîta cît rămăsese din ea în mîna lui, în statuie și de rîndul acesta nimeri. Demonul urlă tare de durere, se trase din altar încît scrișniră grinzile și crăpară, iar acoperișul se prăbuși.

Dar cei trei orbi nu auziseră nimic din toate acestea. Ei ridicaseră trupul celui de al Doilea pe picioare și acum îl scuturau și țîpau la el : „Dacă nu mergi mai departe îți strigăm numele peste cîmpie. Fără îndoială că sînt soldați în apropiere.“

„N-am făcut decît să alung demonul“, răspunse al Doilea epuizat și-și șterse sudoarea de pe frunte.

Orbii rîseră tare : Ai zăcut în murdărie și fără noi te-ai fi sufocat în noroi.

„I-am înfipt spada în gît. Acum e pierdută !“

„Uite-ți sabia“, spuse San, pipăind pînă o găsi și o trase pe jumătate din teacă. Al Doilea o privi uimit, dar nu spuse nimic. Își reluă locul, și viermele cu opt picicore, se tîrî mai departe, greu și încet.

„Stai“, mai apucă să strige văzătorul, dar Er și San îl împinseră mai departe, și așa căzură toți patru pe o gaură din mijlocul podului, în apa noroioasă a canalului ; căci cineva smulsese din pod o placă grea de piatră, de două picioare lățime și un picior lungime. Desigur că nu putuse fi un om.

Ei au mai ieșit o dată la suprafață, și orbii strigau :

„Ajutați-ne ! Soldați, ajutați-ne ! Vă aducem pe regele divin ! Recompensă mare !“

Orbii se zbăteau în apă ca niște cățelandri și se apucau de cel care se afla tocmai atunci la suprafață. Și astfel s-au scufundat cu toții, trași la fund de briele groase, umplute ochi și doldora de monezi de argint și aur. Regele divin a căutat să elibereze spada grea și sfîntă și sigiliul de aur al imperiului pe care le primise de la stăpînul cel mai înalt al cerului. Dar n-a putut ajunge pe sub haina zdrențuită la cingătoare de care erau atîrnate însemnele sfînte. Nici lanțul de aur cu crucea împodobită cu nestemate nu l-a putut desface.

„Tată, strigă el disperat în sus, de ce l-ai părăsit și pe fiul tău mai mic ?“

Dar un nor negru se așternu peste lună și închise cerul. Și astfel a căzut și el la fund.

Dragi prieteni și ascultători, aceasta a fost povestea tristă a sfîrșitului marelui Hong Xiuquan care a instaurat la Nanjing Imperiul divin al Marii Păci, care a pus în primejdie tronul dragonului și a semănat speranța în mijlocul poporului. S-a scufundat în apa noroioasă a unui vechi canal, tras în jos și împins de niște orbi pe care-i copleșise cu binefaceri și care voiseră totuși să-l trădeze.

Acolo unde odihnește trupul lui nu se află nici piatră de mormînt, nici monument, dar apariții stranii îl mai înspăimîntă și astăzi pe călătorul care trece singur podul. În unele zile apa se face roșie închis și din adîncimi ies bășici. Noaptea răsună țipete ascuțite din străfunduri și

trîmbe de aer aprins se învolbură deodată spre înălțimi și smulg țărănilor care se grăbesc trecînd pe lîngă acest loc blestemat pălăriile de paie din cap și umbrelele din mîini.

Dar odihnește oare într-adevăr acolo, cel Mare, Prietenul săracilor din popor ? Pentru aceasta nu pun cheazășie cu toată siguranța. Căci vedeți dumneavoastră, mai am și o altă poveste în sacul acesta, pe care însă l-am legat pentru astăzi. Poate că ați auzit-o de la un alt povestitor de piață : și anume că un sol al cerului l-ar fi ridicat din Nanjing prin nori și l-ar fi așezat într-o altă provincie unde regele divin i-ar fi adunat pe credincioșii săi și ar fi pornit cu ei pe Muntele mărăcinilor. Acolo trăiește pînă în zilele noastre și așteaptă, așteaptă pînă îi va veni vremea.

Cine poate ști, care din cele două povești e cea adevărată ! Dar asupra unui lucru sînt toți de acord și anume că acel cap tăiat pe care trădătorul poporului Tang l-a expus în vîrfurile unui stîlp pe Qian Men la Beijing, n-a fost capul regelui divin, ci al unui soldat imperial ucis.

MA

Din ultima lui predică

Aflați cu satisfacție și nu descurajați, vestea pe care v-o aduc astăzi : Huang Shang Di, prea cinstitul Tată din ceruri l-a chemat ieri noapte la el pe regele divin, care sălășluiește acum, în timp ce ne aflăm adunați la rugăciune, în casa Domnului, lîngă Fratele său mai Mare și se uită în jos, la noi. El strînge cetele cerești cu care va apărea din nori în ziua atacului, răspîndind lumină și foc, cu sute de mii de îngerî pe care nu-i pot atinge nici gloanțele nici spada. Bucurați-vă de această zi, în care va fi nimicită toată armata de demoni. Ziua victoriei este aproape !

BULETINUL STĂPÎNIRII

Un curier rapid din Nanjing a intrat astăzi cu drapelul roșu al victoriei definitive în capitala imperiului și a

adus din partea comandantului suprem Tang vestea că orașul Nanjing se află din nou în mâinile noastre, că rebelii pletoși sînt nimiciți și că uzurpatorii Hong Xiuquan și ceilalți conducători ai răsculaților, sînt morți sau prinși.

Glorioasa victorie se datorează numai harului nesfîrșit al cerului și ajutorului permanent al străbunilor. Revolta a durat cincisprezece ani. Nanjing a fost timp de doisprezece ani în mîna rebelilor. Ei au pustiit optsprezece provincii și au cucerit șase sute de orașe. Au promis un imperiu al mării păci, dar au ucis multe milioane din supușii noștri.

Victoria hotărîtoare a dobîndit-o comandantul suprem Tang, care într-o campanie de ani de zile, bătut de vînt, scîldat de ploii, s-a împotrivit dîrz atacurilor furioase ale rebelilor, i-a respins, și acum i-a distrus definitiv. Îl recunoaștem ca Bătrîn apărător al tronului, îl ridicăm la rangul de marchiz rangul întîi, transmisibil în eternitate și-i acordăm pana de păun cu două ochiuri ¹.

BULETINUL STĂPÎNIRII

Raportul comandantului suprem Tang asupra victoriei

În șase ale acestei luni am cucerit dealul Cotul dragonului de unde puteam să facem culoare subterane pentru mine pînă sub zidul orașului Nanjing.

În șaisprezece, strînsesem armata pentru asalt. În primele ceasuri ale dimineții am dat foc minei, care a provocat o breșă de șaiszeci de pași în zid. Soldații noștri au năvălit în breșă, dar au suferit pierderi grele pentru că taipingii s-au apărat cu îndîrjire. Abia după-amiază s-au retras. Nu au putut fi curățate toate cuiburile de rezistență pînă la căderea întinericului.

Știrea transmisă cu cîteva săptămîni în urmă, că așa-numitul rege divin s-a otrăvit și a murit, s-a confirmat. Cadavrul său a fost exhumat. Soțiile sale și doi dintre frații lui, care în fapt n-au jucat nici un rol politic

¹ A doua oară. Îi fusese acordată prima oară cu prilejul numirii lui ca cenzor.

și militar, dar care au adunat mari cantități de alimente și mărfuri de toate felurile, au fost luați prizonieri și sînt sub arest.

La asfințit, aproximativ o mie de rebeli au izbutit, îmbrăcați în uniforme noastre, să scape prin breșa din zid. Însă de îndată ce ieșirea a fost observată, trupele noastre i-au urmărit și au luat mulți prizonieri, printre care și pe comandantul militar suprem și cel mai important din conducătorii militari ai taipingilor, pe așa-numitul rege al credinței Li Xiu ¹, care și-a cedat calul de luptă fiului și urmașului la tron al așa-zisului rege divin, mulțumindu-se cu o iapă bătrînă. În momentul de față se află într-o colivie de lemn, avînd de două ori trei picioare, care se află în curtea clădirii mele de serviciu și are prilejul de a elabora o mărturisire ².

Rog să mi se indice dacă trebuie să-l trimit la Beijing sau să dispun aici decapitarea lui ³. Fiul și succesorul așa-numitului rege divin, Tian-Kuei a reușit să scape cu prilejul ieșirii menționate înainte și n-a fost încă prins. Pa-

¹ În realitate a fost prins de țărani. Cînd calul lui n-a mai fost în stare să alerge, s-a refugiat pe un munte și s-a odihnit în grădina unui templu. A agățat un săculeț de mătase, plin cu perle și pietre prețioase, în verdeața unui copac, culcîndu-se în timpul acesta la umbră, unde a dormit. Dintr-o dată, au apărut țărani din satul Fang Shan care căutau fugari în împrejurimi. Li Xiu a fugit, dar țăranii l-au prins. Cînd au recunoscut în el pe regele credinței au îngenunchat și au plîns. Între timp un alt grup de țărani găsiseră pietrele prețioase. S-a ajuns la o ceartă între țărani și doi dintre ei care sperau o recompensă grasă l-au dus pe Li Xiu la un comandament militar apropiat. Totuși n-au avut a se bucura de fapta lor. Dimpotrivă, cei doi țărani care-l predaseră pe prizonier au fost arestați cu familiile lor și întrebați sub tortură de comorile lui Li Xiu. Interogatoriile s-au extins și asupra vecinilor. În cele din urmă, toți țăranii nearestați au fugit din sat, care mai tirziu a fost cu totul părăsit, pentru că locuitorii erau proscriși de comunitățile vecine, pentru fapta lor.

² Aceasta s-a păstrat ca și mărturisirile majorității celorlalți conducători ai mișcării taiping, luați prizonieri și mai tirziu executați. Prin asemenea „mărturisiri“ prizonierii nu puteau în fapt obține o condamnare mai ușoară, dar sperau ca prin relatarea lor să influențeze scrierea istoriei. Într-adevăr, istoricii s-au sprijinit din plin pe aceste mărturisiri.

³ Tang n-a așteptat indicația, ci a pus să fie decapitat, după ce „regele credinței“ a elaborat o amănunțită și remarcabilă descriere a istoriei taipingilor și a rolului ei, căreia nici nu i se poate atribui titlul de „mărturisire“. Se presupune că cei doi

latul principal precum și aproape toate celelalte palate ale orașului au fost incendiate de trupele taipingilor ¹.

Ultimele cuiburi de rezistență au fost lichidate în ziua care a urmat pătrunderii noastre în oraș. În total am tăiat la peste o sută de mii de rebeli pletosi urechea stîngă ². Pierderile noastre însumează peste o mie opt sute de oameni.

ZIARUL „GUANGMING“, BEIJING ³

Răspuns la scrisoarea unui cititor (text prescurtat)

În martie trecut, ziarul nostru a publicat un articol al tovarășului Su Shu împotriva bandei celor patru, în care Jiang Qing ⁴ este criticată pentru că a calomniat amintirea lui Hong Xiuquan, acuzîndu-l că s-a sinucis. Am primit ulterior numeroase scrisori din partea cititorilor, în care am fost întrebați dacă Hong Xiuquan a murit de boală sau dacă s-a sinucis. Tovarășul Shu ia următoarea poziție față de aceasta :

În numeroase lucrări mai vechi, moartea lui Hong Xiuquan a fost considerată sinucidere. De cînd s-a publicat însă relatarea lui Li Xiu, „regele credinței“, problema s-a soluționat. Li Xiu scrie :

„La începutul lunii a patra, boala regelui divin era deja foarte serioasă. Dar el n-a luat nici un fel de leacuri, ci a lăsat naturii sarcina desfășurării bolii. Și cînd starea lui s-a înrăutățit, a refuzat în continuare medicamentele. Astfel a murit, la 21 ale lunii a patra. Istoricii care fac parte dintre adepții lui Jiang Qing trebuie să fi cunoscut

s-ar fi întreținut despre faptul dacă forțele de luptă ale lui Tang erau destul de puternice pentru a răsturna dinastia. Tang ar fi negat această posibilitate. Dar indicații concrete și lipsite de dubiu, pentru o asemenea convorbire, nu există.

¹ Mai degrabă trupele imperiale au fost cele care, împreună cu ofițerii și din ordinul lor, au jefuit palatele și apoi le-au dat foc ca în felul acesta să șteargă orice urmă.

² Aceasta înseamnă : uciși. Figura de stil arhaică nu trebuie luată *ad litteram*.

³ „Guangming Ribao“, 12 septembrie 1978 (Răspunsuri la întrebările cititorilor).

⁴ Văduva lui Mao Zedong.

relatarea aceasta. Însă Jiang Qing a fost lipsită de cultură și arogantă și s-a încăpățînat pur și simplu în absurditatea că Hong s-a sinucis. Acest stil prost trebuie serios condamnat.

PANTAI, ȘEFUL DE CABINET AL CANCELARULUI,
PRINȚUL CAI

Astăzi sînt încă în stare să scriu o relatare oficială asupra convorbirii cancelarului cu Tang, limitată la esențial, cumpănită și estimativă. Dar vreau să încerc să fixez toate detaliile de care îmi amintesc. Iau pensula ca și cum mi-aș scrie mie însumi o scrisoare în viitor — dacă mi se va lăsa un viitor.

Tang a primit lecticile noastre în fața intrării micuței case pitorești ce se afla pe un deal al Nanjing-ului și pe care o rechiziționase pentru el, fiind una din puținele clădiri neavariate din oraș. Ne-a condus printr-o curte de intrare minusculă, în care domnea o liniște monahală și se afla un molift de secole, prin sala de intrare și o încăpere care trebuie să fi servit înainte de bibliotecă sau atelier, pe terasă, unde adia un vînt proaspăt, deosebit de binevenit după căldura insuportabil de apăsătoare a orașului. Cînd coborîse din litieră, cancelarul își scosese ochelarii¹, aici însă i-a pus din nou, pentru a savura priveliștea minunată : puteam uita că ne aflăm în orașul distrus. Case dărîmate sau arse nu se vedeau. Mirosul de incendiu care mai stăruia încă peste ruine și putoarea grețoasă de descompunere nu pătrundeau pînă aici. Privirile ne-au alunecat peste cîteva gospodării și case țărănești, peste grădini și cîmpuri, pînă la zidul orașului și fluviul Qinhuai care sclipea peste aburul umed. Aici sus era pace.

Cancelarul și-a scos din nou ochelarii, a văzut că se aflau trei scaune în jurul mesei joase de pe terasă și i-a spus lui Tang :

¹ Era socotită o nepolitețe să porți ochelarii în fața altora, în afară de convorbirile prietenești și intime. Chiar cei foarte miopi scoteau ochelarii în fața instanțelor și desigur la audiențe.

„Aș fi dorit să vorbesc cu dumneavoastră singur“. S-a întors la mine ca la un lacheu, pe care-l trimiți afară din cameră : „Sînteți scuzat. Poate vă plimbați puțin“.

Sîngele mi s-a scurs din obraji. Am făcut un pas înapoi și m-am înclinat. Tîmpitul de mine, de zeci de ani în serviciul lui, și tot mă mai simțeam jignit de tonul său ! Astăzi sînt sigur că permițîndu-mi să nu iau parte la convorbire, cancelarul se gîndise cum nu se poate mai mult, la binele meu. Atunci însă, am auzit cu satisfacție, cum Tang a obiectat :

„Dacă înălțimea voastră stăruie să vorbească fără martori cu mine, desigur că nu mă pot opune acestei dorințe. Cu toate acestea, aș prefera să rămînă Pantai cu noi. O convorbire secretă ar putea fi greșit interpretată.“

„Înțeleg“, a răspuns cancelarul, nici indispus nici amabil, ci doar înregistrînd. „El vă e prieten și a intervenit întotdeauna pentru dumneavoastră, pentru că evident, nu mi-a înțeles intențiile“. Ca și cum ar fi simțit că acum era indicat un ton ceva mai cald, a adăugat : „Nu s-a plîns el oare uneori, în scrisorile sale, de soarta grea care-l silea să lucreze cu un om bătrîn și insuportabil ca mine ? Am venit, i-a spus lui Tang, ca să vă urez noroc.“

„Cum aș putea cuteza, a răspuns Tang ceremonios, să primesc această dovadă de politețe ! Înălțimea voastră mă pune în cea mai mare încurcătură dacă ați străbătut drumul acesta lung, de la capitala imperiului pînă aici, numai cu acest scop“.

„Abia aici am văzut cît de necesar a fost să vă transmit personal urarea mea de noroc : nu numai pentru glorioasa dumneavoastră victorie, ci și pentru că, în ciuda opoziției mele, care fără îndoială nu v-a rămas necunoscută — spunînd aceasta cancelarul s-a uitat spre mine — pentru că în ciuda opoziției mele ați creat o armată care vă este necondiționat supusă și vă ascultă. Nu i-ați învins numai pe rebelii pletosi, m-ați învins și pe mine.“

Tang s-a înclinat și ne-a condus la locurile noastre. Pe masă se aflau boluri mici cu pepene verde sărat și sîmburi de dovleac. Ce bătrîni devenisem ! Cancelarul s-a dus la scaunul lui tîrîndu-și picioarele. Spatele îi era rotund și adus, coada căruntă și subțire. Tang se ținea în fapt drept, dar fața lui avea o culoare nesănătoasă a pielii, îne-

grită de vînturi aspre, de soare și de timpul petrecut sub cerul liber. Era ridată și tăbăcită ca cea a unui țăran. Slăbise și mișcărilor îi erau mai dure ca înainte.

După ce ne-am așezat, au venit slujitori și au turnat apă fierbinte peste ceaiul din ceștile de porțelan alb-albastre Ming, au acoperit ceștile cu capace și s-au îndepărtat.

„Desigur că i-ați distrus pe rebeli, a reluat cancelarul convorbirea, dar poate că e prea tîrziu.“

Tang a înțeles cuvîntul greșit : devenise sensibil.

„În capitală a existat tendința de a-i subestima pe rebeli. Am ordonat asediarea orașului abia cînd rebelii au fost slabi. Ei s-au aflat într-o situație mai bună, ar fi putut izbucni deodată pe oricare din cele optsprezece porți, cu toate forțele lor de luptă ; eu în schimb a trebuit să-mi împart trupele pe toată circumferința uriașă a zidului orașului. „Regele credinței“ recunoaște în mărturisirea sa că el a vrut într-adevăr să iasă și că numai regele divin a zădărnicit planul acesta. N-am *putut* să iau orașul mai devreme.“

„Nu la asta m-am referit, marchize“, a răspuns cancelarul. „Cînd am spus că deja e prea tîrziu, nu m-am gîndit la timpul terestru, ci la cel ceresc.“

„Neștiința mea mă împiedică să înțeleg limpede aceste cuvinte. Rog pe înălțimea voastră să mi le explice.“

„Ei, e atît de greu de înțeles ? Imperiul se află în fața prăpastiei. Recunosc că a contribuit la aceasta și lipsa de conștiinciozitate cu care mi-am îndeplinit funcția. Forțele mele spirituale și morale sînt prea slabe ca să aduc singur lucrurile din nou la nivel de plutire. Am lăsat totul să ajungă acolo, ca imperiul și poporul să strige după o mare schimbare.“

„Schimbare ? a întrebat Tang, ca și cum nu l-ar înțelege. Nu s-a produs deja ? Doar am învins !“

Dar cancelarul nu s-a lăsat abătut, ci a continuat :

„Rebelii au înțeles timpul mai devreme decît stăpînirea, mai devreme decît tronul dragonului. De aceea poporul a trecut în masă la ei. Poporul voia o dreptate nouă. Răsculații le-au dat-o, dar a fost una mai rea. De aceea au eșuat rebelii.

Am învins ! Da, dumneavoastră marchize, ați distrus pleteșii. Însă dreptatea n-ați restabilit-o încă“.

Tang a încercat să devieze discuția :

„În ultimii ani nu m-am preocupat niciodată de probleme atît de înalte, ci m-am mulțumit cu lucrurile concrete ale fiecărei zile. Mi-e de ajuns să știu că dreptatea ne este acordată prin înălțatul stăpîn și prin ceruri“.

„Mie mi-ar fi mai agreabil, a răspuns cancelarul cu tonul său în care punea la punct, dacă ar fi mai puțin vorba de ceruri cît de finanțe.“

Și cînd te gîndești că pomenise el însuși, cu cîteva clipe înainte de timpul divin !

„Finanțele sînt mai strîns legate de dreptate decît cred învățații care nu cunosc decît dictoanele clasicilor și sînt în cer mai mult la largul lor decît pe pămînt și care se hărțuiesc cu lumea pentru că nu corespunde imaginii lor sublime. Noi trebuie să scutim provinciile pustiite timp de mulți ani de impozite, ba chiar să le sprijinim. Însă despre asemenea lucruri, bineînțeles că învățații nu știu nimic — în ciuda înțelepciunii lor. Vistieria stăpînirii imperiului este goală după cum vă poate confirma și prietenul dumneavoastră Pantai. Ca urmare, trebuie să împovărăm mai tare puținele provincii care n-au avut de suferit. Dar înăuntrul acestora fierbe ca și în celelalte. Și s-au produs mișcări chiar înainte de a fi dispus ridicarea impozitelor.“

„Dar ce vrea excelența voastră să facă ?“

„Eu ?“ răspunse acesta cu vocea ridicată, gîtuită. „Ce pot face *eu* după ce dumneavoastră, marchize, mi-ați luat puterea ! Mai degrabă vă întreb eu pe dumneavoastră : ce vreți dumneavoastră să faceți ? Să reprimăți rebeliunile, una după cealaltă ? Poate că o să izbutiți, chiar dacă jumătate din popor o să piară cu ocazia asta. Dar ce-o să faceți pe urmă ? Să trimiteți acasă soldații care acum nu vă văd decît pe dumneavoastră ? Și pe urmă să fie totul ca la început ? Credeți că poporul o să uite ce s-a întîmplat în ultimii doisprezece ani ?“

Nu știu dacă Tang urmărise cuvintele cancelarului. El mai stăruia încă asupra unui gînd pe care îl exprimase cancelarul înainte :

„Nu înțeleg pe înălțimea voastră : eu v-am luat puterea ?“

„Desigur! Dumneavoastră aveți puterea dar se pare că n-o știți. Eu m-am apărat împotriva acestei evoluții, dar nu v-am putut împiedica, în slăbiciunea și incapacitatea mea. Soldații și ofițerii pe care i-am văzut sînt soldații *dumneavoastră* și ofițerii *dumneavoastră* nu cei ai înălțatului divin. Această putere a dumneavoastră vă creează îndatoriri, marchize. Trebuie să-i întrețineți și să-i folosiți.“

„Rog pe înălțimea voastră, a spus Tang, de parcă ar fi fost într-adevăr îngrijorat, să-mi spună ce să fac ! Dumneavoastră aveți marea experiență, o privire de ansamblu asupra imperiului, știți de ce e nevoie.“

„Să tăiați poporului coada.“

„Asta au făcut-o rebelii.“

„Într-adevăr, asta au făcut-o rebelii.“

„Înălțimea voastră mă zăpăcește. Aș fi recunoscător pentru o indicație privitoare la ceea ce ar trebui inițiat în stat.“

„Nu vreau să intru în detalii care abia v-ar crea confuzii. Statul nu e important. Poporul e cel mai important.“

„Și stăpînitorul.“

Cancelarul era nemulțumit de răspuns. Cunoșteam privirea aceasta.

„Cel mai neimportant, marchize. Nu-i mai cunoașteți pe clasici ? ¹

„Înțeleg din cuvintele acestea, că înălțimea voastră crede că știe cum trebuie salvat imperiul.“

Tang se îndreptase în scaun ; probabil că bănuia unde voia să ajungă cancelarul.

„Desigur că am idei în privința aceasta a spus cancelarul, dar nu le pot înfăptui.“

„Înălțatul stăpîn nu le apreciază ?“

„Întocmai.“

„Atunci vreți să renunțați la ele ?“

„Și să las imperiul să se distrugă ?“

„Dar vreți să acționați împotriva stăpînitorului ?“

„Da“. Și cancelarul a adăugat : „Ce altceva ne rămîne de făcut ?“

¹ „Poporul e cel mai important, apoi vine statul. Stăpînitorul e cel mai neimportant“ (Meng Zi).

„Dar dacă înălțatul stăpîn este împotrivă, interzice aceasta ?“

Cancelarul se uită la Tang :

„Să fie răsturnat.“

„Să fie răsturnat ?“ repetă Tang.

Cancelarul stătea în scaunul lui, mic și prăbușit.

Pleoapele îi clipeau, deschisese puțin gura.

„Acesta a fost întotdeauna țelul înălțimii voastre ? Să urcați pe tronul dragonului ?“

„Eu ?“ întrebă cancelarul. „Nu m-am gîndit la mine. Mie îmi este de popor și de imperiu. N-am vorbit încă prietenului dumneavoastră Pantai despre lucrurile acestea ; dar el mă cunoaște mai bine. La cine te poți gîndi, cînd cauți un urmaș pentru tronul dragonului ? Ei, Pantai : Reflectați bine asupra răspunsului !“

Nu trebuia să reflectez. Nu exista decît unul singur : Tang. I-am spus :

„Dumneavoastră, prietene. Cancelarul are dreptate, sînteți singurul.“

„Istoria, a spus cancelarul, vă oferă prilejul să vă revanșați pentru întîrzieră dumneavoastră.“

„Întîrzierea mea ?“ a întebat Tang.

„Ați pierdut deja o dată prilejul să salvați imperiul, cînd ați refuzat oferta tînărului prinț Ming și ați pus să fie decapitat — împotriva ordinului meu.“

„Vorbiți de conducătorul de bandiți Zhu ? Ar fi trebuit cumva să-l trimit la Beijing într-o colivie, ca să-l puneți la tortură și să-l faceți bucăți ?“

Cancelarul strimbă din gură.

„Nici nu l-aș fi pus la tortură și nici nu l-aș fi făcut bucăți, ci aș fi tratat cu el, i-aș fi făcut aceeași ofertă pe care v-o fac dumneavoastră astăzi. Cînd mi-a fost adus capul lui, am aprins în fața lui o luminare de afumat și i-am cerut iertare pentru nedreptatea pe care ați comis-o împotriva acestei ființe nobile.“

Tang s-a sculat, grăbit pe cît mi s-a părut, ca și cum ar fi trebuit să dea repede răspunsul, înainte de a se gîndi. Însă în drum spre bibliotecă s-a mai oprit odată, s-a întors ca și cum ar fi voit să mai spună ceva, dar pe urmă a ieșit totuși și s-a reîntors cu doi ofițeri.

„Am dat ordin ofițerilor, a spus el, să vă conducă la locuința dumneavoastră și să vă supravegheze sever. Sinteți amândoi arestați. Am să-l informez încă astăzi pe înălțatul divin despre conversația aceasta.”

Cancelarul s-a ridicat și l-a privit pe Tang cu ochii lui bulbucați, apoși, fără a manifesta vreo expresie :

„Veți avea poate ultimul cuvânt, dar eu voi avea dreptate.”

S-a înclinat scurt, și-a pus ochelarii și s-a dus la ușă. Tang mi-a căutat privirea : voia să stea de vorbă cu mine, căuta un sfat. Dar eu l-am evitat și l-am urmat pe cancelar.

ANALELE IMPERIULUI

Cu trei zile în urmă, înălțatul divin a binevoit să ordone să se includă în analele imperiului un vis pe care-l avusese în noaptea precedentă. În visul acesta îi apăruse, în afară de tatăl său, și prințul Ye și-i spusese că ar fi murit. Astăzi a ajuns într-adevăr în capitala imperiului știrea morții prințului Ye. Aceasta a dovedit că cerul a vrut să dea Singurului-Înălțat, un semn cu visul. De aceea este justificat că dăm ascultare poruncii înălțatului stăpîn introducînd visul în locul acesta. Dar el nu va fi comunicat nici noului cancelar Tang, nici altor persoane de la curte, din conducere sau, cumva, poporului, ci doar istoriei.

Înălțatul divin a binevoit să relateze următoarele :

În vis, stăteam singur pe marginea unei fîntîni. Atunci s-a ivit în fața Noastră prințul Ye și Ne-a anunțat că murise noaptea ; într-atîta îl emoționase știrea despre planurile de înaltă trădare ale cancelarului Cai.

El Ne-a condus peste un pod de marmură într-un parc și lingă noi se aflau feniceși și un inorog. Știam că ne aflăm pe steaua polară¹. Cînd am privit în sus, am văzut cum bolta cerească se mișca încet. Noi înșine stăteam neclintit și liniștit. O muzică mare, indescritibilă venea din soare

¹ Centrul cosmosului, uneori identificat cu absolutul.

și din lună, care străluceau pe cer, dar fără să fie orbitoare, și de la stele.

Cînd ne-am întors din nou privirile pe pămînt, tatăl Nostru stătea pe locul prințului Ye. Dar Nouă nu ne era teamă de el. El Ne privea prietenos și și-a recunoscut vina unei situații din trecut, care ne privea pe Amîndoi. Noi nu l-am putut asculta decît lăcrimînd.

A spus apoi că după judecata lui și a străbunilor, am fi procedat bine cînd am trimis cancelarului Cai și funcționarului său șnurul de mătase ca să se spînzure ei înșiși. Pă-rînd foarte mînios pe cancelar și pentru a-l îmblînzi, am îndrăznit să observăm, nerespectuoși, că l-am cunoscut întotdeauna pe cancelar ca pe un slujitor înțelept, prudent și curajos, al imperiului. El ar fi salvat dinastia de rebeli și toată străduința lui nu avusese în vedere decît binele poporului. Aceasta Ni se pare că ar reieși și din Memorandumul ¹ lăsat de el, chiar dacă Ne-au speriat propunerile lui neobișnuite pentru o nouă ordine și, cum Ne-am gră-bit să adăugăm, Ne-au și displăcut.

Dar tatăl Ne-a răspuns fără amabilitate : înfumurare, suficiență, lipsă de credință ! Cum ar putea ști un om, ce ordine i se potrivește poporului ! Planurile cancelarului nu se deosebeau de cele ale rebelilor decît prin faptul că el voise să urce rațiunea pe tron, rebelii iluzia deșartă, dar de acolo, tot cerul era cel care putea conduce. «Totuși, am îndrăznit Noi să obiectăm, nu va rămîne oare dreptatea de partea lui ? Vă rugăm să ne îndrumați în această privință.»

Tatăl Nostru ne-a răspuns :

„Desigur că ar fi fost posibil ca planurile lui să se fi realizat spre binele imperiului, deși nu știu dacă o răsuf-lare a cerului nu le-ar fi făcut să plesnească“.

În lipsa Noastră de înțelegere, am îndrăznit să facem observația că poate totuși am comis o greșeală cînd i-am

¹ Acest pasaj a determinat pe cronicarii analelor imperiului să caute Memorandumul. Dar pentru că nu îndrăzneau să-l întrebe chiar pe împărat, au cerut lămuriri noului cancelar Tang, care a răspuns scurt că o asemenea scriere nu există. Istoricii moderni cred totuși că ar fi fost contrar obiceiului dacă Cai n-ar fi lăsat un testament politic. Ei presupun că Tang îl supusese împăratului, dar că-l distrusese apoi imediat, pentru că socotise ideile lui Cai primejdioase pentru stat.

interzis cancelarului să mai pomenească vreodată de planurile sale în fața Noastră.

„Ceea ce se întâmplă, a spus tatăl, se întâmplă datorită cerului, dar ce știm noi, care din poruncile Noastre vin de la cer și care din răutatea inimii Noastre ? Cancelarul a crezut a cunoaște voința și timpul ceresc. Dar cunoaștem chiar și Noi, străbunii, drumurile insondabile ale cerului ? Cît de mic socotesc oamenii cerul ? Cît capul lor de mic ? Cerul a zădărnicit planurile cancelarului pentru că am păcătuit amîndoi. De aceea trebuie să sufere poporul. Dacă n-am fi păcătuit, i-ar fi fost scutită poporului durerea.”

„Dar, l-am rugat pe înălțatul tată să Ne lămurească, nu a schimbat un anumit sacrificiu dispoziția cerului ? A fost cu totul în zadar ?”

„Nu chiar cu totul, a răspuns el, căci n-a împiedicat cerul victoria rebelilor ?”

Cu o încăpăținare de neînțeles pentru Noi, de iertat doar într-un vis, l-am contrazis încă o dată : „N-ar fi trebuit poate să-i predăm de bună voie imperiul cancelarului Cai, sau marchizului Tang ? Nu a predat și Yao lui Shun, imperiul ? ¹”

„Nu. Împăratul nu poate preda altuia imperiul.”

„Dar Shun a primit imperiul. Cine i l-a dat ?”

„Cerul.”

L-am rugat pe tată să ne instruiască mai departe, în nemărginita sa răbdare și l-am întrebat :

„Cerul ne-a dat însărcinarea să păstrăm, nu să distrugem, ceea ce ne-a revenit. Dar dacă poporul suferă sub însărcinarea primită...”

„Chiar atunci.”

„Aceasta n-o înțelegem.”

Privirea tatălui s-a întunecat din cauza lipsei Noastre de înțelegere :

„Dreptatea cerului n-are nimic comun cu dreptatea oamenilor. În balanța cerului, cîntărește mai greu păcatul unuia singur, decît suferințele a zece mii ori zece mii de oameni.”

„Durează oare însărcinarea Noastră veșnic ?”

¹ După tradiția chineză, în jur de 220 î.e.n. Aceasta și următoarea întrebare sînt evident amintiri din Meng Zi, V, I.

Am așteptat răspunsul tatălui, cu capul plecat ; dar și-a pus mîna sub bărbia Noastră și Ne-a ridicat capul, încît i-am văzut chipul. Ne-am amintit că a făcut acest lucru o singură dată, în copilăria noastră. Ne-a privit blînd în ochi și Ne-a întrebat tot ca atunci pe cînd eram copil — dacă sîntem obosit.

„Da, am răspuns Noi, sîntem obosit“.

„E vorba însă, de a rezista pe tron. Misiunea nu va mai dura mult.

Pentru aceasta Ni s-au arătat nouă, străbunilor, semne, Dar dacă poporul o să sufere mai mult sub însărcinarea următoare decît sub a Noastră, — cine poate ști !“

„Dar cum putem recunoaște că însărcinarea Noastră s-a încheiat și că a fost dată altcuiva ?“

„După faptul că celălalt are succes.“

„Și dacă mai vine vreunul și spune că cerul i-a dat însărcinarea spre a o schimba ? Ce să facem ?“

„Să vă opuneți !“

„Și ce să facem, pentru a cîrmui imperiul conform însărcinării ?“

Tatăl Ne-a privit sever :

„Împăratul să nu facă nimic. Să fie credincios cerului. Să rabde pînă la sfîrșit.“

„SINOLOGISCHE FORSCHUNGEN“, JAHRGANG XXVII HEFT 3

Era de așteptat că într-o bună zi un autor de romane va lua ca temă rebeliunea taiping (1851—1864) care a zguduit ¹ din temelii imperiul chinez. Acest lucru s-a întâmplat acum (Erwin Wickert : *Der Auftrag*, Roman, Stuttgart). Recenzentul nu împărtășește părerea celor care resping *de plano* romanul istoric, numai pentru că e neștiințific. Căci pe această cale, un public mai larg poate fi adus pe nesimțite în contact cu probleme de istorie.

Pentru generații întregi, trecutul a înviat prin romanele lui Walter Scott, a căror lectură n-a respins-o nici chiar Goethe, prin romanul lui Flaubert *Salammbô*, prin

¹ Istoricii Republicii Populare Chineze vorbesc despre revoluția Taiping (ge ming) ; noi rămânem totuși la denumirea adevărată — rebeliunea Taiping. Numărul victimelor care a costat această rebeliune poporul chinez nu este, din păcate, nici astăzi stabilit. Evaluări americane și engleze din secolul trecut vorbesc de 20—50 milioane de morți. Geograful prusian Ferd. Frhr. von Richthofen, care a întreprins celebra sa călătorie de studii prin China curînd după rebeliune scrie : „Nu-ți poți face o idee despre distrugerea de vieți omenști care a avut loc aici dacă n-ai fost tu însuși la fața locului. Dacă nu iei decît văile, numărul celor uciși înlăuntrul lor se cifrează la milioane. Nu mă aștept să mă credeți și sînt pregătit să mi se spună că exagerez. Înainte n-am crezut nici eu, și cînd se aprecia la 30 de milioane totalul celor ce au pierit în rebeliunea Taiping, am socotit aceasta o exagerare ridicolă. Astăzi cred că cifra e mult prea mică“. (Ferd. v. Richthofen, *Jurnalele din China*, editate de E. Tiessen, Berlin, 1907, vol. II, p. 103 ș.u.).

O cercetare modernă ajunge la concluzia :

„*The Taiping Rebellion in deservedly called the greatest civil war in world history. In sheer brutality and destruction it has few peers in the annals of history.*“ (*Ho Ping-ti*, Studii despre populația Chinei. Cambridge, 1959. p. 238—247).

Rebeliunea Taiping este pe drept cuvînt denumită cel mai mare război civil din istoria omenirii. În privința brutalității ea atare și a distrugerii, are puține asemănări în analele istoriei.

Ekkehard, pe nedrept uitat, al lui Scheffel sau romanele poate mai puțin valoroase literar, dar extrem de instructive din punct de vedere istoric și cultural, ale lui Georg Ebers (*Fiica regelui egiptean*“, *Uarda*) și ale lui Felix Dahn. În schimb, recenzentul neagă cu totul cărții de față caracterul de roman istoric. Nu este cazul în această revistă să se vorbească de forma literară a cărții ; cu toate acestea, trebuie exprimate și împotriva formei cel puțin câteva obiecții serioase. Autorul dă multă vreme impresia că a pus cap la cap documente autentice asupra rebeliunii taipingilor, însoțindu-le cu note de subsol. Însă aceste documente sînt născocite, cu câteva — și tocmai lucrul acesta este supăraător — excepții. În mijlocul unor capitole complet imaginare, găsim dintr-o dată citate autentice, uneori scoase din contextul lor. Recenzentul a analizat citatele, pentru care erau date în subsol anul apariției sau numerele anilor colecțiilor respective. În aceste cazuri, cum trebuie să recunoaștem, suspiciunea lui nu s-a confirmat, de pildă, cu privire la extrasele din „Basler Evang. Missionsmagazin“, la un citat din Karl Marx, din „Far Eastern Quarterly Review“, din „Ziarul poporului“ din Beijing, din cartea lui Lin-le, adică Lindley sau din „Overland Friend of China“. Aceste texte sînt autentice, chiar dacă uneori prescurtate, modificate sau traduse foarte liber, astfel încît sînt inutile, ca serioase referințe științifice.

Alta i se pare recenzentului situația cînd e vorba de texte pentru care nu sînt indicate surse precise. Aici se nasc momente serioase de îndoială. Ne vom întoarce la aceasta. În timp ce autorul se menține, cel puțin în ceea ce privește evenimentele principale, la istoria rebelilor Taiping — comițînd însă și aici abateri hotărîtoare, neîndoielnic conștiente, de la faptele istorice, ca de pildă prin trecerea sub tăcere a trupelor de voluntari europeni, celebra „Ever Victorious Army“ a lui Gordon, care a contribuit desigur substanțial la reprimarea rebeliunii — în privința descrierii întîmplărilor care țin de partea imperială, ele sînt pură imaginație. Aici el amestecă, fără să-i pese, evenimente și personaje ale unor dinastii diferite.

Tot atît de derutante sînt notele sale de subsol : în vreme ce pentru trimiterile referitoare la istoria culturii și limbă se pot ridica doar obiecții incidentale (evident tran-

scrierea inconsecventă a numelor chineze, avîndu-se în vedere cititorii germani !), proasta utilizare a aparatului științific prin care vrea să dovedească autenticitatea unor documente, afirmații și persoane, trebuie aspru criticată.

Exemplul cel mai viu se consideră nota pivitoare la autenticitatea protocolului conversației Cai—Fong (p. 217 ș.u.) : acest protocol s-a născut fără urmă de dubiu din fantezia autorului, pentru că Fong (Feng Yun-shan) era de mult mort în momentul acestei imaginare convorbiri, iar celălalt partener al discuției, cancelarul Cai, n-a existat niciodată.

Într-o altă notă de subsol (p. 339) autorul scrie, corectînd indicațiile povestitorului pieței, născocit de el, că sectorul nordic al armatei imperiale de la Nanjing a fost comandat, după cum se știe (după cum se știe !) de generalul Chen. Recenzentul și-a asumat munca laborioasă să cerceteze adevărul acestei afirmații. Rezultatul a fost, cum era de așteptat : n-a existat nici un general Chen la asediul Nanjing-ului.

În schimb, este corectă nota de subsol premergătoare, privitoare la situația mormintelor de pe cîmpul celor Șase dinastii, la sud-est de Nanjing. Și descrierea prinderii lui Li Xiu (Li Xiu-cheng), regele credinței, în nota de subsol de la p. 345 este exactă și are acoperire istorică. Foarte îndoielnică, deși pentru moment neverificabilă, pare în schimb nota la balada populară (imaginată ?) (p. 194) Însă destul cu exemplele ! Multe din aceste note de subsol redactate în tonuri atît de diferite, pot să pună pe gînduri chiar pe cunoscătorii istoriei chineze, chiar dacă numai pentru o clipă ; în schimb însă, cititorul obișnuit este permanent indus în eroare. E de neînchipuit ca aceasta să fi fost intenția autorului !

Se ridică prin urmare întrebarea serioasă, dacă în vremea noastră, a conștiinței istorice universale, un asemenea joc nepăsător cu fapte istorice verificabile, și în general inventarea situațiilor istorice — pot fi îngăduite. Sarcina romanului istoric este doar să umple golurile tradiției, poate să dea un înțeles psihologic acțiunii personajelor istorice — nu să scrie din nou istoria, care trebuie să rămînă neatinsă și sacrosanctă. Recenzentul nu contestă că sinologia germană a neglijat tare pe rebelii taipingi ; pe de altă parte

însă, există, despre evenimentele reale ale acestei epoci, suficientă literatură chineză și ceva literatură americană la care orice om cultivat și realmente interesat de problemă are acces. Celui care vrea să se ocupe într-adevăr de ea, îi sînt indicate referințele bibliografice din excelentele lucrări ale lui W. Franke, W.J. Hail și F. Michel¹.

E.W.²

¹ Wolfgang Franke : *Das Jahrhundert der chinesischen Revolution*, R. Oldenbourg, München, 1958.

William James Hail : *Tséng Kuo-fan and the Taiping Rebellion*, Yale University Press, New Haven, 1927.

Franz Michael : *The Taiping Rebellion, History and Documents*, 3 vol., University of Washington Press, Seattle, 1966—1971

(O bibliografie amănunțită asupra cercetărilor mai noi, la Jen Yu-wen : *The Taiping Revolutionary Movement*, Yale University Press, New Haven 1973)

² O revistă „Sinologische Forschungen“, în care să fi apărut recenzia de față, bineînțeles că nu există. (Deutsche Verlags-Anstalt)

Lector : NICOLAE ILIESCU
Tehnoredactor : VICTOR MAȘEK

●
Bun de tipar : 16 iunie 1986
Coli de tipar : 22,5

●
Comanda nr. 60 157
Combinatul Poligrafic „Casa Scintei”
Piața Scintei nr. 1 — București
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

MISIUNEA

Misiunea este un roman in care fuzionează în-
timplările și evenimentele reale cu cele fictive...
Intriga romanului este în așa fel construită, încît
nucleele narative se desfășoară în spații diferite,
iar personajele care intervin în declanșarea unor
evenimente sau în relatarea lor se schimbă mereu.
Perspectivismul capătă aici o funcție artistică do-
minantă. Creșterea și eșecul unei răscoale, conver-
tirea misiunii unui vizionar într-o nouă formă de
exercitare a tiraniei, expierea tragică a erorii și
restabilirea vechii ordini reprezintă treptele intrigii
unui roman parabolic de idei.

ROMUL MUNTEANU

(Lecturi și sisteme, 1977)

